

SPORAZUM O POJAČANOM PARTNERSTVU I SURADNJI
između Europske unije i njezinih država članica, s jedne strane i Republike Kazahstana, s druge strane

SADRŽAJ

NASLOV

PREAMBULA

GLAVA I. OPĆA NAČELA I CILJEVI OVOG SPORAZUMA

GLAVA II. POLITIČKI DIJALOG; SURADNJA U PODRUČJU VANJSKE I SIGURNOSNE POLITIKE

GLAVA III. TRGOVINA I POSLOVANJE

POGLAVLJE 1. TRGOVINA ROBOM

POGLAVLJE 2. CARINE

POGLAVLJE 3. TEHNIČKE PREPREKE TRGOVINI

POGLAVLJE 4. SANITARNE I FITOSANITARNE MJERE

POGLAVLJE 5. TRGOVINA USLUGAMA I POSLOVNI NASTAN

ODJELJAK 1. OPĆE ODREDBE

ODJELJAK 2. POSLOVNI NASTAN I PREKOGRANIČNO PRUŽANJE USLUGA

PODODJELJAK 1. SVE GOSPODARSKE DJELATNOSTI

PODODJELJAK 2. GOSPODARSKE DJELATNOSTI OSIM USLUGA

ODJELJAK 3. PRIVREMENA PRISUTNOST FIZIČKIH OSOBA IZ POSLOVNIH RAZLOGA

ODJELJAK 4. DOMAĆI PROPISI

ODJELJAK 5. ODREDBE ZA POJEDINE SEKTORE

ODJELJAK 6. IZNIMKE

ODJELJAK 7. ULAGANJA

POGLAVLJE 6. KRETANJE KAPITALA I PLAĆANJA

POGLAVLJE 7. INTELEKTUALNO VLASNIŠTVO

ODJELJAK 1. NAČELA

ODJELJAK 2. NORME KOJE SE ODOSE NA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

ODJELJAK 3. IZVRŠAVANJE PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

ODJELJAK 4. ODGOVORNOST PRUŽATELJA USLUGA POSREDOVANJA

- POGLAVLJE 8. JAVNA NABAVA
- POGLAVLJE 9. SIROVINE I ENERGETIKA
- POGLAVLJE 10. TRGOVINA I ODRŽIVI RAZVOJ
- POGLAVLJE 11. TRŽIŠNO NATJECANJE
- POGLAVLJE 12. PODUZEĆA U DRŽAVNOM VLASNIŠTVU, PODUZEĆA POD KONTROLOM DRŽAVE I PODUZEĆA KOJIMA SU DODIJELJENA POSEBNA ILI ISKLJUČIVA PRAVA ILI POVLASTICE
- POGLAVLJE 13. TRANSPARENTNOST
- POGLAVLJE 14. RJEŠAVANJE SPOROVA
- ODJELJAK 1. CILJ I PODRUČJE PRIMJENE
- ODJELJAK 2. SAVJETOVANJA I POSREDOVANJE
- ODJELJAK 3. POSTUPCI ZA RJEŠAVANJE SPOROVA
- PODODJELJAK 1. ARBITRAŽNI POSTUPAK
- PODODJELJAK 2. SUKLADNOST
- PODODJELJAK 3. ZAJEDNIČKE ODREDBE
- ODJELJAK 4. OPĆE ODREDBE

GLAVA IV. SURADNJA U PODRUČJU GOSPODARSKOG I ODRŽIVOG RAZVOJA

- POGLAVLJE 1. GOSPODARSKI DIJALOG
- POGLAVLJE 2. SURADNJA U PODRUČJU UPRAVLJANJA JAVNIM FINANCIJAMA, UKLJUČUJUĆI REVIZIJU U JAVNOM SEKTORU I UNUTARNJU KONTROLU
- POGLAVLJE 3. SURADNJA U PODRUČJU OPOREZIVANJA
- POGLAVLJE 4. SURADNJA U PODRUČJU STATISTIKE
- POGLAVLJE 5. SURADNJA U PODRUČJU ENERGETIKE
- POGLAVLJE 6. SURADNJA U PODRUČJU PROMETA
- POGLAVLJE 7. SURADNJA U PODRUČJU OKOLIŠA
- POGLAVLJE 8. SURADNJA U PODRUČJU KLIMATSKIH PROMJENA
- POGLAVLJE 9. SURADNJA U PODRUČJU INDUSTRIJE
- POGLAVLJE 10. SURADNJA U PODRUČJU MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA
- POGLAVLJE 11. SURADNJA U PODRUČJU PRAVA DRUŠTAVA
- POGLAVLJE 12. SURADNJA U PODRUČJU BANKARSKIH USLUGA, USLUGA OSIGURANJA I DRUGIH FINANCIJSKIH USLUGA
- POGLAVLJE 13. SURADNJA U PODRUČJU INFORMACIJSKOG DRUŠTVA

POGLAVLJE 14. SURADNJA U PODRUČJU TURIZMA

POGLAVLJE 15. SURADNJA U PODRUČJU POLJOPRIVREDE I RURALNOG RAZVOJA

POGLAVLJE 16. SURADNJA U PODRUČJU ZAPOŠLJAVANJA, RADNIH ODNOSA, SOCIJALNE POLITIKE I JEDNAKIH MOGUĆNOSTI

POGLAVLJE 17. SURADNJA U PODRUČJU ZDRAVSTVA

GLAVA V. SURADNJA U PODRUČJU SLOBODE, SIGURNOSTI I PRAVDE

GLAVA VI. OSTALE POLITIKE SURADNJE

POGLAVLJE 1. SURADNJA U PODRUČJU OBRAZOVANJA I OSPOSOBLJAVANJA

POGLAVLJE 2. SURADNJA U PODRUČJU KULTURE

POGLAVLJE 3. SURADNJA U PODRUČJU ISTRAŽIVANJA I INOVACIJA

POGLAVLJE 4. SURADNJA U PODRUČJU MEDIJA I AUDIOVIZUALNE INDUSTRIJE

POGLAVLJE 5. SURADNJA U PODRUČJU CIVILNOG DRUŠTVA

POGLAVLJE 6. SURADNJA U PODRUČJU SPORTA I FIZIČKE AKTIVNOSTI

POGLAVLJE 7. SURADNJA U PODRUČJU CIVILNE ZAŠTITE

POGLAVLJE 8. SURADNJA U PODRUČJU AKTIVNOSTI U SVEMIRU

POGLAVLJE 9. SURADNJA U PODRUČJU ZAŠTITE POTROŠAČA

POGLAVLJE 10. REGIONALNA SURADNJA

POGLAVLJE 11. SURADNJA U PODRUČJU DRŽAVNE UPRAVE

GLAVA VII. FINANIJSKA I TEHNIČKA SURADNJA

GLAVA VIII. INSTITUCIJSKI OKVIR

GLAVA IX. OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

PRILOG I. REZERVE U SKLADU S ČLANKOM 46.

PRILOG II. OGRANIČENJA KOJA REPUBLIKA KAZAHSTAN PRIMJENJUJE U SKLADU S ČLANKOM 48. STAVKOM 2.

PRILOG III. PODRUČJE PRIMJENE POGLAVLJA 8. (JAVNA NABAVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

PRILOG IV. MEDIJI ZA OBJAVU INFORMACIJA O NABAVI I OBAVIJESTI IZ POGLAVLJA 8. (JAVNA NABAVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

PRILOG V. POSLOVNIK ZA ARBITRAŽU U SKLADU S POGLAVLJEM 14. (RJEŠAVANJE SPOROVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

PRILOG VI. KODEKS PONAŠANJA ZA ČLANOVE ARBITRAŽNIH VIJEĆA I POSREDNIKE U SKLADU S POGLAVLJEM 14. (RJEŠAVANJE SPOROVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

PRILOG VII. MEHANIZAM POSREDOVANJA U SKLADU S POGLAVLJEM 14. (RJEŠAVANJE SPOROVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

PROTOKOL O UZAJAMNOJ ADMINISTRATIVNOJ POMOĆI U CARINSKIM PITANJIMA

PREAMBULA

KRALJEVINA BELGIJA,
REPUBLIKA BUGARSKA,
ČEŠKA REPUBLIKA,
KRALJEVINA DANSKA,
SAVEZNA REPUBLIKA NJEMAČKA,
REPUBLIKA ESTONIJA,
IRSKA,
HELENSKA REPUBLIKA,
KRALJEVINA ŠPANJOLSKA,
FRANCUSKA REPUBLIKA,
REPUBLIKA HRVATSKA,
TALIJANSKA REPUBLIKA,
REPUBLIKA CIPAR,
REPUBLIKA LATVIJA,
REPUBLIKA LITVA,
VELIKO VOJVODSTVO LUKSEMBURG,
MAĐARSKA,
REPUBLIKA MALTA,
KRALJEVINA NIZOZEMSKA,
REPUBLIKA AUSTRIJA,
REPUBLIKA POLJSKA,
PORTUGALSKA REPUBLIKA,
RUMUNJSKA,
REPUBLIKA SLOVENIJA,
SLOVAČKA REPUBLIKA,
REPUBLIKA FINSKA,
KRALJEVINA ŠVEDSKA,
UJEDINJENA KRALJEVINA VELIKE BRITANIJE I SJEVERNE IRSKE,
ugovorne stranke Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o funkcioniranju Europske unije, dalje u tekstu „države članice”, i
EUROPSKA UNIJA
s jedne strane, i
REPUBLIKA KAZAHSTAN,
s druge strane
dalje u tekstu zajednički nazvani „stranke”,

S OBZIROM na snažne veze između stranaka i njihove zajedničke vrijednosti te njihovu želju za daljnjim jačanjem i proširivanjem veza uspostavljenih u prošlosti provedbom Sporazuma o partnerstvu i suradnji između Europskih zajednica i njihovih država članica i Republike Kazahstana potpisanog u Bruxellesu 23. siječnja 1995. i Strategije za novo partnerstvo između Europske unije i srednje Azije koju je Europsko vijeće donijelo u lipnju 2007. te državnog programa Republike Kazahstana „Put prema Europi” koji je donesen 2008.;

S OBZIROM na predanost stranaka cjelovitoj provedbi načela i odredaba Povelje Ujedinjenih naroda („Povelja UN-a”), Opće deklaracije o ljudskim pravima i Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OEES), posebno Helsinškog završnog akta kao i drugih opće priznatih normi međunarodnog prava;

S OBZIROM na snažnu predanost stranaka jačanju promicanja, zaštite i provedbe temeljnih sloboda i ljudskih prava, poštovanja demokratskih načela, vladavine prava i dobrog upravljanja;

PREPOZNAJUĆI snažnu privrženost stranaka sljedećim načelima u njihovoj suradnji u području ljudskih prava i demokracije: promicanju zajedničkih ciljeva, otvorenom i konstruktivnom političkom dijalogu, transparentnosti i poštovanju međunarodnih standarda ljudskih prava;

S OBZIROM na predanost stranaka poštovanju načela slobodnog tržišnog gospodarstva;

PREPOZNAJUĆI rastuću važnost odnosa u području trgovine i ulaganja između Europske unije i Republike Kazahstana;

S OBZIROM na to da će se Sporazumom dodatno ojačati blizak gospodarski odnos između stranka i stvoriti nova klima te bolji uvjeti za daljnji razvoj trgovine i ulaganja između njih, među ostalim i u području energetike;

S OBZIROM na cilj poboljšanja trgovine i ulaganja u svim sektorima na pojačanoj pravnoj osnovi, posebno na ovom Sporazumu i Sporazumu o osnivanju Svjetske trgovinske organizacije („Sporazum o WTO-u”);

S OBZIROM na predanost stranaka promicanju međunarodnog mira i sigurnosti te mirnom rješavanju sporova, posebno djelotvornom suradnjom u tu svrhu u okviru UN-a i OEES-a;

S OBZIROM na spremnost stranaka na daljnje razvijanje redovitog političkog dijaloga o bilateralnim i međunarodnim pitanjima od zajedničkog interesa;

S OBZIROM na predanost stranaka međunarodnim obvezama borbe protiv širenja oružja za masovno uništenje i sredstava njihove isporuke te suradnje u područjima neširenja oružja i nuklearne sigurnosti;

S OBZIROM na predanost stranaka borbi protiv nezakonite trgovine i gomilanja malog i lakog oružja te uzimajući u obzir Ugovor o trgovini oružjem („UTO”) koji je donijela Opća skupština UN-a;

S OBZIROM na važnost aktivnog sudjelovanja Republike Kazahstana u provedbi Strategije za novo partnerstvo između Europske unije i srednje Azije;

S OBZIROM na predanost stranaka borbi protiv organiziranog kriminala i trgovine ljudima te jačanju suradnje u borbi protiv terorizma;

S OBZIROM na predanost stranaka jačanju dijaloga i suradnje u pitanjima povezanim s migracijama, uz sveobuhvatan pristup koji za cilj ima suradnju u području zakonitih migracija i rješavanju problema nezakonitih migracija i trgovine ljudima te prepoznavanje važnosti klauzule o ponovnom prihvatu koja je uključena u ovaj Sporazum;

u ŽELJI za osiguravanjem uravnoteženih uvjeta u bilateralnim trgovinskim odnosima između Europske unije i Republike Kazahstana;

S OBZIROM na predanost stranaka poštovanju prava i obveza koje proizlaze iz članstva u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji („WTO”) te transparentnoj i nediskriminirajućoj provedbi tih prava i obveza;

S OBZIROM na predanost stranaka poštovanju načela održivog razvoja, među ostalim promicanjem provedbe multilateralnih međunarodnih sporazuma i regionalne suradnje;

u ŽELJI za poboljšanjem uzajamno korisne suradnje u svim područjima zajedničkog interesa i jačanjem njezina okvira prema potrebi;

PREPOZNAJUĆI potrebu za pojačanom suradnjom u području energetike, sigurnošću opskrbe energijom i za olakšavanjem razvoja odgovarajuće infrastrukture, nadovezujući se na Memorandum o razumijevanju o suradnji u području energetike između Europske unije i Republike Kazahstana sastavljenom u Bruxellesu 4. prosinca 2006. te u kontekstu Ugovora o energetskoj povelji;

PREPOZNAJUĆI činjenicu da se cjelokupnom suradnjom u području miroljubiva korištenja nuklearne energije upravlja u okviru Sporazuma o suradnji u području nuklearne sigurnosti između Europske zajednice za atomsku energiju i Republike Kazahstana potpisanom u Bruxellesu 19. srpnja 1999. te da ona nije obuhvaćen ovim Sporazumom;

S OBZIROM na predanost stranaka poboljšanju razine sigurnosti javnog zdravlja i zaštite zdravlja ljudi kao preduvjeta održivog razvoja i gospodarskog rasta;

S OBZIROM na predanost stranaka jačanju međuljudskih kontakata, među ostalim suradnjom i razmjenom u područjima znanosti i tehnologije, razvoja inovacija, obrazovanja i kulture;

S OBZIROM na to da stranke promiču međusobno razumijevanje i konvergenciju njihova zakonodavnog i regulatornog okvira radi dodatnog jačanja uzajamno korisnih veza i održivog razvoja;

NAPOMINJUĆI da u slučaju da se stranke odluče u okviru ovog Sporazuma započeti pregovore o posebnim sporazumima u području slobode, sigurnosti i pravde koje treba sklopiti Europska unija na temelju dijela trećeg glave V. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, odredbe takvih budućih sporazuma ne bi obvezivale Ujedinjenu Kraljevinu i/ili Irsku, osim ako Europska unija zajedno s Ujedinjenom Kraljevinom i/ili Irskom s obzirom na njihove odgovarajuće bilateralne odnose u prošlosti obavijesti Republiku Kazahstan o tomu da su Ujedinjena Kraljevina i/ili Irska, kao dio Europske unije, postale obvezane takvim sporazumima u skladu s Protokolom (br. 21) o stajalištu Ujedinjene Kraljevine i Irske s obzirom na područje slobode, sigurnosti i pravde priloženim Ugovoru o Europskoj uniji i Ugovoru o funkcioniranju Europske unije. Isto tako, sve naknadne unutarnje mjere EU-a koje na temelju prethodno navedene glave V. treba donijetiradi provedbe ovog Sporazuma ne bi obvezivale Ujedinjenu Kraljevinu i/ili Irsku osim ako su one obavijestile o svojoj želji da sudjeluju u tim mjerama ili su ih prihvatile u skladu s Protokolom br. 21. Napominje se i da bi takvi budući sporazumi ili naknadne unutarnje mjere EU-a bili obuhvaćeni Protokolom (br. 22) o stajalištu Danske priloženom navedenim ugovorima,

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

GLAVA I.

OPĆA NAČELA I CILJEVI OVOG SPORAZUMA

Članak 1.

Opća načela

Poštovanje demokratskih načela i ljudskih prava kako je utvrđeno u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Helsinškom završnom aktu OESS-a i Pariškoj povelji za novu Europu te drugim relevantnim međunarodnim instrumentima u području ljudskih prava i poštovanje načela vladavine prava temelj je unutarnjih i međunarodnih politika obaju stranaka i ključni element ovog Sporazuma.

Stranke potvrđuju svoju predanost načelima slobodnoga tržišnog gospodarstva, promicanju održivog razvoja i gospodarskog rasta.

Provedba ovog Sporazuma temelji se na načelima dijaloga, uzajamnog povjerenja i poštovanja, ravnopravnog partnerstva te uzajamne koristi i potpunog poštovanja načela i vrijednosti sadržanih u Povelji UN-a.

*Članak 2.***Ciljevi ovog Sporazuma**

1. Ovim se Sporazumom uspostavljaju pojačano partnerstvo i suradnja između stranaka u granicama njihovih odgovarajućih nadležnosti te na temelju zajedničkog interesa i produbljivanju odnosa u svim područjima njegove primjene.
2. Ta je suradnja proces između stranaka kojim se doprinosi međunarodnom i regionalnom miru i stabilnosti te gospodarskom razvoju, a temelji se na načelima koje stranke dodatno potvrđuju svojim međunarodnim obvezama posebno u okviru UN-a i OEES-a.

*Članak 3.***Suradnja u regionalnim i međunarodnim organizacijama**

Stranke su suglasne surađivati i razmjenjivati stajališta u okviru regionalnih i međunarodnih foruma i organizacija.

GLAVA II.

POLITIČKI DIJALOG; SURADNJA U PODRUČJU VANJSKE I SIGURNOSNE POLITIKE*Članak 4.***Politički dijalog**

Stranke nastavljaju razvijati i jačati djelotvoran politički dijalog u svim područjima od zajedničkog interesa radi promicanja međunarodnog mira, stabilnosti i sigurnosti, među ostalim i na euroazijskom kontinentu, na temelju međunarodnog prava, djelotvorne suradnje u okviru multilateralnih institucija i zajedničkih vrijednosti.

Stranke surađuju s ciljem jačanja uloge UN-a i OEES-a te kako bi poboljšale učinkovitost relevantnih međunarodnih i regionalnih organizacija.

Stranke produbljuju suradnju i dijalog u pitanjima međunarodne sigurnosti i upravljanja krizama kako bi odgovorile na trenutačne globalne i regionalne izazove i velike prijetnje.

Stranke se obvezuju ojačati suradnju u svim pitanjima od zajedničkog interesa, a posebno u pogledu poštovanja međunarodnog prava, jačanja poštovanja demokratskih načela, vladavine prava, ljudskih prava i dobrog upravljanja. Stranke su suglasne djelovati u smjeru poboljšanja uvjeta za daljnji regionalni razvoj, posebno u srednjoj Aziji i dalje.

*Članak 5.***Demokracija i vladavina prava**

Stranke su suglasne surađivati u promicanju i djelotvornoj zaštiti ljudskih prava i vladavine prava, među ostalim putem relevantnih međunarodnih instrumenata u području ljudskih prava.

Takva bi se suradnja ostvarila putem aktivnosti o kojima su se stranke dogovorile, među ostalim jačanjem poštovanja vladavine prava, dodatnim poboljšanjem postojećeg dijaloga o ljudskim pravima, dodatnim razvojem demokratskih institucija, promicanjem osviještenosti o ljudskim pravima te poboljšanom suradnjom u okviru tijela za ljudska prava UN-a i OEES-a.

*Članak 6.***Vanjska i sigurnosna politika**

Stranke jačaju svoj dijalog i suradnju u području vanjske i sigurnosne politike, a posebno rješavaju pitanja sprečavanja sukoba i upravljanja krizama, regionalne stabilnosti, neširenja oružja, razoružavanja i nadzora oružja, nuklearne sigurnosti i nadzora izvoza oružja i robe dvojne namjene,

Suradnja se temelji na zajedničkim vrijednostima i obostranim interesima, a za cilj ima poboljšavanje djelotvornosti i približavanje politike te korištenje bilateralnih, međunarodnih i regionalnih foruma.

Stranke ponovno potvrđuju svoju opredijeljenost za načela poštovanja teritorijalne cjelovitosti, nepovredivosti granica, suvereniteta i neovisnosti, kako su utvrđena u Povelji UN-a i u Helsinškom završnom aktu OESS-a te svoju predanost promicanju tih načela u njihovim bilateralnim i multilateralnim odnosima.

*Članak 7.***Sigurnost u svemiru**

Stranke promiču poboljšanje sigurnosti i održivosti svih aktivnosti povezanih sa svemirom te su suglasne surađivati na bilateralnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini s ciljem zaštite miroljubivog korištenja svemira. Obje stranke primaju na znanje važnost sprečavanja utrke za naoružanjem u svemiru.

*Članak 8.***Teška kaznena djela međunarodnog značaja**

Stranke ponovno potvrđuju da najteža kaznena djela koja su od značaja za međunarodnu zajednicu kao cjelinu ne bi trebala ostati nekažnjena te da je potrebno osigurati njihov progon poduzimanjem mjera na nacionalnoj i međunarodnoj razini, uključujući putem Međunarodnog kaznenog suda.

Vodeći na odgovarajući način računa o očuvanju integriteta Rimskog statuta stranke su suglasne voditi dijalog o univerzalnom poštovanju Rimskog statuta te, u skladu sa svojim zakonodavstvima, nastoje poduzimati mjere u tu svrhu, uključujući pružanje pomoći za izgradnju kapaciteta.

*Članak 9.***Sprečavanje sukoba i upravljanje krizama**

Stranke jačaju suradnju u području sprečavanja sukoba, rješavanja regionalnih sukoba i upravljanja krizama radi stvaranja sigurnog i stabilnog okruženja.

*Članak 10.***Regionalna stabilnost**

Stranke jačaju zajedničke napore za promicanje stabilnosti i sigurnosti u srednjoj Aziji kao i za poboljšanje uvjeta za daljnju regionalnu suradnju na temelju načela utvrđenih Poveljom UN-a, Helsinškim završnim aktom OESS-a i drugim relevantnim multilateralnim dokumentima koje obje stranke poštuju.

*Članak 11.***Suzbijanje širenja oružja za masovno uništenje**

Stranke smatraju da širenje oružja za masovno uništenje i sredstava njihove isporuke državnim i nedržavnim subjektima predstavlja jednu od najvećih prijetnji međunarodnoj stabilnosti i sigurnosti.

Stranke surađuju i doprinose suzbijanju širenja oružja za masovno uništenje i sredstava njihove isporuke potpunim poštovanjem i provedbom svojih međunarodnih ugovornih obveza i drugih relevantnih međunarodnih obveza u području razoružavanja i neširenja oružja. Stranke su suglasne da ova odredba predstavlja ključni element ovog Sporazuma.

Suradnja u tom području provodi se i:

- (a) daljnjim razvojem sustava za kontrolu izvoza vojne robe i robe dvojne namjene te tehnologija;
- (b) uspostavljanjem redovitog političkog dijaloga o pitanjima obuhvaćenima ovim člankom.

*Članak 12.***Malo i lako oružje**

Stranke surađuju i osiguravaju koordinaciju, usklađenost i sinergiju svojih napora u borbi protiv nezakonite trgovine malim i lakim oružjem, uključujući streljivo za to oružje, na svim relevantnim razinama te su suglasne nastaviti redoviti politički dijalog, uključujući u multilateralnom okviru.

Stranke tu suradnju provode u potpunoj sukladnosti s postojećim međunarodnim sporazumima i rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a kao i s njihovim obvezama u okviru drugih međunarodnih instrumenata primjenjivih u tom području. Obje su stranke u vezi s time uvjerenе u značaj UTO-a.

*Članak 13.***Borba protiv terorizma**

Stranke su suglasne surađivati na bilateralnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini s ciljem sprečavanja i suzbijanja terorizma u potpunoj sukladnosti s vladavinom prava, međunarodnim pravom, međunarodnim standardima ljudskih prava, humanitarnim pravom i relevantnim odlukama UN-a, uključujući Globalnu antiterorističku strategiju UN-a.

Cilj suradnje između stranaka jest:

- (a) provoditi, prema potrebi, rezolucije UN-a, Globalnu antiterorističku strategiju UN-a i obveze stranaka u okviru drugih međunarodnih konvencija i instrumenata borbe protiv terorizma;
- (b) razmjenjivati, u skladu s međunarodnim pravom i domaćim zakonodavstvom, informacije o planiranim i počinjenim terorističkim djelima, oblicima i metodama njihova počinjenja, terorističkim skupinama koje planiraju, čine ili su počinile kazneno djelo na području druge stranke;
- (c) razmjenjivati iskustva u sprečavanju svih oblika terorizma, među ostalim i javnih poziva, na internetu, na počinjenje djela terorizma te iskustva u vezi sa sredstvima i metodama borbe protiv terorizma, iskustva u tehničkim područjima i osposobljavanju koju nude ili financiraju institucije, tijela ili agencije Europske unije;
- (d) ojačati zajedničke napore u borbi protiv financiranja terorizma i razmjenjivati mišljenja o procesima radikalizacije i novačenja; i
- (e) razmjenjivati najbolju praksu u području zaštite ljudskih prava u borbi protiv terorizma.

GLAVA III.

TRGOVINA I POSLOVANJE

POGLAVLJE 1.

Trgovina robom

Članak 14.

Tretman prema načelu najpovlaštenije nacije

1. Svaka stranka odobrava za robu druge stranke tretman prema načelu najpovlaštenije nacije u skladu s člankom I. Općeg sporazuma o carinama i trgovini iz 1994. (GATT 1994.), uključujući njegove napomene za tumačenje, koje su obuhvaćene ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.
2. Stavak 1. ne primjenjuje se u odnosu na povlaštenu tretman koji je jedna od stranaka dodijelila za robu druge zemlje u skladu s GATT-om 1994.

Članak 15.

Nacionalni tretman

Svaka stranka odobrava za robu druge stranke nacionalni tretman u skladu s člankom III. GATT-a 1994., uključujući njegove napomene za tumačenje, koje su obuhvaćene ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.

Članak 16.

Carine na uvoz i izvoz

Svaka stranka primjenjuje carine na uvoz i izvoz u skladu sa svojim carinskim obvezama u okviru WTO-a.

Članak 17.

Uvozna i izvozna ograničenja

Nijedna stranka ne smije za uvoz bilo koje robe druge stranke ili za izvoz ili prodaju za izvoz bilo koje robe s određenim na području druge stranke uvesti ili održavati zabrane ili ograničenja osim carina, poreza ili drugih davanja, bilo da se provode kvotama, dozvolama za uvoz ili izvoz ili drugim mjerama, u skladu s člankom XI. GATT-a 1994., uključujući njegove napomene za tumačenje koje su obuhvaćene ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.

Članak 18.

Privremeni uvoz robe

Svaka stranka odobrava drugoj stranci oslobođenje od uvoznih davanja i carina na privremeno uvezenu robu, u slučajevima i u skladu s postupcima utvrđenima bilo kojom međunarodnom konvencijom o privremenom uvozu robe, koja je za nju obvezujuća. Ovo oslobođenje primjenjuje se u skladu sa zakonodavstvom stranke koja odobrava oslobođenje.

Članak 19.**Provoz**

Stranke su suglasne da je načelo slobodnog provoza ključan uvjet za postizanje ciljeva ovog Sporazuma. S tim u vezi svaka stranka na svojem području osigurava slobodan provoz robe koja je poslana iz druge stranke ili je njezino odredište na području druge stranke, u skladu s člankom V. GATT-a 1994., uključujući njegove napomenama za tumačenje koje su obuhvaćene ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.

Članak 20.**Zaštitne mjere**

Ništa u ovom Sporazumu ne dovodi u pitanje niti utječe na prava i obveze stranaka u skladu s člankom XIX. GATT-a 1994. i Sporazumom WTO-a o zaštitnim mjerama.

Članak 21.**Posebne zaštitne mjere u području poljoprivrede**

Ništa u ovom Sporazumu ne dovodi u pitanje niti utječe na prava i obveze obaju stranaka u skladu s člankom 5. (Posebne odredbe o zaštitnim mjerama) Sporazuma WTO-a o poljoprivredi.

Članak 22.**Antidampinške i kompenzacijske mjere**

1. Ništa u ovom Sporazumu ne dovodi u pitanje niti utječe na prava i obveze obaju stranaka u skladu s člankom VI. GATT-a 1994., Sporazumom WTO-a o provedbi članka VI. GATT-a 1994. i Sporazumom WTO-a o subvencijama i kompenzacijskim mjerama („Sporazum o subvencijama i kompenzacijskim mjerama”).
2. Prije konačnog utvrđivanja mjera koje treba primijeniti stranke osiguravaju objavu svih bitnih činjenica u okviru razmatranja na kojima se temelji odluka o primjeni mjera, ne dovodeći u pitanje članak 6. stavak 5. Sporazuma WTO-a o provedbi članka VI. GATT-a 1994. i članak 12. stavak 4. Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama. Objavom se zainteresiranim strankama ostavlja dovoljno vremena za iznošenje njihovih primjedbi.
3. Pod uvjetom da to nepotrebno ne odgađa provođenje istrage, svakoj zainteresiranoj stranci daje se mogućnost da bude saslušana kako bi izrazila svoja stajališta tijekom istrage u vezi s antidampinškim ili kompenzacijskim mjerama.
4. Odredbe ovog članka ne podliježu odredbama poglavlja o rješavanju sporova u ovom Sporazumu.

Članak 23.**Određivanje cijena**

Svaka stranka osigurava da poduzeća ili subjekti kojima ona odobri posebna ili isključiva prava, ili koje ona kontrolira, te koja prodaju robu na domaćem tržištu i tu istu robu i izvoze, vode odvojene račune tako da se jasno može utvrditi sljedeće:

- (a) troškovi i prihodi povezani s domaćim i međunarodnim aktivnostima; i
- (b) potpuni detalji o metodama prema kojima su troškovi i prihodi dodijeljeni ili raspoređeni za domaće i međunarodne aktivnosti.

Ti se odvojeni računi temelje na računovodstvenim načelima uzročnosti, objektivnosti, transparentnosti i dosljednosti, u skladu s međunarodno priznatim računovodstvenim normama, te na revidiranim podacima.

Članak 24.

Iznimke

1. Stranke potvrđuju da se njihova postojeća prava i obveze u skladu s člankom XX. GATT-a 1994. i njegovim napomenama za tumačenje primjenjuju, *mutatis mutandis*, na trgovinu robom koja je obuhvaćena ovim Sporazumom. U tu su svrhu članak XX. GATT-a 1994. i njegove napomene za tumačenje obuhvaćeni ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.
2. Stranke razumiju da prije poduzimanja bilo kakvih mjera predviđenih u članku XX. podstavcima i. i (j) GATT-a 1994., stranka koja namjerava poduzeti mjere dostavlja drugoj stranci sve relevantne informacije s ciljem traženja rješenja prihvatljivog objema strankama. Stranke se mogu usuglasiti o bilo kojim sredstvima potrebnima radi okončanja teškoća. Ako se dogovor ne postigne u roku od 30 dana od dostave takvih informacija, stranka može na predmetnu robu primijeniti mjere na temelju ovog članka. Ako iznimne i kritične okolnosti zahtijevaju hitno djelovanje te zbog tih okolnosti nisu mogući prethodno obavješćivanje i ispitivanje, stranka koja namjerava poduzeti mjere može odmah primijeniti mjere opreza koje su potrebne za rješavanje situacije i o tome odmah obavješćuje drugu stranku.
3. Republika Kazahstan može održati određene mjere koje nisu u skladu s člancima 14., 15. i 17. ovog Sporazuma, koje treba utvrditi u Protokolu o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u, do isteka prijelaznih razdoblja predviđenih za te mjere u navedenom Protokolu.

POGLAVLJE 2.

Carine

Članak 25.

Carinska suradnja

1. Stranke jačaju suradnju u području carine kako bi osigurale transparentno trgovinsko okruženje, olakšale trgovinu, poboljšale sigurnost lanca opskrbe, promicale zaštitu potrošača, zaustavile tokove robe kojom se povređuju prava intelektualnog vlasništva i kako bi se borile protiv krijumčarenja i prijevare.
2. Radi provedbe tih ciljeva i u granicama raspoloživih resursa, stranke surađuju, među ostalim, radi:
 - (a) poboljšanja carinskog zakonodavstva, usklađivanja i pojednostavnjenja carinskih postupaka u skladu s međunarodnim konvencijama i standardima primjenjivima u području carina i olakšavanja trgovine, uključujući one koje je razvila Europska unija (uključujući carinske sheme), Svjetska trgovinska organizacija i Svjetska carinska organizacija (posebno Revidiranu konvenciju iz Kyota);
 - (b) uspostave modernih carinskih sustava, uključujući moderne tehnologije za carinjenje, odredaba za ovlaštene gospodarske subjekte, automatske analize i kontrola koji su utemeljeni na riziku, pojednostavnjenih postupaka puštanja robe u promet, kontrola nakon carinjenja, transparentnog određivanje carinske vrijednosti i odredaba za partnerstvo između carinskih tijela i poduzeća;
 - (c) poticanja najviših standarda u pogledu integriteta u području carina, posebno na granici, primjenjujući mjere koje su odraz načela utvrđenih u Deklaraciji iz Arushe Svjetske carinske organizacije;
 - (d) razmjene najbolje prakse i osiguravanja osposobljavanja i tehničke podrške za planiranje i izgradnju kapaciteta te za osiguravanje najviših standarda u pogledu integriteta;
 - (e) razmjene, prema potrebi, relevantnih informacija i podataka uz poštovanje pravila stranaka o povjerljivosti osjetljivih podataka i zaštiti osobnih podataka;

- (f) sudjelovanja u koordiniranim carinskim aktivnostima između carinskih tijela stranaka;
 - (g) uspostave, kada je to svrhovito i primjereno, uzajamnog priznavanja programâ ovlaštenih gospodarskih subjekata i carinskih kontrola, uključujući jednakovrijedne mjere za olakšavanje trgovine;
 - (h) pronalaženja, kada je to svrhovito i primjereno, mogućnosti međusobnog povezivanja dotičnih sustava carinskog provoza.
3. Vijeće za suradnju osniva Pododbor za carinsku suradnju.
4. O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvija se redoviti dijalog. Odbor za suradnju može utvrditi pravila za vođenje takvog dijaloga.

Članak 26.

Uzajamna administrativna pomoć

Ne dovodeći u pitanje druge oblike suradnje predviđene u ovom Sporazumu, a posebno u članku 25., stranke jedna drugoj pružaju uzajamnu administrativnu pomoć u carinskim pitanjima u skladu s Protokolom o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima uz ovaj Sporazum.

Članak 27.

Određivanje carinske vrijednosti

Određivanje carinske vrijednosti robe kojom se trguje između stranaka uređeno je Sporazumom o provedbi članka VII. GATT-a 1994. Njegove su odredbe obuhvaćene ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.

POGLAVLJE 3.

Tehničke prepreke trgovini

Članak 28.

Sporazum WTO-a o tehničkim preprekama trgovini

Stranke potvrđuju da će u svojim odnosima poštovati prava i obveze Sporazuma WTO-a o tehničkim preprekama trgovini („Sporazum o TBT-u”) koji je obuhvaćen ovim Sporazumom i čini njegov sastavni dio *mutatis mutandis*.

Članak 29.

Tehnički propisi, normizacija, mjeriteljstvo, akreditiranje, nadzor tržišta i ocjenjivanje sukladnosti

1. Stranke su suglasne:
- (a) smanjiti razlike koje među njima postoje u području tehničkih propisa, normizacije, pravnog mjeriteljstva, akreditiranja, nadzora tržišta, i ocjenjivanja sukladnosti, uključujući poticanjem upotrebe na međunarodnoj razini dogovorenih instrumenata u tim područjima;
 - (b) promicati upotrebu akreditiranja u skladu s međunarodnim pravilima s ciljem podupiranja tijela za ocjenjivanje sukladnosti i njihovih aktivnosti; i
 - (c) promicati sudjelovanje, i kada je to moguće, članstvo Republike Kazahstana i njezinih nadležnih tijela u europskim organizacijama čije se aktivnosti odnose na normizaciju, mjeriteljstvo, ocjenu sukladnosti i povezane funkcije.

2. Cilj je stranaka uspostaviti i održavati postupak kojim će se postići postupno usklađivanje njihovih tehničkih propisa, normi i postupaka ocjenjivanja sukladnosti.
3. Za područja u kojima usklađivanje nije postignuto, stranke mogu razmotriti da u pregovorima dogovore sporazume o ocjenjivanju sukladnosti i prihvaćanju industrijskih proizvoda.

Članak 30.

Transparentnost

1. Ne dovodeći u pitanje odredbe poglavlja 13. (Transparentnost) ove glave stranke osiguravaju da njihovi postupci za razvoj tehničkih propisa i postupci ocjenjivanja sukladnosti omogućuju javno savjetovanje zainteresiranih strana u primjereno ranoj fazi kada se komentari proizašli iz javnog savjetovanja još uvijek mogu uvrstiti i uzeti u obzir, osim kada to nije moguće zbog krizne situacije ili opasnosti od takve situacije povezane sa sigurnošću, zdravljem, zaštitom okoliša ili nacionalnom sigurnošću.
2. U skladu s člankom 2.9 Sporazuma o TBT-u svaka stranka osigurava razdoblje za komentiranje u primjereno ranoj fazi nakon obavijesti o predloženim tehničkim propisima ili postupcima ocjenjivanja sukladnosti. Ako je postupak savjetovanja o predloženom nacrtu tehničkih propisa ili postupaka ocjenjivanja sukladnosti otvoren za javnost, svaka stranka dopušta drugoj stranci, ili fizičkim ili pravnim osobama koje se nalaze na području druge stranke, da sudjeluju u postupku savjetovanja uz uvjete koji nisu manje povoljni od onih koji su odobreni pravnim ili fizičkim osobama koje se nalaze na području te stranke.
3. Svaka stranka osigurava da njezini tehnički propisi i postupci ocjenjivanja sukladnosti koje je donijela odnosno uvela budu javno dostupni.

POGLAVLJE 4.

Sanitarne i fitosanitarne mjere

Članak 31.

Cilj

Cilj je ovog poglavlja utvrditi načela koja se primjenjuju na sanitarne i fitosanitarne (SFS) mjere te pitanja dobrobiti životinja u trgovini između stranaka. Ta načela stranke primjenjuju na način kojim se dodatno olakšava trgovina, uz istodobno očuvanje razine zaštite ljudskog, životinjskog ili biljnog života ili zdravlja svake stranke.

Članak 32.

Načela

1. Stranke osiguravaju da se mjere SFS-a razviju i primjenjuju na temelju načela proporcionalnosti, transparentnosti, nediskriminacije i znanstvenog opravdanja.
2. Stranka osigurava da se njezinim mjerama SFS-a ne uspostavlja samovoljna ili neopravdana diskriminacija između njezinog područja i područja druge stranke ako vladaju identični ili slični uvjeti. Mjere SFS-a ne primjenjuju se na način koji bi predstavljao prikriveno ograničavanje trgovine.
3. Stranke osiguravaju da se mjere, postupci i kontrole SFS-a provode te da nadležna tijela svake stranke rješavaju zahtjeve za informacije bez nepotrebnog odgađanja i na način koji nije manje povoljan za uvezene proizvode u usporedbi s istim domaćim proizvodima.

Članak 33.**Zahtjevi u pogledu uvoza**

1. Zahtjevi u pogledu uvoza stranke uvoznice primjenjuju se na čitavom području stranke izvoznice podložno članku 35. ovog poglavlja. Zahtjevi u pogledu uvoza navedeni u certifikatima temelje se na načelima *Codex Alimentarius* Komisije („Codex”), načelima Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE) i Međunarodne konvencije o zaštiti bilja (IPPC), osim ako su zahtjevi u pogledu uvoza poduprti znanstveno utemeljenom procjenom rizika koja je provedena u skladu s primjenjivim međunarodnim pravilima, kako je predviđeno u Sporazumu WTO-a o primjeni sanitarnih i fitosanitarnih mjera („Sporazum o SFS-u”).
2. Zahtjevi navedeni u uvoznim dozvolama ne sadržavaju strože sanitarne i veterinarske uvjete od uvjeta utvrđenih u certifikatima iz stavka 1. ovog članka.

Članak 34.**Jednakovrijednost**

Na zahtjev stranke izvoznice i podložno zadovoljavajućem ocjenjivanju koje je provela stranka uvoznica, stranke priznaju jednakovrijednost, u skladu s relevantnim međunarodnim postupcima, pojedinačne mjere i/ili skupine mjera i/ili sustava koji se primjenjuju općenito ili na određeni sektor ili dio sektora.

Članak 35.**Mjere povezane sa zdravljem životinja i bilja**

1. Stranke priznaju koncept područja bez štetnika ili područja bez bolesti te područja slabe prisutnosti štetnika ili bolesti u skladu sa Sporazumom o SFS-u i relevantnim standardima, smjernicama i preporukama Codexa, OIE-a i IPPC-a.
2. Prilikom utvrđivanja područja bez štetnika ili područja bez bolesti te područja slabe prisutnosti štetnika ili bolesti stranke razmatraju čimbenike poput geografske lokacije, ekosustava, epidemiološkog nadzora i djelotvornost sanitarnih i fitosanitarnih kontrola na tim područjima.

Članak 36.**Olakšavanje trgovine**

1. Stranke razvijaju i primjenjuju alate za olakšavanje trgovine na temelju sustava inspekcije i certificiranja stranke izvoznice koji je priznala stranka uvoznica.
2. Cilj je tih alata za olakšavanje trgovine izbjeći inspekciju, koju provodi stranka uvoznica, svake pošiljke ili svake izvozne poslovne jedinice na području stranke izvoznice u skladu s postojećim zakonodavstvom. Ti alati mogu obuhvaćati odobravanje izvozne poslovne jedinice i sastavljanje popisa izvoznih poslovnih jedinica na području stranke izvoznice na temelju jamstava stranke izvoznice.

Članak 37.**Inspekcije i revizije**

Inspekcije i revizije koje je provela stranka uvoznica na području stranke izvoznice kako bi ocijenila njezine sustave inspekcije i certificiranja obavljaju se u skladu s relevantnim međunarodnim standardima, smjernicama i preporukama. Troškove nadzora i revizija snosi stranka koja ih provodi.

Članak 38.

Razmjena informacija i suradnja

1. Stranke raspravljaju o postojećim mjerama SFS-a i mjerama za zdravlje životinja i o njihovom razvoju i provedbi te razmjenjuju informacije o tome. U okviru tih rasprava i razmjena informacija uzimaju se, prema potrebi, u obzir Sporazum o SFS-u i standardi, smjernice i preporuke Codexa, OIE-a i IPPC-a.
2. Stranke su suglasne surađivati u pitanjima zdravlja životinja i bilja razmjenom informacija, stručnog znanja i iskustva s ciljem izgradnje kapaciteta u tom području. Ta je suradnja prilagođena potrebama obiju stranaka, a provodi se s ciljem pružanja pomoći svakoj stranci da se uskladi s pravnim okvirom druge stranke.
3. Stranke pravovremeno uspostavljaju dijalog o pitanjima SFS-a na zahtjev bilo koje stranke kako bi se razmotrila pitanja povezana sa SFS-om i druga hitna pitanja obuhvaćena ovim poglavljem. Odbor za suradnju može donijeti pravila za vođenje takvih dijaloga.
4. Stranke određuju i redovito ažuriraju kontaktne točke za komunikaciju o pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem.

POGLAVLJE 5.

Trgovina uslugama i poslovni nastan

Odjeljak 1.

Opće odredbe

Članak 39.

Cilj, područje primjene i opseg

1. Stranke, ponovno potvrđujući svoje obveze na temelju Sporazuma o WTO-u, utvrđuju potrebne aranžmane s ciljem poboljšanja recipročnih uvjeta za trgovinu uslugama usluga i poslovni nastan.
2. Ništa se u ovom poglavlju ne tumači kao uvođenje bilo kakve obveze u odnosu na javnu nabavu koja podliježe odredbama poglavlja 8. (Javna nabava) ove glave.
3. Odredbe ovog poglavlja ne primjenjuju se na subvencije koje dodjeljuju stranke.
4. U skladu s odredbama ovog Sporazuma, svaka stranka zadržava pravo na reguliranje i uvođenje novih propisa radi ispunjavanja legitimnih ciljeva politike.
5. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje utječu na fizičke osobe koje traže pristup tržištu rada Europske unije ili Republike Kazahstana niti se primjenjuje na mjere koje se odnose na državljanstvo, boravište ili trajno zapošljavanje.
6. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranke da primijene mjere radi reguliranja ulaska fizičkih osoba na svoje područje, ili njihov privremeni boravak na svojem području, uključujući one mjere koje su potrebne za zaštitu nepovredivosti njihovih granica i osiguravanje uređenog kretanja fizičkih osoba preko tih granica, pod uvjetom da se te mjere ne primjenjuju na način kojim se poništavaju ili umanjuju koristi koje bilo kojoj stranci pripadaju u skladu s odredbama ovog poglavlja (¹).
7. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na mjere koje utječu na trgovinu uslugama i poslovni nastan u audiovizualnom sektoru, koje su stranke donijele ili održale.

(¹) Sama činjenica da se za fizičke osobe određenih zemalja zahtijeva viza, a za druge ne, ne smatra se poništavanjem ili umanjivanjem koristi u skladu s ovim Sporazumom.

Članak 40.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „mjera” znači svaka mjera stranke, bilo u obliku zakona, propisa, pravila, postupka, odluke, administrativnog djelovanja ili u nekom drugom obliku;
- (b) „mjere koje stranka donosi ili održava” znači mjere koje poduzimaju:
 - i. središnje, regionalne ili lokalne vlade ili tijela stranke; i
 - ii. nevladina tijela stranke pri izvršavanju ovlasti koje su im delegirale središnje, regionalne ili lokalne vlade ili tijela stranke;
- (c) „fizička osoba Europske unije” ili „fizička osoba Republike Kazahstana” znači državljanin jedne od država članica Europske unije ili Republike Kazahstana u skladu s njihovim zakonodavstvom;
- (d) „pravna osoba” znači svaki pravni subjekt propisno osnovan ili na neki drugi način organiziran u skladu s primjenjivim pravom, radi stjecanja dobiti ili radi nekog drugog razloga, neovisno o tome je li u privatnom ili državnom vlasništvu, uključujući bilo koje društvo kapitala, zakladu, društvo osoba, zajednički pothvat, trgovca pojedinca ili udruženje;
- (e) „pravna osoba stranke” znači pravna osoba Europske unije ili Republike Kazahstana osnovana u skladu s pravom države članice Europske unije, odnosno Republike Kazahstana, sa sjedištem, središnjom upravom ili glavnim mjestom poslovanja na području na kojem se primjenjuje Ugovor o funkcioniranju Europske unije odnosno na državnom području Republike Kazahstana.

Ako pravna osoba, osnovana u skladu s pravom države članice Europske unije ili pravom Republike Kazahstana, ima samo sjedište ili središnju upravu na području na kojem se primjenjuje Ugovor o funkcioniranju Europske unije odnosno na državnom području Republike Kazahstana, ona se ne smatra pravnom osobom Europske unije odnosno Republike Kazahstana, osim ako obavlja značajne poslovne djelatnosti na području na kojem se primjenjuje Ugovor o Europskoj uniji odnosno na državnom području Republike Kazahstana;

- (f) Neovisno o točki (e), s obzirom na međunarodni pomorski promet, uključujući intermodalne operacije koje obuhvaćaju pomorsku dionicu, brodarska društva s poslovnim nastanom izvan Europske unije ili Republike Kazahstana koja su pod kontrolom državljana države članice Europske unije, odnosno državljana Republike Kazahstana ostvaruju korist od odredaba ovog poglavlja ako su njihova plovila registrirana u toj državi članici Europske unije ili u Republici Kazahstanu, u skladu s njihovim zakonodavstvom, i plove pod zastavom države članice Europske unije ili Republike Kazahstana;
- (g) „sporazum o gospodarskoj integraciji” znači sporazum kojim se u znatnoj mjeri liberalizira trgovina uslugama, uključujući poslovni nastan, u skladu s Općim sporazumom o trgovini uslugama (GATS), a posebno člancima V. i V.a GATS-a, i/ili sporazum koji sadržava odredbe kojima se u znatnoj mjeri liberalizira poslovni nastan u području drugih gospodarskih djelatnosti koje, *mutatis mutandis*, ispunjuju kriterije članka V. i V.a GATS-a u odnosu na te djelatnosti;
- (h) „gospodarske djelatnosti” obuhvaćaju djelatnosti gospodarskog karaktera, osim gospodarskih djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javne vlasti;
- i. „gospodarske djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javne vlasti” znači djelatnosti koje se ne obavljaju na komercijalnoj osnovi niti u tržišnom natjecanju s jednim gospodarskim subjektom ili više njih;
- (j) „poslovanje” znači obavljanje i održavanje gospodarskih djelatnosti;
- (k) „društvo kći” pravne osobe znači pravna osoba koja je pod stvarnom kontrolom druge pravne osobe te stranke ⁽¹⁾;

⁽¹⁾ Pravna osoba kontrolira drugu pravnu osobu ako ima ovlast imenovati većinu njezinih direktora ili na drugi način zakonito upravljati njezinim djelovanjem.

- (l) „podružnica” pravne osobe znači mjesto poslovanja koje nema pravnu osobnost, koje ima trajni karakter kao produžetak matičnog društva, ima upravu i materijalnu opremu za poslovanje s trećim osobama tako da se te treće osobe, iako znaju da će se, bude li to potrebno, uspostaviti pravna veza s matičnim društvom koje ima sjedište u inozemstvu, ne moraju obraćati izravno tom matičnom društvu, nego mogu poslovati na mjestu poslovanja koje predstavlja njegov produžetak;
- (m) „poslovni nastan” znači svaka vrsta poduzeća ili komercijalne prisutnosti, uključujući
- i. osnivanje, stjecanje ili održavanje pravne osobe ⁽¹⁾; ili
 - ii. osnivanje ili održavanje podružnice ili predstavništva ⁽²⁾ na području stranke za potrebe obavljanja gospodarske djelatnosti;
- (n) „ulagač” stranke znači fizička ili pravna osoba stranke koja želi obavljati ili obavlja gospodarsku djelatnost osnivanjem poslovne jedinice;
- (o) „usluge” uključuju sve usluge ⁽³⁾ u svim sektorima, osim usluga koje se pružaju u okviru izvršavanja javne vlasti;
- (p) „usluga koja se pruža u okviru izvršavanja javne vlasti” znači svaka usluga koja se ne obavlja na komercijalnoj osnovi niti u tržišnom natjecanju s jednim pružateljem usluga ili više njih;
- (q) „pružatelj usluga” znači fizička ili pravna osoba koja pruža uslugu;
- (r) „pružanje usluge” obuhvaća proizvodnju, distribuciju, stavljanje na tržište, prodaju i isporuku usluge.

Odjeljak 2.

Poslovni nastan i prekogranično pružanje usluga

Pododjeljak 1.

Sve gospodarske djelatnosti

Članak 41.

Područje primjene i opseg

1. Ovaj se pododjeljak primjenjuje na mjere stranaka koje utječu na poslovni nastan u svim gospodarskim djelatnostima i prekogranično pružanje usluga.
2. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze koje proizlaze iz njihovih obveza u okviru GATS-a.

Radi veće jasnoće, u odnosu na usluge Obvezujući raspoređuje obveza stranaka u okviru GATS-a ⁽⁴⁾, uključujući rezerve i popise izuzeća od načela najpovoljnije nacije, obuhvaćeni su ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio te se primjenjuju.

Članak 42.

Postupno poboljšanje uvjeta za poslovni nastan

1. Odbor za suradnju u svojem sastavu za trgovinu daje preporuke strankama za daljnju liberalizaciju poslovnog nastana u kontekstu ovog Sporazuma.

⁽¹⁾ Smatra se da pojmovi „osnivanje” i „stjecanje” pravne osobe uključuju sudjelovanje u kapitalu pravne osobe s ciljem osnivanja ili održavanja trajnih gospodarskih veza.

⁽²⁾ Predstavništva pravne osobe druge stranke ne smiju obavljati gospodarsku djelatnost na komercijalnoj osnovi na državnom području Republike Kazahstana. Europska unija zadržava pravo na recipročno postupanje u tom pogledu.

⁽³⁾ Radi veće jasnoće, za potrebe ovog poglavlja uslugama se smatraju one koje su navedene u ažuriranoj verziji dokumenta MTN.GNS/W/120 WTO-a.

⁽⁴⁾ Za Republiku Kazahstan upućivanje uključuje poglavlje o uslugama iz Protokola o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u.

2. Stranke nastoje izbjeći donošenje mjera kojima se uvjeti za poslovni nastani pooštavaju u odnosu na situaciju koja je postojala na dan koji prethodi danu potpisivanja ovog Sporazuma.

Članak 43.

Postupno poboljšanje uvjeta za prekogranično pružanje usluga

1. Stranke u potpunosti prepoznaju važnost liberalizacije prekograničnog pružanja usluga između stranaka.
2. Odbor za suradnju u svojem sastavu za trgovinu daje preporuke strankama za daljnju liberalizaciju prekograničnog pružanja usluga u kontekstu ovog Sporazuma.

Pododjeljak 2.

Gospodarske djelatnosti osim usluga

Članak 44.

Područje primjene i opseg

Ovaj se pododjeljak primjenjuje na mjere stranaka koje utječu na poslovni nastan u svim gospodarskim djelatnostima osim usluga.

Članak 45.

Tretman prema načelu najpovlaštenije nacije

1. Svaka stranka odobrava pravnim osobama druge stranke, s obzirom na njihov poslovni nastan, tretman koji nije nepovoljniji od onog koji odobrava pravnim osobama bilo koje treće zemlje.
2. Svaka stranka odobrava pravnim osobama druge stranke, s obzirom na poslovanje pravnih osoba druge stranke s poslovnim nastanom na njezinu državnom području, tretman koji nije nepovoljniji od onog koji odobrava pravnim osobama bilo koje treće zemlje.
3. Sve prednosti, pogodnosti, povlastice ili imuniteti koje, u odnosu na zahtjeve o lokalnom sadržaju, Republika Kazahstan odobrava pravnim osobama određene članice WTO-a s poslovnim nastanom u Republici Kazahstanu u obliku pravne osobe, odobravaju se odmah i bezuvjetno pravnim osobama Europske unije s poslovnim nastanom u Republici Kazahstanu u obliku pravne osobe.
4. Tretman odobren u skladu sa stavcima 1. i 2. ne primjenjuje se na tretman koji je odobrila stranka u skladu sa sporazumima o gospodarskoj integraciji, sporazumima o slobodnoj trgovini, sporazumima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i sporazumima kojima se prvenstveno uređuju pitanja oporezivanja, niti ga se tumači kao da se proteže na zaštitu ulaganja, osim tretmana koji proizlazi iz članka 46., uključujući postupke za rješavanje sporova između ulagača i države.
5. Neovisno o stavku 4., u pogledu strateških resursa i ciljeva Republika Kazahstan ne odobrava ni u kojem slučaju društvima kćerima pravnih osoba Europske unije s poslovnim nastanom u Republici Kazahstanu u obliku pravne osobe nepovoljniji tretman od onog koji je odobrila, nakon dana kada se ova glava počela primjenjivati, društvima kćerima pravnih osoba bilo koje treće zemlje s poslovnim nastanom u Republici Kazahstanu u obliku pravne osobe.

Članak 46.

Nacionalni tretman

Podložno rezervama stranaka navedenima u Prilogu I.,

- (a) svaka stranka odobrava društvima kćerima pravnih osoba druge stranke s poslovnim nastanom na njezinu državnom području tretman koji nije nepovoljniji od onog koji je odobrila svojim vlastitim pravnim osobama u odnosu na njihovo poslovanje;

- (b) Republika Kazahstan odobrava pravnim osobama i podružnicama Europske unije tretman koji nije nepovoljniji od onog koji je odobrila svojim pravnim osobama i podružnicama, u odnosu na njihov poslovni nastan i poslovanje za gospodarske djelatnosti, osim usluga. Nacionalnim tretmanom koji je odobrila Republika Kazahstan ne dovode se u pitanje uvjeti Protokola o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u.

Odjeljak 3.

Privremena prisutnost fizičkih osoba iz poslovnih razloga

Članak 47.

Opseg i definicije

1. Ovaj se odjeljak primjenjuje na mjere stranaka koje se odnose na ulazak i privremeni boravak, na njihovu području, poslovnih posjetitelja u svrhu osnivanja poslovne jedinice, osoba premještenih unutar društva i ugovornih pružatelja usluga u skladu s člankom 39. stavcima 5. i 6.
2. Za potrebe ovog odjeljka
 - (a) „poslovni posjetitelji u svrhu osnivanja poslovne jedinice” znači fizičke osobe koje su zaposlene u pravnoj osobi stranke na vodećem položaju i odgovorne su za osnivanje poslovne jedinice na području druge stranke. One ne nude niti pružaju usluge niti sudjeluju u bilo kojim drugim gospodarskim djelatnostima osim onih koje su potrebne u svrhu osnivanja poslovne jedinice. One ne primaju naknadu iz izvora koji se nalazi na području stranke domaćina;
 - (b) „osobe premještene unutar društva” znači fizičke osobe koje su zaposlene u pravnoj osobi stranke ili koje su najmanje godinu dana bile partneri u toj pravnoj osobi ⁽¹⁾ i koje su privremeno premještene u poslovnu jedinicu koja može biti društvo kći, podružnica ili glavno društvo pravne osobe stranke na području druge stranke.

Dotična fizička osoba mora pripadati jednoj od kategorija, kako je navedeno u Obvezujućim rasporedima GATS-a stranaka, koji se za potrebe ovog odjeljka primjenjuju na sve gospodarske djelatnosti;
 - (c) „ugovorni pružatelj usluga” znači fizička osoba koja je zaposlena u pravnoj osobi stranke koja sama nije agencija za privremeno zapošljavanje i usluge ustupanja radnika niti djeluje putem takve agencije i koja nema poslovni nastan na području druge stranke te koja je s krajnjim potrošačem u drugoj stranci u dobroj vjeri ⁽²⁾ sklopila ugovor o pružanju usluga kojim se zahtijeva privremena prisutnost njezinih zaposlenika u toj stranci radi ispunjavanja ugovora o pružanju usluga;
 - (d) „kvalifikacije” znači diplome, svjedodžbe i drugi dokazi o formalnoj stručnoj osposobljenosti koje je izdalo tijelo određeno na temelju zakonodavnih, regulatornih ili administrativnih odredaba, kojima se potvrđuje uspješni završetak stručnog osposobljavanja.

Članak 48.

Osobe premještene unutar društva i poslovni posjetitelji u svrhu osnivanja poslovne jedinice

1. Kada je riječ o uslugama, stranke potvrđuju njihove obveze koje proizlaze iz njihovih obveza u okviru GATS-u u pogledu ulaska i privremenog boravka osoba premještenih unutar društva i poslovnih posjetitelja u svrhu osnivanja poslovne jedinice. Primjenjuju se rezerve navedene u GATS-u. ⁽³⁾

⁽¹⁾ Radi veće jasnoće partneri su dio iste pravne osobe.

⁽²⁾ Ugovor o pružanju usluga mora biti u skladu sa zakonima, propisima i pravnim zahtjevima stranke u kojoj se ugovor izvršava.

⁽³⁾ Radi veće jasnoće rezerve uključuju i rezerve u definicijama kategorija osoba premještenih unutar društva i poslovnih posjetitelja u svrhu osnivanja poslovne jedinice.

2. Kada je riječ o gospodarskim djelatnostima, osim usluga i podložno rezervama navedenima u Prilogu II.:
 - (a) svaka stranka dopušta ulagačima uključenima u proizvodnju robe na području druge stranke da premjesti osobe premještene unutar društva, kako su definirane u članku 47. stavku 2. točki (b), i poslovne posjetitelje u svrhu osnivanja poslovne jedinice, kako su definirani u članku 47. stavku 2. točki (a). Ulazak i privremeni boravak dopušta se na razdoblje do najdulje tri godine za osobe premještene unutar društava i na razdoblje do 90 dana u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci za poslovne posjetitelje u svrhu osnivanja poslovne jedinice;
 - (b) nijedna stranka ne održava niti donosi, u obliku brojčanih kvota ili ispitivanja gospodarskih potreba niti kao diskriminacijska ograničenja, mjere koje su definirane kao ograničenja ukupnog broja fizičkih osoba koje ulagač može premjestiti kao osobe premještene unutar društva ili kao poslovne posjetitelje u svrhu osnivanja poslovne jedinice.

Članak 49.

Ugovorni pružatelji usluga

1. Republika Kazahstan dopušta pravnim osobama Europske unije pružanje usluga na svojem području putem prisustva fizičkih osoba koje su državljani države članice Europske unije podložno sljedećim uvjetima:

- (a) fizičke osobe koje ulaze u Republiku Kazahstan moraju posjedovati:
 - i. sveučilišnu diplomu ili višu tehničku kvalifikaciju kojom se potvrđuje znanje na jednakovrijednoj razini; te
 - ii. stručnu kvalifikaciju ako se to zahtijeva za obavljanje djelatnosti u dotičnom sektoru na temelju zakonâ, propisa ili zahtjeva Republike Kazahstan.
- (b) fizičke osobe ne primaju tijekom boravka u Republici Kazahstan naknadu za pružanje usluga osim naknade koju im plaća pravna osoba Europske unije.
- (c) fizičke osobe koje ulaze u Republiku Kazahstan moraju biti zaposlene u pravnoj osobi Europske unije najmanje godinu dana prije dana podnošenja zahtjeva za ulazak u Republiku Kazahstan. Osim toga, fizičke osobe na dan podnošenja zahtjeva za ulazak u Republiku Kazahstan moraju imati najmanje pet godina radnog iskustva u sektoru djelatnosti koja je predmet ugovora;
- (d) Republika Kazahstan može primjenjivati ispitivanje gospodarskih potreba i godišnju kvotu radnih dozvola predviđenih za ugovorne pružatelje usluga Europske unije koji imaju pristup tržištu usluga Republike Kazahstana. Ukupni broj ugovornih pružatelja usluga Europske unije koji ulaze na tržište usluga Republike Kazahstana ne premašuje 800 osoba godišnje;
- (e) Nakon isteka razdoblja od pet godina nakon pristupanja Republike Kazahstana WTO-u, prestaje se primjenjivati ispitivanje gospodarskih potreba ⁽¹⁾. Tijekom razdoblja u kojem Republika Kazahstan primjenjuje ispitivanje gospodarskih potreba ⁽²⁾, ulazak i privremeni boravak fizičkih osoba u Republici Kazahstanu u svrhu ispunjenja ugovora ukupno traju najdulje četiri mjeseca u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci, ili odgovaraju trajanju ugovora, ovisno o tome koje je razdoblje kraće. Nakon isteka razdoblja od pet godina nakon pristupanja Republike Kazahstana WTO-u, ulazak i privremeni boravak ukupno traju najdulje šest mjeseci u bilo kojem razdoblju od 12 mjeseci, ili odgovaraju trajanju ugovora, ovisno o tome koje je razdoblje kraće. Pravne osobe Europske unije odgovorne su za pravovremeni odlazak svojih zaposlenika s državnog područja Republike Kazahstan.

⁽¹⁾ Svi ostali zahtjevi, zakoni i propisi u pogledu ulaska, boravka i rada i dalje se primjenjuju.

⁽²⁾ Radi veće jasnoće, kada je riječ o Republici Kazahstanu, „ispitivanje gospodarskih potreba” znači postupke koje provodi pravna osoba Republike Kazahstan kada želi privući ugovorne pružatelje usluga, pri čemu se prilikom privlačenja strane radne snage moraju uzeti u obzir uvjeti na domaćem tržištu rada. Uvjeti su ispunjeni ako nakon objave natječaja za radno mjesto u masovnim medijima te nakon potrage za kompetentnom osobom u bazi podataka nadležnog tijela nijedan od kandidata ne ispuni zahtjeve opisane u natječaju. Postupak ne bi trebao trajati dulje od jednog mjeseca. Tek nakon tog postupka pravna osoba može dovršiti postupak zapošljavanja ugovornih pružatelja usluga.

2. Republika Kazahstan dopušta pravnim osobama Europske unije pružanje usluga na svojem državnom području putem prisustva fizičkih osoba ako ugovor o pružanju usluga ispunjava sljedeće uvjete:

- (a) ugovor o pružanju usluga:
 - i. sklopljen je izravno između pravne osobe Europske unije i krajnjeg potrošača koji je pravna osoba Republike Kazahstana;
 - ii. ugovorom o pružanju usluga zahtijeva se privremena prisutnost zaposlenika te pravne osobe na državnom području Republike Kazahstana radi pružanja usluge; i
 - iii. u skladu je sa zakonima, propisima i zahtjevima Republike Kazahstana;
- (b) ugovor o pružanju usluga sklapa se u jednom od sljedećih sektora djelatnosti koji su obuhvaćeni i definirani u Obvezujućem rasporedu obveza Republike Kazahstana u okviru GATS-a:
 - i. pravne usluge
 - ii. računovodstvene i knjigovodstvene usluge
 - iii. usluge oporezivanja
 - iv. arhitektonske usluge
 - v. inženjerske usluge
 - vi. integrirane inženjerske usluge
 - vii. usluge urbanističkog planiranja i krajobrazne arhitekture
 - viii. računalne i povezane usluge
 - ix. usluge oglašavanja
 - x. usluge istraživanja tržišta
 - xi. usluge savjetovanja u upravljanju
 - xii. usluge povezane sa savjetovanjem u upravljanju
 - xiii. usluge tehničkog ispitivanja i analize
 - xiv. savjetodavne usluge povezane s rudarenjem
 - xv. povezane usluge znanstvenog i tehničkog savjetovanja
 - xvi. usluge usmenog i pisanog prevođenja
 - xvii. održavanje i popravak opreme, uključujući prometnu opremu, u kontekstu ugovora o uslugama nakon prodaje
 - xviii. okolišne usluge.
- (c) pristup odobren na temelju ovog stavka odnosi se samo na uslužnu djelatnost koja je predmet ugovora; njime se ne daje pravo na korištenje stručnog naziva na državnom području Republike Kazahstana.

3. Europska unija ponovno potvrđuje svoje obveze koje proizlaze iz obveza u okviru GATS-a u pogledu ulaska i privremenog boravka ugovornih pružatelja usluga. Primjenjuju se rezerve navedene u GATS-u. ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Radi veće jasnoće rezerve uključuju i rezerve u definicijama kategorija.

*Članak 50.***Tretman prema načelu najpovlaštenije nacije**

1. Tretman koji Europska unija odobrava ugovornim pružateljima usluga iz Republike Kazahstana ne smije biti nepovoljniji od onog koji je odobrila ugovornim pružateljima usluga iz bilo koje treće zemlje.
2. Tretman koji se odobrava na temelju drugih sporazuma koje je Europska unija sklopila s trećim zemljama i koji su priopćeni u skladu s člankom V. GATS-a, ili koje ostvaruju koristi zbog toga što se nalaze na popisu izuzeća od načela najpovlaštenije nacije GATS-a Europske unije isključeni su iz područja primjene stavka 1. Tretman koji proizlazi iz usklađivanja propisa koji se temelje na sporazumima koje je sklopila Europska unija i kojima se predviđa uzajamno priznavanje u skladu s člankom VII. GATS-a također je isključen iz područja primjene stavka 1.
3. Ako Republika Kazahstan odobri tretman povoljniji od tretmana predviđenog u ovom Sporazumu ugovornim pružateljima usluga bilo koje članice WTO-a, osim zemalja Zajednice neovisnih država (ZND) i zemalja koju su stranke sporazumâ o gospodarskoj integraciji s Republikom Kazahstanom, taj se tretman primjenjuje na ugovorne pružatelje usluga Europske unije. Tretman koji proizlazi iz usklađivanja propisa koji se temelje na sporazumima koje je sklopila Republika Kazahstan i kojima se predviđa uzajamno priznavanje u skladu s člankom VII. GATS-a također je isključen iz ove odredbe.

*Članak 51.***Postupno poboljšanje uvjeta za privremenu prisutnost fizičkih osoba iz poslovnih razloga**

Odbor za suradnju u svojem sastavu za trgovinu daje preporuke strankama za daljnju liberalizaciju privremene prisutnosti fizičkih osoba iz poslovnih razloga.

Odjeljak 4.

Domaći propisi*Članak 52.***Područje primjene i opseg**

1. Pravila navedena u članku 53. primjenjuju se na mjere stranaka koje se odnose na postupke izdavanja dozvola i dokazivanja kvalifikacija te koje utječu na:
 - (a) prekogranično pružanje usluga;
 - (b) poslovni nastan;
 - (c) pružanje usluga putem prisutnosti fizičkih osoba na području druge stranke u skladu s odjeljkom 3. ovog poglavlja.
2. Pravila navedena u članku 53. primjenjuju se na sve gospodarske djelatnosti koje su obuhvaćene područjem primjene ovog poglavlja. Na usluge se ta pravila primjenjuju ako se na njih odnose posebne obveze dotične stranke u okviru GATS-a ⁽¹⁾. Pravila se ne primjenjuju na mjere ako predstavljaju ograničenja podložna uvrštavanju u obvezujući raspored u skladu s člankom XVI. ili člankom XVII. GATS-a.

*Članak 53.***Izdavanje dozvola i kvalifikacija**

1. Svaka stranka osigurava da postupci izdavanja dozvola i kvalifikacija u svrhu dobivanja odobrenja za pružanje usluge ili reguliranja poslovnog nastana budu primjereni, jasni i relevantni u pogledu ciljeva politike na kojima se temelje, uzimajući u obzir vrstu zahtjeva koje treba ispuniti i kriterije koje treba procijeniti, te da oni sami po sebi ne predstavljaju ograničavanje pružanja usluga ili poslovnog nastana.

⁽¹⁾ Za Republiku Kazahstan upućivanje uključuje odjeljak o uslugama iz Protokola o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u.

2. Ako su za zahtjeve predviđeni određeni rokovi, podnositelju zahtjeva osigurava se razumno dugo razdoblje za podnošenje zahtjeva. Nadležno tijelo pokreće obradu zahtjeva bez nepotrebnog odgađanja. Ako je to moguće, zahtjeve bi trebalo prihvaćati u elektroničkom obliku pod istim uvjetima u odnosu na vjerodostojnost kao i zahtjeve podnesene u papirnatom obliku.
3. Ovjerene preslike trebalo bi prihvaćati, ako je to moguće, umjesto originalnih dokumenata.
4. Svaka stranka osigurava dovršetak obrade zahtjeva, uključujući donošenje konačne odluke, u razumnom roku određenom u njezinom zakonodavstvu ili, u svakom slučaju, bez nepotrebnog odgađanja. Svaka stranka nastoji odrediti uobičajeni rok za obradu zahtjeva. Svaka stranka osigurava da dozvola ili odobrenje, nakon dodjele, počne proizvoditi učinke bez nepotrebnog odgađanja u skladu s uvjetima koji su u njima određeni.
5. Svaka stranka osigurava da naknade za izdavanje dozvola ⁽¹⁾ budu razumne u odnosu na troškove koji nastaju nadležnim tijelima te da one same po sebi ne ograničavaju pružanje usluga ili poslovni nastan.
6. Kada nadležno tijelo smatra da je zahtjev nepotpun ili utvrdi da su potrebne dodatne informacije ono u razumnom roku:
 - (a) o tome obavješćuje podnositelja zahtjeva;
 - (b) u najvećoj mogućoj mjeri navodi potrebne informacije; i
 - (c) u najvećoj mogućoj mjeri pruža priliku za ispravljanje nedostataka.
7. Ako nadležno tijelo odbije zahtjev, ono o tome obavješćuje podnositelja zahtjeva, bez nepotrebnog odgađanja i ako je moguće u pisanom obliku. Nadležno tijelo trebalo bi podnositelja zahtjeva, na njegov zahtjev, obavijestiti o razlozima odbijanja zahtjeva i, kada je to moguće, o svim nedostacima koji su utvrđeni. Ono bi trebalo podnositelja zahtjeva obavijestiti o postupcima žalbe protiv odluke u skladu s relevantnim zakonodavstvom. Nadležno tijelo trebalo bi podnositelju zahtjeva dozvoliti da podnese novi zahtjev u skladu s utvrđenim postupcima relevantnog tijela, osim ako relevantno tijelo ograničava broj dozvola ili potvrda o kvalifikacijama.
8. Svaka stranka osigurava da odluke i postupci nadležnih tijela u postupku izdavanja dozvola ili kvalifikacija budu nepristrani u odnosu na sve podnositelje zahtjeva. Nadležno tijelo svoju odluku trebalo bi donijeti na nepristran način i ne bi trebalo odgovarati pružatelju usluga ili ulagaču za kojeg se traži dozvola ili odobrenje.

Odjeljak 5.

Odredbe za pojedine sektore

Članak 54.

Međunarodni pomorski promet

1. U ovom se članku utvrđuju načela za liberalizaciju usluga u međunarodnom pomorskom prometu. Ovim se člankom ne dovode u pitanje prava i obveze koje proizlaze iz obveza svake stranke u okviru GATS-a.
2. Za potrebe ovog članka „međunarodni pomorski promet” uključuje operacije prijevoza od vrata do vrata i multimodalne operacije prijevoza, koje predstavljaju prijevoz robe uz korištenje više od jednog načina prijevoza i uključuju pomorsku dionicu, koje se obavljaju na temelju jedinstvene prijevozne isprave i u tu svrhu uključuje pravo pružatelja usluga međunarodnog pomorskog prijevoza na neposredno sklapanje ugovora s pružateljima drugih načina prijevoza.
3. S obzirom na djelatnosti iz stavka 4. koje pomorska agencija obavlja pri pružanju usluga u vezi s međunarodnim pomorskim prometom, svaka stranka dozvoljava pravnim osobama druge stranke da osnuju društva kćeri ili podružnice na njezinu području, pod uvjetima za osnivanje poslovnog nastana i poslovanja koji nisu nepovoljniji od onih koje je odobrila svojim društvima kćerima ili podružnicama ili društvima kćerima ili podružnicama bilo koje treće zemlje, ovisno o tome koji su povoljniji.

⁽¹⁾ Naknade za izdavanje dozvola ne uključuju naknade za korištenje prirodnih resursa, plaćanja za dražbu, javni natječaj ili druga nediskriminirajuća sredstva za dodjelu koncesija niti obvezne doprinose za pružanje univerzalne usluge.

Ovaj se stavak ne primjenjuje na poslovni nastan čija je svrha upravljanje flotom pod nacionalnom zastavom države članice Europske unije ili Republike Kazahstana.

4. Takve djelatnosti među ostalim obuhvaćaju:

- (a) stavljanje na tržište i prodaju usluga pomorskog prijevoza i povezanih usluga izravnim kontaktom s potrošačima, od davanja ponuda do izdavanja računa, bez obzira na to pruža li ili nudi te usluge sam pružatelj usluga ili pružatelji usluga s kojima prodavatelj usluga ima uspostavljene stalne sporazume o poslovanju;
- (b) kupnju i korištenje, za vlastiti račun ili za račun klijenata (i preprodaju vlastitim klijentima) svih prijevoznih i povezanih usluga, uključujući usluge bilo kojeg načina kopnenog prijevoza koje su potrebne za pružanje intermodalne usluge;
- (c) pripremu dokumentacije o prijevoznim ispravama, carinskim ispravama ili drugim ispravama u vezi s podrijetlom i prirodom robe koja se prevozi;
- (d) pružanje poslovnih informacija s pomoću svih sredstava, uključujući računalne informacijske sustave i elektroničku razmjenu podataka (podložno svim nediskriminirajućim ograničenjima u području telekomunikacija);
- (e) uspostavu poslovnih aranžmana s drugim pomorskim agencijama, uključujući sudjelovanje u kapitalu trgovačkog društva i zapošljavanje lokalno angažiranog osoblja (ili, kada se radi o inozemnom osoblju, podložno relevantnim odredbama ovog Sporazuma) u bilo kojoj lokalno osnovanoj pomorskoj agenciji;
- (f) djelovanje u ime pravnih osoba, među ostalim, prilikom organiziranja pristajanja plovila ili preuzimanja tereta kada je to potrebno;

5. S obzirom na postojeću razinu liberalizacije u pogledu prekograničnog pružanja usluga između stranaka u međunarodnom pomorskom prometu:

- (a) stranke djelotvorno primjenjuju načelo neograničenog pristupa međunarodnim tržištima i trgovini na komercijalnoj i nediskriminirajućoj osnovi;
- (b) svaka stranka brodovima kojima upravljaju pružatelji usluga druge stranke odobrava tretman koji nije nepovoljniji od onog koji odobrava vlastitim brodovima ili brodovima bilo koje treće zemlje, ovisno o tome koji je tretman povoljniji, u odnosu na, među ostalim, pristup lukama, korištenje infrastrukture i lučkih usluga te pomoćnih pomorskih usluga kao i s time povezane naknade i davanja, carinske objekte i određivanje pristaništa i uređaja za utovar i istovar.

6. Primjenjujući načela navedena u stavku 5. stranke:

- (a) od stupanja na snagu ovog Sporazuma ne primjenjuju odredbe o podjeli tereta iz bilateralnih sporazuma između bilo koje države članice Europske unije i Republike Kazahstana;
- (b) ne uvode klauzule o podjeli tereta u buduće bilateralne sporazume s trećim zemljama, osim u onim iznimnim okolnostima kada linijski brodari iz jedne ili druge stranke ovog Sporazuma u protivnom ne bi imali stvarnu mogućnost prometovati u dotičnu treću zemlju ili iz nje radi obavljanja trgovine;
- (c) zabranjuju sporazume o podjeli tereta u budućim bilateralnim sporazumima koji se odnose na prijevoz suhog i tekućeg rasutog tereta;
- (d) nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, ukidaju sve jednostrane mjere i upravne, tehničke i druge prepreke koje bi mogle predstavljati prikriveno ograničenje ili imati diskriminirajuće učinke na slobodno pružanje usluga u međunarodnom pomorskom prometu te se od njih suzdržavaju.

7. Fizičke i pravne osobe Europske unije koje pružaju usluge međunarodnog pomorskog prometa slobodne su pružati međunarodne pomorsko-riječne usluge na unutarnjim plovnim putovima Republike Kazahstana i obratno.

8. Stranke pružateljima usluga međunarodnog pomorskog prometa druge stranke, uz razumne i nediskriminirajuće uvjete, osiguravaju sljedeće usluge u luci: peljarenje, tegljenje i pomoć pri tegljenju, opskrbu hranom, gorivom i vodom, prikupljanje otpada i zbrinjavanje balastnih voda, usluge lučke kapetanije, pomoć pri navigaciji, operativne obalne usluge nužne za operativnost broda, uključujući komunikacije, opskrbu vodom i električnom energijom, usluge hitnih popravaka, sidrenje, privez i privezivačke usluge.

9. Ako Republika Kazahstan odobri povoljniji tretman u pogledu pomorskog prometa bilo kojoj drugoj članici WTO-a, osim obalnih država Kaspijskog mora i zemalja ZND-a, ti se uvjeti primjenjuju na fizičke i pravne osobe Europske unije.

Članak 54.a

Cestovni promet, željeznički promet, promet unutarnjim plovnim putovima i zračni promet

S ciljem osiguranja usklađenog razvoja prometa između stranaka koji je prilagođen njihovim komercijalnim potrebama, uvjeti obostranog pristupa tržištu u cestovnom, željezničkom prometu i prometu unutarnjim plovnim putovima te, ako je to primjenjivo, u zračnom prometu mogu se urediti potencijalnim posebnim sporazumima koje stranke, nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, dogovore u pregovorima.

Odjeljak 6.

Iznimke

Članak 55.

Opće iznimke

1. Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između zemalja u kojima prevladavaju slični uvjeti ili prikriveno ograničavanje poslovnog nastana, uključujući poslovanje, ili prekograničnog pružanja usluga, ništa se u ovom poglavlju ne tumači na način da sprečava bilo koju stranku da donese ili izvrši mjere:

- (a) potrebne radi zaštite javne sigurnosti ili javnog morala ili održavanja javnog reda ⁽¹⁾;
- (b) potrebne radi zaštite života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja;
- (c) koje se odnose na zaštitu neobnovljivih prirodnih resursa ako se te mjere primjenjuju zajedno s ograničenjima za domaće ulagače ili domaće pružanje ili korištenje usluga;
- (d) potrebne za zaštitu nacionalnog blaga umjetničke, povijesne ili arheološke vrijednosti;
- (e) potrebne za osiguravanje usklađenosti sa zakonima ili propisima koji su u skladu s ovom glavom, uključujući one koje se odnose na:
 - i. sprečavanje obmanjujuće i prijevorne prakse ili na one mjere koje su potrebne za rješavanje posljedica neispunavanja ugovornih obveza;
 - ii. zaštitu privatnosti osoba u vezi s obradom i širenjem osobnih podataka i zaštitu povjerljivosti osobnih evidencija i računa;
 - iii. sigurnost;

⁽¹⁾ Na iznimku u pogledu javnog reda može se pozivati samo ako postoji stvarna i dovoljno ozbiljna prijetnja jednom od temeljnih interesa društva.

(f) koje nisu u skladu s člankom 46., pod uvjetom da je razlika u tretmanu namijenjena osiguranju djelotvornog ili pravičnog uvođenja ili naplate neposrednih poreza u odnosu na gospodarske djelatnosti, ulagače ili pružatelje usluga druge stranke ⁽¹⁾.

2. Ovo poglavlje ne primjenjuje se na sustave socijalne sigurnosti stranaka ili djelatnosti na području stranaka koje su, čak i povremeno, povezane s izvršavanjem službenih ovlasti.

Odjeljak 7.

Ulaganja

Članak 56.

Preispitivanje i savjetovanje

Kako bi identificirale moguće prepreke za ulaganja stranke zajednički preispituju pravni okvir za ulaganja najkasnije tri godine nakon dana na koji se ova glava počne primjenjivati. Stranke na temelju tog preispitivanja razmatraju mogućnost započinjanja pregovora radi uklanjanja tih prepreka s ciljem dopunjavanja ovog Sporazuma, među ostalim i s obzirom na opća načela zaštite ulaganja.

POGLAVLJE 6.

Kretanje kapitala i plaćanja

Članak 57.

Tekući račun

Svaka stranka odobrava sva plaćanja i prijenose među strankama na tekući račun platne bilance, prema potrebi, u slobodno zamjenjivoj valuti i u skladu s člancima Sporazuma o međunarodnom monetarnom fondu (MMF).

Članak 58.

Kretanje kapitala

1. U vezi s transakcijama na kapitalnom i financijskom računu platne bilance te ne dovodeći u pitanje druge odredbe ovog Sporazuma, stranke se obvezuju da neće uvesti ograničenja slobodnog kretanja kapitala u vezi s izravnim ulaganjima ostvarenima u skladu sa zakonodavstvom zemlje domaćina, na gospodarske djelatnosti obuhvaćene poglavljem 5. (Trgovina uslugama i poslovni nastan) ove glave te na likvidaciju i povrat takvog uloženog kapitala i svake dobiti koja iz njega nastane.

⁽¹⁾ Mjere namijenjene osiguranju djelotvornog ili pravičnog uvođenja ili naplate neposrednih poreza uključuju mjere koje stranka poduzima u okviru svojeg poreznog sustava koje:

- i. se primjenjuju na nerezidentne ulagače i pružatelje usluga na temelju priznanja činjenice da se porezna obveza nerezidenata određuje prema oporezivim stavkama koje potječu iz područja stranke ili se na njemu nalaze;
- ii. se primjenjuju na nerezidente kako bi se osiguralo uvođenje ili naplata poreza na državnom području stranke;
- iii. se primjenjuju na nerezidente ili rezidente kako bi se spriječilo izbjegavanje ili utaja poreza, uključujući mjere za postizanje sukladnosti;
- iv. se primjenjuju na korisnike usluga koje se pružaju na području ili iz područja druge stranke kako bi se za takve korisnike usluga osiguralo uvođenje ili naplata poreza koji potječu iz izvora na državnom području stranke;
- v. razlikuju ulagače i pružatelje usluga koji podliježu porezu na temelju stavaka oporezivih širom svijeta od drugih ulagača i pružatelja usluga, na temelju priznanja razlikovanja prirode porezne osnovice između njih; ili
- vi. služe određivanju, dodjeli ili raspoređivanju prihoda, dobiti, zarade, gubitka, odbitka ili knjiženja koji se odnose na rezidentne osobe ili podružnice ili između povezanih osoba ili podružnica iste osobe, kako bi se održala porezna osnovica stranke.

Porezni izrazi ili pojmovi u točki (f) i u ovoj bilješci određeni su prema poreznim definicijama i pojmovima, ili jednakovrijednim ili sličnim definicijama i pojmovima iz domaćeg zakonodavstva stranke koja poduzima mjeru.

2. U vezi s transakcijama na kapitalnom i financijskom računu platne bilance koje nisu obuhvaćene stavkom 1. te ne dovodeći u pitanje druge odredbe ovog Sporazuma svaka stranka u skladu sa svojim zakonodavstvom osigurava slobodno kretanje kapitala u svezi s među ostalim:

- (a) kreditima povezanim s komercijalnim transakcijama, uključujući pružanje usluga, u kojima sudjeluje rezident stranke;
- (b) financijskim zajmovima i kreditima; ili
- (c) sudjelovanjem u kapitalu pravne osobe bez namjere osnivanja ili održavanja trajnih gospodarskih veza.

3. Ne dovodeći u pitanje druge odredbe ovog Sporazuma, stranke ne uvode nova ograničenja kretanja kapitala između rezidenata stranaka te ne postrožuju postojeće aranžmane.

4. Stranke mogu održavati savjetovanja s ciljem dodatnog olakšavanja kretanja kapitala između njih.

Članak 59.

Iznimke

Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između zemalja u kojima prevladavaju slični uvjeti ili prikriveno ograničavanje kretanja kapitala, ništa se u ovom poglavlju ne tumači na način da sprečava bilo koju stranku da donese ili izvrši mjere:

- (a) potrebne radi zaštite javne sigurnosti i javnog morala ili održavanja javnog reda; ili
- (b) potrebne za osiguranje usklađenosti sa zakonima ili propisima koji su u skladu s odredbama ove glave, uključujući one koji se odnose na:
 - i. sprečavanje kaznenih ili kažnjivih djela, obmanjujuće i prijevarne prakse ili na one mjere koje su potrebne za rješavanje posljedica neispunjenja ugovornih obveza (stečaj, nesolventnost i zaštita prava vjerovnikâ);
 - ii. mjere donesene ili održane radi osiguranja integriteta i stabilnosti financijskog sustava stranke;
 - iii. izdavanje vrijednosnih papira, opcija (*options*), budućnosnica (*futures*) ili drugih izvedenica financijskih instrumenata i trgovanje njima;
 - iv. financijsko izvještavanje ili vođenje evidencije o prijenosima ako je to potrebno radi pružanja pomoći tijelima za izvršavanje zakonodavstva ili tijelima za financijski nadzor; ili
 - v. osiguravanje postupanja u skladu s nalogima ili odlukama u sudskim ili upravnim postupcima.

Članak 60.

Privremene zaštitne mjere u odnosu na kretanje kapitala, plaćanja ili prijenose

U izvanrednim okolnostima ozbiljnih poteškoća za provedbu monetarne ili tečajne politike, kada je riječ o Republici Kazahstanu, ili za funkcioniranje ekonomske i monetarne unije, kada je riječ o Europskoj uniji, ili opasnosti od tih poteškoća, dotična stranka može, tijekom razdoblja koje ne premašuje jednu godinu, poduzeti neophodne zaštitne mjere u odnosu na kretanje kapitala, plaćanja ili prijenose. Stranka koja održava ili donosi takve mjere odmah obavješćuje drugu stranku o tome i iznosi, što je prije moguće, raspored za njihovo ukidanje.

POGLAVLJE 7.

Intelektualno vlasništvo

Članak 61.

Ciljevi

Ciljevi su ovog poglavlja:

- (a) olakšati proizvodnju i komercijalizaciju inovativnih i kreativnih proizvoda između stranaka; i
- (b) postići odgovarajuću i djelotvornu razinu zaštite i izvršavanja prava intelektualnog vlasništva.

Odjeljak 1.

Načela

Članak 62.

Priroda i područje primjene obveza

1. Stranke podsjećaju na svoju obvezu osiguranja odgovarajuće i djelotvorne provedbe međunarodnih sporazuma u području intelektualnog vlasništva kojih su stranke, uključujući Sporazum WTO-a o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva („Sporazum o TRIPS-u“). Odredbama ovog poglavlja dopunjuju se i dodatno preciziraju prava i obveze između stranaka u okviru Sporazuma o TRIPS-u i drugih međunarodnih sporazuma u području intelektualnog vlasništva.
2. Za potrebe ovog Sporazuma pojam „intelektualno vlasništvo“ odnosi se, među ostalim, na sve kategorije intelektualnog vlasništva iz članaka od 65. do 96.
3. Zaštita intelektualnog vlasništva uključuje zaštitu od nepoštenog tržišnog natjecanja iz članka 10. a Pariške konvencije za zaštitu industrijskog vlasništva iz 1883., kako je revidirana i izmijenjena („Pariška konvencija“).
4. Ovim se poglavljem stranke ne sprečava da primjenjuju odredbe svojeg zakonodavstva kojima se predviđaju viši standardi za zaštitu i izvršavanje prava intelektualnog vlasništva pod uvjetom da te odredbe nisu u suprotnosti s odredbama ovog poglavlja.

Članak 63.

Prijenos tehnologije

1. Stranke su suglasne razmjenjivati stajališta i informacije o svojem zakonodavstvu i međunarodnoj praksi u području zaštite i izvršavanja prava intelektualnog vlasništva kojima se utječe na prijenos tehnologije. Time su posebno obuhvaćene razmjene o mjerama kojima se olakšavaju tokovi informacija, poslovna partnerstva i sklapanje sporazuma o licenciranju i podugovaranju na dobrovoljnoj osnovi. Posebna pozornost posvećuje se uvjetima koji su potrebni za stvaranje odgovarajućeg povoljnog okruženja za prijenos tehnologije u zemljama domaćinima, uključujući pitanja poput domaćeg pravnog okvira i razvoja ljudskog kapitala.
2. Kada se mjere poduzimaju s obzirom na prijenos tehnologije, potrebno je zaštititi legitimne interese nositelja prava intelektualnog vlasništva.

Članak 64.

Iscrpljenje

Svaka stranka primjenjuje nacionalni ili regionalni ⁽¹⁾ režim za iscrpljenje prava intelektualnog vlasništva, u skladu sa svojim domaćim zakonodavstvom, u odnosu na autorsko pravo i srodna prava, dizajne i žigove.

⁽¹⁾ Pojam „regionalni“ odnosi se na organizacije za regionalnu ekonomsku integraciju koje uspostavljaju unutarnje tržište kojim se osigurava slobodno kretanje robe i usluga.

Odjeljak 2.

Norme koje se odnose na prava intelektualnog vlasništva

AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA

Članak 65.

Odobrena zaštita

Svaka stranka poštuje svoja prava i obveze određene u sljedećim međunarodnim sporazumima:

- (a) Bernska konvencija za zaštitu književnih i umjetničkih djela (Bernska konvencija);
- (b) Međunarodna konvencija za zaštitu umjetnika izvođača, proizvođača fonograma i organizacija za radiodifuziju (Rimska konvencija);
- (c) Ugovor Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (WIPO) o autorskom pravu;
- (d) Ugovor WIPO-a o izvedbama i fonogramima;
- (e) Sporazum o TRIPS-u.

Članak 66.

Autori

Svaka stranka autorima osigurava isključivo pravo odobravanja ili zabrane:

- (a) izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog, reproduciranja njihovih djela bilo kojim sredstvom i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično;
- (b) svakog oblika javne distribucije izvornika njihovih djela ili njegovih umnoženih primjeraka, prodajom ili na drugi način;
- (c) svakog priopćavanja njihovih djela javnosti, žično ili bežično, uključujući stavljanje njihovih djela na raspolaganje javnosti na takav način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere.

Članak 67.

Izvođači

Svaka stranka izvođačima osigurava isključivo pravo odobravanja ili zabrane:

- (a) snimanja ⁽¹⁾ njihovih izvedbi;
- (b) izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog, reproduciranja njihovih izvedbi bilo kojim sredstvom i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično;
- (c) stavljanje snimki njihovih izvedbi na raspolaganje javnosti, prodajom ili na drugi način;
- (d) stavljanja snimki njihovih izvedbi na raspolaganje javnosti, žično ili bežično, na način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere;
- (e) bežičnog radiodifuzijskog emitiranja i priopćavanja javnosti njihovih izvedbi, osim ako već sama izvedba predstavlja radiodifuzijsko emitiranje ili se izvedba reproducira sa snimke.

⁽¹⁾ Za potrebe ovog poglavlja „snimanje” znači bilježenje zvukova ili njihovih prikaza, koje omogućuje njihovo doživljavanje, reproduciranje ili priopćavanje s pomoću uređaja.

Članak 68.**Proizvođači fonograma**

Svaka stranka proizvođačima fonograma osigurava isključivo pravo odobravanja ili zabrane:

- (a) izravnog ili neizravnog, privremenog ili trajnog, reproduciranja njihovih fonograma bilo kojim sredstvom i u bilo kojem obliku, u cijelosti ili djelomično;
- (b) stavljanja snimki njihovih fonograma na raspolaganje javnosti, prodajom ili na drugi način, uključujući njihove umnožene primjerke;
- (c) stavljanja njihovih fonograma na raspolaganje javnosti, žično ili bežično, na način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere.

Članak 69.**Organizacije za radiodifuziju**

Svaka stranka organizacijama za radiodifuziju osigurava isključivo pravo odobravanja ili zabrane:

- (a) snimanja njihovih programa;
- (b) reproduciranja snimki njihovih programa;
- (c) stavljanja snimki njihovih programa na raspolaganje javnosti, žično ili bežično, na način da im svatko može pristupiti s mjesta i u vrijeme koje sam odabere; i
- (d) ponovnoga bežičnog radiodifuzijskog emitiranja njihovih programa i priopćavanja njihovih programa javnosti ako se to priopćavanje odvija na javno dostupnim mjestima uz plaćanje ulaznice.

Članak 70.**Radiodifuzijsko emitiranje i priopćavanje javnosti**

Svaka stranka predviđa pravo kojim se osigurava da korisnik plaća jedinstvenu primjerenu naknadu ako se fonogram, objavljen u komercijalne svrhe ili umnoženi primjerak takvog fonograma, koristi za bežično radiodifuzijsko emitiranje ili za bilo kakvo priopćavanje javnosti, te kojim se osigurava raspodjela takve naknade između relevantnih izvođača i proizvođača fonograma. U nedostatku sporazuma između izvođača i proizvođača fonograma, svaka stranka može utvrditi uvjete pod kojima oni dijele tu naknadu.

Članak 71.**Trajanje zaštite**

1. Prava autora književnog ili umjetničkog djela u smislu članka 2. Bernske konvencije traju za života autora i najmanje 70 godina nakon njegove smrti.
2. U slučaju djela na kojem postoji zajedničko autorsko pravo, rok iz stavka 1. računa se od smrti suautora koji je najdulje živio.
3. Prava izvođača istječu najranije 50 godina nakon datuma izvedbe. Međutim, ako je snimka izvedbe zakonito objavljena ili zakonito priopćena javnosti unutar tog razdoblja, prava istječu najranije 50 godina nakon datuma prve takve objave ili prvog takvog priopćavanja javnosti, ovisno o tome što je bilo ranije.
4. Prava proizvođača fonograma istječu najranije 50 godina nakon izrade snimke fonograma. Međutim, ako je fonogram zakonito objavljen unutar tog razdoblja, ta prava istječu najranije 50 godina nakon datuma prve zakonite objave. Ako fonogram nije zakonito objavljen unutar razdoblja navedenog u prvoj rečenici i ako je unutar tog razdoblja on zakonito priopćen javnosti, navedena prava istječu najranije 50 godina nakon datuma prvog zakonitog priopćavanja javnosti.

5. Prava organizacija za radiodifuziju istječu najranije 50 godina nakon prvog emitiranja programa, neovisno o tome emitira li se taj program žično ili bežično, uključujući i putem kabela ili satelita.
6. Rokovi utvrđeni u ovom članku računaju se od prvog dana siječnja one godine koja slijedi nakon godine u kojoj se dogodio događaj koji je doveo do njihova nastanka.
7. Rokovi trajanja zaštite mogu premašiti rokove utvrđene u ovom članku.

Članak 72.

Zaštita tehnoloških mjera

1. Svaka stranka osigurava odgovarajuću pravnu zaštitu protiv izbjegavanja svih djelotvornih tehnoloških mjera, koja dotična osoba poduzima svjesno ili uz postojanje opravdanih razloga za svijest o tome da ona nastoji ostvariti taj cilj.
2. Svaka stranka osigurava odgovarajuću pravnu zaštitu protiv proizvodnje, uvoza, distribucije, prodaje, iznajmljivanja, oglašavanja u svrhu prodaje, ili posjedovanja uređaja, proizvoda ili komponenata u komercijalne svrhe ili pružanja usluga koje su pretežno usmjerene na izbjegavanje svih djelotvornih tehnoloških mjera ili omogućavanje takvog izbjegavanja.
3. Za potrebe ovog Sporazuma izraz „tehnološke mjere” znači svaka tehnologija, uređaj ili komponenta koja je, u uobičajenom okviru njezina rada, osmišljena za sprečavanje ili ograničavanje radnji, u vezi s djelima ili drugim sadržajem, koje nije odobrio nositelj autorskog prava ili srodnog prava kako je predviđeno domaćim pravom. Tehnološke mjere smatraju se „djelotvornima” ako nositelji prava upotrebu djela ili drugog sadržaja kontroliraju putem primjene postupka nadzora pristupa ili postupka zaštite, poput kodiranja, premetanja ili druge transformacije djela ili drugog sadržaja ili primjenom mehanizma kontrole umnožavanja kojim se ostvaruje cilj zaštite.

Članak 73.

Zaštita informacija o upravljanju pravima

1. Svaka stranka osigurava odgovarajuću pravnu zaštitu od svake osobe koja neovlašteno obavlja jednu od sljedećih radnji:
 - (a) uklanjanje ili izmjena bilo kakvih elektroničkih informacija o upravljanju pravima;
 - (b) distribuciju, uvoz za distribuciju, radiodifuzijsko emitiranje, priopćavanje javnosti i stavljanje na raspolaganje javnosti djela ili drugog sadržaja zaštićenog prema ovom Sporazumu s kojeg su neovlašteno uklonjene ili izmijenjene elektroničke informacije o upravljanju pravima,

ako je ta osoba svjesna ili ima opravdane razloge biti svjesna da takvim djelovanjem potiče, omogućuje, olakšava ili prikriva povreda autorskog prava ili srodnog prava kako je predviđeno domaćim pravom.

2. Za potrebe ovog poglavlja izraz „informacije o upravljanju pravima” znači sve informacije koje je pružio nositelj prava i koje označavaju djelo ili drugi sadržaj koji je zaštićen autorskim pravom ili srodnim pravima, autora ili bilo kojeg drugog nositelja prava, ili informacije o uvjetima korištenja djela ili drugog sadržaja te svi brojevi ili kodovi koji predstavljaju takve informacije.
3. Stavak 1. primjenjuje se kada je bilo koja od navedenih informacija povezana s umnoženim primjerkom ili se pojavljuje u vezi s priopćavanjem javnosti djela ili drugog sadržaja koji su zaštićeni autorskim pravom ili srodnim pravima.

Članak 74.**Iznimke i ograničenja**

1. U skladu s konvencijama i međunarodnim sporazumima kojih su stranke, svaka stranka može predvidjeti ograničenja prava navedenih u člancima od 66. do 70. ili iznimke od tih prava samo u određenim posebnim slučajevima u kojima se ne ometa uobičajeno korištenje djela ili drugog sadržaja i u kojima se neopravdano ne nanosi šteta legitimnim interesima nositelja prava.

2. Svaka stranka osigurava da privremene radnje reproduciranja iz članka od 66. do 70., koje su prolazne ili popratne, koje čine sastavni i bitni dio tehnološkog postupka i čija je jedina svrha omogućiti:

(a) prijenos u mreži između trećih strana putem posrednika; ili

(b) zakonito korištenje

djela ili drugog predmeta zaštite, i koje nemaju neovisni gospodarski značaj, budu izuzete od prava reproduciranja predviđenog u člancima od 66. do 69.

Članak 75.**Pravo slijeđenja**

Svaka stranka u korist autora izvornog umjetničkog djela koji je državljanin druge stranke i u korist njegova pravnog sljednika predviđa pravo slijeđenja, koje je definirano kao neotuđivo pravo, kojeg se nije moguće odreći, čak niti unaprijed, na prihod od autorskog prava koji se temelji na prodajnoj cijeni i koji ostvaren preprodajom tog djela nakon što ga je autor prvi put otuđio. Pragovi i stope za ubiranje prihoda od autorskog prava utvrđuju se u skladu s domaćim zakonodavstvom stranke na čijem se području preprodaja obavlja ⁽¹⁾.

Članak 76.**Suradnja u području kolektivnog ostvarivanja prava**

Stranke poduzimaju one primjerene mjere koje su im dostupne radi olakšavanja postizanja aranžmana među njihovim društvima za kolektivno ostvarivanje prava u svrhu osiguravanja jednostavnijeg uzajamnog pristup djelima i drugim zaštićenim sadržajima te njihove isporuke među područjima stranaka kao i za prijenos prihoda od autorskog prava između njih, koji su povezani s korištenjem takvih djela ili drugih zaštićenih sadržaja. Stranke također poduzimaju primjerene mjere koje su im dostupne radi postizanja visoke razine racionalizacije i transparentnosti u pogledu izvršavanja zadaća njihovih društava za kolektivno ostvarivanje prava.

ŽIGOVI**Članak 77.****Međunarodni sporazumi**

Svaka stranka:

(a) poštuje Protokol koji se odnosi na Madridski sporazum o međunarodnoj registraciji žigova, Ugovor WIPO-a o pravu žiga; i

(b) ulaže sve razumne napore kako bi pristupila Singapurskom ugovoru o pravu žigova.

⁽¹⁾ Stranka može u skladu s domaćim zakonodavstvom ograničiti pravo slijeđenja na radnje preprodaje u koje su uključeni trgovci umjetninama.

Članak 78.**Postupak registracije**

1. Svaka stranka osigurava sustav za registraciju žigova u kojem se svaka konačna odluka koju donese odgovarajuće tijelo nadležno za žigove obrazlaže na odgovarajući način i u pisanom obliku priopćuje podnositelju zahtjeva koji će imati mogućnosti osporiti je pred tijelom nadležnim za žigove i protiv nje podnijeti žalbu sudu.
2. Svaka stranka nositelju prava osigurava mogućnost ulaganja prigovora protiv prijave za registraciju žiga ili registracija žiga. Postupak povodom prigovor je kontradiktorn.
3. Svaka stranka osigurava javno dostupne elektroničke baze podataka o registracijama žigova.

Članak 79.**Dobro poznati žigovi**

Stranke surađuju s ciljem osiguravanja djelotvorne zaštite dobro poznatih žigova, kako je navedeno u članku 6. a Pariške konvencije i članku 16. stavcima 2. i 3. Sporazuma o TRIPS-u.

Članak 80.**Iznimke od prava koja proizlaze iz žiga**

Svaka stranka osigurava ograničene iznimke od prava koja proizlaze iz žiga, poput pravednog korištenja opisnih izraza, korištenja oznaka zemljopisnog podrijetla ili druge ograničene iznimke kojima se u obzir uzimaju legitimni interesi vlasnika žiga i trećih osoba.

OZNAKE ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA**Članak 81.****Definicija**

Oznake zemljopisnog podrijetla za potrebe ovog Sporazuma oznake su kojima se roba identificira kao roba s podrijetlom s područja stranke, iz regije ili s lokaliteta na tom području, kada se kvaliteta, ugled ili druge značajke robe u osnovi mogu pripisati zemljopisnom podrijetlu.

Članak 82.**Načela zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla**

1. Svaka stranka osigurava primjerenu i neograničenu zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla putem sustava zaštite *sui generis* i u skladu s domaćim zakonodavstvom sve dok oznaka zemljopisnog podrijetla uživa pravnu zaštitu u zemlji podrijetla.
2. U tu svrhu stranke surađuju u području oznaka zemljopisnog podrijetla na temelju ovog članka kojim se dopunjuju minimalni standardi utvrđeni u odgovarajućim odredbama Sporazuma o TRIPS-u.
3. Svaka stranka osigurava da njezin sustav zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla bude otvoren za registraciju oznaka zemljopisnog podrijetla. Svaka stranka osigurava javno dostupne elektroničke baze podataka registriranih oznaka zemljopisnog podrijetla.

4. S obzirom na oznake zemljopisnog podrijetla koje su zaštićene na njihovim područjima svaka stranka zabranjuje i sprečava:
- (a) svaku izravnu ili neizravnu upotrebu registriranog imena za proizvode koji nisu obuhvaćeni registracijom ako:
 - i. su ti proizvodi usporedivi s proizvodima zaštićenima pod tim imenom ili
 - ii. se takvom upotrebom iskorištava ugled zaštićenog imena;
 - (b) svaku zlouporabu i oponašanje registriranog imena ili podsjećanje na njega, čak i ako je naznačeno stvarno podrijetlo proizvoda, ili ako je naziv proizvoda preveden, transkribiran ili transliteriran, ili ako mu je dodan izraz poput „stil”, „tip”, „metoda”, „kako se proizvodi u”, „vrsta”, „imitacija”, ili slično;
 - (c) svaku drugu lažnu oznaku ili oznaku koja dovodi u zabludu u pogledu izvora, podrijetla, prirode ili bitnih svojstava proizvoda na unutarnjoj ili vanjskoj ambalaži, na promidžbenim materijalima, dokumentima koji se odnose na dotični proizvod ili pakiranja proizvoda u ambalažu koja može stvoriti pogrešnu predodžbu o njegovu podrijetlu; ili
 - (d) svaku drugu praksu koja može potrošača dovesti u zabludu u pogledu pravog podrijetla robe.
5. Svaka stranka izvršava zaštitu predviđenu u člancima od 81. do 83. odgovarajućim administrativnim izvršavanjem u skladu s domaćim zakonodavstvom, među ostalim i na zahtjev zainteresirane strane.
6. Svaka stranka osigurava da se zaštićenim oznakama zemljopisnog podrijetla može koristiti svaki subjekt koji na tržište stavlja robu koja je u skladu s odgovarajućim specifikacijama.
7. Svaka stranka osigurava da nazivi koje je zaštitila u skladu s domaćim zakonodavstvom ne postanu generički.
8. Stranke nemaju obvezu registrirati oznaku zemljopisnog podrijetla kada registracija, s obzirom na ugled ili dobru poznatost konkretnog žiga, može potrošače dovesti u zabludu u pogledu stvarnog identiteta robe.
9. Ne dovodeći u pitanje ovaj članak, svaka stranka zaštićuje oznake zemljopisnog podrijetla i u slučaju postojanja ranijeg žiga. „Raniji žig” znači žig čija upotreba odgovara nekoj od situacija iz stavka 4. i koji je, ako je ta mogućnost predviđena domaćim zakonodavstvom, bio prijavljen za registraciju, registriran ili utvrđen upotrebom prije dana podnošenja zahtjeva za registraciju oznake zemljopisnog podrijetla nadležnom tijelu te stranke. Takav raniji žig može se nastaviti upotrebljavati i produljivati neovisno o zaštiti oznake zemljopisnog podrijetla, pod uvjetom da u zakonodavstvu stranke u području žigova u kojoj je žig registriran ili upotrebljavan ne postoje razlozi za proglašavanje žiga ništavim ili za njegov opoziv.

Članak 83.

Pregovori

Stranke započinju pregovore s ciljem sklapanja sporazuma o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla na njihovim područjima najkasnije sedam godina nakon dana kada se ova glava počne primjenjivati.

DIZAJNI

Članak 84.

Međunarodni sporazumi

Europska unija ponovno potvrđuje svoju predanost Ženevskom aktu Haškog sporazuma o međunarodnoj registraciji industrijskog dizajna iz 1999. Republika Kazahstan ulaže sve razumne napore kako bi pristupila tom aktu.

Članak 85.**Zahtjevi za zaštitu registriranih dizajna**

1. Svaka stranka osigurava zaštitu neovisno stvorenih dizajna koji su novi i originalni. Ta se zaštita osigurava registracijom i dodjeljuje isključivo pravo nositelju dizajna registriranog u skladu s domaćim zakonodavstvom. Za potrebe ovog članka stranka može smatrati da je dizajn koji ima individualni karakter originalan.
2. Smatra se da je dizajn koji je primijenjen na proizvod ili ugrađen u proizvod koji predstavlja sastavni dio složenog proizvoda, nov i individualnog karaktera:
 - (a) ako sastavni dio, nakon što je ugrađen u složeni proizvod, ostaje vidljiv pri uobičajenoj upotrebi potonjeg, isključujući održavanje, servisiranje ili popravak i
 - (b) u mjeri u kojoj ta vidljiva obilježja sastavnog dijela sama po sebi ispunjavaju pretpostavke koje se tiču novosti i individualnog karaktera.

Članak 86.**Prava dodijeljena registracijom**

Nositelj registriranog dizajna ima isključivo pravo koristiti se njime i spriječiti treće osobe koje nemaju suglasnost nositelja, među ostalim, da proizvode, nude za prodaju, prodaju, uvoze, izvoze, skladište ili koriste proizvod koji nosi ili sadržava zaštićeni dizajn, ako su takve radnje poduzete u komercijalne svrhe.

Članak 87.**Zaštita dodijeljena neregistriranim dizajnima**

Najkasnije sedam godina nakon dana kada se ova glava počne primjenjivati Republika Kazahstan djelotvorno osigurava pravnu zaštitu protiv kopiranja neregistriranih dizajna, pod uvjetom da Europska unija, najkasnije dvije godine prije kraja tog sedmogodišnjeg razdoblja, osigura primjereno osposobljavanje za predstavnike ovlaštenih tijela, organizacije i suce.

Članak 88.**Trajanje zaštite**

Zaštita traje najmanje deset godina od dana predaje prijave. Svaka stranka može predvidjeti da nositelj prava može produljiti trajanje zaštite na jedno ili više razdoblja od kojih svako traje pet godina, sveukupno do najduljeg trajanja zaštite koje je utvrđeno u skladu s domaćim zakonodavstvom.

Članak 89.**Iznimke**

1. Svaka stranka može predvidjeti ograničene iznimke u vezi sa zaštitom dizajna pod uvjetom da takve iznimke nisu neopravdano u suprotnosti s uobičajenim iskorištavanjem zaštićenih dizajna i da neopravdano ne nanose štetu legitimnim interesima vlasnika zaštićenog dizajna, uzimajući u obzir legitime interese trećih osoba.

2. Zaštita dizajna ne proširuje se na obilježja izgleda proizvoda koja su uvjetovana isključivo tehničkim funkcijama proizvoda niti na obilježja izgleda proizvoda koja su potrebna kako bi se osigurala interoperabilnost s drugim proizvodom⁽¹⁾.
3. Pravo na dizajn ne nastaje na temelju dizajna koji je protivan javnom poretku ili prihvaćenim moralnim načelima.

Članak 90.

Odnos prema autorskom pravu

Dizajn koji je zaštićen pravom na dizajn i registriran u stranci može biti zaštićen i u okviru autorskog prava te stranke od dana na koji je dizajn stvoren ili utvrđen u bilo kojem obliku. Svaka stranka određuje opseg takve zaštite i uvjete pod kojima se ona pruža, uključujući stupanj zahtijevane originalnosti.

PATENTI

Članak 91.

Međunarodni sporazumi

Svaka stranka ulaže sve razumne napore kako bi poštovala članke od 1. do 16. Ugovora o patentnom pravu.

Članak 92.

Patenti i javno zdravlje

1. Stranke prepoznaju važnost Deklaracije ministarske konferencije WTO-a o Sporazumu o TRIPS-u i javnom zdravlju, donesene 14. studenoga 2001. Svaka stranka pri tumačenju i provedbi prava i obveza iz ovog poglavlja osigurava usklađenost s tom deklaracijom.
2. Svaka stranka poštuje Odluku Glavnog vijeća WTO-a od 30. kolovoza 2003. o stavku 6. deklaracije iz stavka 1.

Članak 93.

Dodatne potvrde o zaštiti

1. Stranke prepoznaju da lijekovi i sredstva za zaštitu bilja zaštićeni patentom na njihovim područjima mogu podlijegati administrativnog postupku odobravanja prije njihova stavljanja na tržište. Stranke prepoznaju da razdoblje koje protekne između podnošenja prijave za patent i prvog odobrenja za stavljanje proizvoda na tržište, kako je u tu svrhu utvrđeno odgovarajućim domaćim zakonodavstvom, može skratiti razdoblje djelotvorne patentne zaštite.
2. Svaka stranka predviđa dodatno razdoblje zaštite za lijekove ili sredstva za zaštitu bilja koji su zaštićeni patentom i koji podliježu administrativnom postupku odobravanja, a koje je razdoblje jednako razdoblju iz stavka 1. druge rečenice, umanjeno za pet godina.
3. Neovisno o stavku 2., trajanje dodatnog razdoblja zaštite ne smije premašiti pet godina.

⁽¹⁾ U Europskoj uniji ova odredba ne primjenjuje se na modularne proizvode.

Članak 94.

Zaštita podataka dostavljenih radi pribavljanja odobrenja za stavljanje farmaceutskog proizvoda ⁽¹⁾ na tržište

1. Svaka stranka primjenjuje sveobuhvatan sustav radi jamčenja tajnosti, neotkrivanja i nekorištenja podataka dostavljenih u svrhu pribavljanja odobrenja za stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište.
2. Svaka stranka osigurava da se sve informacije dostavljene radi dobivanja odobrenja za stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište, kako je navedeno u članku 39. stavku 3. Sporazuma o TRIPS-u, ne otkrivaju trećim osobama i da ostvaruju korist od zaštite od nepoštene komercijalne upotrebe u razdoblju od šest godina koje počinje od dana dodjele odobrenja za stavljanje na tržište u jednoj od stranaka.

U tu svrhu,

- (a) tijekom razdoblja od najmanje šest godina, počevši od datuma dodjele odobrenja za stavljanje na tržište, nijedna osoba ili subjekt, bilo javni ili privatni, osim osobe ili subjekta koji je dostavio takve neobjavljene podatke, nema dopuštenje koristiti se takvim podacima, bilo izravno ili neizravno, bez izričitog dopuštenja osobe ili subjekta koji je dostavio te podatke u podršku zahtjevu za odobrenje za stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište;
- (b) tijekom razdoblja od najmanje šest godina, počevši od datuma dodjele odobrenja za stavljanje na tržište, ne odobrava se svaki naknadni zahtjev za odobrenje za stavljanje farmaceutskog proizvoda na tržište, osim ako naknadni podnositelj zahtjeva dostavi svoje podatke ili podatke korištene uz odobrenje nositelja prvog odobrenja, kojima se ispunjavaju isti zahtjevi kao u slučaju prvog podnositelja zahtjeva. Tijekom tog šestogodišnjeg razdoblja proizvodi registrirani bez dostavljanja takvih podataka uklanjaju se s tržišta do ispunjenja zahtjeva.

Članak 95.

Zaštita podataka o sredstvima za zaštitu bilja i pravila za izbjegavanje dupliciranja pokusa

1. Prije nego što odobre stavljanje na tržište sredstava za zaštitu bilja, stranke utvrđuju zahtjeve u vezi sa sigurnošću i djelotvornošću.
2. Svaka stranka priznaje vremenski ograničeno pravo na zaštitu podataka vlasniku izvješća o ispitivanju ili studiji koje je prvi put podneseno radi pribavljanja odobrenja za stavljanje na tržište sredstva za zaštitu bilja.

Tijekom razdoblja valjanosti prava na zaštitu podataka, izvješće o ispitivanju ili studiji ne upotrebljava se u korist bilo koje druge osobe koja namjerava pribaviti odobrenje za stavljanje na tržište sredstva za zaštitu bilja osim ako je vlasnik dao izričitu suglasnost. To se pravo dalje u tekstu navodi kao „zaštita podataka”.

3. Izvješće o ispitivanju ili studiji mora biti:
 - (a) potrebno za odobrenje ili izmjenu odobrenja kako bi se dopustila upotreba na drugim usjevima; i
 - (b) potvrđeno kao sukladno s načelima dobre laboratorijske prakse ili dobre eksperimentalne prakse.
4. Rok trajanja zaštite podataka za sredstva za zaštitu bilja u stranci iznosi deset godina počevši od dana prvog odobrenja u toj stranci. Svakoj se stranci mogu odobriti dulja razdoblja kako bi se potaknulo odobravanje, na primjer, sredstava za zaštitu bilja niske razine rizika i neznatne upotrebe.
5. Ispitivanje ili studija zaštićeni su i ako su bili potrebni za obnavljanje ili preispitivanje odobrenja.
6. Stranke utvrđuju pravila o izbjegavanju dvostrukog testiranja na kralježnjacima. Svaki podnositelj zahtjeva koji namjerava provesti ispitivanje i studije na kralježnjacima poduzima potrebne mjere kako bi potvrdio da ta ispitivanja i studije nisu već provedeni ili pokrenuti.

⁽¹⁾ Pojam „farmaceutski proizvod” u ovom poglavlju odnosi se, u slučaju Europske unije, na lijekove kako je definirano u Direktivi 2001/83/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 6. studenoga 2001. o zakoniku Zajednice o lijekovima za humanu primjenu.

7. Potencijalni podnositelj zahtjeva i nositelj ili nositelji relevantnog odobrenja ulažu sve napore radi osiguranja zajedničke upotrebe ispitivanja i studija na kralježnjacima. Troškovi zajedničke upotrebe izvješća o ispitivanju i studiji utvrđuju se na pravedan, transparentan i nediskriminirajući način. Podnositelj zahtjeva dužan je sudjelovati samo u troškovima za informacije koje on treba podnijeti kako bi ispunio zahtjeve za odobrenje.

8. Ako se potencijalni podnositelj zahtjeva i nositelj ili nositelji relevantnog odobrenja za sredstva za zaštitu bilja ne mogu dogovoriti o zajedničkoj upotrebi izvješća o ispitivanju i studiji na kralježnjacima, potencijalni podnositelj zahtjeva o tome obavješćuje nadležno tijelo dotične stranke.

9. Nepostizanje dogovora o zajedničkoj upotrebi izvješća o ispitivanju i studiji na kralježnjacima ne sprečava nadležno tijelo dotične stranke u upotrebi tih izvješća za potrebe zahtjeva potencijalnog podnositelja.

Nositelj ili nositelji relevantnog odobrenja imaju pravo od potencijalnog podnositelja zahtijevati da snosi pravedan udio u troškovima koji su im nastali. Stranka može uključene strane uputiti da to pitanje riješe u okviru formalne i obvezujuće arbitraže u skladu s domaćim zakonodavstvom.

Članak 96.

Biljne sorte

Europska unija ponovno potvrđuje svoju predanost Međunarodnoj konvenciji za zaštitu novih biljnih sorti (Konvencija UPOV), a Republika Kazahstan ulaže sve razumne napore kako bi pristupila toj konvenciji.

Odjeljak 3.

Izvršavanje prava intelektualnog vlasništva

Članak 97.

Opće obveze

1. Stranke ponovno potvrđuju svoje obveze u okviru Sporazumu o TRIPS-u, posebno prema njegovu dijelu III. i osiguravaju sljedeće dopunske mjere, postupke i pravna sredstva navedene u ovom odjeljku koji su potrebni radi osiguranja izvršavanja prava intelektualnog vlasništva ⁽¹⁾.

2. Te mjere, postupci i pravna sredstva moraju biti poštteni i pravični, ne smiju biti nepotrebno složeni ili skupi niti za posljedicu imati nerazumne rokove ili neopravdana odgađanja. Oni također moraju biti djelotvorni, proporcionalni i odvrćajući te se moraju primjenjivati na način da se izbjegne stvaranje prepreka u zakonitoj trgovini i da se osiguraju zaštitne mjere protiv njihove zlouporabe.

Članak 98.

Ovlašteni podnositelji zahtjeva

Svaka stranka priznaje sljedeće osobe kao osobe koje su ovlaštene zatražiti primjenu mjera, postupaka i pravnih sredstava iz ovog odjeljka i iz dijela III. Sporazuma o TRIPS-u:

- (a) nositelje prava intelektualnog vlasništva u skladu s odredbama domaćeg zakonodavstva;
- (b) sve ostale osobe koje su ovlaštene koristiti ta prava, a posebno imatelje dozvole, u onoj mjeri u kojoj je to dopušteno i u skladu s odredbama domaćeg zakonodavstva;

⁽¹⁾ Za potrebe članaka od 98. do 110. pojam „prava intelektualnog vlasništva” obuhvaća najmanje sljedeća prava: autorsko pravo; prava srodna autorskom pravu; pravo *sui generis* proizvođača baze podataka; pravo stvaratelja topografija za poluvodičke proizvode; prava na žig; prava na dizajne; patentna prava, uključujući prava koja proizlaze iz svjedodžaba o dodatnoj zaštiti; oznake zemljopisnog podrijetla; prava iz korisnih modela; prava zaštite biljnih sorti; i trgovačka imena ako su ona domaćim zakonodavstvom zaštićena kao isključiva prava.

- (c) tijela za kolektivno ostvarivanje prava intelektualnog vlasništva kojima se redovito priznaje pravo zastupanja nositelja prava intelektualnog vlasništva, u mjeri u kojoj je to dopušteno i u skladu s odredbama domaćeg zakonodavstva;
- (d) strukovna tijela za obranu prava ili druge osobe kojima se priznaje pravo zastupanja nositelja prava intelektualnog vlasništva, u mjeri u kojoj je to dopušteno i u skladu s odredbama domaćeg zakonodavstva.

Članak 99.

Dokazi

1. Ako je stranka predočila razumno dostupne dokaze koji su dovoljni da podupru njezine zahtjeve te je, potkrepljujući svoje zahtjeve, navela dokaze koji su pod kontrolom suprotne stranke, pravosudna tijela svake od stranaka ovlaštena su naložiti suprotnoj stranci da predочи te dokaze, podložno zaštiti povjerljivih informacija.
2. U slučaju povrede prava intelektualnoga vlasništva počinjene u komercijalno relevantnom opsegu svaka stranka, pod uvjetima iz stavka 1., poduzima one mjere koje su potrebne da se nadležnim pravosudnim tijelima omogući da nalože, prema potrebi i na temelju zahtjeva, dostavu bankovnih, financijskih ili poslovnih dokumenata koji su pod kontrolom suprotne stranke, podložno zaštiti povjerljivih informacija.

Članak 100.

Mjere osiguranja dokaza

1. Svaka stranka osigurava da, čak i prije početka postupka o meritumu slučaja, nadležna pravosudna tijela, na zahtjev nositelja prava koji je predočio razumno dostupne dokaze u potporu njegovim zahtjevima prema kojima je njegovo pravo intelektualnog vlasništva povrijeđeno ili će biti povrijeđeno, mogu naložiti hitne i djelotvorne privremene mjere radi osiguranja relevantnih dokaza u vezi s navodnom povredom, podložno zaštiti povjerljivih informacija.
2. Takve mjere mogu uključivati detaljan opis, uz uzimanje uzoraka ili bez njega, ili fizičku zapljenu robe kojom je navodno počinjena povreda te, u odgovarajućim slučajevima, materijala i sredstava upotrijebljenih za proizvodnju i/ili distribuciju te robe i pripadajuće dokumentacije. Te se mjere poduzimaju ako je to potrebno i bez saslušanja druge stranke, posebno ako bi bilo kakva odgoda vjerojatno prouzročila nepopravljivu štetu nositelju prava ili ako postoji očiti rizik uništenja dokaza.

Članak 101.

Pravo na informacije

1. Svaka stranka osigurava da, u kontekstu postupka zbog povrede prava intelektualnog vlasništva te kao odgovor na opravdani i razmjerni zahtjev tužitelja, nadležna pravosudna tijela mogu naložiti da informacije o podrijetlu i distribucijskim mrežama robe ili usluga kojima je počinjena povreda prava intelektualnog vlasništva pruži počinitelj povrede i/ili bilo koja druga osoba:
 - (a) za koju se utvrdi da u komercijalno relevantnom opsegu posjeduje robu kojom se čini povreda;
 - (b) za koju se utvrdi da se u komercijalno relevantnom opsegu koristi uslugama kojima se čini povreda;
 - (c) za koju se utvrdi da u komercijalno relevantnom opsegu pruža usluge koje se koriste u radnjama koje predstavljaju povredu; ili
 - (d) koju je osoba iz točaka (a), (b) ili (c) navela kao osobu koja je sudjelovala u proizvodnji, izradi ili distribuciji robe ili pružanju usluga.

2. Informacije iz stavka 1. obuhvaćaju:
 - (a) imena/nazive i adrese proizvođača, izrađivača, distributera, dobavljača i drugih prethodnih posjednika robe ili usluga, kao i trgovaca na veliko i malo kojima su bile namijenjene;
 - (b) informacije o proizvedenim, izrađenim, dostavljenim, primljenim ili naručenim količinama, kao i o cijeni koja je postignuta za predmetnu robu ili usluge.
3. Stavci 1. i 2. primjenjuju se ne dovodeći u pitanje druge odredbe domaćeg prava kojima se:
 - (a) nositelju prava dodjeljuju prava na primanje detaljnijih informacija;
 - (b) uređuje korištenje informacija dostavljenih na temelju ovog članka u građanskom ili kaznenom postupku;
 - (c) uređuje odgovornost za zlouporabu prava na informacije;
 - (d) predviđa mogućnost odbijanja pružanja informacija kojima bi se osobu iz stavka 1. prisililo da prizna svoje sudjelovanje ili sudjelovanje svojih bliskih srodnika u povredi prava intelektualnog vlasništva; ili
 - (e) kojima se uređuje zaštita povjerljivosti izvora informacija ili obrada osobnih podataka.

Članak 102.

Privremene mjere i mjere opreza

1. Svaka stranka osigurava da pravosudna tijela mogu, na zahtjev podnositelja zahtjeva, protiv navodnog počinitelja povrede odrediti prethodnu zabranu radi sprečavanja bilo koje predstojeće povrede prava intelektualnog vlasništva ili privremeno zabraniti, ako je to predviđeno domaćim zakonodavstvom, i u određenim slučajevima podložno plaćanju novčane kazne, nastavljanje navodnih povreda tog prava ili za slučaj takvog nastavljanja propisati obvezu pružanja jamstva namijenjenog osiguravanju naknade štete nositelju prava. Prethodna se zabrana može, pod istim uvjetima i u skladu s domaćim zakonodavstvom, odrediti i u odnosu na posrednika čijim se uslugama koristi treća osoba s ciljem povrede prava intelektualnog vlasništva.
2. Prethodna se zabrana može odrediti i radi zapljene ili predaje robe za koju postoji sumnja da se njome čini povreda prava intelektualnog vlasništva, a kako bi se spriječio njezin ulazak u trgovinske kanale ili kretanje njima.
3. U slučaju povrede koja je počinjena u komercijalno relevantnom opsegu, svaka stranka osigurava da, ako podnositelj zahtjeva dokaže postojanje okolnosti koje bi mogle ugroziti naknadu štete, pravosudna tijela mogu naložiti, u skladu s domaćim zakonodavstvom, preventivnu zapljenu ili oduzimanje pokretne i nepokretne imovine navodnog počinitelja povrede, uključujući blokadu njegovih bankovnih računa i druge imovine. Pravosudna tijela mogu u tu svrhu naložiti dostavljanje bankovnih, financijskih ili poslovnih dokumenata ili odgovarajući pristup relevantnim informacijama.

Članak 103.

Korektivne mjere

1. Svaka stranka osigurava da nadležna pravosudna tijela mogu, na zahtjev podnositelja zahtjeva i ne dovodeći u pitanje bilo kakvu naknadu štete nositelju prava zbog povrede te bez bilo kakve vrste naknade, naložiti povlačenje, konačno uklanjanje iz trgovačkih kanala ili uništenje robe za koju utvrde da se njome čini povreda prava intelektualnog vlasništva. Prema potrebi, nadležna pravosudna tijela mogu naložiti i uništenje materijala i sredstava koji se uglavnom upotrebljavaju pri izradi ili proizvodnji te robe.
2. Pravosudna tijela svake stranke ovlaštena su naložiti provedbu tih mjera o trošku počinitelja povrede, osim u slučaju pozivanja na posebne razloge da se to ne učini.

Članak 104.

Sudske zabrane

Svaka stranka osigurava da, u slučaju donošenja sudske odluke kojom je utvrđena povreda prava intelektualnog vlasništva, pravosudna tijela mogu protiv počinitelja povrede odrediti sudsku zabranu s ciljem zabranjivanja nastavljanja povrede. Ako je to predviđeno domaćim zakonodavstvom, nepoštovanje sudske zabrane podliježe, prema potrebi, plaćanju novčane kazne, s ciljem osiguravanja poštovanja zabrane. Svaka stranka također osigurava da nositelji prava mogu zatražiti sudsku zabranu protiv posrednikâ čijim se uslugama treća osoba koristi radi povrede prava intelektualnoga vlasništva.

Članak 105.

Alternativne mjere

Svaka stranka, u skladu s domaćim zakonodavstvom, može predvidjeti da u odgovarajućim slučajevima i na zahtjev osobe protiv koje se mogu odrediti mjere predviđene u članku 103. i/ili članku 104., nadležna pravosudna tijela mogu umjesto primjene mjera predviđenih u članku 103. i/ili članku 104. naložiti plaćanje novčane naknade oštećenoj stranci ako ta osoba nije postupala niti s namjerom niti s nehajem, ako bi izvršenje predmetnih mjera toj osobi prouzročilo nesrazmjernu štetu i ako se čini da plaćanje novčane naknade oštećenoj stran predstavlja primjerenu naknadu.

Članak 106.

Naknada štete

1. Svaka stranka osigurava da pri određivanju naknade štete pravosudna tijela:
 - (a) uzmu u obzir sve odgovarajuće aspekte, kao što su negativne ekonomske posljedice, uključujući izgubljenu dobit, koje je oštećena stranka pretrpjela, bilo kakvu nepošteno stečenu dobit počinitelja povrede i, u odgovarajućim slučajevima, elemente koji nisu ekonomski čimbenici, uključujući nematerijalnu štetu koja je nositelju prava prouzročena povredom; ili
 - (b) mogu, u odgovarajućim slučajevima, odrediti naknadu štete kao paušalni iznos na temelju elemenata kao što je najmanji iznos prihoda od autorskog prava ili naknada koje bi počinitelj povrede bio dužan platiti da je zatražio odobrenje za korištenje predmetnog prava intelektualnog vlasništva.
2. Ako počinitelj povrede nije znao ili nije imao opravdanih razloga znati da sudjeluje u radnji koja predstavlja povredu, svaka stranka može propisati da pravosudna tijela mogu naložiti povrat dobiti ili plaćanje naknade štete oštećenoj stranci čiju se visinu može unaprijed utvrditi.

Članak 107.

Sudski troškovi

Svaka stranka osigurava da opravdane i razmjerne sudske troškove i druge izdatke stranke koja je uspjela u sporu, kao opće pravilo, snosi stranka koja je izgubila spor, osim ako bi to bilo protivno načelu pravičnosti.

Članak 108.

Objava odluka pravosudnih tijela

U postupcima koji su pokrenuti zbog povrede prava intelektualnog vlasništva, svaka stranka osigurava da pravosudna tijela mogu, na zahtjev podnositelja i o trošku počinitelja povrede, naložiti primjerene mjere za širenje informacija o odluci, uključujući izlaganje odluke i njezinu objavu u cijelosti ili djelomično.

Članak 109.

Pretpostavka svojstva autora ili svojstva nositelja prava

Za potrebe primjene mjera, postupaka i pravnih sredstava predviđenih u ovom odjeljku, dostatno je da ime autora književnog ili umjetničkog djela, u nedostatku suprotnih dokaza i kako bi se njega smatralo autorom te kako bi, slijedom toga, on bio ovlašten pokrenuti postupak zbog povrede, bude na djelu navedeno na uobičajeni način. To se također, *mutatis mutandis*, primjenjuje na nositelje prava srodnih autorskom pravu u odnosu na sadržaj zaštićen tim pravima.

Članak 110.

Upravni postupci

U mjeri u kojoj se svaku građanskopravnu mjeru može odrediti na temelju ishoda upravnih postupaka u kojima se odlučivalo o meritumu slučaja, takvi postupci moraju biti usklađeni s načelima koja su u suštini istovjetna onima koja su predviđena u mjerodavnim odredbama ovog odjeljka.

Članak 111.

Mjere na granicama

1. Pri provedbi mjera na granicama za izvršavanje prava intelektualnog vlasništva svaka stranka osigurava usklađenost sa svojim obvezama u okviru GATT-a 1994. i Sporazuma o TRIPS-u.
2. Kako bi osigurali zaštitu prava intelektualnog vlasništva na carinskom području svake stranke, carinska tijela u granicama svoje ovlasti usvajaju različite metode za utvrđivanje pošiljki koje sadržavaju robu za koju se sumnja da se njome povređuju prava intelektualnog vlasništva iz stavaka 3. i 4. Te metode obuhvaćaju tehnike analize rizika koje se temelje, među ostalim, na informacijama koje su pružili nositelji prava, prikupljenim informacijama i inspekcijama tereta.
3. Carinska tijela imaju ovlast poduzeti mjere, na zahtjev nositelja prava, radi zadržavanja ili suspendiranja puštanje u promet robe pod carinskim nadzorom za koju se sumnja da se njome povređuju žigovi, autorsko pravo i srodna prava ili oznake zemljopisnog podrijetla.
4. Carinska tijela Republike Kazahstana, najkasnije tri godine nakon dana kada se ova glava počne primjenjivati, imaju ovlast poduzeti mjere, na zahtjev nositelja prava, za zadržavanje ili suspendiranje puštanja u promet robe pod carinskim nadzorom za koju se sumnja da se njome povređuju patenti, korisni modeli, industrijski dizajn, topografija integriranih krugova ili prava zaštite biljnih sorti, pod uvjetom da Europska unija, prije kraja druge godine tog trogodišnjeg razdoblja, osigura primjereno osposobljavanje za predstavnike ovlaštenih tijela, poput carinskih službenika, tužitelja, sudaca i drugog osoblja, prema potrebi.
5. Carinska tijela imaju ovlast na vlastitu inicijativu zadržati ili suspendirati puštanje u promet robe pod carinskim nadzorom za koju se sumnja da se njome povređuju žigovi, autorsko pravo i srodna prava ili oznaka zemljopisnog podrijetla.
6. Carinska tijela Republike Kazahstana, najkasnije pet godina nakon dana kada se ova glava počne primjenjivati, imaju ovlast na vlastitu inicijativu zadržati ili suspendirati puštanje u promet robe pod carinskim nadzorom za koju se sumnja da se njome povređuju patenti, korisni modeli, industrijski dizajn, topografija integriranih krugova ili prava zaštite biljnih sorti, pod uvjetom da Europska unija, najkasnije dvije godine prije kraja tog petogodišnjeg razdoblja, osigura primjereno osposobljavanje za predstavnike ovlaštenih tijela, poput carinskih službenika, tužitelja, sudaca i drugog osoblja, prema potrebi.
7. Neovisno o stavcima od 3. do 6. ne postoji obveza primjene mjera zadržavanja ili suspendiranja uvoza robe koju je na tržište u drugoj zemlji stavio nositelj prava ili koja je na to tržište stavljena uz njegovu suglasnost.

8. Stranke su suglasne djelotvorno provoditi članak 69. Sporazuma o TRIPS-u u vezi s međunarodnom trgovinom za koju se sumnja da se njome povređuju prava intelektualnog vlasništva. U tu je svrhu svaka stranka spremna uspostaviti kontaktnu točku u svojoj carinskoj upravi i o toj točki obavijestiti drugu stranku kako bi se olakšalo suradnju. Ta suradnja može obuhvaćati razmjene informacija o mehanizmima za primanje informacija od nositelja prava, najboljoj praksi i iskustvima u vezi sa strategijama upravljanja rizikom kao i razmjene informacija koje mogu pomoći pri identifikiranju pošiljki za koje se sumnja da sadržavaju robu kojom se povređuju prava.

9. Carinska tijela svake stranke spremna su surađivati, na zahtjev druge stranke ili na vlastitu inicijativu, kako bi pružila relevantne dostupne informacije carinskim tijelima druge stranke, posebno u pogledu robe u provozu kroz područje stranke koja je namijenjena drugoj stranci ili koja je podrijetlom iz druge stranke.

10. Ne dovodeći u pitanje druge oblike suradnje, Protokol o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima primjenjuje se u odnosu na stavke 8. i 9. ovog članka u pogledu kršenja carinskog prava povezanih s pravima intelektualnog vlasništva.

11. Ne dovodeći u pitanje ovlasti Vijeća za suradnju, Pododbor za carinsku suradnju iz članka 25. stavka 3. odgovoran je za osiguravanje pravilnog funkcioniranja i provedbe ovog članka. Pododbor za carinsku suradnju utvrđuje prioritete i predviđa odgovarajuće postupke za suradnju među nadležnim tijelima stranaka.

Odjeljak 4.

Odgovornost pružatelja usluga posredovanja

Članak 112.

Korištenje uslugama posrednika

Stranke prepoznaju da se treće osobe mogu koristiti uslugama posrednika za radnje koje predstavljaju povredu. Radi osiguranja slobodnog kretanja informacijskih usluga i istovremenog izvršavanja prava intelektualnog vlasništva u digitalnom okruženju, svaka stranka predviđa mjere opisane u ovom odjeljku koje se odnose na pružatelje usluga posredovanja ako oni ni na koji način nisu povezani s prenesenim informacijama.

Članak 113.

Odgovornost pružatelja usluga posredovanja: „samo prijenosnik informacija”

1. Kada se usluga informacijskog društva koju se pruža sastoji od prijenosa informacija koje je pružio primatelj usluge u komunikacijskoj mreži, ili od osiguravanja pristupa komunikacijskoj mreži, svaka stranka osigurava da pružatelj usluge nije odgovoran za prenesene informacije pod uvjetom da pružatelj:

- (a) ne započne prijenos;
- (b) ne odabere primatelja prijenosa; i
- (c) ne odabere ili promijeni informacije koje prijenos sadržava.

2. Prijenos i osiguranje pristupa iz stavka 1. obuhvaćaju automatsku, privremenu i prijelaznu pohranu prenesenih informacija u mjeri u kojoj se to događa isključivo radi obavljanja prijenosa u komunikacijskoj mreži i pod uvjetom da te informacije nisu pohranjene dulje nego što je to opravdano potrebno za prijenos.

3. Ovim člankom ne utječe se na mogućnost da sud ili upravno tijelo, u skladu s domaćim zakonodavstvom, od pružatelja usluge zatraži da prestane s povredom prava ili da je spriječi.

Članak 114.

Odgovornost pružatelja usluga posredovanja: „privremena pohrana (caching)”

1. Kada se usluga informacijskog društva koju se pruža sastoji od prijenosa informacija koje je dao primatelj usluge komunikacijskom mrežom, svaka stranka osigurava da pružatelj usluge nije odgovoran za automatsku, privremenu i prijelaznu pohranu tih informacija, koja je izvršena isključivo u svrhu učinkovitijega daljnjeg prijenosa informacija prema drugim primateljima usluge na njihov zahtjev, pod uvjetom da:

- (a) pružatelj ne izmijeni informacije;
- (b) pružatelj poštuje uvjete pristupa informacijama;
- (c) pružatelj poštuje pravila o ažuriranju informacija koja su navedena na način koji je opće priznat i koristi se u industriji;
- (d) pružatelj ne ugrožava zakonitu upotrebu tehnologije za prikupljanje podataka o korištenju informacija koja je opće priznata i koristi se u industriji; i
- (e) pružatelj žurno djeluje kako bi uklonio ili onemogućio pristup informacijama koje je pohranio, čim stekne stvarna saznanja o tome da su informacije na početnom izvoru prijenosa uklonjene iz mreže ili je pristup tim informacijama onemogućen ili da je sudsko ili upravno tijelo naložilo takvo uklanjanje ili onemogućivanje.

2. Ovim člankom ne utječe se na mogućnost da sud ili upravno tijelo, u skladu s domaćim zakonodavstvom, od pružatelja usluge zatraži da prestane s povredom prava ili da je spriječi.

Članak 115.

Odgovornost pružatelja usluga posredovanja: „iznajmljivanje diskovnog prostora (hosting)”

1. Kada se usluga informacijskog društva koju se pruža sastoji od pohrane informacija koje je pružio primatelj usluge, svaka stranka osigurava da pružatelj usluge nije odgovoran za informacije pohranjene na zahtjev primatelja usluge, pod uvjetom da:

- (a) pružatelj nema stvarnih saznanja o nezakonitim radnjama ili informacijama te da, u vezi s odštetnim zahtjevima, nije svjestan činjenica ili okolnosti iz kojih je očito da je riječ o nezakonitim radnjama ili informacijama; ili
- (b) pružatelj, nakon što dozna za to ili postane svjestan toga, žurno djeluje kako bi uklonio informacije ili onemogućio pristup informacijama.

2. Stavak 1. ne primjenjuje se ako primatelj usluge postupa na temelju ovlasti ili pod nadzorom pružatelja usluga.

3. Ovim člankom ne utječe se na mogućnost da sud ili upravno tijelo, u skladu s domaćim zakonodavstvom, od pružatelja usluge zatraži da prestane s povredom prava ili da je spriječi, niti se njime utječe na mogućnost da stranka utvrdi postupke kojima se uređuju uklanjanje informacija ili onemogućivanje pristupa informacijama.

Članak 116.

Nepostojanje opće obveze praćenja

1. Stranke pružateljima usluga u vezi s pružanjem usluga obuhvaćenih člancima od 113. do 115. ne nameću opću obvezu praćenja informacija koje oni prenose ili pohranjuju niti opću obvezu aktivnog traženja činjenica ili okolnosti koje ukazuju na nezakonite radnje.

2. Stranka može utvrditi obveze pružatelja usluga informacijskog društva da hitno obavijeste nadležna javna tijela o navodnim nezakonitim radnjama koje su poduzeli ili informacijama koje su pružili primatelji njihove usluge. Stranka može također utvrditi obvezu pružatelja usluga informacijskog društva da nadležnim tijelima na njihov zahtjev dostave informacije koje omogućuju identifikaciju primatelja njihove usluge s kojima su sklopili sporazume o pohrani.

Članak 117.

Datum primjene članka od 112. do 116.

Republika Kazahstan u cijelosti provodi obveze predviđene u člancima od 112. do 116. u roku od pet godina od dana početka primjene ove glave.

Članak 118.

Suradnja

1. Stranke potiču razvoj suradnje među trgovinskim ili strukovnim udruženjima ili organizacijama s ciljem zaštite i izvršavanja prava intelektualnog vlasništva.
2. Stranke su suglasne surađivati s ciljem pružanja potpore provedbi obveza preuzetih na temelju ovog poglavlja. Područja suradnje uključuju, među ostalim, sljedeće aktivnosti:
 - (a) razmjenu informacija o njihovim pravnim okvirima u vezi s pravima intelektualnog vlasništva i relevantnim propisima o zaštiti i izvršavanju; razmjenu iskustava o napretku zakonodavstva u tim područjima;
 - (b) razmjenu iskustva o zaštiti i izvršavanju prava intelektualnog vlasništva;
 - (c) razmjenu iskustva o zaštiti i izvršavanju među carinskim, policijskim, upravnim i pravosudnim tijelima te zainteresiranim organizacijama; koordiniranje radi sprečavanja izvoza krivotvorene robe;
 - (d) izgradnju kapaciteta; i
 - (e) promicanje i širenje informacija i znanja o pravima intelektualnog vlasništva u, među ostalim, poslovnim krugovima i civilnom društvu; jačanje javne svijesti i znanja potrošača i nositelja prava.

POGLAVLJE 8.

Javna nabava

Članak 119.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „trgovačka roba ili usluge” znači roba ili usluge koji se općenito prodaju ili nude na prodaju na komercijalnom tržištu nevladinim kupcima, koji ih uobičajeno kupuju, u nevladine svrhe;
- (b) „građevinska usluga” znači usluga čiji je cilj realizacija radova niskogradnje i visokogradnje s pomoću bilo kakvih sredstava, na temelju odjeljka 51. privremene središnje klasifikacije proizvoda Ujedinjenih naroda („CPC”);
- (c) „dani” znači kalendarski dani;

- (d) „elektronička dražba” znači proces koji se ponavlja i koji uključuje elektronički uređaj za predstavljanje novih cijena, izmijenjenih naniže, i/ili novih vrijednosti koje se odnose na određene elemente ponuda, a odvija se nakon početne cjelovite ocjene ponuda i omogućava njihovo rangiranje s pomoću automatskih metoda procjene. Slijedom toga, određeni ugovori o uslugama i određeni ugovori o radovima čiji je predmet intelektualni rad, poput projektiranja radova, ne mogu biti predmetom elektroničkih dražbi;
- (e) „u pisanom obliku” znači bilo koji izraz prikazan riječima ili brojevima koje se može pročitati, reproducirati i kasnije prenositi. Može uključivati informacije koje se prenose i pohranjuju u elektroničkom obliku;
- (f) „ograničeno nadmetanje” znači metoda nabave kojom naručitelj stupa u kontakt s dobavljačem ili dobavljačima koje je sam odabrao;
- (g) „mjera” znači svaki zakon, propis, postupak, administrativna smjernica ili praksa ili bilo koja aktivnost naručitelja u vezi s obuhvaćenom nabavom;
- (h) „popis za višestruku upotrebu” znači popis dobavljača za koje je naručitelj utvrdio da ispunjavaju uvjete kako bi bili na tom popisu te koji naručitelj namjerava koristiti više od jednog puta;
- i. „obavijest o planiranoj nabavi” znači obavijest koju je naručitelj objavio, a kojom se zainteresirane dobavljače poziva da podnesu zahtjev za sudjelovanje, ponudu ili oboje;
- (j) „otvoreno nadmetanje” znači metoda nabave u kojoj svi zainteresirani dobavljači mogu dostaviti svoju ponudu;
- (k) „osoba” znači fizička ili pravna osoba;
- (l) „naručitelj” znači subjekt obuhvaćen dijelovima od 1. do 3. Priloga III.;
- (m) „kvalificirani dobavljač” znači dobavljač za kojeg naručitelj smatra da je zadovoljio uvjete sudjelovanja;
- (n) „nadmetanje po pozivu” znači metoda nabave u kojoj naručitelj poziva samo kvalificirane dobavljače da dostave ponudu;
- (o) „usluge” obuhvaćaju građevinske usluge osim ako je drukčije određeno;
- (p) „norma” znači dokument koji je odobrilo nadležno tijelo, kojim se za zajedničko i ponovljeno korištenje utvrđuju pravila, smjernice ili značajke robe ili usluga ili povezani postupci i metode proizvodnje, a sukladnost s njima nije obvezna. Ona također može obuhvaćati ili se odnositi isključivo na zahtjeve povezane s terminologijom, simbolima, pakiranjem, označivanjem ili obilježavanjem koji se primjenjuju na robu, uslugu, postupak ili metodu proizvodnje;
- (q) „dobavljač” znači osoba ili skupina osoba koja pruža ili bi mogla pružiti robu ili usluge;
- (r) „tehničke specifikacije” znači zahtjev natječaja kojim se:
 - i. utvrđuju značajke robe ili usluga koje treba nabaviti, uključujući kvalitetu, učinkovitost, sigurnost i dimenzije ili postupke i metode njihove proizvodnje ili pružanja; ili
 - ii. rješavaju zahtjevi povezani s terminologijom, simbolima, pakiranjem, označivanjem ili obilježavanjem kako se primjenjuju na robu ili uslugu.

Članak 120.

Područje i opseg primjene

Primjena ovog poglavlja

1. Ovo se poglavlje primjenjuje na svaku mjeru povezanu s obuhvaćenom nabavom, bez obzira provodi li se nabava isključivo ili djelomično elektroničkim putem.

2. Za potrebe ovog poglavlja, „obuhvaćena nabava” znači nabava za javne potrebe:
- (a) robe, usluga ili njihove kombinacije:
 - i. kako je određeno u Prilogu III.; i
 - ii. koje nisu nabavljene s ciljem komercijalne prodaje ili preprodaje ili za korištenje u proizvodnji ili dobavi roba ili usluga za komercijalnu prodaju ili preprodaju;
 - (b) bilo kojim ugovornim putem, uključujući: kupnjom; leasingom; i najmom ili najmom s pravom otkupa, s opcijom kupnje ili bez nje;
 - (c) za koju je vrijednost jednaka ili premašuje relevantni prag određen u Prilogu III., u vrijeme objave obavijesti u skladu s člankom 124.;
 - (d) koju provodi naručitelj; i
 - (e) koja nije na drugi način isključena iz područja primjene stavka 3. ovog članka ili Priloga III.

Ako vrijednost nabave nije sigurna, nju se procjenjuje u skladu sa stavicama od 6. do 8.

3. Osim ako je drukčije predviđeno u Prilogu III., ovo se poglavlje ne primjenjuje na:
- (a) stjecanje ili zakup/najam zemljišta, postojećih građevina ili drugih nekretnina ili prava na njima;
 - (b) izvanugovorne sporazume ili bilo koji oblik pomoći koju pruža stranka, uključujući sporazume o suradnji, bespovratna sredstva, zajmove, infuzije kapitala, jamstva i fiskalne poticaje;
 - (c) nabavu ili stjecanje fiskalnog zastupanja ili depozitnih usluga, usluga likvidacije i upravljanja za uređene financijske institucije ili usluga povezanih s prodajom, otkupom i distribucijom javnog duga, uključujući zajmove i državne obveznice, zadužnice i druge vrijednosne papire;
 - (d) ugovore o zapošljavanju u javnom sektoru;
 - (e) nabavu provedenu:
 - i. u posebnu svrhu pružanja međunarodne pomoći, uključujući razvojnu pomoć;
 - ii. u okviru posebnog postupka ili uvjeta međunarodnog sporazuma o razmještanju postrojbi ili o zajedničkoj provedbi projekta od strane zemalja potpisnica projekta; ili
 - iii. u okviru posebnog postupka ili uvjeta međunarodne organizacije ili financiranog međunarodnim bespovratnim sredstvima, zajmovima ili drugim oblicima pomoći u slučaju ako primjenjivi postupak ili uvjet ne bi bio u skladu s ovim poglavljem.
4. U Prilogu III. za svaku stranku navode se sljedeće informacije:
- (a) u dijelu 1., središnja državna tijela čija je nabava obuhvaćena ovim poglavljem;
 - (b) u dijelu 2., državna tijela na razini ispod središnje razine čija je nabava obuhvaćena ovim poglavljem;
 - (c) u dijelu 3., sva ostala tijela čija je nabava obuhvaćena ovim poglavljem;
 - (d) u dijelu 4., roba obuhvaćena ovim poglavljem;
 - (e) u dijelu 5., usluge, osim građevinskih usluga, obuhvaćene ovim poglavljem;
 - (f) u dijelu 6., građevinske usluge obuhvaćene ovim poglavljem; i
 - (g) u dijelu 7., opće napomene.

5. Ako naručitelj, u kontekstu obuhvaćene nabave, zahtijeva od osoba koje nisu obuhvaćene Prilogom III. da nabavu provedu u skladu s određenim zahtjevima, članak 122. primjenjuje se *mutatis mutandis* na te zahtjeve.

Određivanje vrijednosti

6. Pri procjeni vrijednosti nabave u svrhu utvrđivanja radi li se o obuhvaćenoj nabavi, naručitelj:
- (a) ne razdvaja nabavu u zasebne nabave i ne odabire niti upotrebljava određenu metodu određivanja vrijednosti za procjenu vrijednosti nabave s namjerom isključivanja cjelokupne nabave ili dijela nabave iz primjene ovog poglavlja;
 - i
 - (b) uključuje procijenjenu maksimalnu ukupnu vrijednost nabave tijekom cijelog razdoblja trajanja nabave, bez obzira je li dodijeljena jednom ili više dobavljača, uzimajući u obzir sve oblike plaćanja, uključujući:
 - i. premije, pristojbe, provizije i kamate; i
 - ii. ako je pri nabavi predviđena mogućnost opcija, ukupnu vrijednost takvih opcija.
7. Ako pojedinačni zahtjev za nabavu dovede do dodjele više od jednog ugovora ili dodjele ugovora u zasebnim dijelovima (dalje u tekstu „ugovori koji se ponavljaju”), izračunavanje procijenjene maksimalne ukupne vrijednosti temelji se na:
- (a) vrijednosti ugovora koji se ponavljaju za istu vrstu robe ili usluge dodijeljenih tijekom proteklih 12 mjeseci ili tijekom protekle fiskalne godine naručitelja, koja je prilagođena, ako je to moguće, kako bi se uzele u obzir predviđene promjene u količini ili vrijednosti robe ili usluge koju će se nabavljati sljedećih 12 mjeseci; ili
 - (b) procijenjenoj vrijednosti ugovora koji se ponavljaju za istu vrstu robe ili usluge, a koji će se dodijeliti tijekom 12 mjeseci nakon prvotne dodjele ugovora ili tijekom fiskalne godine naručitelja.
8. U slučaju nabave putem leasinga, najma ili najma s pravom otkupa robe ili usluga ili u slučaju nabave za koju ukupna cijena nije određena, temelj za određivanje vrijednosti jest:
- (a) u slučaju ugovora na određeni rok:
 - i. ako ugovor traje 12 mjeseci ili kraće, ukupna procijenjena maksimalna vrijednost za njegovog trajanja; ili
 - ii. ako trajanje ugovora premašuje 12 mjeseci, ukupna procijenjena maksimalna vrijednost, uključujući bilo koju procijenjenu preostalu vrijednost;
 - (b) ako se ugovor sklapa na neodređeno razdoblje, procijenjen mjesečni obrok pomnožen s 48; i
 - (c) ako nije sigurno hoće li ugovor biti sklopljen na određeni rok, koristi se temelj za određivanje vrijednost u skladu s točkom (b).

Članak 121.

Opće iznimke

Podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije među strankama ili koji bi predstavljao prikriveno ograničavanje međunarodne trgovine, ništa se u ovom poglavlju ne tumači na način da sprečava stranku u uvođenju ili izvršavanju mjera:

- (a) potrebnih radi zaštite javnog morala, reda ili sigurnosti;
- (b) potrebnih radi zaštite života ili zdravlja ljudi, životinja ili bilja;
- (c) potrebnih radi zaštite intelektualnog vlasništva; ili
- (d) povezanih s robom ili uslugama za osobe s invaliditetom, filantropske institucije ili rad u zatvorima.

Članak 122.

Opća načela

Nediskriminacija

1. S obzirom na svaku mjeru povezanu s obuhvaćenom nabavom, svaka stranka, uključujući njezine naručitelje, bezuvjetno odobrava robi i uslugama druge stranke i dobavljačima druge stranke koji nude takvu robu i usluge, tretman koji nije nepovoljniji od tretmana koji stranka, uključujući njezine naručitelje, odobrava vlastitoj robi, uslugama i dobavljačima s lokalnim poslovnim nastanom:
2. S obzirom na bilo koju mjeru povezanu s obuhvaćenom nabavom, stranka, uključujući njezine naručitelje, ne smije:
 - (a) tretirati dobavljača s lokalnim poslovnim nastanom nepovoljnije od drugog dobavljača s lokalnim poslovnim nastanom na temelju stupnja povezanosti s inozemstvom ili na temelju vlasništva; ili
 - (b) diskriminirati dobavljača s lokalnim poslovnim nastanom na temelju činjenice da su roba ili usluge koje taj dobavljač nudi u okviru određene nabave, roba i usluge druge stranke.

Korištenje elektroničkih sredstava

3. Pri provedbi obuhvaćene nabave s pomoću elektroničkih sredstava, naručitelj je dužan:
 - (a) osigurati da se nabava provodi korištenjem sustava informacijske tehnologije i softvera, uključujući one koji su povezani s autentikacijom i enkripcijom informacija, koji su općenito dostupni i interoperabilni s drugim općenito dostupnim sustavima informacijske tehnologije i softverom; i
 - (b) održavati mehanizme kojima se osigurava integritet zahtjeva za sudjelovanje i ponuda, uključujući utvrđivanje vremena primitka i sprečavanje nedozvoljenog pristupa.

Provedba nabave

4. Naručitelj provodi obuhvaćenu nabavu na transparentan i pravedan način:
 - (a) koji je u skladu s ovim poglavljem, korištenjem metoda poput otvorenog nadmetanja, nadmetanja po pozivu, ograničenog nadmetanja i elektroničkih dražbi;
 - (b) kojim se izbjegavaju sukobe interesa; i
 - (c) kojim se sprečava koruptivna praksa.

Pravila o podrijetlu

5. Stranka za potrebe obuhvaćene nabave ne primjenjuje pravila o podrijetlu na robu i usluge koji su uvezeni iz druge stranke ili nabavljeni od nje, koja su različita od pravila o podrijetlu koje stranka u tom trenutku primjenjuje u uobičajenom trgovanju na uvoze ili nabave iste robe ili usluga od te iste stranke.

Mjere koje se ne odnose na nabavu

6. Stavci 1. i 2. ne primjenjuju se na: carine i davanja bilo koje vrste određene ili povezane s uvozom, metodu ubiranja takvih carina i davanja; ostale propise ili formalnosti u vezi s uvozom niti na mjere uvoza koje utječu na trgovinu uslugama, a koje nisu mjere kojima se uređuje obuhvaćena nabava.

Članak 123.

Informacije o sustavu nabave

1. Svaka stranka:
 - (a) bez odgađanja objavljuje sve zakone, propise, sudske odluke, administrativne odluke opće primjene te standardne ugovorne klauzule propisane zakonom ili propisom te upućivanjem uključene u obavijesti ili u natječajnu dokumentaciju i postupak povezan s obuhvaćenom nabavom i sve njihove izmjene na službeno utvrđenom elektroničkom ili papirnatom mediju koji je raširen i ostaje lako dostupan javnosti; i
 - (b) drugoj stranci na zahtjev pruža objašnjenje navedenog.
2. U dijelu 1. Priloga IV. navode se:
 - (a) elektronički ili papirnati mediji na kojima svaka stranka objavljuje informacije opisane u stavku 1. ovog članka;
 - (b) elektronički ili papirnati mediji na kojima svaka stranka objavljuje obavijesti koje se zahtijevaju prema članku 124., članku 126. stavku 7. i članku 133. stavku 2.; i
 - (c) adresu internetskih stranica ili adrese na kojima svaka stranka objavljuje svoje obavijesti o dodijeljenim ugovorima u skladu s člankom 133. stavkom 2.
3. Svaka stranka odmah obavješćuje Odbor za suradnju o svim izmjenama informacija stranke navedenih u dijelu 1. Priloga IV. Odbor za suradnju redovito donosi odluke koje odražavaju izmjene dijela 1. Priloga IV.

Članak 124.

Obavijesti

Obavijest o planiranoj nabavi

1. Za svaku obuhvaćenu nabavu naručitelj objavljuje obavijest o planiranoj nabavi u prikladnom papirnatom ili elektroničkom mediju navedenom u dijelu 2. Priloga IV. osim u slučaju okolnosti opisanih u članku 130. Takav je medij raširen i takve obavijesti moraju ostati lako dostupne javnosti barem do isteka roka navedenog u obavijesti. Obavijesti su, u slučaju naručitelja obuhvaćenih dijelovima 1., 2. ili 3. Priloga III., dostupne elektroničkim putem, besplatno i putem jedinstvene točke pristupa barem tijekom minimalnog roka određenog u dijelu 2. Priloga IV.
2. Osim ako je drukčije predviđeno u ovom poglavlju, svaka obavijest o planiranoj nabavi obuhvaća:
 - (a) ime i adresu naručitelja te ostale informacije potrebne za stupanje u kontakt s naručiteljem i pribavljanje svih relevantnih dokumenata povezanih s nabavom, njihovu cijenu i uvjete plaćanja, ako postoje;
 - (b) opis nabave, uključujući prirodu i količinu robe ili usluga koje se nabavlja ili, ako količina nije poznata, procijenjenu količinu;
 - (c) u slučaju ugovora koji se ponavljaju, procjenu, ako je moguća, vremenskog okvira za sljedeće obavijesti o planiranoj nabavi;
 - (d) opis svih opcija;
 - (e) vremenski okvir za isporuku robe ili usluga ili trajanje ugovora;
 - (f) metodu nabave koju će se koristiti i informacije o tome hoće li nabava obuhvaćati pregovore ili elektroničku dražbu;

- (g) kada je to primjenjivo, adresu i sve konačne rokove za podnošenje zahtjeva za sudjelovanje u nabavi;
- (h) adresu i konačni rok za dostavu ponuda;
- i. jezik ili jezike na kojima se mogu dostaviti ponude ili podnijeti zahtjevi za sudjelovanje, ako se mogu dostaviti/podnijeti na jeziku koji nije službeni jezik stranke ili naručitelja;
- (j) popis i kratak opis svih uvjeta sudjelovanja dobavljača, uključujući sve zahtjeve za specifične dokumente ili potvrde koje dobavljači moraju dostaviti s tim u vezi, osim ako su takvi zahtjevi obuhvaćeni natječajnom dokumentacijom koja je dostupna svim zainteresiranim dobavljačima u isto vrijeme kada i obavijest o planiranoj nabavi; i
- (k) kada, u skladu s člankom 126., naručitelj namjerava odabrati ograničeni broj kvalificiranih dobavljača za sudjelovanje u natječaju, kriterije koje će koristiti za njihov odabir i, kada je to primjenjivo, ograničenja u pogledu dozvoljenog broja dobavljača kojima će biti dozvoljeno sudjelovati u natječaju.

Sažeta obavijest

3. U svakom od slučajeva namjeravane nabave naručitelj objavljuje sažetu obavijest koja je lako dostupna, u isto vrijeme kada objavljuje i obavijest o planiranoj nabavi, na engleskom ili francuskom jeziku. Sažeta obavijest mora sadržavati barem sljedeće informacije:

- (a) predmet nabave;
- (b) krajnji rok za predaju ponuda ili, kada je to primjenjivo, bilo koji krajnji rok za predaju zahtjeva za sudjelovanje u nabavi ili za uključivanje na popis za višestruku upotrebu; i
- (c) adresu na kojoj se mogu zatražiti dokumenti povezani s nabavom.

Obavijest o budućoj nabavi

4. Naručitelje se potiče da u svakoj fiskalnoj godini, što je prije moguće, objave obavijest o svojim budućim planovima povezanim s nabavom (dalje u tekstu „obavijesti o budućoj nabavi”), u prikladnom papirnatom ili elektroničkom mediju navedenom u dijelu 2. Priloga IV. Obavijest o budućoj nabavi trebala bi sadržavati predmet nabave i planirani datum objave obavijesti o planiranoj nabavi.

5. Naručitelj obuhvaćen dijelom 3. Priloga III. može koristiti objavu o budućoj nabavi kao obavijest o planiranoj nabavi pod uvjetom da obavijest o planiranoj budućoj obuhvaća što više informacija iz stavka 2. ovog članka koje su naručitelju dostupne i izjavu o tome da bi zainteresirani dobavljači trebali naručitelju izraziti svoj interes za nabavu.

Članak 125.

Uvjeti sudjelovanja

1. Naručitelj je dužan ograničiti uvjete sudjelovanja u nabavi na one koji su nužni kako bi se osiguralo da dobavljač posjeduje pravne i financijske kapacitete te komercijalne i tehničke sposobnosti za poduzimanje relevantne nabave.
2. Pri utvrđivanju uvjeta sudjelovanja, naručitelj:
 - (a) ne postavlja kao uvjet sudjelovanja dobavljača u nabavi obvezu da je naručitelj stranke dobavljaču prethodno dodijelio jedan ili više ugovora;
 - (b) može zahtijevati prethodno iskustvo ako je takvo iskustvo nužno za ispunjenje zahtjeva nabave; i
 - (c) ne postavlja kao uvjet sudjelovanja dobavljača u nabavi ili dodjeljivanja ugovora dobavljaču obvezu da je naručitelj druge stranke dobavljaču prethodno dodijelio jedan ili više ugovora ili da dobavljač ima prethodno iskustvo na području te stranke, osim ako je prethodno iskustvo nužno za ispunjenje zahtjeva nabave.

3. Pri procjeni zadovoljava li dobavljač uvjete sudjelovanja, naručitelj:
 - (a) procjenjuje financijski kapacitet i komercijalne te tehničke sposobnosti dobavljača na temelju poslovnih aktivnosti tog dobavljača kako unutar tako i izvan područja stranke naručitelja; i
 - (b) temelji svoju procjenu na uvjetima koje je naručitelj unaprijed odredio u obavijestima ili natječajnoj dokumentaciji.
4. Ako o tome postoje odgovarajući dokazi, stranka, uključujući njezine naručitelje, može isključiti dobavljača zbog razloga kao što su:
 - (a) stečaj;
 - (b) lažne izjave;
 - (c) značajni ili trajni nedostaci u izvršavanju bilo kojeg značajnog zahtjeva ili obveze na temelju prethodnog ugovora ili prethodnih ugovora;
 - (d) pravomoćne presude za teška kriminalna djela ili druga teška kaznena djela;
 - (e) propust u obavljanju djelatnosti ili djela ili propuštanja koja negativno utječu na komercijalni integritet dobavljača; ili
 - (f) neplaćanje poreza.

Članak 126.

Kvalifikacija dobavljača

Sustavi registracije i postupci kvalifikacije

1. Stranka, uključujući njezine naručitelje, može imati sustav registracije dobavljača u koji se zainteresirani dobavljači moraju registrirati i pružiti određene informacije.
2. Svaka stranka osigurava:
 - (a) da njezini naručitelji poduzmu napore kako bi umanjili razlike između svojih postupaka kvalifikacije; i
 - (b) ako njezini naručitelji imaju sustave registracije, da naručitelji poduzmu napore kako bi umanjili razlike između svojih sustava registracije.
3. Stranka, uključujući njezine naručitelje, ne smije donijeti niti primjenjivati sustav registracije ili postupak kvalifikacije koji za svrhu ili učinak ima stvaranje nepotrebnih prepreka sudjelovanju dobavljača druge stranke u njezinoj nabavi.

Nadmetanje po pozivu

4. Ako naručitelj namjerava koristiti nadmetanje po pozivu, naručitelj je dužan:
 - (a) u obavijesti o planiranoj nabavi navesti barem informacije određene u članku 124. stavku 2. točkama (a), (b), (f), (g), (j) i (k) te pozvati dobavljače da podnesu svoje zahtjeve za sudjelovanje; i
 - (b) pružiti, do početka razdoblja za nadmetanje, barem informacije iz članka 124. stavka 2. točaka (c), (d), (e), (h) i i. kvalificiranim dobavljačima koje obavješćuje kako je određeno u članku 128. stavku 3. točki (b).
5. Naručitelj dopušta svim kvalificiranim dobavljačima sudjelovanje u određenoj nabavi osim ako naručitelj u obavijesti o planiranoj nabavi navede ograničenje u pogledu broja dobavljača kojima će se dopustiti sudjelovanje u nadmetanju te kriterije za odabir ograničenog broja dobavljača.
6. Ako natječajna dokumentacija nije javno dostupna od dana objave obavijesti iz stavka 4., naručitelj osigurava da ti dokumenti budu dostupni u isto vrijeme svim kvalificiranim dobavljačima odabranima u skladu sa stavkom 5.

Popisi za višestruku upotrebu

7. Naručitelj može imati popis dobavljača za višestruku upotrebu, pod uvjetom da se obavijest kojom se poziva zainteresirane dobavljače da podnesu zahtjev za uključivanje na popis:

- (a) objavljuje jednom godišnje; i
- (b) kada se objavljuje elektroničkim putem, da bude trajno dostupna,

u prikladnom mediju navedenom u dijelu 2. Priloga IV.

8. Obavijest predviđena u stavku 7. sadrži:

- (a) opis roba ili usluga ili njihovih kategorija za koje se popis može koristiti;
- (b) uvjete sudjelovanja koje dobavljači moraju zadovoljiti kako bi bili uključeni na popis te metode koje će naručitelj koristiti kako bi provjerio zadovoljava li dobavljač uvjete;
- (c) naziv i adresu naručitelja te druge informacije potrebne za uspostavljanje kontakta s naručiteljem i pribavljanje relevantnih dokumenata povezanih s popisom;
- (d) rok valjanosti popisa i načine produljenja valjanosti popisa ili poništenja popisa, ili ako rok valjanosti nije predviđen, naznaku načina na koji će se provesti obavješćivanje o prestanku korištenja popisa;
- (e) naznaku da se popis može koristiti za nabavu obuhvaćenu ovim poglavljem.

9. Neovisno o stavku 7., kada je popis za višestruku upotrebu valjan tri godine ili kraće, naručitelj može objaviti obavijest iz stavka 7. samo jednom, na početku razdoblja valjanosti popisa, pod uvjetom da:

- (a) se u obavijesti navedu razdoblje valjanosti i napomena da daljnje obavijesti neće biti objavljene; i
- (b) je obavijest objavljena elektroničkim putem i trajno dostupna tijekom razdoblja njezine valjanosti.

10. Naručitelj dopušta dobavljačima da u bilo kojem trenutku mogu podnijeti zahtjev za uključivanje na popis za višestruku upotrebu te u razumno kratkom roku na popis uključuje sve kvalificirane dobavljače.

11. Ako dobavljač koji se ne nalazi na popisu za višestruku upotrebu podnese zahtjev za sudjelovanje u nabavi na temelju popisa za višestruku upotrebu zajedno sa svim potrebnim dokumentima, naručitelj obrađuje taj zahtjev u roku predviđenom u članku 128. stavku 2. Naručitelj ne smije isključiti dobavljača iz razmatranja u pogledu nabave na temelju činjenice da naručitelj nema dovoljno vremena za obradu zahtjeva osim ako, u iznimnim slučajevima, zbog složenosti nabave naručitelj ne može dovršiti obradu zahtjeva u roku za predaju ponuda.

Subjekti obuhvaćeni dijelom 3. Priloga III.

12. Naručitelj obuhvaćen dijelom 3. Priloga III. može obavijest kojom se dobavljače poziva da podnesu zahtjev za uključivanje na popis za višestruku upotrebu koristiti kao obavijest o planiranoj nabavi, pod uvjetom:

- (a) da je obavijest objavljena u skladu sa stavkom 7. ovog članka i sadrži informacije koje se zahtijevaju na temelju stavka 8. ovog članka, sadrži što više dostupnih informacija koje se zahtijevaju na temelju članka 124. stavka 2., te izjavu da ta obavijest također predstavlja obavijest o planiranoj nabavi ili da će samo dobavljači s popisa za višestruku upotrebu primiti daljnje obavijesti o nabavi obuhvaćenoj popisom za višestruku upotrebu; i
- (b) da naručitelj odmah pruži dobavljačima koji su naručitelju izrazili interes za određenu nabavu dovoljno informacija kako bi dobavljači mogli procijeniti svoj interes za nabavu, uključujući sve preostale informacije koje se zahtijeva u članku 124. stavku 2. u mjeri u kojoj su takve informacije dostupne.

13. Naručitelj obuhvaćen dijelom 3. Priloga III. može dopustiti dobavljaču koji je podnio zahtjev za uključivanje na popis za višestruku upotrebu u skladu sa stavkom 10. ovog članka da sudjeluje u nadmetanju za određenu nabavu ako naručitelj ima dovoljno vremena da zahtjeva utvrdi zadovoljava li dobavljač uvjete sudjelovanja.

Informacije o odlukama naručitelja

14. Naručitelj odmah obavješćuje dobavljača koji je podnio zahtjev za sudjelovanje u nabavi ili zahtjev za uključivanje na popis za višestruku upotrebu o odluci naručitelja o tim zahtjevima.

15. Ako naručitelj odbije zahtjev dobavljača za sudjelovanje u nabavi ili zahtjev za uključivanje na popis za višestruku upotrebu, ako prestane dobavljača priznavati kao kvalificiranog dobavljača ili ukloni dobavljača s popisa za višestruku upotrebu, naručitelj odmah o tome obavješćuje dobavljača te na zahtjev dobavljača odmah dobavljaču dostavlja pisano objašnjenje razloga svoje odluke.

Članak 127.

Tehničke specifikacije i natječajna dokumentacija

Tehničke specifikacije

1. Naručitelj ne smije pripremiti, donijeti ili primijeniti bilo koje tehničke specifikacije ili propisati bilo koji postupak procjene sukladnosti koji za svrhu ili učinak imaju stvaranje nepotrebnih prepreka međunarodnoj trgovini.

Tehničkim specifikacijama mora se dopustiti jednak pristup dobavljačima te one ne smiju imati učinak stvaranja neopravdanih prepreka otvaranju tržišta nabave tržišnom natjecanju.

2. Pri propisivanju tehničkih specifikacija za robu ili usluge koje se nabavljaju, naručitelj prema potrebi:

- (a) određuje tehničke specifikacije u pogledu zahtjeva učinkovitosti i funkcionalnosti, a ne u pogledu dizajna i opisnih značajki; i
- (b) temelji tehničke specifikacije na međunarodnim standardima, ako oni postoje; a u suprotnom na nacionalnim tehničkim propisima, priznatim nacionalnim standardima ili građevinskim propisima.

3. Kada se u tehničkim specifikacijama koriste informacije o dizajnu i opisne značajke, naručitelj bi trebao naznačiti, prema potrebi, da će razmotriti ponude jednakovrijednih robe ili usluga koje vidno ispunjavaju zahtjeve nabave na način da u natječajnoj dokumentaciji navede riječi poput „ili jednakovrijedno”.

4. Naručitelj ne smije propisati tehničke specifikacije kojima se zahtijeva određeni žig ili trgovačko ime, autorsko pravo, dizajn, vrstu, određeno podrijetlo, proizvođača ili dobavljača, niti tehničke specifikacije kojima se na navedeno upućuje, osim ako ne postoji nijedan drugi dovoljno precizan ili shvatljiv način za opisivanje zahtjeva nabave te pod uvjetom da, u takvim slučajevima, naručitelj u natječajnoj dokumentaciji navede riječi poput „ili jednakovrijedno”.

5. Naručitelj ne smije tražiti ili primati, na način kojim bi se ograničilo tržišno natjecanje, savjete koji bi se mogli koristiti pri pripremi ili donošenju bilo kojih tehničkih specifikacija za određenu nabavu od osobe koja bi mogla imati komercijalni interes u nabavi.

6. Stranka, uključujući njezine naručitelje, može radi veće sigurnosti, u skladu s ovim člankom, pripremiti, donijeti ili primijeniti tehničke specifikacije u svrhu promicanja očuvanja prirodnih resursa ili zaštite okoliša.

Natječajna dokumentacija

7. Naručitelj dobavljačima stavlja na raspolaganje natječajnu dokumentaciju u koju su uključene sve informacije potrebne kako bi dobavljači mogli pripremiti i dostaviti odgovarajuće ponude. Osim ako je taj opis već naveden u obavijesti o planiranoj nabavi, takva dokumentacija uključuje sveobuhvatni opis sljedećih elemenata.:

- (a) opis nabave, uključujući prirodu i količinu robe ili usluga koje se nabavlja ili, ako količina nije poznata, procijenjenu količinu i sve zahtjeve koje treba ispuniti, uključujući sve tehničke specifikacije, potvrđivanje procjene sukladnosti, planove, nacрте ili materijale s uputama;

- (b) opis svih uvjeta sudjelovanja dobavljača, uključujući popis informacija i dokumenata koje dobavljači moraju podnijeti u vezi s uvjetima sudjelovanja;
- (c) opis svih kriterija ocjenjivanja koje će naručitelj primjenjivati pri dodjeli ugovora te, osim u slučaju kada je cijena jedini kriterij, relativnu važnost tih kriterija;
- (d) ako naručitelj nabavu provodi elektroničkim putem, sve zahtjeve povezane s autentikacijom i enkripcijom ili ostale zahtjeve povezane sa slanjem informacija elektroničkim putem;
- (e) ako naručitelj održava elektroničku dražbu, opis pravila, uključujući utvrđivanje elemenata ponude povezanih s kriterijima ocjenjivanja, na temelju kojih će elektronička dražba biti provedena;
- (f) u slučaju javnog otvaranja ponuda, datum, vrijeme i mjesto otvaranja i, prema potrebi, osobe koje su ovlaštene prisustvovati;
- (g) bilo koje druge uvjete, uključujući uvjete plaćanja i sva ograničenja u pogledu sredstava koja se mogu upotrijebiti za dostavljanje ponuda, npr. dostavljaju li se ponude u papirnatom obliku ili elektroničkim putem; i
- (h) rokove za isporuku robe ili pružanje usluga.

8. Pri utvrđivanju roka za isporuku robe ili pružanje usluga koje se nabavlja, naručitelj uzima u obzir čimbenike poput složenosti nabave, očekivanog opsega podugovaranja te realnog vremena koje je potrebno za proizvodnju, smanjenje zaliha i prijevoz robe od točke nabave ili za pružanje usluga.

9. Kriteriji ocjenjivanja navedeni u obavijesti o planiranoj nabavi ili natječajnoj dokumentaciji mogu uključivati, među ostalim, cijenu i ostale troškovne čimbenike, kvalitetu, tehničke vrijednosti, okolišne značajke i uvjete isporuke.

10. Naručitelj odmah:

- (a) stavlja na raspolaganje natječajnu dokumentaciju kako bi osigurao da dobavljači imaju dovoljno vremena za dostavu odgovarajućih ponuda;
- (b) svim zainteresiranim dobavljačima, na zahtjev, stavlja na raspolaganje natječajnu dokumentaciju; i
- (c) odgovara na sve razumne zahtjeve za relevantne informacije svih zainteresiranih ili sudjelujućih dobavljača, pod uvjetom da te informacije ne daju prednost jednom dobavljaču nad ostalim dobavljačima.

Izmjene

11. Ako prije dodjele ugovora naručitelj izmijeni kriterije ili zahtjeve navedene u obavijesti o planiranoj nabavi ili natječajnoj dokumentaciji koja je dostavljena sudjelujućim dobavljačima ili izmijeni ili ponovno objavi obavijest ili natječajnu dokumentaciju, naručitelj u pisanom obliku dostavlja sve takve izmjene ili izmijenjene ili ponovno objavljene obavijesti ili natječajnu dokumentaciju:

- (a) svim dobavljačima koji sudjeluju u vrijeme izmjene ili ponovne objave ako su dobavljači poznati naručitelju, te u svim ostalim slučajevima, na isti način na koji su na raspolaganje stavljene prvotne informacije; i
- (b) pravovremeno kako bi ti dobavljači bili u mogućnosti izmijeniti i prema potrebi ponovno dostaviti izmijenjene ponude.

Članak 128.

Rokovi

Općenito

1. Naručitelj osigurava, u skladu sa svojim razumnim potrebama, dovoljno vremena dobavljačima za pripremanje i podnošenje zahtjeva za sudjelovanje i odgovarajućih ponuda, uzimajući u obzir čimbenike kao što su:

- (a) priroda i složenost nabave;

- (b) očekivani opseg podugovaranja; i
- (c) vrijeme potrebno za prijenos ponuda neelektroničkim putem s inozemnih kao i s domaćih lokacija ako se ne koriste elektronička sredstva.

Takvi rokovi, uključujući eventualna produljenja tih rokova, jednaki su za sve zainteresirane ili sudjelujuće dobavljače.

Krajnji rokovi

2. Naručitelj koji koristi nadmetanje po pozivu utvrđuje da konačni rok za podnošenje zahtjeva za sudjelovanje, u načelu nije kraći od 25 dana od dana objave obavijesti o planiranoj nabavi. Kada zbog slučaja hitnosti, koji je naručitelj valjano obrazložio, taj rok nije izvediv, rok može biti skraćen na ne manje od deset dana.

3. Osim kako je predviđeno u stavcima 4., 5., 7. i 8., naručitelj utvrđuje da konačni rok za dostavu ponuda ne smije biti kraći od 40 dana od dana:

- (a) objave obavijesti o planiranoj nabavi, u slučaju otvorenog poziva na dostavu ponuda; ili
- (b) kada je naručitelj obavijestio dobavljače da će biti pozvani da dostave ponude, bez obzira na to koristi li naručitelj popis za višestruku upotrebu, u slučaju nadmetanja po pozivu.

4. Naručitelj može skratiti rok za nadmetanje utvrđen u skladu sa stavkom 3. na ne manje od deset dana u sljedećim slučajevima:

(a) kada je naručitelj objavio obavijest o budućoj nabavi, kako je opisano u članku 124. stavku 4., najmanje 40 dana i ne više od 12 mjeseci prije objave obavijesti o planiranoj nabavi, a obavijest o budućoj nabavi sadržava:

- i. opis nabave;
- ii. približne konačne rokove za dostavu ponuda ili zahtjeva za sudjelovanje;
- iii. izjavu da bi zainteresirani dobavljači trebali naručitelju izraziti svoj interes za nabavu;
- iv. adresu na kojoj se mogu zatražiti dokumenti povezani s nabavom; i
- v. što više dostupnih informacija koje mora sadržavati obavijest o planiranoj nabavi na temelju članka 124. stavka 2.;

(b) kada naručitelj, u slučaju nabava koje se ponavljaju, u prvotnoj obavijesti o planiranoj nabavi naznači da će u naknadnim obavijestima biti naznačeni rokovi za nadmetanje na temelju ovog stavka; ili

(c) kada zbog slučaja hitnosti koji je naručitelj valjano obrazložio rok za nadmetanje utvrđen u skladu sa stavkom 3. nije izvediv.

5. Naručitelj može za sedam dana skratiti rok za nadmetanje utvrđen u skladu sa stavkom 3. u svakom od sljedećih slučajeva:

- (a) ako je obavijest o planiranoj nabavi objavljena elektroničkim putem;
- (b) ako je cjelokupna natječajna dokumentacija dostupna elektroničkim putem od dana objave obavijesti o planiranoj nabavi; i
- (c) ako naručitelj prihvaća ponude elektroničkim putem.

6. Primjena odredaba stavka 5. u vezi sa stavkom 4. ni u kojem slučaju ne dovodi do skraćivanja roka za nadmetanje utvrđenog u skladu sa stavkom 3. na manje od sedam dana računajući od dana objave obavijesti o planiranoj nabavi.

7. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi u ovom članku, kada naručitelj kupuje komercijalnu robu, usluge ili njihovu kombinaciju, naručitelj može skratiti rok za nadmetanje utvrđen u skladu sa stavkom 3. na ne manje od 13 dana, pod uvjetom da naručitelj elektroničkim putem istodobno objavi obavijest o planiranoj nabavi i natječajnu dokumentaciju. Osim toga, kada naručitelj prihvaća ponude za komercijalnu robu ili usluge elektroničkim putem, naručitelj može skratiti rok utvrđen u skladu sa stavkom 3. na ne manje od sedam dana.

8. Ako je naručitelj koji je obuhvaćen dijelom 3. Priloga III. odabrao sve ili ograničeni broj kvalificiranih dobavljača, rok za nadmetanje može biti utvrđen međusobnim dogovorom između naručitelja i odabranih dobavljača. U slučaju da dogovor nije postignut, taj rok ne smije biti kraći od sedam dana.

Članak 129.

Pregovori

1. Stranka može svojim naručiteljima pružiti mogućnost da provedu pregovore:
 - (a) ako je naručitelj svoju namjeru provedbe pregovora naznačio u obavijesti o planiranoj nabavi kako se zahtijeva na temelju članka 124. stavka 2.; ili
 - (b) ako iz ocjenjivanja proizlazi da nijedna ponuda nije očito najpovoljnija s obzirom na specifične kriterija ocjenjivanja navedene u obavijesti o planiranoj nabavi ili u natječajnoj dokumentaciji.
2. Naručitelj:
 - (a) osigurava da eliminacija dobavljača koji sudjeluju u pregovorima bude provedena u skladu s kriterijima ocjenjivanja navedenima u obavijesti o planiranoj nabavi ili u natječajnoj dokumentaciji; i
 - (b) kada su pregovori završeni, za preostale sudjelujuće dobavljače utvrđuje krajnji rok za dostavljanje novih ili revidiranih ponuda.

Članak 130.

Ograničeno nadmetanje

1. Pod uvjetom da naručitelj ne koristi ovu odredbu s ciljem izbjegavanja natjecanja među dobavljačima ili je ne koristi na način kojim se diskriminira dobavljače druge stranke ili kojim se štite domaći dobavljači, naručitelj može koristiti ograničeno nadmetanje i može odlučiti da neće primjenjivati članke 124., 125., 126., 127. (stavci od 7. do 11.), 128., 129., 131. i 132. samo u slučaju bilo koje od sljedećih okolnosti:
 - (a) pod uvjetom da zahtjevi iz natječajne dokumentacije nisu znatno izmijenjeni ako:
 - i. nije dostavljena nijedna ponuda ili nijedan dobavljač nije zahtijevao sudjelovanje;
 - ii. nije dostavljena nijedna ponuda koja je u skladu s ključnim zahtjevima iz natječajne dokumentacije;
 - iii. nijedan dobavljač ne ispunjava uvjete sudjelovanja; ili
 - iv. su dostavljene ponude unaprijed usklađene;
 - (b) kada robu ili usluge može isporučiti samo određeni dobavljač, a druga alternativna ili zamjenska roba ili usluge ne postoje zbog bilo kojeg od sljedećih razloga:
 - i. nabava se odnosi na umjetničko djelo;
 - ii. zaštita patenata, autorskih prava ili drugih isključivih prava; ili
 - iii. nepostojanje konkurentnosti zbog tehničkih razloga;

- (c) u slučaju dodatnih isporuka prvotnog dobavljača robe ili usluga koje nisu bile uključene u prvotnu nabavu ako promjena dobavljača za tu dodatnu robu ili usluge:
- i. ne može se provesti zbog gospodarskih ili tehničkih razloga poput zahtjeva zamjenjivosti ili interoperabilnosti s postojećom opremom, softverom, uslugama ili instalacijama nabavljenima u okviru prvotne nabave; i
 - ii. prouzročila bi znatne neugodnosti ili znatno povećanje troškova naručitelja;
- (d) ako je to neophodno, u slučajevima u kojima, zbog razloga izuzetne hitnosti izazvanih događajima koje naručitelj nije mogao predvidjeti, roba ili usluge nisu mogle biti pravovremeno pribavljene putem otvorenog nadmetanja ili nadmetanja po pozivu;
- (e) kada se radi o robi kupljenoj na tržištu sirovina;
- (f) kada naručitelj nabavlja prototipove ili prvu robu ili uslugu koji su razvijeni na njegov zahtjev za vrijeme trajanja određenog ugovora za istraživanje, pokus, studiju ili izvorni razvoj te su namijenjeni tom ugovoru. Izvorni razvoj prve robe ili usluge može uključivati ograničenu proizvodnju ili opskrbu kako bi se obuhvatili rezultati terenskog ispitivanja te kako bi se pokazalo da su roba ili usluga prikladne za proizvodnju ili opskrbu u većim količinama uz prihvatljive standarde kvalitete, ali ne uključuje serijsku proizvodnju ili opskrbu radi uspostavljanja komercijalne održivosti ili radi amortizacije troškova istraživanja i razvoja;
- (g) u slučaju nabava provedenih pod iznimno povoljnim uvjetima do kojih dolazi samo kratkoročno u slučaju neuobičajenog raspolaganja poput onog koje proizlazi iz likvidacije, prinudne uprave ili stečaja, ali ne u slučaju rutinskih nabava od redovnih dobavljača; ili
- (h) u slučaju kada se ugovor dodjeljuje pobjedniku natječaja pod uvjetom da:
- i. je natječaj organiziran na način koji je u skladu s načelima ovog poglavlja, posebice u vezi s objavom obavijesti o planiranoj nabavi; i
 - ii. sudionike ocjenjuje neovisni sud s ciljem izrade ugovora koji se dodjeljuje pobjedniku.
2. Naručitelj priprema izvješće u pisanom obliku o svakom ugovoru dodijeljenom u skladu sa stavkom 1. Izvješće sadrži naziv naručitelja, vrijednost i vrstu robe ili usluga koje se nabavlja te izjavu u kojoj se navode okolnosti i uvjeti opisani u stavku 1. kojima se opravdava korištenje ograničenog nadmetanja.

Članak 131.

Elektroničke dražbe

1. Naručitelji mogu koristiti elektroničke dražbe.
2. U otvorenim, ograničenim ili pregovaračkim postupcima naručitelj može odlučiti da dodjeli ugovora prethodi elektronička dražba ako se specifikacije ugovora mogu precizno utvrditi.

Elektronička dražba temelji se:

- (a) isključivo na cijenama kada se ugovor dodjeljuje prema najnižoj cijeni; ili
 - (b) na cijenama i/ili na novim vrijednostima značajki ponuda navedenima u specifikaciji kada se ugovor dodjeljuje preme najpovoljnijoj ponudi.
3. Naručitelj koji odluči provesti elektroničku dražbu tu činjenicu navodi u obavijesti o planiranoj nabavi.

Specifikacije sadrže, među ostalim, sljedeće pojedinosti:

- (a) značajke, čije vrijednosti će biti predmetom elektroničke dražbe, pod uvjetom da se takve značajke mogu kvantitativno odrediti i izraziti u brojevima ili postocima;
- (b) eventualna ograničenja vrijednosti koje se mogu dostaviti, onako kako proizlaze iz specifikacija povezanih s predmetom nabave;

- (c) informacije koje će ponuditeljima biti stavljene na raspolaganje tijekom elektroničke dražbe i, prema potrebi, vrijeme kada će im one biti stavljene na raspolaganje;
- (d) relevantne informacije o postupku elektroničke dražbe;
- (e) uvjete pod kojima će ponuditelji moći dostavljati ponude te posebno minimalne razlike koje će se, prema potrebi, tražiti pri dostavi ponuda;
- (f) relevantne informacije o elektroničkoj opremi koju će se koristiti te aranžmane i tehničke specifikacije za spajanje.

4. Prije pristupanja elektroničkoj dražbi naručitelj mora provesti punu početnu ocjenu ponuda u skladu kriterijem za odabir ponude ili utvrđenim kriterijima i njihovim vrednovanjem. Sve ponuditelje koji su dostavili prihvatljive ponude poziva se istodobno elektroničkim putem da dostave nove cijene i/ili nove vrijednosti; poziv sadrži sve relevantne informacije o pojedinačnom spajanju na elektroničku opremu koja se koristi te se u njemu navode datum i vrijeme početka elektroničke dražbe. Elektronička dražba može se provesti u više uzastopnih faza. Elektronička dražba smije početi najranije dva radna dana nakon dana slanja poziva.

5. Kada se ugovor dodjeljuje na temelju najpovoljnije ponude, uz poziv se prilaže rezultat cjelovite ocjene relevantnog ponuditelja. Poziv također sadrži matematičku formulu koja se koristi u elektroničkoj dražbi radi određivanja automatskih promjena u poretku na temelju dostavljenih novih cijena i/ili novih vrijednosti. Ta formula sadrži ponderiranje svih kriterija utvrđenih radi određivanja najpovoljnije ponude, kako je navedeno u pozivu na nadmetanje ili u specifikacijama; međutim, u tu se svrhu svi rasponi unaprijed umanjuju na određenu vrijednost.

6. Tijekom svake faze elektroničke dražbe javni naručitelji svim ponuditeljima odmah dostavljaju barem informacije dostatne kako bi im omogućio da u svakom trenutku utvrde svoj relativni položaj u poretku. Oni također mogu dostavljati ostale informacije o drugim dostavljenim cijenama ili vrijednostima, pod uvjetom da je to navedeno u specifikacijama. Oni također mogu u svakom trenutku objaviti broj sudionika u toj fazi dražbe. Međutim, ni u kojem slučaju ne smiju otkriti identitete ponuditelja tijekom bilo koje faze elektroničke dražbe.

7. Naručitelj zaključuje elektroničku dražbu na jedan ili više sljedećih načina:

- (a) navođenjem, u pozivu na sudjelovanje u dražbi, unaprijed određenog termina (datum i vrijeme);
- (b) kada prestane zaprimati nove cijene ili nove vrijednosti koje ispunjavaju uvjete koji se tiču minimalnih razlika, navođenjem, u pozivu na sudjelovanje u dražbi, roka koji mora proteći nakon zaprimanja posljednje ponude prije nego što zaključi elektroničku dražbu;
- (c) kada je dovršen broj faza dražbe utvrđen u pozivu na sudjelovanje u dražbi.

8. Kada naručitelj odluči zaključiti elektroničku dražbu u skladu sa stavkom 7. točkom (c), eventualno u kombinaciji s aranžmanima utvrđenima u stavku 7. točki (b), u pozivu na sudjelovanje u dražbi navodi se vremenski raspored za svaku fazu dražbe.

9. Nakon zaključenja elektroničke dražbe naručitelj dodjeljuje ugovor u skladu s člankom 132. na temelju rezultata elektroničke dražbe.

10. Naručitelji ne smiju koristiti elektroničke dražbe na neprimjeren način niti na takav način da se njima sprečav, ograničava ili narušava tržišno natjecanje ili mijenja predmeta ugovora, kako je stavljen na nadmetanje u objavljenoj obavijesti o planiranoj nabavi i definiran u specifikaciji.

Članak 132.

Obrada ponuda i dodjela ugovora

Obrada ponuda

1. Naručitelj prima, otvara i obrađuje sve ponude u skladu s postupcima kojima se osigurava pravednost i nepristranost postupka nabave te povjerljivost ponuda.

2. Naručitelj ne sankcionira dobavljače čija je ponuda zaprimljena izvan roka za primanje ponuda ako je kašnjenje uzrokovano isključivo nepropisnim postupanjem naručitelja.

3. Ako naručitelj dobavljaču pruža priliku da ispravi nenamjerne formalne pogreške u razdoblju između otvaranja ponuda i dodjele ugovora, naručitelj istu tu priliku pruža svim sudjelujućim dobavljačima.

Dodjela ugovora

4. Kako bi bila uzeta u obzir za dodjelu ugovora, ponudu se mora dostaviti u pisanom obliku i ona mora, u vrijeme otvaranja, ispunjavati ključne zahtjeve navedene u obavijestima i natječajnoj dokumentaciji te potjecati od dobavljača koji zadovoljava uvjete sudjelovanja.

5. Osim ako naručitelj utvrdi da dodjela ugovora nije u javnom interesu, naručitelj dodjeljuje ugovor dobavljaču za kojeg je naručitelj utvrdio da je sposoban ispuniti uvjete ugovora te koji je, isključivo na temelju kriterija ocjenjivanja navedenih u obavijestima i natječajnoj dokumentaciji:

(a) dostavio najpovoljniju ponudu; ili

(b) ako je cijena jedini kriterij, ponudio najnižu cijenu.

6. Ako naručitelj primi ponudu s cijenom znatno nižom od cijena u ostalim dostavljenim ponudama, naručitelj može provjeriti zadovoljava li dobavljač sve uvjete sudjelovanja te je li sposoban ispuniti uvjete ugovora.

7. Naručitelj ne koristi opcije, ne poništava nabavu niti mijenja dodijeljene ugovore na način kojim se izbjegavaju obveze iz ovog poglavlja.

Članak 133.

Transparentnost informacija o nabavi

Informacije pružene dobavljačima

1. Naručitelj odmah obavješćuje sudjelujuće dobavljače o odlukama naručitelja o dodjeli ugovora, a na zahtjev dobavljača to čini u pisanom obliku. Podložno članku 134. stavcima 2. i 3. naručitelj na zahtjev pruža neuspješnom dobavljaču objašnjenje razloga zbog kojih naručitelj nije odabrao njegovu ponudu te relativnih prednosti ponude uspješnog dobavljača.

Objava informacija o dodjeli

2. Najkasnije 72 dana nakon dodjele svakog ugovora obuhvaćenog ovim poglavljem naručitelj objavljuje obavijest u prikladnom papirnatom ili elektroničkom mediju navedenom u dijelu 2. Priloga IV. Ako naručitelj objavi obavijest samo u elektroničkom mediju, te informacije moraju ostati lako dostupne tijekom razumnog roka. Obavijest sadrži barem sljedeće informacije:

(a) opis robe i usluga koje se nabavlja;

(b) naziv i adresu naručitelja;

(c) naziv i adresu uspješnog dobavljača;

(d) vrijednost uspješne ponude ili najviše i najniže ponude koje su uzete u obzir pri dodjeli ugovora;

(e) datum dodjele; i

(f) korištenu metodu nabave te, u slučajevima u kojima se koristilo ograničeno nadmetanje u skladu s člankom 130., opis okolnosti kojima se opravdava korištenje ograničenog nadmetanja.

Čuvanje dokumentacije, izvješća i elektronička sljedivost

3. Svaki naručitelj, tijekom razdoblja od najmanje tri godine od datuma dodjele ugovora, čuva:
 - (a) dokumentaciju i izvješća o postupcima nadmetanja i dodjeli ugovora u vezi s obuhvaćenom nabavom, uključujući izvješća na temelju članka 130.; i
 - (b) podatke kojima se osigurava odgovarajuća sljedivost provedbe obuhvaćene nabave elektroničkim putem.

Članak 134.

Otkrivanje informacija

Pružanje informacija strankama

1. Na zahtjev druge stranke, stranka odmah pruža sve informacije potrebne za utvrđivanje je li nabava provedena pravedno, nepristrano i u skladu s ovim poglavljem, uključujući informacije o značajkama i relativnim prednostima uspješne ponude. Ako bi se objavljivanjem informacija ugrozilo tržišno natjecanje u budućim natjecajima, stranka koja prima informacije smije ih otkriti dobavljačima samo nakon savjetovanja sa strankom koja je otkrila informacije i uz njezinu suglasnost.

Neotkrivanje informacija

2. Neovisno o bilo kojoj drugoj odredbi ovog poglavlja, stranka, uključujući njezine naručitelje, ne smije nijednom dobavljaču pružiti informacije kojima bi se moglo ugroziti tržišno natjecanje među dobavljačima.
3. Ništa u ovom poglavlju ne tumači se kao da se od stranke, uključujući njezine naručitelje, tijela i tijela zadužena za preispitivanje, zahtijeva otkrivanje povjerljivih informacija ako bi to otkrivanje:
 - (a) ometalo izvršavanje zakonodavstva;
 - (b) moglo ugroziti pravedno tržišno natjecanje među dobavljačima;
 - (c) moglo ugroziti legitimne komercijalne interese određenih osoba, uključujući zaštitu intelektualnog vlasništva; ili
 - (d) bilo na neki drugi način protivno javnom interesu.

Članak 135.

Domaći postupci preispitivanja

1. Svaka stranka osigurava pravovremen, djelotvoran i nediskriminirajući postupak upravnog ili sudskog preispitivanja putem kojeg dobavljač može, u kontekstu obuhvaćene nabave koja je od interesa ili je bila od interesa za dobavljača, podnijeti prigovor u vezi s:

- (a) kršenjem ovog poglavlja; ili
- (b) nepridržavanjem mjera stranke kojima se provodi ovo poglavlje kada dobavljač, na temelju domaćeg zakonodavstva stranke, nema pravo izravno podnijeti prigovor vezi s kršenjem ovog poglavlja.

2. Postupovna pravila za sve prigovore u skladu sa stavkom 1. utvrđuju se u pisanom obliku i čine se općenito dostupnima.

3. U slučaju pritužbe dobavljača, u kontekstu obuhvaćene nabave koja je od interesa ili je bila od interesa za dobavljača, da je došlo do kršenja ili nepridržavanja kako je navedeno u stavku 1., stranka naručitelja koji provodi nabavu potiče naručitelja i dobavljača da pritužbu riješe putem savjetovanja. Naručitelj razmatra takve pritužbe nepristrano i brzo, na način kojim se ne dovodi u pitanje sudjelovanje dobavljača u tekućoj ili budućoj nabavi ili njegovo pravo da zahtijeva korektivne mjere u okviru postupka upravnog ili sudskog preispitivanja.

4. Svaki dobavljač ima na raspolaganju dovoljno dugo razdoblje za pripremu i podnošenje prigovora, a to razdoblje ni u kojem slučaju nije kraće od deset dana od trenutka kada su mu postale poznate činjenice koje su osnova za prigovor ili trenutka kada se od njega razumno moglo očekivati da su mu te činjenice postale poznate.
5. Svaka stranka uspostavlja ili određuje najmanje jedno nepristrano upravno ili sudsko ovlašteno tijelo koje je neovisno o njezinim naručiteljima, za primanje i preispitivanje prigovora dobavljača u kontekstu obuhvaćene nabave.
6. Ako prigovor najprije preispituje tijelo koje nije ovlašteno tijelo iz stavka 5., stranka osigurava da dobavljač može podnijeti žalbu protiv prvotne odluke nepristranom upravnom ili sudskom tijelu koje je neovisno o naručitelju čija je nabava predmet prigovora.
7. Svaka stranka osigurava da odluka tijela zaduženog za preispitivanje koje nije sud podliježe sudskom preispitivanju ili da ima uspostavljene postupke kojima se osigurava da:
 - (a) naručitelj u pisanom obliku odgovori na prigovor i tijelu zaduženom za preispitivanje otkrije sve relevantne dokumente;
 - (b) sudionici u postupku (dalje u tekstu „sudionici“) imaju pravo biti saslušani prije nego što tijelo zaduženo za preispitivanje donese odluku o prigovoru;
 - (c) sudionici imaju pravo na zastupnika i pratitelja;
 - (d) sudionici imaju pristup cijelom postupku;
 - (e) sudionici imaju pravo zahtijevati da postupak bude javan i da se mogu pozivati svjedoci; i
 - (f) tijelo zaduženo za preispitivanje donese svoje odluke ili preporuke pravovremeno i u pisanom obliku te da navede objašnjenje osnove za svaku odluku ili preporuku.
8. Svaka stranka donosi ili održava postupke kojima se osiguravaju:
 - (a) brze privremene mjere radi očuvanja mogućnosti dobavljaču da sudjeluje u nabavi; i
 - (b) korektivno djelovanje ili naknada za pretrpljeni gubitak ili štetu, u slučaju kada je tijelo zaduženo za preispitivanje utvrdilo da je došlo do kršenja ili nepridržavanja kako je navedeno u stavku 1., pri čemu to može biti ograničeno samo na troškove pripremanja ponude odnosno samo na troškove u vezi s prigovorom ili na oboje.
9. Brze privremene mjere iz stavka 8. točke (a) mogu dovesti do suspenzije postupka nabave. Postupcima iz stavka 8. može se predvidjeti da se, pri donošenju odluke o tome treba li primijeniti takve mjere, mogu uzeti u obzir pretežno negativne posljedice po dotične interese, uključujući javni interes. Obrazloženje za nedjelovanje pruža se u pisanom obliku.

Članak 136.

Izmjene i ispravci područja primjene

1. Stranka može predložiti izmjenu ili ispravak elemenata iz Priloga III. koji se odnose na tu stranku.

Izmjene

2. Ako stranka predloži izmjenu ta stranka:
 - (a) obavješćuje drugu stranku u pisanom obliku i
 - (b) uključuje u obavijest prijedlog prikladnih kompenzacijskih prilagodba za drugu stranku s ciljem održavanja razine područja primjene koja je usporediva s razinom prije izmjene.

3. Neovisno o stavku 2. točki (b), stranka ne mora osigurati kompenzacijske prilagodbe ako:
- (a) je učinak dotične izmjene zanemariv; ili
 - (b) se izmjena odnosi na subjekt nad kojim je stranka stvarno ukinula svoju kontrolu ili na kojem je stvarno ukinula svoj utjecaj.
4. Smatra se da je druga stranka prihvatila izmjenu, uključujući za potrebe poglavlja 14. (Rješavanje sporova) ove glave, ako ne prigovori u pisanom obliku u roku od 45 dana od primitka obavijesti iz stavka 2. točke (a) da:
- (a) je prilagodba predložena u skladu sa stavkom 2. točkom (b) odgovarajuća za održavanje usporedive razine zajednički usuglašenog područja primjene;
 - (b) je učinak izmjene zanemariv u skladu sa stavkom 3. točkom (a); ili
 - (c) se izmjena odnosi na subjekt nad kojim je stranka stvarno ukinula svoju kontrolu ili na kojem je stvarno ukinula svoj utjecaj u skladu sa stavkom 3. točkom (b).

Ispravci

5. Sljedeće izmjene dijelova od 1. do 3. Priloga III. smatraju se ispravkom, pod uvjetom da ne utječu na zajednički usuglašeno područje primjene predviđeno u ovom poglavlju:
- (a) promjena naziva subjekta;
 - (b) spajanje dvaju ili više subjekata navedenih u istom dijelu Priloga III.; i
 - (c) razdvajanje subjekta na dva ili više subjekata, pod uvjetom da se svi novi subjekti dodaju istom dijelu Priloga III. kao prvobitni subjekt.
6. Stranka koja predlaže ispravak obavješćuje drugu stranku o tome svake dvije godine, počevši od dana početka primjene ove glave ⁽¹⁾.
7. Stranka može obavijestiti drugu stranku o prigovoru na predloženi ispravak u roku od 45 dana od primitka obavijesti iz stavka 6. Ako stranka podnese prigovor, ona navodi razloge zbog kojih smatra da predloženi ispravak nije izmjena predviđena u stavku 5. i opisuje učinak predloženog ispravka na zajednički usuglašeno područje primjene predviđeno u ovom Sporazumu. Ako takav prigovor ne bude podnesen u pisanom obliku u roku od 45 dana od primitka obavijesti, smatra se da je stranka suglasna s predloženim ispravkom.

Odbor za suradnju

8. Ako u vezi s predloženom izmjenom ili ispravkom ne bude podnesen prigovor u roku predviđenom u stavcima 4. i 7., Odbor za suradnju mijenja Prilog III. kako bi se odrazila svaka takva izmjena ili ispravak. Izmjena ili ispravak proizvodi učinke od dana koji slijedi nakon dana isteka razdoblja iz stavaka 4. i 7.
9. Ako je podnesen prigovor protiv predložene izmjene ili ispravka, Odbor za suradnju raspravlja o pitanju. Odbor za suradnju može odlučiti da odobri izmjenu ili ispravak te da na odgovarajući način izmijeni Prilog III.

Članak 137.

Prijelazno razdoblje

Ovo se poglavlje počinje primjenjivati pet godina nakon dana početka primjene ove glave. Za robu navedenu u dijelu 4. Priloga III. i za usluge obuhvaćene dijelom 6. Priloga III., ovo se poglavlje počinje primjenjivati osam godina nakon dana početka primjene ove glave.

⁽¹⁾ Smatra se da je Europska unija ispunila tu obvezu ako Republiku Kazahstan obavijesti o svim ispravcima usporedno s ciklusom obavijesti u okviru Sporazuma WTO-a o javnoj nabavi.

POGLAVLJE 9.

Sirovine i energetika

Članak 138.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „sirovine” znači tvari koje se koriste u proizvodnji industrijskih proizvoda, osim energetske robe, prerađenih proizvoda ribarstva ili poljoprivrednih proizvoda, ali uključujući prirodni kaučuk, sirovu kožu, drvo i drvenu celulozu, svilu, vunu, pamuk i druga biljna tekstilna vlakna;
- (b) „energetska roba”, na temelju Harmoniziranog sustava nazivlja i brojčanog označivanja robe Svjetske carinske organizacije (HS) i Kombinirane nomenklature Europske unije, znači prirodni plin, ukapljeni prirodni plin, ukapljeni naftni plin (LPG) (HS 27.11), električna energija (HS 27.16), sirova nafta i naftni proizvodi (HS 27.09-27.10 i 27.13-27.15) te ugljen i druga kruta goriva (HS 27.01-27.04);
- (c) „partnerstvo” znači pravni subjekt koji je komercijalna organizacija pod jurisdikcijom ili kontrolom stranke kao što su, među ostalim, društvo kapitala, zaklada, društvo osoba, zajednički pothvat, udruženje;
- (d) „pružatelj usluge” znači pružatelj usluge kako je definirano u članku 40. točki (q);
- (e) „mjera” znači mjera kako je definirano u članku 40. točki (a);
- (f) „promet” znači prijenos i distribucija energetske robe cjevovodima za prijenos nafte i naftnih proizvoda te visokotlačnog prirodnog plina, visokonaponske mreže i dalekovodi za prijenos električne energije, željezničke i cestovne poveznice te druga postrojenja za promet energetske robe;
- (g) „neovlašteno prisvajanje” znači svaka radnja koja se sastoji od nezakonitog prisvajanja energetske robe iz cjevovoda za prijenos nafte i naftnih proizvoda te visokotlačnog prirodnog plina, visokonaponskih mreža i dalekovoda za prijenos električne energije, željezničkih i cestovnih poveznica te drugih postrojenja za promet energetske robe;
- (h) „krizna situacija” znači situacija koja izaziva znatan poremećaj ili fizički prekid u opskrbi prirodnim plinom, naftom ili električnom energijom između Europske unije i Republike Kazahstana, uključujući opskrbu provozom kroz treće zemlje ili situacija iznimno visoke potražnje za energetskom robom u Europskoj uniji ili Republici Kazahstanu u kojoj tržišne mjere nisu dostatne i u kojoj se moraju dodatno uvesti netržišne mjere;
- i. „zahtjev o lokalnom sadržaju” znači:
 - i. u odnosu na robu, zahtjev prema kojem poduzeće mora kupovati ili koristiti robu domaćeg podrijetla ili iz domaćeg izvora, neovisno o tome je li to specificirano na način da se radi o određenim proizvodima, količini ili vrijednosti proizvoda ili udjelu u količini ili vrijednosti njegove domaće proizvodnje;
 - ii. u odnosu na usluge, zahtjev kojim se ograničuje izbor pružatelja usluge ili usluge pružene na štetu usluga ili pružatelja usluga druge stranke;
- (j) „poduzeće u državnom vlasništvu” znači svako poduzeće koje obavlja komercijalnu djelatnost u kojem stranka na središnjoj razini ili na razini ispod središnje razine izravno ili neizravno posjeduje više od 50 % upisanog kapitala poduzeća ili glasova povezanih s udjelima koje je izdalo poduzeće;
- (k) „pravna osoba” znači pravna osoba kako je definirano u članku 40. točki (d);
- (l) „pravna osoba stranke” znači pravna osoba stranke kako je definirano u članku 40. točki (e);

Članak 139.

Reguliranje cijena

1. Stranke nastoje ostvariti da se cijenom opskrbe industrijskih korisnika sirovinama ili energetskom robom, ako je tu cijenu regulirala vlada stranke, pokriju troškovi i osigura razumna dobit.

2. Ako se cijena po kojoj se sirovina ili energetske robe prodaju na domaćem tržište razlikuje od izvozne cijene istog proizvoda, stranka izvoznica, na zahtjev druge stranke, pruža informacije o toj razlici, pri čemu se ne uzimaju u obzir troškovi prijevoza i izvozni porezi.

Članak 140.

Trgovinski i izvozni monopoli

Stranke ne održavaju niti uspostavljaju trgovinski ili izvozni monopol za sirovine ili energetske robe osim ako stranka iskorištava svoje pravo prvenstva (pravo prvokupa) na kupnju sirovog i suhog plina te zlata.

Članak 141.

Pristup i prava na traženje, istraživanje i proizvodnju ugljikovodika (sirova nafta i prirodni plin)

1. Ništa u ovom Sporazumu ne utječe na puni suverenitet stranaka u skladu s međunarodnim pravom nad resursima ugljikovodika koji se nalaze na njihovu području i u njihovim unutarnjim, arhipelaškim i teritorijalnim vodama, niti na suverena prava za potrebe istraživanja i iskorištavanja resursa ugljikovodika koji se nalaze u njihovim isključivim gospodarskim pojasevima i epikontinentalnom pojasu.

2. Stranke zadržavaju pravo da odrede područja unutar svog područja i svojih unutarnjih, arhipelaških i teritorijalnih voda, isključivih gospodarskih pojaseva te svog epikontinentalnog pojasa koja se stavljaju na raspolaganje za obavljanje djelatnosti traženja, istraživanja i proizvodnje ugljikovodika.

3. Kad god stranka donosi suverenu odluku, kako je opisano u stavku 2., svaka stranka osigurava da poduzeća druge stranke ne budu diskriminirana u pogledu pristupa i izvršavanja prava na traženje, istraživanje i proizvodnju ugljikovodika, pod uvjetom da dotično poduzeće ima poslovni nastan kao pravna osoba na području stranke domaćina koja odobrava pristup.

4. Svaka stranka može od poduzeća kojemu je dodijeljeno odobrenje za obavljanje aktivnosti traženja, istraživanja i proizvodnje ugljikovodika zahtijevati plaćanje financijskog doprinosa ili doprinosa u ugljikovodicima.

5. Stranke poduzimaju mjere potrebne radi osiguravanja da dozvole ili druga odobrenja, na temelju kojih poduzeće ima pravo izvršavati prava traženja, istraživanja i proizvodnje ugljikovodika, budu izdane na temelju objavljenog postupka ili na temelju poziva potencijalnim kandidatima stranaka da podnesu prijave, upućenog putem obavijesti. U obavijesti se navodi vrsta dozvole ili drugog odobrenja, relevantno zemljopisno područje i predloženi datum ili rok za izdavanje dozvole ili drugih oblika odobrenja.

6. Stavcima od 3. do 5. ne dovodi se u pitanje pravo poduzeća u državnom vlasništvu na dobivanje pristupa i prava na traženje, istraživanje i proizvodnju ugljikovodika putem izravnih pregovora sa svojom strankom. Ako poduzeće u državnom vlasništvu odluči u cijelosti ili djelomično prenijeti svoje pravo na traženje, istraživanje i proizvodnju ugljikovodika, primjenjuju se obveze predviđene u stavcima 3. i 5.

7. Članak 53. primjenjuje se na uvjete izdavanja dozvola i postupak za izdavanje dozvola.

Članak 142.

Uvjeti za ulaganje u sirovine i energetske robe

Radi poticanja ulaganja u djelatnosti traženja, istraživanja, vađenja i rudarenja sirovina i energetske robe, nijedna stranka ne:

- (a) održava niti donosi mjere kojima se predviđaju zahtjevi o lokalnom sadržaju koji utječu na proizvode, pružatelje usluga, ulagače i ulaganja druge stranke osim ako je drukčije predviđeno u Protokolu o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u i Obvezujućem rasporedu obveza Europske unije i njezinih država članica u okviru GATS-a;

- (b) održava niti donosi mjere kojima se poduzeće druge stranke obvezuje prenijeti ili podijeliti prava intelektualnog vlasništva da bi smjelo prodavati proizvode ili usluge ili ulagati na području te stranke. Stranke se ne sprečava da s ulagačima, koji žele steći prava na traženje, istraživanje, vađenje i rudarenje sirovina i energetske robe, u pregovorima dogovore ugovore o prijenosu takvih prava na dobrovoljnoj osnovi, pod uvjetom da su oni sklopljeni po tržišnim uvjetima i uz tržišnu cijenu.

Članak 143.

Provoz

1. Stranke poduzimaju sve potrebne mjere za olakšavanje provoza energetske robe, u skladu s načelom slobodnog provoza i u skladu s člankom 7. stavcima 1. i 3. Ugovora o energetskej povelji.
2. Svaka stranka zabranjuje neovlašteno prisvajanje sirovina i energetske robe u provozu ili prometu kroz njezino područje od strane svakog subjekta koji se nalazi pod njezinom kontrolom ili jurisdikcijom te poduzima sve odgovarajuće mjere kako bi riješila takvo neovlašteno prisvajanje.

Članak 144.

Prekid

1. Svaka stranka poduzima sve moguće mjere kako bi osigurala da operateri glavnih cjevovoda i mreža za provoz ili promet energije:
 - (a) u najvećoj mogućoj mjeri umanje rizik slučajnog prekida, smanjenja ili zaustavljanja provoza i/ili prometa;
 - (b) žurno ponovno uspostave normalan provoz ili promet koji je slučajno prekinut, smanjen ili zaustavljen.
2. Stranka kroz čije je područje energetska roba u provozu ili prometu ili na čijem je području ona u prijemu i skladištenju kao dio prometnog/provoznog pravca, u slučaju spora o bilo kojem pitanju povezanom sa strankama odnosno s jednim ili više subjekata koji se nalaze pod kontrolom ili jurisdikcijom stranke, ne prekida odnosno ne smanjuje niti dopušta bilo kojem subjektu koji se nalazi pod njezinom kontrolom ili jurisdikcijom da prekine ili smanji postojeći provoz, promet, prijem i skladištenje kao dio prometnog/provoznog pravca energetske robe, osim ako je to izričito predviđeno u ugovoru ili drugom sporazumu kojim se uređuje takav provoz, promet, prijem i skladištenje kao dio prometnog/provoznog pravca, prije zaključivanja postupka za rješavanje sporova u okviru relevantnog ugovora ili postupka za rješavanje sporova navedenog u poglavlju 14. (Rješavanje sporova) ove glave o kriznim situacijama kako je definirano u članku 138. točki (h).
3. Stranka nije odgovorna za prekid ili smanjenje sklada s ovim člankom u slučajevima više sile ili ako ta stranka ne može obaviti opskrbu energijskom robom ili osigurati njezin provoz zbog djelovanja koja se mogu pripisati trećoj zemlji ili subjektu koji se nalazi pod kontrolom ili jurisdikcijom treće zemlje.

Članak 145.

Pristup visokonaponskim mrežama i dalekovodima za prijenos električne energije

1. Svaka stranka osigurava poduzećima druge stranke koja imaju poslovni nastan kao pravne osobe na području stranke koja odobrava pristup, nediskriminirajući pristup visokonaponskim mrežama i dalekovodima za prijenos električne energije koji su djelomično ili u cijelosti u vlasništvu te stranke i koje regulira stranka koja odobrava pristup, u okviru dostupnih kapaciteta takvih mreža i dalekovoda. Pristup se raspoređuje na pošten i ravnomjeran način.
2. Pri primjeni mjera koje se odnose na takve mreže i dalekovode za prijenos, stranka osigurava da se poštuju sljedeća načela:
 - (a) potpuna transparentnost svih pravnih i regulatornih mjera o pristupu i prometnim tarifama;

- (b) nediskriminirajući karakter mjera u odnosu na podrijetlo proizvodnje električne energije na njezinu području i u odnosu na određite električne energije; i
- (c) primjena nediskriminirajućih prometnih tarifa u odnosu na poduzeća Europske unije i Republike Kazahstana.

Članak 146.

Regulatorna tijela za električnu energiju i plin

1. Svaka stranka određuje regulatorna tijela radi reguliranja tržišta električne energije i plina na svojem području i ovlašćuje ta tijela. Navedena regulatorna tijela pravno su odvojena od svih drugih javnih tijela ili sudionika na tržištu i funkcionalno su neovisna o njima.
2. Odluke i postupci regulatornog tijela nepristrani su u odnosu na sve sudionike na tržištu.
3. Sudionik na tržištu na kojeg utječe bilo koja odluka regulatornog tijela ima pravo podnijeti žalbu protiv te odluke žalbenom tijelu. Ako žalbeno tijelo nije neovisno o uključenim strankama ili nije pravosudno tijelo, njegove odluke podliježu preispitivanju od strane nepristranog i neovisnog pravosudnog tijela. U odlukama žalbenog tijela i pravosudnog tijela moraju biti navedena obrazloženja tih odluka i one moraju biti u pisanom obliku. Stranke osiguravaju da se konačna odluka žalbenog tijela ili pravosudnog tijela, ovisno o tome tko odlučuje u zadnjem stupnju, izvršava na djelotvoran način.

Članak 147.

Sektor obnovljive energije

1. Ovaj članak primjenjuje se na mjere koje mogu utjecati na trgovinu i ulaganja između stranaka u vezi s proizvodnjom energije iz obnovljivih nefosilnih izvora, među ostalim, vjetra, sunca i hidroenergije, ali ne i na proizvode iz kojih se takva energija proizvodi.
2. Svaka stranka:
 - (a) se suzdržava od održavanja ili donošenja mjera kojima se zahtijeva stvaranje partnerstava s lokalnim poduzećima, osim ako se takva partnerstva smatraju potrebnima zbog tehničkih razloga, a stranka koja održava ili donosi takve mjere na zahtjev druge stranke može dokazati takve tehničke razloge;
 - (b) osigurava da su sva pravila o postupcima odobravanja, certificiranja i izdavanja dozvola, ako je to primjenjivo, posebno u pogledu opreme, postrojenja i povezane infrastrukture prijenosnih mreža objektivna, transparentna, nearbitrarna te da se njima ne diskriminiraju podnositelji zahtjeva iz druge stranke;
 - (c) osigurava da su administrativne pristojbe u sektoru obnovljive energije, poput onih koje plaćaju potrošači, planeri, arhitekti, građevinari te instalateri i dobavljači opreme, transparentne, te da je njihov iznos ograničen na okvirni trošak pruženih usluga;
 - (d) osigurava da uvoz i korištenje robe podrijetlom iz druge stranke ili isporuka robe od strane dobavljača druge stranke podliježu odredbama poglavlja 1. (Trgovina robom) ove glave;
 - (e) osigurava da pružanje usluga od strane dobavljača druge stranke podliježe članku 53.;
 - (f) osigurava da su uvjeti i postupci za priključak na mreže za prijenos električne energije i pristup njima transparentni te da se njima ne diskriminiraju dobavljači druge stranke ili električna energija iz obnovljivih izvora. Stranke osiguravaju poduzimanje odgovarajućih mjera povezanih s mrežom i tržištem kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri smanjilo ograničavanje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije.

- (g) se suzdržava od uvođenja ili održavanja zahtjeva:
- i. za poduzeće druge stranke da kupuje ili koristi proizvode domaćeg podrijetla ili iz bilo kojeg domaćeg izvora stranke koja uvodi zahtjev, neovisno o tome je li to specificirano na način da se radi o određenim proizvodima, količini ili vrijednosti proizvoda ili udjelu u količini ili vrijednosti njegove domaće proizvodnje; ili
 - ii. da su kupnje ili korištenje uvoznih proizvoda od strane poduzeća ograničeni iznosom koji odgovara količini ili vrijednosti domaćih proizvoda koje ono izvozi.
3. Ako postoje međunarodne ili regionalne norme s obzirom na opremu i sustave za proizvodnju energije iz obnovljivih i nefosilnih izvora, stranke koriste te norme ili njihove relevantne dijelove kao osnovu za svoje tehničke propise osim ako bi takve međunarodne norme ili relevantni dijelovi bili nedjelotvorni ili neprikladno sredstvo za ispunjenje legitimnih ciljeva. Za potrebe primjene ovog stavka, Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO) i Međunarodna elektrotehnička komisija (IEC) smatraju se relevantnim međunarodnim tijelima za normizaciju.
4. Stranke prema potrebi specificiraju tehničke propise na temelju zahtjeva za proizvod u pogledu učinkovitosti, uključujući okolišnu učinkovitost, a ne na temelju dizajna i opisa proizvoda.
5. Ništa u ovom članku ne tumači se kao da sprečava bilo koju stranku u donošenju ili izvršavanju mjera potrebnih za siguran rad dotičnih energetske mreže ili sigurnost opskrbe energijom, podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između proizvoda, pružatelja usluga ili ulagača stranaka ako prevladavaju isti uvjeti ili prikriveno ograničavanje trgovine i ulaganja između stranaka.

Članak 148.

Suradnja u području sirovina i energetske robe

1. Ne dovodeći u pitanje članke od 204. do 208., stranke su suglasne jačati suradnju i promicanje međusobnog razumijevanja između stranaka u području trgovine sirovinama i energetske robe.
2. Stranke prepoznaju da se poštovanjem načela transparentnosti i nediskriminacije te osiguravanjem da se pravilima ne narušava trgovina, na najbolji način doprinosi stvaranju okruženja pogodnog za izravna strana ulaganja u proizvodnju sirovina i energetske robe i trgovinu njima. Općenito, takvim okruženjem promiče se učinkovita raspodjela i učinkovito korištenje sirovina i energetske robe.
3. Suradnjom i promicanjem međusobnog razumijevanja obuhvaćaju se pitanja bilateralne trgovine kao i pitanja od zajedničkog interesa u vezi s međunarodnom trgovinom. Takva pitanja obuhvaćaju poremećaje trgovine koji utječu na globalna tržišta, pitanja okoliša i razvoja posebno povezana s trgovinom sirovinama i energetske robe, kao i pitanje društvene odgovornosti poduzeća u skladu s međunarodno priznatim standardima poput Smjernica za multinacionalna poduzeća OECD-a i Smjernica o dužnoj pažnji OECD-a. Suradnja i promicanje međusobnog razumijevanja uključuju razmjenu podataka i informacija o regulatornom okviru za sektor sirovina i sektor energetske robe. To se ne tumači na način da se od stranaka zahtijeva pružanje bilo kakvih informacija za čije otkrivanje one smatraju da je protivno sigurnosnim interesima dotične stranke.
4. Svaka stranka može zatražiti održavanje *ad hoc* sastanka o sirovinama i energetske robe ili *ad hoc* sjednice o sirovinama i energetske robe tijekom sastanaka Odbora za suradnju. Osim toga, bilateralnu suradnju moglo bi se, prema potrebi, proširiti na relevantne plurilateralne i multilateralne forume u kojima sudjeluju obje stranke.

Članak 149.

Mehanizam ranog upozoravanja

1. Stranke uspostavljaju mehanizam ranog upozoravanja radi donošenja praktičnih mjera usmjerenih na sprečavanje krizne situacije i brzo reagiranje na kriznu situaciju odnosno na opasnost od nje.

2. Stranke poduzimaju zajednička djelovanja radi:
 - (a) ranog ocjenjivanja mogućih rizika i problema povezanih s opskrbom i potražnjom za prirodnim plinom, naftom ili električnom energijom; te
 - (b) sprečavanja ili brzog reagiranja u slučaju krizne situacije odnosno opasnosti od nje.
3. Ako jedna od stranaka sazna za kriznu situaciju ili situaciju koja bi prema njezinu mišljenju mogla dovesti do krizne situacije, ta stranka u najkraćem mogućem roku obavješćuje drugu stranku.
4. Za potrebe ovog članka, stranke su suglasne da su odgovorna tijela član Europske komisije nadležan za energetiku i ministar Republike Kazahstana nadležan za dotična energetska pitanja.
5. Nakon obavješćivanja, stranke jedna drugoj dostavljaju procjenu situacije.
6. Svaka stranka može zatražiti savjetovanja u roku od tri kalendarska dana od obavijesti radi:
 - (a) izrade zajedničke ocjene situacije;
 - (b) izrade preporuka za otklanjanje krizne situacije i smanjenje utjecaja krizne situacije na najmanju moguću mjeru;
 - (c) osnivanja posebne skupine za praćenje, među ostalim, za praćenje tokova energije na relevantnim točkama predmetne infrastrukture.
7. Stranke, prema potrebi, surađuju s trećim zemljama radi otklanjanja opasnosti od krizne situacije ili prevladavanja krizne situacije.
8. U slučaju nastavljanja krizne situacije, svaka stranka može pokrenuti postupak za rješavanje sporova u kriznim situacijama, u skladu s posebnim mehanizmom predviđenim u poglavlju 14. (Rješavanje sporova) ove glave.
9. Stranke se od trenutka obavješćivanja suzdržavaju od svih djelovanja koja mogu produbiti ili otežati kriznu situaciju, uzimajući u obzir okolnosti konkretne situacije.
10. Stranka se u postupcima za rješavanje sporova u okviru ovog Sporazuma ne oslanja na odnosno ne iznosi kao dokaz:
 - (a) stajališta ili prijedloge koje je druga stranka zauzela odnosno podnijela u tijeku postupka na temelju ovog članka; ili
 - (b) naaznaku spremnosti druge stranke da prihvati rješenje za kriznu situaciju iz ovog članka.
11. Odbor za suradnju može razviti, prema potrebi, detaljne provedbene odredbe za primjenu ovog članka.

Članak 150.

Iznimke

1. Ovim se poglavljem ne dovode u pitanje bilo koje iznimke, rezerve ili ograničenja predviđeni u ovom Sporazumu.
2. Ovo poglavlje ne primjenjuju se na projekte istraživanja i razvoja niti na demonstracijske projekte koji se provode na nekomercijalnoj razini.
3. Ništa u ovom poglavlju ne tumači se kao da sprečava bilo koju stranku u donošenju ili izvršavanju mjera potrebnih za siguran rad energetske infrastrukture, uključujući predmetna postrojenja za promet energije i proizvodnju, u interesu nacionalne sigurnosti ili javne sigurnosti, uključujući sprečavanje krizne situacije i reagiranje na nju, podložno zahtjevu da se takve mjere ne primjenjuju na način koji bi predstavljao sredstvo proizvoljne ili neopravdane diskriminacije između proizvođača, pružatelja usluga ili ulagača stranaka ako prevladavaju isti uvjeti ili prikriveno ograničavanje trgovine i ulaganja između stranaka.

POGLAVLJE 10.

Trgovina i održivi razvoj

Članak 151.

Kontekst i ciljevi

1. Stranke podsjećaju na Agendu 21 Konferencije Ujedinjenih naroda o okolišu i razvoju iz 1992., Deklaraciju Međunarodne organizacije rada (ILO) o temeljnim načelima i pravima na radu iz 1998., Johanesburški plan provedbe održivog razvoja iz 2002., Ministarsku izjavu Gospodarskog i socijalnog vijeća UN-a o punoj zaposlenosti i dostojanstvenom radu iz 2006., Deklaraciju Međunarodne organizacije rada (ILO) o socijalnoj pravdi za pošteni globalizaciju iz 2008. i zaključni dokument Konferencije UN-a o održivom razvoju iz 2012. pod nazivom „Budućnost kakvu želimo” koji je uvršten u rezoluciju 66/288 koju je Opća skupština UN-a donijela 27. srpnja. 2012.
2. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost promicanju razvoja međunarodne trgovine na takav način da se doprinosi cilju održivog razvoja, za dobrobit sadašnje i budućih generacija. Stranke nastoje osigurati da se taj cilj uključi u njihov trgovinski odnos te da ga se odražava na svakoj njegovoj razini.

Članak 152.

Multilateralne norme i sporazumi u području okoliša i rada

1. Stranke prepoznaju vrijednost međunarodnog upravljanja okolišem i sporazuma u tom području kao odgovora međunarodne zajednice na globalne ili regionalne okolišne probleme.
2. Stranke prepoznaju da su puna i produktivna zaposlenost i dostojanstven rad za sve ključni elementi održivog razvoja za sve zemlje te prioritetni cilj međunarodne suradnje.
3. U tom kontekstu, stranke ponovno potvrđuju svoju predanost djelotvornoj provedbi, u svojem pravu i praksi, multilateralnih sporazuma o okolišu kojih su one stranke te konvencija ILO-a koje su ratificirale države članice Europske unije, odnosno Republika Kazahstan.

Članak 153.

Pravo na reguliranje i razine zaštite

1. Stranke prepoznaju pravo svake stranke da uspostavi vlastite razine domaće zaštite u području okoliša i rada, te da na odgovarajući način donese ili izmijeni svoje relevantno zakonodavstvo i politiku, u skladu s međunarodno priznatim normama i sporazumima iz članka 152. Stranke imaju za cilj visoke razine zaštite okoliša i rada.
2. Stranke prepoznaju da je neprimjereno poticati trgovinu ili ulaganja slabljenjem ili smanjenjem razina zaštite koje se pruža u domaćem pravu u području okoliša ili rada.
3. Stranka ne odstupa od svojeg prava u području okoliša i rada niti ga, trajnim ili ponavljajućim djelovanjem ili propuštanjem, propušta djelotvorno izvršavati kako bi potaknula trgovinu ili ulaganja.

Članak 154.

Trgovina i ulaganja kojima se promiče održivi razvoj

1. Stranke ponovno potvrđuju svoju predanost jačanju doprinosa trgovine cilju održivog razvoja u njegovoj gospodarskoj, socijalnoj i ekološkoj dimenziji. Prema tome, one su suglasne promicati
 - (a) trgovinu i ulaganja u robu i usluge u području okoliša te klimatski prihvatljive proizvode i tehnologije;

- (b) korištenje programa osiguravanja održivosti kao što su pravedna i etička trgovina ili ekološke oznake; i
- (c) praksu usmjerenu na društvenu odgovornost poduzeća.

2. Stranke razmjenjuju informacije i iskustva o svojim djelovanjima radi promicanja usklađenosti i međusobnog podupiranja između trgovinskih, socijalnih i ekoloških ciljeva. Nadalje, stranke jačaju svoju suradnju i svoj dijalog o pitanjima održivog razvoja koja se mogu pojaviti u kontekstu njihovih trgovinskih odnosa, među ostalim o relevantnim aspektima navedenima u glavi IV. (Suradnja u području gospodarskog i održivog razvoja).

3. Suradnja i dijalog iz stavka 2. ovog članka uključuju relevantne dionike, posebno socijalne partnere, kao i druge organizacije civilnog društva, suradnjom u području civilnog društva utvrđenom na temelju članka 251.

4. Odbor za suradnju može donijeti pravila za takvu suradnju i dijalog.

Članak 155.

Rješavanje sporova

Pododjeljak 2. odjeljka 3. poglavlja 14. (Rješavanje sporova) ove glave ne primjenjuje se na sporove u okviru ovog poglavlja. Za svaki takav spor, nakon što arbitražno vijeće podnese svoje konačno izvješće u skladu s člancima 180. i 182., stranke, uzimajući u obzir izvješće, raspravljaju o prikladnim mjerama koje treba provesti. Odbor za suradnju prati provedbu svih takvih mjera i preispituje predmet, među ostalim putem mehanizma iz članka 154. stavka 3.

POGLAVLJE 11.

Tržišno natjecanje

Članak 156.

Načela

Stranke prepoznaju važnost slobodnog i neometanog tržišnog natjecanja u svojim trgovinskim odnosima. Stranke potvrđuju da poslovna praksa protivna tržišnom natjecanju i državne intervencije, uključujući subvencije, mogu poremetiti pravilno funkcioniranje tržišta i umanjiti koristi od liberalizacije trgovine.

Članak 157.

Zakonodavstvo u području sporazuma, zloporaba i koncentracija te njegova provedba

1. Svaka stranka na svojem području održava sveobuhvatno zakonodavstvo u području tržišnog natjecanja kojim se djelotvorno suzbijaju protutržišni sporazumi, usklađena djelovanja i protutržišna jednostrana postupanja poduzetnika u vladajućem položaju, te kojim se osigurava djelotvorna kontrola koncentracija.

2. Svaka stranka održava operativno neovisna tijela koja su odgovorna i odgovarajuće opremljena za djelotvorno izvršavanje zakonodavstva u području tržišnog natjecanja iz stavka 1.

3. Stranke prepoznaju važnost primjene svojih zakonodavstva u području tržišnog natjecanja na transparentan i nediskriminirajući način, uz poštovanje načela poštenog postupka i prava na obranu dotičnih poduzetnika.

*Članak 158.***Državni monopoli, državna poduzeća i poduzetnici kojima su povjerena posebna ili isključiva prava ili povlastice**

1. Ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranku da određuje ili održava državne monopole ili državna poduzeća odnosno da poduzetnicima povjeri posebna ili isključiva prava ili povlastice u skladu s njezinim zakonodavstvom.
2. U pogledu državnih monopola, državnih poduzeća i poduzeća kojima su povjerena posebna ili isključiva prava ili povlastice, a koja obavljaju gospodarske djelatnosti, svaka stranka osigurava da takva poduzeća podliježu zakonodavstvu u području tržišnog natjecanja kako je navedeno u članku 157. Za potrebe ovog poglavlja gospodarska djelatnost sastoji se od nuđenja robe ili usluga na tržištu. Ona ne uključuje djelatnosti koje se obavljaju u okviru izvršavanja javne vlasti, to jest djelatnosti koje se ne obavljaju na komercijalnoj osnovi niti u tržišnom natjecanju s jednim gospodarskim subjektom ili više njih.
3. Primjenom zakonodavstva u području tržišnog natjecanja kako je navedeno u članku 157. ne bi se trebalo sprečavati, pravno ili činjenično, izvršavanje određenih zadaća od javnog interesa dodijeljenih dotičnim poduzećima. Iznimke bi trebale biti ograničene i transparentne. Na trgovinu i ulaganja ne bi trebalo utjecati u mjeri kojom bi se nanijela šteta cilju ovog Sporazuma.

*Članak 159.***Subvencije**

1. Za potrebe ovog članka „subvencija” je mjera koja ispunjava uvjete članka 1. Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama neovisno o tome je li ona dodijeljena poduzeću za proizvodnju robe ili pružanje usluga te koja je specifična u smislu članka 2. tog Sporazuma.
2. Svaka stranka osigurava transparentnost u području subvencija. U tu svrhu, svaka stranka svake dvije godine od dana primjene ove glave podnosi drugoj stranci izvješće o pravnoj osnovi, uključujući cilj politike ili svrhu subvencije, trajanje ili bilo koje druge rokove, oblik i, kada je to moguće, iznos ili proračun i korisnika subvencije koju odobrava njezina vlada ili javno tijelo. Smatra se da je takvo izvješće dostavljeno ako su relevantne informacije objavljene na javno dostupnim internetskim stranicama ili s pomoću mehanizma za obavješćivanje WTO-a.
3. Ako stranka smatra da subvencija koju je odobrila druga stranka negativno utječe na interese prve stranke, prva stranka može zatražiti savjetovanje o tom pitanju. Stranka kojoj je zahtjev upućen pomno razmatra takav zahtjev. Savjetovanja bi posebno trebala biti usmjerena prema utvrđivanju cilja politike subvencije, odnosno utvrđivanju ima li subvencija poticajni učinak i je li razmjerna te jesu li poduzete bilo koje mjere za ograničavanje mogućeg štetnog učinka na trgovinu i ulaganja stranke koja upućuje zahtjev ⁽¹⁾.
4. Kako bi se olakšala savjetovanja, stranka kojoj je zahtjev upućen dostavlja informacije o predmetnoj subvenciji u roku od najviše 90 dana od dana primitka zahtjeva. Ako stranka koja upućuje zahtjev, nakon primitka informacija o predmetnoj subvenciji, smatra da predmetna subvencija na nerazmjeran način negativno utječe ili može negativno utjecati na trgovinu ili ulaganja stranke koja upućuje zahtjev, stranka kojoj je zahtjev upućen poduzima sve što je u njezinoj moći da riješi negativne učinke koji su predmetnom subvencijom prouzročeni trgovinskim ili ulagačkim interesima stranke koja upućuje zahtjev.
5. Stavci 3. i 4. ne primjenjuju se na subvencije povezane s ribarstvom i trgovinom robom koje su obuhvaćene Prilogom 1. Sporazuma WTO-a o poljoprivredi.

*Članak 160.***Rješavanje sporova**

Odredbe poglavlja 14. (Rješavanje sporova) ove glave ne primjenjuju se u odnosu na članke od 156. do 158. i članak 159. stavke 3. i 4.

⁽¹⁾ Subvencija je razmjerna ako je njezin iznos ograničen na ono što je potrebno za ostvarivanje cilja.

Članak 161.

Odnos prema WTO-u

Odredbama ovog poglavlja ne dovode se u pitanje prava i obveze stranke na temelju Sporazuma o WTO-u, posebno Sporazuma o subvencijama i kompenzacijskim mjerama i Dogovora o pravilima i postupcima za rješavanje sporova.

Članak 162.

Povjerljivost

Pri razmjeni informacija u okviru ovog poglavlja, stranke uzimaju u obzir ograničenja koja postavljaju zahtjevi profesionalne i poslovne tajnosti.

POGLAVLJE 12.

Poduzeća u državnom vlasništvu, poduzeća pod kontrolom države i poduzeća kojima su dodijeljena posebna ili isključiva prava ili povlastice

Članak 163.

Definicije

Za potrebe ovog poglavlja:

- (a) „poduzeće u državnom vlasništvu” znači svako poduzeće koje obavlja komercijalnu djelatnost u kojem stranka na središnjoj razini ili na razini ispod središnje razine izravno ili neizravno posjeduje više od 50 % upisanog kapitala poduzeća ili glasova povezanih s udjelima koje je izdalo poduzeće;
- (b) „poduzeće pod kontrolom države” znači svako poduzeće koje obavlja komercijalnu djelatnost nad kojim stranka na središnjoj razini ili na razini ispod središnje razine izvršava ili može izvršavati odlučujući utjecaj, izravno ili neizravno, na temelju njezina financijskog udjela u njemu ili pravila i prakse o njegovom funkcioniranju, ili na temelju bilo kojih drugih sredstava relevantnih za uspostavljanje takvog odlučujućeg utjecaja. Odlučujući utjecaj stranke pretpostavlja se kada stranka, izravno ili neizravno, može imenovati više od polovice članova upravnog, upravljačkog ili nadzornog tijela poduzeća;
- (c) „poduzeće kojem su dodijeljena posebna ili isključiva prava ili povlastice” znači svako poduzeće, javno ili privatno, koje obavlja komercijalnu djelatnost, kojem je stranka, na središnjoj razini ili na razini ispod središnje razine, pravno ili činjenično, dodijelila posebna ili isključiva prava ili povlastice. Takva prava ili povlastice mogu obuhvaćati pravo djelovanja kao distributer, pružatelj mreže ili drugi posrednik za kupnju ili prodaju robe ili za pružanje ili primanje usluge. Poduzeća kojima su dodijeljena posebna ili isključiva prava ili povlastice obuhvaćaju monopole uključene u komercijalnu djelatnost;
- (d) „monopol” znači subjekt koji obavlja komercijalnu djelatnost, uključujući konzorcij, koji je na relevantnom tržištu na području jedne stranke određen na središnjoj razini ili na razini ispod središnje razine kao jedini dobavljač ili kupac robe ili usluge; subjekt kojem je dodijeljeno isključivo pravo intelektualnog vlasništva ne smatra se monopolom samo na temelju takve dodjele;
- (e) „posebna prava” znači prava koja stranka na središnjoj razini ili na razini ispod središnje razine dodjeljuje ograničenom broju poduzeća na određenom zemljopisnom području ili na tržištu proizvoda ili usluga, čiji je učinak bitno ograničavanje mogućnosti bilo kojeg drugog poduzeća da obavlja svoju djelatnost na istom zemljopisnom području pod bitno jednakim uvjetima. Izdavanje dozvole ili dopuštenja ograničenom broju poduzeća u okviru raspodjele ograničenih resursa prema objektivnim, razmjernim i nediskriminirajućim kriterijima nije samo po sebi posebno pravo;
- (f) „nediskriminirajući tretman” znači nacionalni tretman ili tretman „prema načelu najpovoljnije nacije” kako je navedeno u ovom Sporazumu, ovisno o tome koji je tretman povoljniji;

- (g) „u skladu s komercijalnim razmatranjima” znači u skladu s uobičajenom poslovnom praksom privatnog poduzeća koje posluje u skladu s načelima tržišnoga gospodarstva u međunarodnoj trgovini;
- (h) „odrediti” znači pravno ili činjenično uspostaviti ili odobriti monopol ili proširiti područje monopola.

Članak 164.

Područje primjene

1. Stranke potvrđuju svoja prava i obveze na temelju članka XVII. stavaka od 1. do 3. GATT-a 1994., Dogovora o tumačenju članka XVII. GATT-a 1994, kao i na temelju članka VIII. stavaka 1., 2. i 5. GATS-a i poglavlja o državnim poduzećima i poduzećima pod kontrolom države te poduzećima s posebnim i isključivim povlasticama iz Protokola o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u, koji su obuhvaćeni ovim Sporazumom i čine njegov sastavni dio te se primjenjuju.
2. Ovo se poglavlje ne primjenjuje na „obuhvaćenu nabavu” stranke ili njezinih naručitelja u smislu članka 120.
3. Ovo se poglavlje primjenjuje na sve gospodarske djelatnosti obuhvaćene ovim Sporazumom. Usluge koje nisu izvršene u Obvezujućem raspored posebnih obveza stranke u okviru GATS-a ne podliježu odredbama članka 166. i 167.

Članak 165.

1. Ne dovodeći u pitanje prava i obveze stranaka na temelju ovog poglavlja, ništa u ovom poglavlju ne sprečava stranke da osnuju ili održe državna poduzeća ili poduzeća pod kontrolom države odnosno odrede ili održe monopole ili da poduzećima dodijele posebna ili isključiva prava ili povlastice.
2. Ako je poduzeće obuhvaćeno područjem primjene ovog poglavlja, stranke ne zahtijevaju od takvog poduzeća da djeluje na način koji nije u skladu s ovim Sporazumom niti ga na to potiču.

Članak 166.

Nediskriminacija

Osim ako je drukčije predviđeno u članku 142. ili u Obvezujućem rasporedu posebnih obveza stranke u okviru GATS-a ili rezervama stranke u odnosu na nacionalni tretman navedenima u Prilogu I., svaka stranka osigurava da se na njezinu području svakom poduzeću koje ispunjava uvjete navedene u članku 163. točkama (c) i (d) pri njegovoj kupnji ili prodaji robe ili usluge odobri nediskriminirajući tretman za robu druge stranke i/ili za uslugu ili pružatelja usluge druge stranke.

Članak 167.

Komercijalna razmatranja

Osim ispunjavanja svrhe, kao što je obveza pružanja javnih usluga, za koju su dodijeljena posebna ili isključiva prava ili povlastice, ili u slučaju ispunjavanja njegovog javnog mandata od strane državnog poduzeća ili poduzeća pod kontrolom države i pod uvjetom da je postupanje poduzeća pri ispunjavanju te svrhe ili tog mandata u skladu s odredbama članka 166. i poglavlja 11. (Tržišno natjecanje), svaka stranka osigurava da svako poduzeće iz članka 163. točaka od (a) do (c) na odgovarajućem području pri njegovim kupnjama i prodajama robe postupa u skladu s komercijalnim razmatranjima, uključujući razmatranja s obzirom na cijenu, kvalitetu, dostupnost, utrživost, prijevoz i druge uvjete kupnje ili prodaje, kao i pri njegovim kupnjama ili pružanju usluga, među ostalim i onda kada se ta roba ili usluge isporučuju ili pružaju radi ulaganja ulagača druge stranke ili s pomoću takvog ulaganja.

*Članak 168.***Određivanje cijena**

Zaračunavanje različitih cijena na različitim tržištima ili unutar istog tržišta, ako su te razlike utemeljene na uobičajenim komercijalnim razmatranjima, kao što su uvjeti ponude i potražnje, nije samo po sebi nesukladno člancima 166. i 167.

*Članak 169.***Korporativno upravljanje**

1. Stranke osiguravaju da poduzeća iz članka 163. točaka od (a) do (c) poštuju visoke standarde transparentnosti i korporativnog upravljanja u skladu sa Smjernicama OECD-a za korporativno upravljanje u državnim poduzećima iz 2005. Daljnji razvoj politike korporativnog upravljanja u poduzećima iz članka 163. točaka od (a) do (c) trebao bi se provoditi se u skladu s tim smjernicama.
2. Svaka stranka osigurava da svako regulatorno tijelo odgovorno za reguliranje poduzeća iz članka 163. točaka od (a) do (c) bude pravno odvojeno od svih poduzeća iz članka 163. točaka od (a) do (c), funkcionalno neovisno o njima i da ne bude odgovorno tim poduzećima.
3. Svaka stranka osigurava izvršavanje zakona i propisa na dosljedan i nediskriminirajući način na svim razinama vlasti, tj. od središnje do lokalne razine, među ostalim u pogledu poduzeća iz članka 163. točaka od (a) do (c). Iznimke moraju biti ograničene i transparentne.

*Članak 170.***Razmjena informacija**

1. Stranka koja ima razloga vjerovati da na njezine interese u okviru ovog Sporazuma negativno utječu aktivnosti jednog ili više poduzeća druge stranke iz članka 163. točaka od (a) do (c), može od druge stranke zahtijevati da dostavi informacije o aktivnostima njezina poduzeća koje se odnose na provedbu odredaba ovog Sporazuma. Takve informacije mogu uključivati organizacijske, korporativne i financijske informacije.
2. Svaka stranka, na zahtjev druge stranke, dostavlja informacije o pojedinim poduzećima iz članka 163. točaka od (a) do (c) koja ne ispunjavaju uvjete za mala i srednja poduzeća kako je utvrđeno u zakonodavstvu stranke kojoj je zahtjev upućen. U zahtjevima za takve informacije navode se poduzeća, proizvodi ili usluge i dotična tržišta, uključujući naznake da poduzeće primjenjuje praksu kojom se ometaju trgovinu ili ulaganja između stranaka.
3. Svaka stranka, na zahtjev druge stranke, dostavlja informacije o izuzećima, nesukladnim mjerama, imunitetima i bilo kojim drugim mjerama, uključujući povoljniji tretman, koji se primjenjuju na području stranke kojoj je zahtjev upućen na bilo koje poduzeće iz članka 163. točaka od (a) do (c).
4. Stavcima od 1. do 3. ne zahtijeva se od nijedne stranke otkrivanje povjerljivih informacija čije bi otkrivanje ometalo izvršavanje zakonodavstva ili bi na drugi način bilo protivno javnom interesu ili koje bi moglo ugroziti legitime komercijalne interese određenih poduzeća.

POGLAVLJE 13.

Transparentnost

Članak 171.

1. Svaka stranka odmah odgovara na sve zahtjeve druge stranke za određenim informacijama o svim svojim mjerama opće primjene ili međunarodnim sporazumima koji se odnose ili utječu na ovu glavu. Svaka stranka uspostavlja najmanje jednu točku za upite radi pružanja, na zahtjev, određenih informacija o svim takvim pitanjima zainteresiranim osobama druge stranke⁽¹⁾. Stranke obavješćuju jedna drugu o točkama za upite u roku od 3 mjeseca od dana primjene ove glave. Točke za upite ne moraju biti depozitari zakona i propisa.
2. Svi zakoni, propisi, ukazi, odluke i upravne odluke opće primjene stranaka koji se odnose ili utječu na bilo koje pitanje uređeno ovom glavom objavljuju se odmah na način koji ispunjava primjenjive zahtjeve Sporazuma WTO-a, uključujući one iz članka X. GATT-a 1994., članka III. GATS-a i članka 63. Sporazuma o TRIPS-u. Stranke redovito ažuriraju objavljene resurse koji sadrže takve mjere, uključujući internetske stranice, i stavljaju ih na raspolaganje zainteresiranim osobama. Takve mjere moraju biti dostupne dok su na snazi i tijekom razumno dugog razdoblja nakon što više nisu na snazi.
3. Stranke objavljuju sve zakone, propise, ukaze, odluke i upravne odluke opće primjene koji se odnose ili utječu na bilo koje pitanje uređeno ovom glavom, prije njihova donošenja. Stranke osiguravaju razuman rok, a obično najmanje 30 kalendarskih dana, unutar kojeg zainteresirane osobe mogu nadležnim tijelima iznijeti primjedbe prije nego što je dotična mjera do kraja izrađena ili podnesena tijelima odgovornima za njezino donošenje. Sve primjedbe zaprimljene tijekom razdoblja za primjedbe uzet će se u obzir.
4. Zakoni, propisi, ukazi, odluke ili upravne odluke opće primjene stranaka koji se odnose ili utječu na bilo koje pitanje uređeno ovom glavom ne smiju stupiti na snagu prije objave.
5. Ničim u ovom Sporazumu ne zahtijeva se od stranke da dostavi povjerljive informacije čije bi otkrivanje ometalo izvršavanje zakonodavstva ili bi na drugi način bilo protivno javnom interesu ili koje bi moglo ugroziti legitimne komercijalne interese određenih poduzeća, bilo javnih ili privatnih.
6. Članak 55. primjenjuje se u odnosu na ovo poglavlje.

POGLAVLJE 14.

Rješavanje sporova

Odjeljak 1.

Cilj i područje primjene

Članak 172.

Cilj

Cilj je ovog poglavlja utvrditi djelotvoran i učinkovit mehanizam za izbjegavanje i rješavanje svih sporova između stranaka o tumačenju i primjeni ovog Sporazuma s ciljem postizanja sporazumnog rješenja, kad god je to moguće.

⁽¹⁾ Točka za upite za Republiku Kazahstan jest točka za upite osnovana na temelju Sporazuma o GATS-u.

*Članak 173.***Područje primjene**

Ovo se poglavlje primjenjuje u odnosu na svaki spor o tumačenju i primjeni odredaba glave III., osim ako je drukčije predviđeno.

Odjeljak 2.

Savjetovanje i posredovanje*Članak 174.***Savjetovanja**

1. Stranke nastoje svaki spor iz članka 173. riješiti tako da započnu savjetovanje u dobroj vjeri s ciljem postizanja sporazumnog rješenja.
2. Stranka traži savjetovanje pisanim zahtjevom koji se dostavlja drugoj stranci u kojem navodi predmetnu mjeru i odredbe iz članka 173. koje smatra primjenjivima; primjerak pisanog zahtjeva dostavlja se Odboru za suradnju.
3. Stranka kojoj je zahtjev upućen odgovara na zahtjev za savjetovanje u roku od deset dana od dana primitka zahtjeva osim ako je drukčije predviđeno u ovom Sporazumu ili se stranke drukčije dogovore.
4. Savjetovanje se održava u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva i odvija se, osim ako se stranke dogovore drukčije, na području stranke kojoj je zahtjev upućen. Savjetovanje se smatra zaključenim u roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva osim ako se stranke dogovore nastaviti savjetovanje. Savjetovanje, a posebno sve objavljene informacije i stajališta koja su stranke zauzele tijekom savjetovanja, povjerljive su prirode i ne dovode u pitanje prava bilo koje stranke u bilo kojem drugom postupku.
5. Savjetovanje o hitnim pitanjima smatra se zaključenim u roku od 15 dana od dana primitka zahtjeva od strane stranke kojoj je zahtjev upućen osim ako se stranke dogovore nastaviti savjetovanje.
6. Ako stranka kojoj je zahtjev upućen ne odgovori na zahtjev za savjetovanje u roku od deset dana od dana primitka zahtjeva odnosno ako se savjetovanje ne održi u rokovima utvrđenim u stavku 3. ovog članka, ovisno o slučaju, ili ako se stranke dogovore da se savjetovanje neće održati, odnosno ako je savjetovanje zaključeno bez da je postignuto sporazumno rješenje, stranka koja je zatražila savjetovanje može primijeniti članak 176.
7. Tijekom savjetovanja svaka stranka pruža dostatne činjenične informacije kako bi se omogućilo cjelovito ispitivanje načina na koji je predmetna mjera mogla utjecati na funkcioniranje i primjenu ovog Sporazuma.
8. Kada se savjetovanje odnosi na krizne situacije, kako je definirano u članku 138. točki (h), savjetovanje se smatra zaključenim u roku od pet radnih dana od dana primitka zahtjeva za savjetovanje, osim ako se stranke dogovore drukčije.

*Članak 175.***Posredovanje**

Svaka stranka može zahtijevati da druga stranka stupi u postupak posredovanja s obzirom na bilo koju mjeru koja negativno utječe na trgovinu ili ulaganja između stranaka na temelju Priloga VII.

Odjeljak 3.

Postupci za rješavanje sporova

Pododjeljak 1.

Arbitražni postupak

Članak 176.

Pokretanje arbitražnog postupka

1. Ako stranke ne uspiju riješiti spor savjetovanjem kako je predviđeno u članku 174., stranka koja je zatražila savjetovanje može zahtijevati osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s ovim člankom.
2. Zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća podnosi se pisanim zahtjevom koji se dostavlja drugoj stranci i Odboru za suradnju. Stranka koja je uložila prigovor u svojem zahtjevu navodi predmetnu mjeru i pojašnjava, na način koji je dostatan za jasno iznošenje pravne osnove za prigovor, na koji način ta mjera predstavlja kršenje odredaba iz članka 173.

Članak 177.

Osnivanje arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće sastoji se od tri arbitra.
2. U roku od 10 dana od dana dostave pisanog zahtjeva za osnivanje arbitražnog vijeća stranci protiv koje je podnesen prigovor, stranke se savjetuju kako bi postigle dogovor o sastavu arbitražnog vijeća.
3. Ako se stranke ne mogu dogovoriti o sastavu arbitražnog vijeća u roku utvrđenom u stavku 2. ovog članka, svaka stranka može, u roku od pet dana od isteka roka utvrđenog u stavku 2. ovog članka, imenovati arbitra s potpisa te stranke sadržanog na popisu utvrđenom prema članku 196.. Ako bilo koja stranka ne imenuje arbitra, arbitra na zahtjev druge stranke, s potpisa te stranke sadržanog na popisu utvrđenom prema članku 196, ždrijebom odabire predsjednik Odbora za suradnju ili osoba koju on ovlasti.
4. Osim ako stranke postignu dogovor u vezi s predsjednikom arbitražnog vijeća u roku utvrđenom u stavku 2. ovog članka, predsjednik Odbora za suradnju ili osoba koju on ovlasti, na zahtjev bilo koje stranke, ždrijebom odabire predsjednika arbitražnog vijeća s potpisa osoba koje mogu obavljati dužnost predsjednika sadržanog na popisu utvrđenom prema članku 196.
5. Predsjednik Odbora za suradnju ili osoba koju on ovlasti odabire arbitre u roku od pet dana od zahtjeva bilo koje stranke iz stavka 3. ili stavka 4.
6. Datum osnivanja arbitražnog vijeća jest posljednji datum na koji su sva tri odabrana arbitra prihvatila svoje imenovanje u skladu s Poslovníkom navedenim u Prilogu V.
7. Ako u trenutku podnošenja zahtjeva na temelju stavka 3. ili stavka 4. ovog članka bilo koji od popisa predviđenih u članku 196. ne bude sastavljen ili ne bude sadržavao dostatna imena, arbitri se biraju ždrijebom među osobama koje su jedna ili obje stranke službeno predložile.
8. Osim ako se stranke dogovore drukčije, u slučaju spora o kriznim situacijama između stranaka kako je definirano u članku 138. točki (h), druga rečenica stavka 3. i stavak 4. ovog članka primjenjuju se bez pribjegavanja primjeni stavka 2. ovog članka, a rok iz stavka 5. ovog članka iznosi dva dana.

*Članak 178.***Privremena odluka o hitnosti**

Arbitražno vijeće na zahtjev stranke, u roku od deset dana od njegova osnivanja, donosi privremenu odluku o hitnosti slučaja.

*Članak 179.***Mirenje u hitnim sporovima u vezi s energetikom**

1. U odnosu na spor o kriznim situacijama, kako je definirano u članku 138. točki (h), svaka stranka može, upućivanjem zahtjeva arbitražnom vijeću, zahtijevati od predsjednika arbitražnog vijeća da djeluje kao miritelj u bilo kojem pitanju povezanom sa sporom.
2. Miritelj nastoji postići sporazumno rješenje spora ili nastoji postići dogovor o postupku kojim se takvo rješenje može postići. Ako u roku od 15 dana od dana svojeg imenovanja miritelj ne uspije osigurati takav dogovor, on preporučuje rješenje spora ili postupak kojim se takvo rješenje može postići te odlučuje o uvjetima koje se treba pridržavati od datuma koji on odredi do rješavanja spora.
3. Stranke i subjekti pod njihovom kontrolom ili jurisdikcijom poštuju preporuke o uvjetima koje su dane na temelju stavku 2. tijekom tri mjeseca nakon odluke miritelja odnosno do rješavanja spora, ovisno o tome što je ranije.
4. Miritelj poštuje Kodeks ponašanja za članove arbitražnih vijeća i posrednike („Kodeks ponašanja”) naveden u Prilogu VI.

*Članak 180.***Izvješća arbitražnog vijeća**

1. Arbitražno vijeće strankama podnosi privremeno izvješće u kojem se navode utvrđenja o činjeničnom stanju, primjenjivost odgovarajućih odredaba i temeljni razlozi svih utvrđenja i preporuka koje se u njemu iznose.
2. Svaka stranka može, u roku od 14 dana od primitka privremenog izvješća, arbitražnom vijeću dostaviti pisani zahtjev da preispita konkretne aspekte tog izvješća.
3. Nakon razmatranja svih pisanih primjedaba stranaka na privremeno izvješće, arbitražno vijeće može izmijeniti svoje privremeno izvješće i provesti dodatna razmatranja koja smatra primjerenima.
4. U konačnom izvješću vijeća navode se utvrđenja o činjeničnom stanju, primjenjivost odgovarajućih odredaba iz članka 173. i temeljni razlozi svih utvrđenja i zaključaka koje se u njemu iznose. Konačno izvješće vijeća uključuje dostatnu raspravu o argumentima iznesenima u fazi privremenog preispitivanja i pruža jasan odgovor na pitanja i primjedbe stranaka.

*Članak 181.***Privremeno izvješće arbitražnog vijeća**

1. Arbitražno vijeće strankama podnosi privremeno izvješće najkasnije 90 dana nakon dana osnivanja arbitražnog vijeća. Ako arbitražno vijeće smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća o tome u pisanom obliku obavješćuje stranke i Odbor za suradnju, uz navođenje razloga za odgodu i datuma kada arbitražno vijeće namjerava podnijeti svoje privremeno izvješće. Privremeno izvješće ni pod kojim okolnostima ne bi smjelo biti podneseno kasnije od 120 dana nakon dana osnivanja arbitražnog vijeća.

2. U hitnim slučajevima arbitražno vijeće ulaže sve napore kako bi podnijelo svoje privremeno izvješće u roku od 45 dana i, u svakom slučaju, najkasnije 60 dana od dana osnivanja arbitražnog vijeća. Svaka stranka može, u roku od sedam dana od podnošenja privremenog izvješća, arbitražnom vijeću dostaviti pisani zahtjev da preispita konkretne aspekte privremenog izvješća u skladu s člankom 180. stavkom 2.

3. U odnosu na spor o kriznim situacijama između stranaka, kako je definirano u članku 138. točki (h), privremeno izvješće podnosi se u roku od 20 dana nakon dana osnivanja arbitražnog vijeća, a svi zahtjevi na temelju članka 180. stavka 2. dostavljaju se u roku od pet dana od podnošenja privremenog izvješća. Arbitražno vijeće također može odlučiti da izostavi privremeno izvješće.

Članak 182.

Konačno izvješće arbitražnog vijeća

1. Arbitražno vijeće svoje konačno izvješće podnosi strankama i Odboru za suradnju u roku od 120 dana od dana osnivanja arbitražnog vijeća. Ako arbitražno vijeće smatra da taj rok nije moguće ispuniti, predsjednik arbitražnog vijeća o tome u pisanom obliku obavješćuje stranke i Odbor za suradnju, uz navođenje razloga za odgodu i datuma kada arbitražno vijeće namjerava podnijeti svoje konačno izvješće. Konačno izvješće ni pod kojim okolnostima ne bi smjelo biti podneseno kasnije od 150 dana nakon dana osnivanja arbitražnog vijeća.

2. U hitnim slučajevima arbitražno vijeće ulaže sve napore kako bi svoje konačno izvješće podnijelo u roku od 60 dana od dana svojeg osnivanja. Konačno izvješće ni pod kojim okolnostima ne bi smjelo biti podneseno kasnije od 75 dana nakon dana osnivanja arbitražnog vijeća.

3. U odnosu na spor o kriznim situacijama, kako je definirano u članku 138. točki (h), arbitražno vijeće svoje konačno izvješće podnosi u roku od 40 dana od dana osnivanja arbitražnog vijeća.

Pododjeljak 2.

Sukladnost

Članak 183.

Postupanje u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća

Stranka protiv koje je uložen prigovor poduzima potrebne mjere kako bi bez odgađanja i u dobroj vjeri postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća.

Članak 184.

Razumni rok za postupanje u skladu s konačnim izvješćem

1. Ako postupanje u skladu s konačnim izvješćem nije moguće odmah, stranke se nastoje dogovoriti o roku za postupanje u skladu s konačnim izvješćem. U takvom slučaju, stranka protiv koje je uložen prigovor najkasnije 30 dana nakon primitka završnog izvješća arbitražnog vijeća dostavlja obavijest stranci koja je uložila prigovor i Odboru za suradnju o vremenu koje će joj biti potrebno za usklađivanje („razumni rok”).

2. U slučaju neslaganja između stranaka u vezi s trajanjem razumnog roka, stranka koja je uložila prigovor može, u roku od 20 dana od primitka obavijesti iz stavka 1., u pisanom obliku dostaviti zahtjev da arbitražno vijeće izvorno osnovano na temelju članka 177. („izvorno arbitražno vijeće”) odredi trajanje razumnog roka. Takav se zahtjev istodobno dostavlja drugoj stranci i Odboru za suradnju. Arbitražno vijeće svoje izvješće podnosi strankama i Odboru za suradnju u roku od 20 dana od dana primitka zahtjeva.

3. Stranka protiv koje je uložen prigovor u pisanom obliku obavješćuje stranku koja je uložila prigovor o napretku koji je postigla u vezi s postupanjem u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća. Ta obavijest dostavlja se u pisanom obliku i najkasnije mjesec dana prije isteka razumnog roka.

4. Stranke mogu sporazumno produljiti razumni rok.

Članak 185.

Preispitivanje mjera poduzetih radi postupanja u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća

1. Stranka protiv koje je uložen prigovor obavješćuje stranku koja je uložila prigovor i Odbor za suradnju o svakoj mjeri koju je poduzela kako bi postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća. Ta se obavijest dostavlja prije isteka razumnog roka.
2. U slučaju neslaganja između stranaka o postojanju bilo koje mjere o kojoj je provedeno obavješćivanje u skladu sa stavkom 1. ovog članka ili sukladnosti takve mjere s odredbama iz članka 173., stranka koja je uložila prigovor može dostaviti pisani zahtjev izvornom arbitražnom vijeću da donese odluku o tom pitanju. U takvom se zahtjevu navodi konkretna predmetna mjera i pojašnjava, na način dostatan za jasno iznošenje pravne osnove za prigovor, na koji je način ona neusklađena s odredbama iz članka 173. Arbitražno vijeće svoje izvješće podnosi strankama i Odboru za suradnju u roku od 45 dana od dana primitka zahtjeva.

Članak 186.

Privremena pravna sredstva u slučaju neusklađenosti

1. Ako stranka protiv koje je uložen prigovor ne uputi obavijest o bilo kojoj mjeri poduzetoj kako bi postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća prije isteka razumnog roka, ili ako arbitražno vijeće odluči da ne postoji mjera poduzeta za usklađivanje ili da mjera o kojoj je provedeno obavješćivanje u skladu s člankom 185. stavkom 1. nije usklađena s obvezama te stranke u skladu s odredbama iz članka 173., stranka protiv koje je uložen prigovor dužna je, ako to od nje zatraži stranka koja je uložila prigovor, dati ponudu za kompenzaciju.
2. Ako stranka koja je uložila prigovor odluči ne zahtijevati ponudu za kompenzaciju u skladu sa stavkom 1. ili ako takav zahtjev bude podnesen, ali ne bude postignut dogovor o kompenzaciji u roku od 30 dana od dana isteka razumnog roka ili od podnošenja izvješća arbitražnog vijeća u skladu s člankom 185. stavkom 2., stranka koja je uložila prigovor ima pravo, nakon obavješćivanja druge stranke i Odbora za suradnju, poduzeti odgovarajuće mjere u opsegu koji je jednak poništenju ili umanjenju koristi⁽¹⁾ prouzročenih povredom. U obavijesti se navode takve mjere. Stranka koja je uložila prigovor može provesti mjere u bilo kojem trenutku nakon isteka razdoblja od deset dana od dana primitka obavijesti stranke protiv koje je uložen prigovor, osim ako stranka protiv koje je uložen prigovor podnese zahtjev za arbitražu u skladu sa stavkom 3. ovog članka.
3. Ako stranka protiv koje je uložen prigovor smatra da odgovarajuće mjere nisu u opsegu koji je jednak poništenju ili umanjenju koristi prouzročenih povredom obveza te stranke u skladu s odredbama iz članka 173., stranka protiv koje je uložen prigovor može dostaviti pisani zahtjev izvornom arbitražnom vijeću da odluči o tom pitanju. O tom se zahtjevu obavješćuje stranku koja je uložila prigovor i Odbor za suradnju prije isteka razdoblja od deset dana iz stavka 2. ovog članka. Izvorno arbitražno vijeće svoje izvješće o mjerama o kojima je obavijestila stranka koja je uložila prigovor podnosi strankama i Odboru za suradnju u roku od 30 dana od dana dostave zahtjeva. Stranka koja je uložila prigovor ne stavlja na snagu mjere o kojima je provedeno obavješćivanje sve dok izvorno arbitražno vijeće ne podnese svoje izvješće. Takve mjere koje su stavljene na snagu nakon podnošenja izvješća moraju biti usklađene s izvješćem arbitražnog vijeća.
4. Mjere koje je stranka koja je uložila prigovor stavila na snagu i kompenzacija predviđena u ovom članku privremeni su i ne primjenjuju se nakon što:
 - (a) stranke postignu sporazumno rješenje u skladu s člankom 191.;
 - (b) se stranke dogovore da se mjerom o kojoj je provedeno obavješćivanje u skladu s člankom 185. stavkom 1., stranka protiv koje je uložen prigovor usklađuje s odredbama iz članka 173.; ili
 - (c) se povuče ili izmijeni svaka mjera za koju je arbitražno vijeće u skladu s člankom 185. stavkom 2. utvrdilo da nije usklađena s odredbama iz članka 173. kako bi se usklađilo s tim odredbama.

⁽¹⁾ „Poništenje i umanjenje koristi” tumači se kao „poništenje i umanjenje koristi” u skladu s Dogovorom o pravilima i postupcima za rješavanje sporova WTO-a.

*Članak 187.***Preispitivanje mjera poduzetih radi usklađivanja nakon donošenja privremenih pravnih sredstava u slučaju neusklađenosti**

1. Stranka protiv koje je uložen prigovor obavješćuje stranku koja je uložila prigovor i Odbor za suradnju o mjerama koje je poduzela kako bi postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća nakon primjene kompenzacije odnosno nakon što je odgovarajuće mjere poduzela stranka koja je uložila prigovor u skladu s člankom 186., ovisno o slučaju. Uz iznimku slučajeva iz stavka 2. ovog članka, stranka koja je uložila prigovor ukida mjeru u roku od 30 dana od primitka obavijesti. U slučajevima primjene kompenzacije, i uz iznimku slučajeva iz stavka 2. ovog članka, stranka protiv koje je uložen prigovor može ukinuti primjenu takve kompenzacije u roku od 30 dana od primitka obavijesti da je postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća.

2. Ako stranke u roku od 30 dana od dana primitka obavijesti iz stavka 1. ovog članka ne postignu dogovor o tome je li stranka protiv koje je uložen prigovor postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća, stranka koja je uložila prigovor dostavlja pisani zahtjev izvornom arbitražnom vijeću da odluči o tom pitanju. Takav se zahtjev istodobno dostavlja drugoj stranci i Odboru za suradnju. Izvješće arbitražnog vijeća podnosi se strankama i Odboru za suradnju u roku od 45 dana od dana podnošenja zahtjeva. Ako arbitražno vijeće odluči da je stranka protiv koje je uložen prigovor postupila u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća, stranka koja je uložila prigovor ukida odgovarajuću mjeru poduzetu u skladu s člankom 186. odnosno stranka protiv koje je uložen prigovor ukida kompenzaciju, ovisno o slučaju. Ako arbitražno vijeće odluči da stranka protiv koje je uložen prigovor nije u potpunosti postupila u skladu sa završnim izvješćem arbitražnog vijeća, kompenzacija ili odgovarajuća mjera poduzeta na u skladu s člankom 186. prilagođava se s obzirom na izvješće arbitražnog vijeća.

*Članak 188.***Pravna sredstva u hitnim sporovima u vezi s energetikom**

1. U odnosu na spor o kriznim situacijama između stranaka, kako je definirano u članku 138. točki (h), primjenjuju se ovaj članak.

2. Odstupajući od članaka 184., 185. i 186., stranka koja je uložila prigovor može poduzeti odgovarajuće mjere u opsegu koji je jednak vrijednosti koristi koja je poništena ili umanjena zbog nepostupanja stranke u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća u roku od 15 dana od njegove objave. Te mjere mogu odmah početi proizvoditi učinke. Takve se mjere mogu održavati sve dok stranka protiv koje je uložen prigovor ne postupi u skladu s konačnim izvješćem arbitražnog vijeća.

3. Ako stranka protiv koje je uložen prigovor ospori postojanje neusklađenosti ili razmjernost mjere koju je na snagu stavila stranka koja je uložila prigovor ili svoju neusklađenost, ona može pokrenuti postupak na temelju članka 186. stavka 3. i članka 187., koji će se žurno provesti. Stranka koja je uložila prigovor mora ukinuti ili prilagoditi mjere tek nakon što vijeće odluči o tom pitanju i može održavati mjere za trajanja postupka.

Pododjeljak 3.

Zajedničke odredbe*Članak 189.***Zamjena arbitara**

Ako tijekom arbitražnog postupka u okviru ovog poglavlja izvorno arbitražno vijeće, ili neki od njegovih članova, nisu u mogućnosti sudjelovati, povuku se ili ih je potrebno zamijeniti jer ne ispunjavaju zahtjeve iz Kodeksa ponašanja navedenog u Prilogu VI., primjenjuje se postupak naveden u članku 177. Rok za podnošenje izvješća može se produljiti za vrijeme potrebno za imenovanje novog arbitara, ali ne za više od 20 dana.

Članak 190.

Suspenzija i prestanak arbitražnog postupka i postupka usklađenosti

Arbitražno vijeće, na zahtjev objiju stranaka, suspendira svoj rad u bilo kojem trenutku na razdoblje o kojem se stranke dogovore, a koje ne premašuje 12 uzastopnih mjeseci. Arbitražno vijeće nastavlja sa svojim radom prije kraja tog razdoblja na pisani zahtjev objiju stranaka ili na kraju tog razdoblja na pisani zahtjev bilo koje od stranaka. Stranka koja upućuje zahtjev na odgovarajući način obavješćuje predsjednika Odbora za suradnju i drugu stranku. Ako stranka ne zatraži nastavak rada arbitražnog vijeća pri isteku dogovorenog razdoblja suspenzije, postupak prestaje. Suspenzijom i prestankom rada arbitražnog vijeća ne dovode se u pitanje prava bilo koje od stranaka u drugom postupku podložno članku 197.

Članak 191.

Sporazumno rješenje

Stranke mogu u bilo kojem trenutku postići sporazumno rješenje spora u okviru ovog poglavlja. O svakom takvom rješenju one zajednički obavješćuju Odbor za suradnju i, kada je to primjenjivo, predsjednika arbitražnog vijeća. Ako je rješenje potrebno odobriti u skladu s relevantnim domaćim postupcima bilo koje od stranaka, u obavijesti se upućuje na taj zahtjev, a postupak za rješavanje sporova se suspendira. Ako takvo odobravanje nije potrebno ili ako se dostavi obavijest o završetku bilo kojih takvih domaćih postupaka, postupak za rješavanje sporova prestaje.

Članak 192.

Poslovnik

1. Postupci za rješavanje sporova u okviru ovog poglavlja uređeni su Poslovníkom navedenim u Prilogu V. i Kodeksom ponašanja navedenim u Prilogu VI.
2. Svako saslušanje arbitražnog vijeća otvoreno je za javnost osim ako je drukčije predviđeno u Poslovníku navedenom u Prilogu V.

Članak 193.

Informacije i tehnički savjeti

Na zahtjev stranke, ili na vlastitu inicijativu, arbitražno vijeće može od bilo kojeg izvora, uključujući stranke uključene u spor, zatražiti informacije koje smatra prikladnima za postupak arbitražnog vijeća. Arbitražno vijeće isto tako ima pravo zatražiti mišljenje stručnjaka kada to smatra prikladnim. Arbitražno vijeće savjetuje se sa strankama prije odabira takvih stručnjaka. Fizičke ili pravne osobe s poslovnim nastanom na području stranke mogu arbitražnom vijeću podnositi podneske *amicus curiae* u skladu s Poslovníkom navedenim u Prilogu V. Sve informacije pribavljene u skladu s ovim člankom otkrivaju se strankama i podnose im se radi iznošenja njihovih primjedbi.

Članak 194.

Pravila tumačenja

Svako arbitražno vijeće tumači odredbe iz članka 173. u skladu s uobičajenim pravilima tumačenja međunarodnog javnog prava, uključujući pravila kodificirana u Bečkoj konvenciji o pravu međunarodnih ugovora iz 1969. Arbitražno vijeće uzima u obzir i relevantna tumačenja vijeća WTO-a i žalbenog tijela koja je usvojilo Tijelo WTO-a za rješavanje sporova (dalje u tekstu „DSB”). Izvješćima arbitražnog vijeća ne mogu se povećati niti umanjiti prava i obveze stranaka u okviru ovog Sporazuma.

*Članak 195.***Odluke i izvješća arbitražnog vijeća**

1. Vijećanja arbitražnog vijeća povjerljiva su. Arbitražno vijeće poduzima sve napore kako bi sve odluke donijelo jednoglasno. Međutim, ako se odluka ne može donijeti jednoglasno, o predmetnom pitanju odlučuje se većinom glasova. Izdvojena mišljenja arbitara ne objavljuju se ni u kojem slučaju.
2. Izvješća arbitražnog vijeća sastavlja se bez prisutnosti stranaka. U izvješćima se navode utvrđenja činjeničnog stanja, primjenjivost odgovarajućih odredaba iz članka 173. i temeljni razlozi svih utvrđenja i zaključaka koji se u njima iznose.
3. Stranke bezuvjetno prihvaćaju izvješća arbitražnog vijeća. Njima se ne stvaraju niti prava niti obveze za fizičke ili pravne osobe.
4. Stranke objavljuju izvješće arbitražnog vijeća, podložno zaštiti povjerljivih informacija kako je predviđeno u Poslovniku navedenom u Prilogu V.

Odjeljak 4.

Opće odredbe*Članak 196.***Popisi arbitara**

1. Odbor za suradnju, na temelju prijedloga stranaka, najkasnije šest mjeseci nakon stupanja na snagu ovog Sporazuma, uspostavlja popis od najmanje 15 osoba koje žele i mogu obavljati dužnost arbitra. Popis se sastoji od tri potpopisa: po jednog potpopisa za svaku stranku i jednog potpopisa na kojem se nalaze osobe koje nisu državljani nijedne stranke i koje mogu obavljati dužnost predsjednika arbitražnog vijeća. Svaki potpopis obuhvaća najmanje pet osoba. Odbor za suradnju osigurat će da se popis uvijek održava na toj razini.
2. Arbitri moraju imati stručno znanje i iskustvo u području prava i međunarodne trgovine. Moraju biti neovisni, obavljati dužnost arbitra u osobnom svojstvu i ne smiju primati naputke od bilo koje organizacije ili vlade niti biti povezani s vladom bilo koje od stranaka te su dužni postupati u skladu s Kodeksom ponašanja navedenim u Prilogu VI.
3. Odbor za suradnju može uspostaviti dodatne popise od 15 osoba sa znanjem i iskustvom u posebnim sektorima obuhvaćenima ovim Sporazumom. Podložno sporazumu stranaka, takvi se dodatni popisi upotrebljavaju za sastavljanje arbitražnog vijeća u skladu s postupkom navedenim u članku 177.

*Članak 197.***Odnos prema obvezama u okviru WTO-a**

1. Primjenom odredaba ove glave o rješavanju sporova ne dovodi se u pitanje bilo koje djelovanje u okviru WTO-a, uključujući djelovanje za rješavanje sporova.
2. Međutim, stranka za nijednu pojedinačnu mjeru, ne traži ispravljanje kršenja bitno jednake obveze u okviru i ovog Sporazuma i Sporazuma o WTO-u pred oba foruma. U takvom slučaju, nakon pokretanja postupka za rješavanje sporova, stranka drugom forumu ne podnosi zahtjev za ispravljanje kršenja bitno jednake obveze iz drugog sporazuma, osim ako forum kojem se najprije obratila, zbog postupovnih razloga ili razloga povezanih s nadležnošću, ne donese odluku o zahtjevu za ispravljenje kršenja te obveze.

3. Za potrebe ovog članka smatra se da je:
- (a) postupak za rješavanje sporova u okviru Sporazuma o WTO-u pokrenut zahtjevom stranke za osnivanje vijeća u skladu s člankom 6. Dogovora WTO-a o pravilima i postupcima za rješavanje sporova;
 - (b) postupak za rješavanje sporova u okviru ovog poglavlja pokrenut zahtjevom stranke za osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s člankom 176. stavkom 1.
4. Ništa u ovom Sporazumu ne sprečava stranku od provedbe suspenzije obveza koju je odobrio DSB. Nije moguće pozivati se na Sporazum o WTO-u kako bi se stranku spriječilo u primjeni privremenih pravnih sredstava u slučaju neusklađenosti na temelju ovog poglavlja.

Članak 198.

Rokovi

1. Svi rokovi utvrđeni u ovom poglavlju, uključujući rokove za podnošenje izvješća arbitražnih vijeća, računaju se u kalendarskim danima pri čemu je prvi dan roka onaj dan koji slijedi nakon radnje ili činjenice na koju se rok odnosi, osim ako je drukčije određeno.
2. Stranke u sporu mogu sporazumno izmijeniti sve rokove iz ovog poglavlja. Arbitražno vijeće može u bilo kojem trenutku predložiti strankama da izmijene bilo koji rok iz ovog poglavlja, uz navođenje razloga za taj prijedlog.

GLAVA IV.

SURADNJA U PODRUČJU GOSPODARSKOG I ODRŽIVOG RAZVOJA

POGLAVLJE 1.

Gospodarski dijalog

Članak 199.

Stranke poštuju načela slobodnog tržišnog gospodarstva pri čemu osiguravaju dobre makroekonomske politike te razvijaju i jačaju redoviti gospodarski dijalog s ciljem daljnjeg širenja i produbljivanja obostrano korisnih gospodarskih veza, kao i održivog razvoja i gospodarskog rasta.

Članak 200.

Stranke redovito preispituju stanje bilateralne suradnje i redovito razmjenjuju informacije, stručno znanje i najbolju praksu u području gospodarskih politika, gospodarskog i financijskog razvoja i statistike.

POGLAVLJE 2.

Suradnja u području upravljanja javnim financijama, uključujući reviziju u javnom sektoru i unutarnju kontrolu

Članak 201.

Stranke surađuju u području upravljanja javnim financijama, uključujući reviziju u javnom sektoru i unutarnju kontrolu, s ciljem daljnjeg razvoja sustava dobrog upravljanja javnim financijama, kompatibilnog s načelima ekonomičnosti, učinkovitosti i djelotvornosti te transparentnosti i odgovornosti.

Suradnja uključuje:

- (a) promicanje provedbe prihvatljivih i općepriznatih međunarodnih standarda kao i usklađenost s dobrom praksom Europske unije u tom području;
- (b) razmjenu informacija i iskustava u tom području.

POGLAVLJE 3.

Suradnja u području oporezivanja

Članak 202.

Stranke nastoje poboljšati međunarodnu suradnju u području oporezivanja, posebno u području olakšavanja prikupljanja zakonitih poreznih prihoda, te nastoje razviti mjere, u skladu s međunarodnim standardima, za djelotvornu provedbu načela dobrog upravljanja u području oporezivanja, uključujući transparentnost i razmjenu informacija. Stranke intenziviraju dijalog i razmjenu iskustava s ciljem izbjegavanja štetne prakse u području poreza.

POGLAVLJE 4.

Suradnja u području statistike

Članak 203.

Stranke promiču usklađivanje statističkih metoda i prakse uključujući prikupljanje i širenje statističkih podataka. Suradnja u području statistike usmjerena je na razmjenu znanja, njegovanje dobre prakse i poštovanje Temeljnih načela službene statistike UN-a i Kodeksa prakse europske statistike.

Europska unija pruža doprinos u tu svrhu pružanjem tehničke pomoći Republici Kazahstanu.

POGLAVLJE 5.

Suradnja u području energetike

Članak 204.

Stranke nastavljaju i intenziviraju svoju postojeću suradnju u pitanjima iz područja energetike s ciljem jačanja energetske sigurnosti, učinkovitosti, održivosti i konkurentnosti. Suradnja se temelji na sveobuhvatnom partnerstvu i vodi se načelima obostranog interesa, reciprociteta, transparentnosti i predvidljivosti u skladu s načelima tržišne ekonomije kao i postojećim povezanim multilateralnim i bilateralnim sporazumima.

Članak 205.

Suradnjom su, među ostalim, obuhvaćena sljedeća područja:

- (a) provedba energetske strategije i politika, izrada predviđanja i scenarija, uključujući uvjete na globalnom tržištu energenata, kao i poboljšanje statističkog sustava u sektoru energetike;
- (b) stvaranje povoljnih i stabilnih uvjeta za ulaganja te poticanje međusobnih ulaganja u području energetiku na nediskriminirajućoj i transparentnoj osnovi;
- (c) konkretna suradnja s Europskom investicijskom bankom, Europskom bankom za obnovu i razvoj i drugim međunarodnim financijskim institucijama i instrumentima radi podržavanja suradnje u području energetike među strankama;

- (d) poboljšavanje znanstvene i tehničke suradnje i razmjene informacija u svrhu razvoja tehnologija u području energetike s posebnim naglaskom na energetske učinkovite i ekološki prihvatljive tehnologije, u skladu s poglavljem 3. (Suradnja u području istraživanja i inovacija) glave VI.;
- (e) upravljanje i tehničko osposobljavanje u sektoru energetike, među ostalim, olakšavanjem razmjene polaznika specijaliziranih programa u visokoškolskim ustanovama u Europskoj uniji i Republici Kazahstanu kao i razvoj zajedničkih programa osposobljavanja u skladu s dobrom praksom;
- (f) proširivanje suradnje u okviru multilateralnih energetske foruma, inicijativa i institucija;
- (g) suradnja u razmjeni znanja i iskustava kao i tehnološki transfer u području inovacija, među ostalim u područjima upravljanja i energetske tehnologije

Članak 206.

Energija dobivena iz ugljikovodika

Suradnjom u području energije dobivene iz ugljikovodika obuhvaćena su sljedeća područja:

- (a) modernizacija i nadogradnja postojeće te razvoj buduće energetske infrastrukture od zajedničkog interesa prema tržišnim načelima, uključujući one usmjerene na diverzifikaciju izvora energije, dobavljača, transportnih tokova i načina prijevoza, kao i uspostavljanje novih proizvodnih kapaciteta te integritet, učinkovitost i sigurnost energetske infrastrukture, uključujući elektroenergetsku infrastrukturu;
- (b) razvoj konkurentnih, transparentnih i nediskriminirajućih tržišta energije u skladu s najboljom praksom i to putem regulatornih reformi;
- (c) poboljšavanje i jačanje dugoročne stabilnosti i sigurnosti u trgovanju energijom, uključujući osiguravanje predvidljivosti i stabilnosti potražnje za energijom, na nediskriminirajućoj osnovi, uz istodobno smanjenje utjecaja na okoliš i opasnosti za okoliš na najmanju moguću mjeru;
- (d) promicanje visokih standarda zaštite okoliša i održivog razvoja u sektoru energetike, uključujući vađenje, proizvodnju, distribuciju i potrošnju;
- (e) poboljšavanje sigurnosti aktivnosti odobalnog istraživanja i proizvodnje ugljikovodika, razmjenom iskustava o sprečavanju nesreća, analizom nesreća, politikama reagiranja i sanacije posljedica, kao i najboljom praksom u pogledu odgovornosti te pravnom praksom u slučaju katastrofe.

Članak 207.

Obnovljivi izvori energije

Suradnja se provodi u sljedećim područjima:

- (a) razvoj obnovljivih izvora energije na isplativ i za okoliš prihvatljiv način, uključujući suradnju u regulatornim pitanjima, certifikaciji i normizaciji kao i u području tehnološkog razvoja;
- (b) olakšavanje razmjena između europskih institucija i institucija Republike Kazahstana, laboratorija i subjekata iz privatnog sektora, među ostalim putem zajedničkih programa s ciljem provedbe najbolje prakse za razvoj energije budućnosti i zelenog gospodarstva;
- (c) redovita provedba zajedničkih seminara, konferencija, programâ osposobljavanja te razmjena informacija i otvorenih statističkih podataka, kao i informacija o razvoju obnovljivih izvora energije.

*Članak 208.***Energetska učinkovitost i ušteda energije**

Suradnja u promicanju energetske učinkovitosti i ušteda energije, uključujući u sektoru ugljena, spaljivanju zemnog plina (i korištenju s time povezanog plina), građevinama, uređajima i prometu, provodi se, među ostalim, na sljedeće načine:

- (a) razmjenom informacija o politikama energetske učinkovitosti i pravnom te regulatornom okviru i akcijskim planovima;
- (b) olakšavanjem razmjene iskustava i praktičnog znanja u području energetske učinkovitosti i ušteda energije;
- (c) započinjanjem i provedbom projekata, uključujući demonstracijske projekte, radi uvođenja inovativnih tehnologija i rješenja u području energetske učinkovitosti i ušteda energije;
- (d) programima osposobljavanja i odgovarajućim tečajevima u području energetske učinkovitosti kako bi se postigli ciljevi iz ovog članka.

*POGLAVLJE 6.***Suradnja u području prometa***Članak 209.*

Stranke surađuju u:

- (a) širenju i jačanju suradnje u području prometa kako bi doprinijele razvoju održivih prometnih sustava;
- (b) društvenim i okolišnim aspektima prometnih sustava;
- (c) promicanju učinkovitog i sigurnog prometovanja;
- (d) poboljšavanju glavnih prometnih veza između svojih područja.

Članak 210.

Suradnja iz ovog poglavlja, među ostalim, obuhvaća sljedeća područja:

- (a) razmjenu najbolje prakse u prometnoj politici;
- (b) poboljšavanje kretanja putnika i robe, povećavanje tečnosti prometnih tokova uklanjanjem administrativnih, tehničkih i drugih prepreka, s ciljem veće integracije tržišta, poboljšavanja prometnih mreža i poboljšavanja infrastrukture;
- (c) razmjenu informacija i zajedničke aktivnosti na regionalnoj i međunarodnoj razini te provedbu međunarodnih sporazuma i konvencija koji se primjenjuju;
- (d) razmjenu najbolje prakse u pitanjima sigurnosti i održivog razvoja pomorskog prometa.

Republika Kazahstan usklađuje svoje bilateralne sporazume s državama članicama Europske unije u području zrakoplovstva sa zakonodavstvom Europske unije.

Članak 211.

O pitanjima obuhvaćenima ovim poglavljem odvija se redoviti dijalog.

POGLAVLJE 7.

Suradnja u području okoliša

Članak 212.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u pitanjima okoliša, čime doprinose održivom razvoju i dobrom upravljanju u području zaštite okoliša.

Suradnja se odvija na sljedećim područjima:

- (a) procjene utjecaja na okoliš, praćenje i kontrola;
- (b) obrazovanje i podizanje svijesti o okolišu, poboljšavanje pristupa informacijama, povećavanje pristupa javnosti donošenju odluka i pristupa pravosuđu u pitanjima okoliša;
- (c) zakonodavstvo u području zaštite okoliša;
- (d) kvaliteta zraka;
- (e) zbrinjavanje otpada;
- (f) upravljanje u području kvalitete vode, uključujući morski okoliš;
- (g) integrirano upravljanje vodnim resursima, uključujući promicanje naprednih tehnologija za štednju vode;
- (h) očuvanje i zaštita biološke raznolikosti i raznolikosti krajobraza;
- i. održivo upravljanje šumama;
- (j) industrijsko zagađenje i industrijske emisije;
- (k) klasifikacija kemikalija i sigurno gospodarenje njima;
- (l) inicijative Europske unije i Republike Kazahstana u području zelenog gospodarstva; i
- (m) međusobna razmjena iskustava u pogledu politika za održivi razvoj ribarstva.

Članak 213.

Suradnja u području zaštite okoliša provodi se uz obostranu suglasnost stranaka u, među ostalim, sljedećim oblicima:

- (a) razmjena tehnologija, znanstvenih i tehničkih informacija te istraživačke aktivnosti u području zaštite okoliša;
- (b) razmjena iskustava u poboljšavanju zakonodavstva i metodologije u području zaštite okoliša.

Članak 214.

Stranke posvećuju posebnu pozornost provedbi i suradnji u pitanjima okoliša u okviru odgovarajućih multilateralnih sporazuma iz područja okoliša i suglasne su intenzivirati suradnju na regionalnoj razini.

Stranke razmjenjuju iskustva u promicanju integracije okolišnih pitanja u druge sektore, uključujući razmjenu najbolje prakse, poboljšavanje znanja i stručnosti, obrazovanje o pitanjima okoliša i podizanje svijesti u područjima navedenima u ovom poglavlju.

POGLAVLJE 8.

Suradnja u području klimatskih promjena

Članak 215.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju radi borbe protiv klimatskih promjena i prilagođavanja klimatskim promjenama. Suradnja se provodi uzimajući u obzir interese stranaka na temelju ravnopravnosti i uzajamne koristi te uzimajući u obzir međuovisnost između postojećih bilateralnih i multilateralnih obveza u tom području.

Članak 216.

Suradnjom se promiču mjere na nacionalnoj i međunarodnoj razini u, među ostalim, sljedećim područjima:

- (a) ublažavanje klimatskih promjena;
- (b) prilagodba klimatskim promjenama;
- (c) tržišni i netržišni pristupi rješavanju problema klimatskih promjena;
- (d) istraživanje, razvoj, demonstriranje, primjena i širenje novih, sigurnih i održivih tehnologija s niskom razinom emisija ugljika i tehnologija za prilagodbu klimatskim promjenama;
- (e) razmjena stručnog znanja o klimi te potpora drugim sektorima;
- (f) podizanje svijesti, obrazovanje i osposobljavanje.

Članak 217.

Stranke, među ostalim, razmjenjuju informacije i stručno znanje, provode zajedničke istraživačke aktivnosti i razmjenjuju informacije o čistim tehnologijama, provode zajedničke aktivnosti na regionalnoj i međunarodnoj razini, uključujući u pogledu multilateralnih sporazuma u području okoliša koji se primjenjuju na stranke, kao što je Okvirna konvencija UN-a o promjeni klime, te zajedničke aktivnosti u okviru odgovarajućih agencija, ovisno o slučaju.

POGLAVLJE 9.

Suradnja u području industrije

Članak 218.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u području industrije, uključujući pitanja razvoja djelotvornih poticaja i povoljnih uvjeta za daljnju diverzifikaciju i povećanje konkurentnosti proizvodne industrije.

U tu svrhu, stranke surađuju, među ostalim, razmjenom najbolje prakse i iskustva, u sljedećim sektorima:

- (a) produktivnost i učinkovitost upotrebe resursa;
- (b) javne mjere potpore industrijskim sektorima, temeljene na zahtjevima WTO-a i drugim pravilima stranaka koja se primjenjuju;
- (c) provedba industrijske politike u kontekstu sve snažnije integracije;
- (d) alati za povećanje učinkovitosti provedbe industrijske politike;

- (e) aktivnost ulaganja u proizvodnoj industriji, smanjenje potrošnje energije u industriji, kao i razmjena iskustava u provedbi politika produktivnosti rada;
- (f) uvjeti za razvoj novih proizvodnih tehnologija, razvoj visokotehnoloških industrija, transfer znanja i tehnologije, kao i daljnji razvoj temeljne infrastrukture i povoljnog okruženja za inovacijske klustere;
- (g) ulaganja i trgovina u sektoru rudarstva i proizvodnje sirovina, s ciljevima promicanja međusobnog razumijevanja i transparentnosti, poboljšanja poslovnog okruženja te promicanja razmjene informacija i suradnje u području rudarenja ruda koje nisu energenti, posebno metalnih ruda i industrijskih minerala;
- (h) razvoj kapaciteta u području ljudskih resursa u proizvodnoj industriji;
- i. promicanje poslovnih inicijativa i industrijske suradnje među poduzećima iz Europske unije i Republike Kazahstana.

Ovim se Sporazumom ne isključuje snažnija industrijska suradnja među strankama, te je moguće sklapanje zasebnih sporazuma.

POGLAVLJE 10.

Suradnja u području malih i srednjih poduzeća

Članak 219.

Stranke razvijaju i jačaju suradnju u području malih i srednjih poduzeća radi njegovanja poslovnog okruženja poticajnog za uspješan razvoj i osnivanje malih i srednjih poduzeća.

U tu svrhu, stranke surađuju u sljedećim područjima:

- (a) razmjena informacija o politici razvoja malih i srednjih poduzeća;
- (b) razmjena najbolje prakse u pogledu inicijativa kojima se jača poduzetništvo kao ključna kompetencija;
- (c) poticanje boljih kontakata među poslovnim udruženjima objiju stranaka putem bliskijeg dijaloga;
- (d) razmjena iskustava o pružanju potpore kapacitetima malih i srednjih poduzeća za pristup međunarodnim tržištima;
- (e) razmjena iskustava u području poboljšavanja utjecaja regulatornog okvira na mala i srednja poduzeća;
- (f) razmjena najbolje prakse u pogledu pristupa malih i srednjih poduzeća financijskim sredstvima.

POGLAVLJE 11.

Suradnja u području prava društava

Članak 220.

Stranke priznaju važnost djelotvornog skupa propisa i prakse u području prava društava i korporativnog upravljanja, kao i u području računovodstva i revizije, u funkcionalnoj tržišnoj ekonomiji s predvidljivim i transparentnim poslovnim okruženjem, te naglašavaju važnost promicanja regulatornog usklađivanja u ovom području.

Stranke surađuju u:

- (a) razmjeni najbolje prakse u osiguravanju dostupnosti i pristupa informacijama o organizaciji i predstavljanju registriranih poduzeća na transparentan i lako dostupan način;
- (b) daljnjem razvoju politike korporativnog upravljanja u skladu s međunarodnim normama i posebice standardima OECD-a;

- (c) njegovanju provedbe i dosljedne primjene Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja u konsolidiranim izvještajima poduzeća uvrštenih na burzu;
- (d) približavanju računovodstvenih pravila i financijskog izvještavanja, uključujući u pogledu malih i srednjih poduzeća;
- (e) reguliranju zvanja revizora i knjigovode kao i nadzora nad tim zvanjima;
- (f) međunarodnim revizijskim standardima i etičkom kodeksu Međunarodne federacije računovođa (IFAC), s ciljem poboljšavanja razine stručnosti revizora poštovanjem standarda i etičkih normi od strane stručnih udruga, revizorskih organizacija i revizora.

POGLAVLJE 12.

Suradnja u području bankarskih usluga, usluga osiguranja i drugih financijskih usluga

Članak 221.

Stranke su suglasne u pogledu važnosti djelotvornog zakonodavstva i prakse kao i suradnje u području financijskih usluga s ciljevima:

- (a) poboljšanja reguliranja financijskih usluga;
- (b) osiguranja djelotvorne i odgovarajuće zaštite ulagača i korisnika financijskih usluga;
- (c) doprinošenja stabilnosti i integritetu globalnog financijskog sustava;
- (d) promicanja suradnje između različitih aktera financijskog sustava, uključujući regulatore i nadzornike;
- (e) promicanja neovisnog i djelotvornog nadzora.

Stranke promiču regulatorno usklađivanje s priznatim međunarodnim standardima za stabilne financijske sustave.

POGLAVLJE 13.

SURADNJA U PODRUČJU INFORMACIJSKOG DRUŠTVA

Članak 222.

Stranke promiču suradnju u razvoju informacijskog društva kako bi građani i poduzeća imali koristi od široke dostupnosti informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) te od bolje kvalitete usluga po pristupačnim cijenama. Cilj te suradnje jest promicanje razvoja tržišnog natjecanja na tržištima IKT-a i otvorenosti tržišta IKT-a kao i poticanje ulaganja u taj sektor.

Članak 223.

Suradnja obuhvaća, među ostalim, razmjenu informacija i najbolje prakse o provedbi inicijativa za informacijsko društvo, s posebnim naglaskom na:

- (a) razvoj djelotvornog regulatornog okvira za sektor IKT-a;
- (b) omogućivanje dostupnosti širokopojasnog interneta;
- (c) razvoj interoperabilnih elektroničkih usluga;
- (d) osiguranje zaštite podataka; i
- (e) razvoj usluga roaminga.

Članak 224.

Stranke promiču suradnju među regulatorima u području IKT-a, uključujući elektroničke komunikacije, u Europskoj uniji i Republici Kazahstanu.

POGLAVLJE 14.

Suradnja u području turizma*Članak 225.*

Stranke surađuju u području turizma s ciljem jačanja razvoja konkurentne i održive turističke industrije kao pokretača gospodarskog rasta, emancipacije, zapošljavanja i razmjena u sektoru turizma.

Članak 226.

Suradnja se temelji na sljedećim načelima:

- (a) poštovanju integriteta i interesa lokalnih zajednica, posebice u ruralnim područjima;
- (b) važnosti očuvanja kulturnog i povijesnog nasljeđa; i
- (c) pozitivnom međudjelovanju između turizma i očuvanja okoliša.

Članak 227.

Suradnja je usmjerena na sljedeće teme:

- (a) razmjena informacija, najbolje prakse, iskustva i praktičnog znanja, uključujući o inovativnim tehnologijama;
- (b) uspostava strateškog partnerstva između javnih i privatnih dionika te dionika iz zajednice kako bi se pružila potpora održivom razvoju turizma;
- (c) promicanje i razvoj turističkih proizvoda i tržišta, infrastrukture, ljudskih resursa i institucionalnih struktura, kao i utvrđivanje i uklanjanje prepreka uslugama putovanja;
- (d) razvoj i provedba učinkovitih politika i strategija, uključujući odgovarajuće pravne, administrativne i financijske aspekte;
- (e) osposobljavanje u području turizma i izgradnja kapaciteta kako bi se poboljšao standard usluga; i
- (f) razvoj i promicanje turizma koji uključuje lokalno stanovništvo te ostalih vrsta turizma na održiv način.

POGLAVLJE 15.

Suradnja u području poljoprivrede i ruralnog razvoja*Članak 228.*

Stranke surađuju radi promicanja poljoprivrednog i ruralnog razvoja, posebice putem postupnog usklađivanja politika i zakonodavstva.

Članak 229.

Suradnja, među ostalim, obuhvaća sljedeća područja:

- (a) olakšavanje međusobnog razumijevanja poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja;
- (b) razmjenu najbolje prakse u planiranju, vrednovanju i provedbi poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja;
- (c) dijeljenje znanja i najbolje prakse u odnosu na politike ruralnog razvoja radi promicanja socijalne i gospodarske dobrobiti ruralnog stanovništva;
- (d) promicanje modernizacije i održivosti poljoprivredne proizvodnje;
- (e) poboljšavanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora te učinkovitosti i transparentnosti tržišta;
- (f) razmjena iskustava o oznakama zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, o politikama kvalitete i njihovim kontrolnim mehanizmima, o osiguravanju sigurnosti hrane i razvoju proizvodnje organskih poljoprivrednih proizvoda;
- (g) širenje znanja i promicanje usluga savjetovanja za poljoprivredne proizvođače;
- (h) promicanje suradnje u agroindustrijskim ulagačkim projektima, posebno u razvoju sektora stočarstva i ratarstva;
- i. razmjenu iskustava u politikama koje su povezane s održivim razvojem poljoprivredne proizvodnje, prerade i distribucije poljoprivrednih proizvoda.

POGLAVLJE 16.

Suradnja u području zapošljavanja, radnih odnosa, socijalne politike i jednakih mogućnosti

Članak 230.

Stranke promiču razvoj dijaloga i surađuju u promicanju Programa ILO-a za dostojanstven rad, politike zapošljavanja, radnih i životnih uvjeta i zaštite zdravlja i sigurnosti na radu, socijalnog dijaloga, socijalne zaštite, socijalne uključenosti i suzbijanja diskriminacije, kao i poštenog tretmana prema radnicima koji zakonito borave i rade na području druge stranke.

Članak 231.

Stranke teže postizanju ciljeva iz članka 230., među ostalim suradnjom i razmjenom prakse u sljedećim područjima:

- (a) poboljšavanje kvalitete života i osiguravanje bolje društvene sredine;
- (b) poboljšavanje društvene uključenosti i razine socijalne zaštite za sve radnike i moderniziranje sustava socijalne zaštite u smislu kvalitete, dostupnosti i financijske održivosti;
- (c) smanjenje siromaštva i jačanje socijalne kohezije te zaštita ugroženih osoba;
- (d) borba protiv diskriminacije u zapošljavanju i socijalnim pitanjima u skladu s obvezama svake stranke u skladu s međunarodnim standardima i konvencijama;
- (e) promicanje aktivnih mjera na tržištu rada i poboljšavanje učinkovitosti službi za zapošljavanje;
- (f) stvaranje većeg broja radnih mjesta te kvalitetnijih radnih mjesta s boljim uvjetima rada;
- (g) poboljšavanje životnih i radnih uvjeta, kao i razine zaštite zdravlja i sigurnosti na radu;

- (h) jačanje ravnopravnosti spolova promicanjem sudjelovanja žena u društvenom i gospodarskom životu i osiguranjem jednakih mogućnosti za žene i muškarce u zapošljavanju, obrazovanju, osposobljavanju, gospodarstvu, društvu i donošenju odluka;
- i. poboljšavanje kvalitete radnog prava i osiguravanje bolje zaštite radnika;
- (j) jačanje i promicanje socijalnog dijaloga, uključujući povećanje kapaciteta socijalnih partnera.

Članak 232.

Stranke potvrđuju svoju predanost stvarnoj provedbi konvencija ILO-a koje se primjenjuju.

Stranke, uzimajući u obzir ministarsku izjavu Gospodarskog i socijalnog vijeća UN-a o stvaranju pune i produktivne zaposlenosti i dostojanstvenom radu za sve iz 2006., potvrđuju da su puna i produktivna zaposlenost te dostojanstven rad za sve ključni elementi održivog razvoja.

Stranke potiču, u skladu s Deklaracijom ILO-a o temeljnim načelima i pravima na radu, uključivanje svih relevantnih dionika, a posebno socijalnih partnera, u razvoj njihovih odgovarajućih socijalnih politika i u suradnju između Europske unije i Republike Kazahstana u skladu s ovim Sporazumom.

Stranke nastoje ojačati suradnju u području dostojnog rada, zapošljavanja i socijalne politike u svim relevantnim forumima i organizacijama.

POGLAVLJE 17.

Suradnja u području zdravstva

Članak 233.

Stranke razvijaju suradnju u području javnog zdravlja s ciljem podizanja razine zaštite zdravlja ljudi i smanjivanja nejednakosti u području zdravstva, u skladu sa zajedničkim vrijednostima i načelima u pogledu zdravlja, kao preduvjet za održivi razvoj i gospodarski rast.

Članak 234.

Suradnja uključuje prevenciju i kontrolu zaraznih i nezaraznih bolesti, među ostalim razmjenu zdravstvenih informacija, promicanje pristupa uključivanja zdravstvenog aspekta u sve politike, suradnju s međunarodnim organizacijama, a posebno Svjetskom zdravstvenom organizacijom, te promicanje primjene međunarodnih sporazuma u području zdravstva, kao što su Okvirna konvencija Svjetske zdravstvene organizacije o kontroli duhana iz 2003. i Međunarodni zdravstveni propisi.

GLAVA V.

SURADNJA U PODRUČJU SLOBODE, SIGURNOSTI I PRAVDE

Članak 235.

Vladavina prava i poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda

Pri suradnji u okviru ove glave stranke posebnu važnost pridaju promicanju vladavine prava, uključujući neovisnost sudstva, pristup pravosuđu i pravo na pošteno suđenje te poštovanju ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Stranke surađuju u jačanju funkcioniranja institucija, uključujući izvršavanje zakonodavstva, kazneni progon, pravosuđe i sprečavanje korupcije te borbu protiv nje.

*Članak 236.***Pravna suradnja**

Stranke razvijaju suradnju u građanskim i trgovačkim stvarima u pogledu dogovaranja putem pregovora, ratifikacije i provedbe odgovarajućih multilateralnih konvencija o pravosudnoj suradnji u građanskim stvarima, a posebno konvencija Haške konferencije o međunarodnom privatnom pravu.

Stranke intenziviraju suradnju u kaznenim stvarima, uključujući u području međusobne pravne pomoći. To može uključivati, prema potrebi i podložno primjenjivim procedurama, pristup Republike Kazahstana konvencijama Vijeća Europe o kaznenim postupcima i njihovu provedbu te provedbu odgovarajućih međunarodnih instrumenata UN-a i suradnju s Eurojustom.

*Članak 237.***Zaštita osobnih podataka**

Stranke surađuju kako bi osigurale visoku razinu zaštite osobnih podataka, razmjenom najbolje prakse i iskustva, uzimajući u obzir europske i međunarodne pravne instrumente i standarde.

To može uključivati, prema potrebi i podložno primjenjivim postupcima, pristup Republike Kazahstana Konvenciji Vijeća Europe za zaštitu pojedinaca u vezi s automatskom obradom osobnih podataka i dodatnom Protokolu uz tu konvenciju, te njihovu provedbu.

*Članak 238.***Suradnja u području migracija, azila i upravljanja granicama**

1. Stranke potvrđuju važnost koju pridaju upravljanju migracijskim tokovima. Suradnja se temelji na obostranom savjetovanju među strankama i provodi se u skladu s relevantnim važećim zakonodavstvom.

2. U okviru suradnje za sprečavanje i suzbijanje nezakonitih migracija, stranke su suglasne da:

- (a) Republika Kazahstan, na zahtjev države članice Europske unije i bez nepotrebnog odgađanja, prihvaća sve svoje državljane koji se nezakonito nalaze na državnom području te države članice; i
- (b) svaka država članica Europske unije, na zahtjev Republike Kazahstana i bez nepotrebnog odgađanja, prihvaća sve svoje državljane koji se nezakonito nalaze na državnom području Republike Kazahstana.

3. Države članice Europske unije i Republika Kazahstan, bez dodatnih formalnosti osim onih navedenih u ovom članku i bez nepotrebnog odgađanja, osiguravaju svojim državljanima odgovarajuće identifikacijske isprave za potrebe stavka 2. Kada osoba koju se vraća nema nikakve isprave niti drugi dokaz svojeg državljanstva, nadležna diplomatska i konzularna predstavništva dotične države članice ili Republike Kazahstana, na zahtjev Republike Kazahstana odnosno dotične države članice, bez dodatnih formalnosti i bez nepotrebnog odgađanja, dogovaraju informativni razgovor s tom osobom kako bi se utvrdilo njezino državljanstvo.

4. Stranke su suglasne uspostaviti sveobuhvatni dijalog o relevantnim pitanjima povezanima s migracijama u skladu s Globalnim pristupom migracijama i mobilnosti, među ostalim, s ciljem razmatranja mogućeg dogovaranja, putem pregovora, sporazuma između Europske unije i Republike Kazahstana kojim se uređuju određene obveze država članica Europske unije i Republike Kazahstana u području ponovnog prihvata, uključujući obvezu ponovnog prihvata državljana drugih zemalja i osoba bez državljanstva, kao i s ciljem razmatranja mogućeg dogovaranja, putem pregovora, sporazuma o pojednostavljenju viznog režima za građane Europske unije i građane Republike Kazahstana.

*Članak 239.***Konzularna zaštita**

Republika Kazahstan suglasna je da diplomatska i konzularna tijela bilo koje države članice Europske unije koja ima predstavništvo u Republici Kazahstanu pružaju zaštitu bilo kojem državljaninu države članice Europske unije koja nema dostupno stalno predstavništvo u Republici Kazahstanu, pod istim uvjetima kao i državljanima te države članice Europske unije.

*Članak 240.***Borba protiv pranja novca i financiranja terorizma**

Stranke surađuju kako bi spriječile korištenje svojih financijskih i relevantnih nefinancijskih sektora za pranje prihoda ostvarenih kriminalnim aktivnostima općenito i kaznenim djelima povezanim sa zlouporabom droga posebno, kao i u svrhu financiranja terorizma, u skladu s međunarodnim standardima u području borbe protiv pranja novca i financiranja terorizma, koje je donijela Radna skupina za financijsko djelovanje. Ta se suradnja proteže na pronalaženje, zapljenu, oduzimanje i povrat sredstava ili imovine koji potječu od prihoda ostvarenih kriminalom.

Pri suradnji su dopuštene razmjene relevantnih informacija u okviru odgovarajućeg zakonodavstva i međunarodnih obveza stranaka.

*Članak 241.***Nedopuštene droge**

Stranke surađuju uspostavljanjem uravnoteženog i integriranog pristupa problemu droga, posebno u pitanjima nedopuštene trgovine opojnim drogama, psihotropnim tvarima i tvarima koje služe za njihovu proizvodnju. Politike i djelovanja u području droga usmjerene su na jačanje struktura za suzbijanje ponude nedopuštenih droga i psihotropnih tvari te tvari koje služe za njihovu proizvodnju i potražnje za njima, jačanjem koordinacije i pojačanom suradnjom među nadležnim tijelima s ciljem smanjenja trgovine nedopuštenim drogama, ponude nedopuštenih droga i potražnje za njima, uz jačanje mjera prevencije, liječenja i rehabilitacije te uz odgovarajuće poštovanje ljudskih prava.

Suradnja je također usmjerena na smanjenje šteta koje uzrokuju droge, rješavanje problema proizvodnje i korištenja sintetičkih droga te djelotvornu prevenciju zloupotrebe tvari koje se koriste za proizvodnju droga u svrhu nezakonite proizvodnje droga i psihotropnih tvari.

Stranke se dogovaraju o modalitetima suradnje radi postizanja tih ciljeva. Djelovanja se temelje na zajednički dogovorenim načelima u skladu s odgovarajućim međunarodnim konvencijama i instrumentima te s Akcijskim planom Europske unije i srednje Azije u području droga.

*Članak 242.***Borba protiv organiziranog i prekograničnog kriminala i korupcije**

Stranke surađuju s ciljem prevencije i borbe protiv svih oblika organiziranih, gospodarskih, financijskih i prekograničnih kriminalnih aktivnosti, uključujući krijumčarenje ljudi i trgovinu ljudima, trgovinu drogom, trgovinu oružjem, utaje, prijevare, krivotvorenje, krivotvorenje dokumenata te korupciju u privatnom i javnom sektoru, potpunim ispunjavanjem svojih postojećih međunarodnih obveza u tom području.

Stranke promiču jačanje bilateralne, regionalne i međunarodne suradnje među tijelima za izvršavanje zakonodavstva, uključujući razmjenu najbolje prakse i moguću suradnju s agencijama Europske unije.

Stranke su predane djelotvornoj provedbi relevantnih međunarodnih normi, a posebno onih sadržanih u Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnoga organiziranog kriminaliteta (UNTOC) iz 2000. i njezina tri protokola te Konvenciji Ujedinjenih naroda protiv korupcije iz 2003. Suradnja može uključivati, prema potrebi i podložno primjenjivim procedurama, pristup Republike Kazahstana odgovarajućim instrumentima Vijeća Europe u području prevencije i suzbijanja korupcije, te njihovu provedbu.

Članak 243.

Borba protiv kibernetičkog kriminala

Stranke pojačavaju suradnju, među ostalim razmjenom najbolje prakse, s ciljem sprečavanja i suzbijanja kaznenih djela počinjenih korištenjem elektroničkih komunikacijskih mreža i informatičkih sustava ili kaznenih djela počinjenih protiv takvih mreža i sustava.

GLAVA VI.

OSTALE POLITIKE SURADNJE

POGLAVLJE 1.

Suradnja u području obrazovanja i osposobljavanja

Članak 244.

Stranke surađuju u području obrazovanja i osposobljavanja s ciljem promicanja modernizacije sustava obrazovanja i osposobljavanja u Republici Kazahstanu te usuglašavanja s politikama i praksom Europske unije. Stranke surađuju radi promicanja cjeloživotnog učenja i potiču suradnju i transparentnost na svim razinama obrazovanja i osposobljavanja. Stranke, osim toga, stavljaju naglasak na mjere koje su osmišljene s ciljem njegovanja međuinstitucijske suradnje, poticanja mobilnosti studenata, akademskog i administrativnog osoblja, istraživača i mladih te poticanja razmjene informacija i iskustva.

Stranke promiču jedinstveno koordiniranje aktivnosti obrazovnog sustava u skladu s europskim i međunarodnim standardima i najboljom praksom.

POGLAVLJE 2.

Suradnja u području kulture

Članak 245.

Stranke promiču kulturnu suradnju kojom se poštuje kulturna raznolikost, s ciljem jačanja međusobnog razumijevanja i međusobnog poznavanja kultura stranka.

Stranke nastoje poduzeti odgovarajuće mjere radi promicanja kulturnih razmjena i poticanja zajedničkih inicijativa u različitim područjima kulture.

Stranke se međusobno savjetuju i razvijaju obostrano korisnu suradnju u okviru multilateralnih međunarodnih ugovora i međunarodnih organizacija, kao što je Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (Unesco). Stranke nastavljaju razmjenu stajališta o kulturnoj raznolikosti, s ciljem, među ostalim, promicanja načela Konvencije o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja iz 2005. Unesco-a te provedbe projekata u okviru Međunarodnog desetljeća za zблиžavanje kultura 2013. – 2022., koje je proglasila Opća skupština UN-a.

Stranke promiču zajedničke aktivnosti, programe i planove, kao i razmjenu najbolje prakse u području osposobljavanja i izgradnje kapaciteta namijenjenih umjetnicima te stručnjacima i organizacijama u području kulture.

POGLAVLJE 3.

Suradnja u području istraživanja i inovacija

Članak 246.

Stranke promiču suradnju:

- (a) u svim područjima istraživanja u civilne svrhe te znanstvenog i tehnološkog razvoja, na temelju uzajamne koristi i podložno odgovarajućoj i djelotvornoj zaštiti prava intelektualnog vlasništva; i
- (b) radi poticanja razvoja inovacija.

Članak 247.

Suradnja uključuje:

- (a) politički dijalog i razmjenu znanstvenih i tehnoloških informacija;
- (b) razmjenu informacija i dobre prakse u pogledu inovacija i komercijalizacije istraživanja i razvoja, uključujući instrumente za potporu novoosnovanim tehnološkim poduzećima, razvoja klastera i pristupa financiranju;
- (c) olakšavanje dostatnog pristupa odgovarajućim programima istraživanja i inovacija svake stranke;
- (d) povećavanje istraživačkih kapaciteta u istraživačkim subjektima Republike Kazahstana i olakšavanje njihova sudjelovanja u Okvirnom programu za istraživanje i inovacije Europske unije i drugim mogućim inicijativama koje financira Europska unija;
- (e) razvoj i promicanje zajedničkih projekata istraživanja i inovacija;
- (f) promicanje komercijalizacije rezultata zajedničkih istraživačkih i inovacijskih projekata;
- (g) olakšavanje pristupa novih tehnologija na domaća tržišta stranaka;
- (h) organiziranje aktivnosti osposobljavanja i programa mobilnosti za znanstvenike, istraživače i drugo istraživačko osoblje koje sudjeluje u aktivnostima istraživanja i razvoja u obje stranke;
- i. olakšavanje, u okviru primjenjivog zakonodavstva, slobodnog kretanja istraživačkih djelatnika koji sudjeluju u aktivnostima obuhvaćenima ovim Sporazumom i prekograničnog kretanja robe namijenjene za upotrebu u takvim aktivnostima;
- (j) ostale oblike suradnje u području istraživanja i razvoja, među ostalim putem regionalnih pristupa i inicijativa, na temelju uzajamnog sporazuma.

Članak 248.

Pri provedbi aktivnosti suradnje iz članka 247., treba težiti sinergijama s regionalnim i drugim aktivnostima koje se provode unutar šireg okvira financijske suradnje između Europske unije i Republike Kazahstana kako je navedeno u člancima 261. i 262.

POGLAVLJE 4.

Suradnja u području medija i audiovizualne industrije

Članak 249.

Stranke promiču suradnju u području medija i audiovizualne industrije, među ostalim razmjenom informacija i osposobljavanjem novinara i drugih stručnjaka u medijima, filmskoj i audiovizualnoj industriji.

Članak 250.

Stranke razmjenjuju informacije i najbolju praksu u promicanju neovisnosti i profesionalnosti medija, na temelju standarda utvrđenih u međunarodnim konvencijama koje se primjenjuju, uključujući konvencije Unesco-a i konvencije Vijeća Europe, prema potrebi.

POGLAVLJE 5.

Suradnja u području civilnog društva*Članak 251.*

Stranke nastavljaju i jačaju svoj dijalog, u obliku sastanaka i savjetovanja, te surađuju u pogledu uloge civilnog društva, uz sljedeće ciljeve:

- (a) jačanje kontakata i razmjena informacija i iskustava između svih sektora civilnog društva u Europskoj uniji i Republici Kazahstanu; omogućavanjem predstavnicima civilnog društva jedne stranke stjecanje saznanja o postupcima savjetovanja i dijaloga s javnim institucijama i socijalnim partnerima u drugoj stranci, posebno s ciljem daljnjeg uključivanja civilnog društva u postupak javnog donošenja odluka;
- (b) osiguranje uključivanja civilnog društva u odnose između Europske unije i Republike Kazahstana, posebno u provedbu ovog Sporazuma;
- (c) poticanje snažnije izgradnje kapaciteta, neovisnosti i transparentnosti u civilnom društvu i potpora njegovoj ulozi u gospodarskom, društvenom i političkom razvoju stranaka.

Stranke podupiru razvoj odnosa među nevladinim organizacijama iz Europske unije i Republike Kazahstana.

Stranke podupiru odgovarajuće institucije i nevladine organizacije koje provode aktivnosti u području ljudskih prava. Stranke formalno i redovito, najmanje jednom godišnje dijele sve važne informacije o programima suradnje.

POGLAVLJE 6.

Suradnja u području sporta i fizičke aktivnosti*Članak 252.*

Stranke promiču suradnju u području sporta i fizičke aktivnosti s ciljem poticanja razvoja zdravog načina života među svim dobnim skupinama, promicanja društvenih funkcija i obrazovnih vrijednosti sporta te borbe protiv pojava koje ugrožavaju sport, poput dopinga, razizma i nasilja. Suradnja posebno uključuje razmjenu informacija i dobre prakse.

POGLAVLJE 7.

Suradnja u području civilne zaštite*Članak 253.*

Stranke prepoznaju potrebu upravljanja rizicima od katastrofa: i nacionalnih i globalnih, i prirodnih i onih uzrokovanih ljudskim faktorom.

Kako bi se povećala otpornost njihovih društava i infrastrukture, stranke potvrđuju svoju namjeru da poboljšaju mjere prevencije, ublažavanja, pripremljenosti i odgovora na prirodne katastrofe i katastrofe uzrokovane ljudskim faktorom te da surađuju, prema potrebi, na bilateralnim i multilateralnim političkim razinama kako bi poboljšale rezultate globalnog upravljanja krizama.

Suradnjom se, podložno dostupnosti dostatnih resursa, pruža potpora:

- (a) interakciji nadležnih tijela, drugih organizacija i pojedinaca koji provode aktivnosti u području civilne zaštite;
- (b) koordiniranju međusobne pomoći, ako se zatraži, u slučaju katastrofa;
- (c) razmjeni iskustava u podizanju svijesti stanovništva u pogledu pripremljenosti na katastrofe;
- (d) obuci, ponovnoj obuci, unapređivanju vještina i specijalističkoj obuci u području civilne zaštite i korištenju sustavâ za rano upozoravanje.

POGLAVLJE 8.

Suradnja u području aktivnosti u svemiru

Članak 254.

Stranke promiču, prema potrebi, dugoročnu suradnju u području civilnog istraživanja svemira i razvoju u tom području. Stranke posvećuju posebnu pozornost inicijativama koje imaju za cilj komplementarnost njihovih aktivnosti u svemiru.

Članak 255.

Stranke mogu surađivati u području satelitske navigacije, promatranja Zemlje, istraživanja svemira i u drugim područjima u skladu s interesima stranaka.

POGLAVLJE 9.

Suradnja u području zaštite potrošača

Članak 256.

Stranke surađuju kako bi osigurale visoku razinu zaštite potrošača i postigle kompatibilnost između svojih sustava zaštite potrošača.

Suradnja može obuhvaćati, prema potrebi:

- (a) razmjenu najbolje prakse u politikama zaštite potrošača, uključujući zahtjeve u pogledu kvalitete proizvoda i sigurnosti, te organiziranje sustava nadzora tržišta i mehanizma za razmjenu informacija;
- (b) promicanje razmjene iskustava o sustavima zaštite potrošača, uključujući zakonodavstvo o zaštiti potrošača i njegovo izvršavanje, sigurnost proizvoda za potrošače, podizanje svijesti potrošača i pružanje većih prava potrošačima te pravnu zaštitu potrošača;
- (c) osiguravanje aktivnosti osposobljavanja za administrativne službenike i ostale predstavnike interesa potrošača;
- (d) poticanje razvoja neovisnih organizacija potrošača i kontakata među predstavnicima potrošača.

POGLAVLJE 10.

Regionalna suradnja

Članak 257.

Stranke promiču uzajamno razumijevanje i bilateralnu suradnju u području regionalne politike s ciljem poboljšanja životnih uvjeta i povećanja sudjelovanja svih regija u društvenom i gospodarskom razvoju stranaka.

Članak 258.

Stranke podupiru i jačaju uključenost lokalnih i regionalnih tijela u regionalnu suradnju, u skladu s postojećim međunarodnim sporazumima i dogovorima, kako bi razvile mjere za izgradnju kapaciteta i promicale jačanje regionalnih gospodarskih i poslovnih mreža.

Članak 259.

Stranke jačaju i potiču razvoj elemenata regionalne suradnje u područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom, među ostalim u području prometa, energetike, komunikacijskih mreža, kulture, obrazovanja, istraživanja, turizma, vodnih resursa i okoliša, civilne zaštite te u drugim područjima značajnima za regionalnu suradnju.

POGLAVLJE 11.

Suradnja u području državne uprave

Članak 260.

1. Stranke potiču razmjenu informacija i znanja o provedbi međunarodne najbolje prakse u okviru javne i državne uprave i u izgradnji kapaciteta za javne i državne službenike i njihovom stručnom razvoju i osposobljavanju.
2. Stranke potiču dijalog o mjerama koje su usmjerene na poboljšanje kvalitete javnih usluga i o zajedničkim naporima za promicanje multilateralne suradnje u okviru regionalnog središta za državnu upravu u Republici Kazahstanu.
3. Unutar okvira iz stavka 2. stranke surađuju, među ostalim, poticanjem:
 - (a) razmjene stručnjaka;
 - (b) organiziranja seminara; i
 - (c) organiziranja aktivnosti osposobljavanja.

GLAVA VII.

FINANCIJSKA I TEHNIČKA SURADNJA

Članak 261.

Stranke nastavljaju i intenziviraju postojeću financijsku i tehničku suradnju, na temelju sveobuhvatnog partnerstva i načela obostranog interesa, reciprociteta, transparentnosti, predvidljivosti i obostrane zaštite interesa stranaka.

Radi postizanja ciljeva iz ovog Sporazuma Republika Kazahstan može primiti financijsku pomoć od Europske unije u obliku bespovratnih sredstava i zajmova, moguće u okviru partnerstva s Europskom investicijskom bankom i drugim međunarodnim financijskim institucijama.

Financijsku pomoć može se pružiti u skladu s odgovarajućim propisima kojima se uređuje višegodišnji financijski okvir Europske unije ⁽¹⁾, posebno u obliku razmjena stručnjaka, provedbe istraživanja, organiziranja foruma, konferencija, seminara i tečajeva osposobljavanja, bespovratnih sredstava za potporu razvoju i provedbi programâ i projekata. Na financiranje od strane Europske unije primjenjuju se Financijska uredba ⁽²⁾ i Provedbena pravila ⁽³⁾.

Financijska pomoć temelji se na godišnjim akcijskim programima koje je donijela Europska unija, nakon savjetovanja s Republikom Kazahstanom.

Europska unija i Republika Kazahstan mogu sufinancirati programe i projekte. Stranke koordiniraju programe i projekte financijske i tehničke suradnje te razmjenjuju informacije o svim izvorima pomoći.

Učinkovitost pomoći, kako je utvrđeno u Pariškoj deklaraciji OECD-a o učinkovitosti pomoći, dokumentu Europske unije „Ključna strategija za reformu tehničke suradnje”, izvješćima Europskog revizorskog suda te prema iskustvima stečenima iz provedenih i tekućih programa suradnje Europske unije u Republici Kazahstanu, temelj je za dodjelu financijske pomoći Europske unije Republici Kazahstanu.

Članak 262.

Stranke provode financijsku i tehničku pomoć u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja i surađuju u zaštiti financijskih interesa Europske unije i Republike Kazahstana. Stranke poduzimaju djelotvorne mjere za sprečavanje i suzbijanje nepravilnosti ⁽⁴⁾, prijevara, korupcije i svih drugih nezakonitih aktivnosti na štetu proračuna Europske unije i proračuna Republike Kazahstana, pružanjem uzajamne pravne i druge pomoći u područjima obuhvaćenima ovim Sporazumom.

Svakim daljnjim sporazumom ili financijskim instrumentom koji stranke međusobno sklope tijekom provedbe ovog Sporazuma moraju se predvidjeti posebne klauzule o financijskoj suradnji koje obuhvaćaju kontrole i inspekcije na terenu.

Članak 263.

Kako bi se optimalno iskoristili dostupni resursi, stranke se obvezuju da će osigurati da se doprinosi Europske unije dodjeljuju u bliskoj koordinaciji s doprinosima iz drugih izvora, trećih zemalja i međunarodnih financijskih institucija.

Članak 264.

Prevenција

Stranke redovito provjeravaju da se aktivnosti koje se financiraju iz fondova Europske unije i sufinanciraju iz fondova Republike Kazahstana provode na odgovarajući način, te poduzimaju sve prikladne mjere za sprečavanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i svih drugih nezakonitih aktivnosti na štetu fondova Europske unije i fondova Republike Kazahstana iz kojih se sufinanciraju aktivnosti. Stranke obavješćuju jedna drugu o svim poduzetim preventivnim mjerama.

⁽¹⁾ Posebno Uredba (EU) br. 233/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o uspostavi Instrumenta financiranja za razvojnu suradnju za razdoblje 2014. – 2020. (SL L 77, 15.3.2014., str. 44.) i Uredba (EU) br. 236/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. ožujka 2014. o utvrđivanju zajedničkih pravila i postupaka za provedbu instrumenata Unije za financiranje vanjskog djelovanja (SL L 77, 15.3.2014., str. 95.).

⁽²⁾ Uredba (EU, Euratom) br. 966/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 (SL L 298, 26.10.2012., str. 1.).

⁽³⁾ Delegirana uredba Komisije (EU) br. 1268/2012 od 29. listopada 2012. o pravilima za primjenu Uredbe (EU, Euratom) br. 966/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije (SL L 362, 31.12.2012., str. 1.).

⁽⁴⁾ Kako je definirano u Uredbi Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica, „nepravilnost” znači svaka povreda odredbe prava Europske unije, ovog Sporazuma ili sporazuma i ugovora koji iz njega proizlaze, koja proizlazi iz učinjene ili propuštene radnje od strane gospodarskog subjekta, a što je dovelo ili je moglo dovesti do štete za opći proračun Europske unije ili za proračune kojima ona upravlja, bilo smanjenjem ili gubitkom prihoda iz vlastitih sredstava prikupljenih izravno u ime Europske unije, ili neopravdanim izdacima.

Članak 265.**Komunikacija**

Stranke obavješćuju jedna drugu, pri čemu posebno obavješćuju Europski ured za borbu protiv prijevара i nadležna tijela Republike Kazahstana, o slučajevima u kojima postoji sumnja na prijevaru, korupciju ili bilo kakve druge nepravilnosti u vezi s provedbom fondova Europske unije i fondova Republike Kazahstana iz kojih se sufinanciraju aktivnosti odnosno u utvrđenim slučajevima takvih djela.

Stranke obavješćuju jedna drugu o svim mjerama koje su poduzele u vezi s ovim člankom.

Članak 266.**Inspekcije na terenu**

Inspekcije na terenu povezane s financijskom pomoći Europske unije priprema i provodi Europski ured za borbu protiv prijevara u bliskoj suradnji s nadležnim tijelima Republike Kazahstana, u skladu sa zakonodavstvom Republike Kazahstana.

U okviru ovog Sporazuma, Europski ured za borbu protiv prijevara ovlašten je, s ciljem zaštite financijskih interesa Europske unije, provoditi inspekcije na terenu, u skladu s Uredbom Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 ⁽¹⁾ i Uredbom (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ⁽²⁾.

Članak 267.**Istraga i kazneni progon**

Nadležna tijela Republike Kazahstana provode istragu i kazneni progon, u skladu sa zakonodavstvom Republike Kazahstana, u slučajevima u kojima postoji sumnja na prijevaru, korupciju ili bilo kakve druge nepravilnosti na štetu fondova Europske unije i fondova Republike Kazahstana iz kojih se sufinanciraju aktivnosti odnosno u utvrđenim slučajevima takvih djela. Prema potrebi i na temelju formalnog zahtjeva, Europski ured za borbu protiv prijevara može pomoći nadležnim tijelima Republike Kazahstana u toj zadaći.

GLAVA VIII.**INSTITUCIJSKI OKVIR****Članak 268.****Vijeće za suradnju**

1. Osniva se Vijeće za suradnju. Ono nadzire i redovito preispituje provedbu ovog Sporazuma. Sastaje se jednom godišnje na ministarskoj razini. Vijeće za suradnju razmatra sva bitna pitanja koja proizlaze iz okvira ovog Sporazuma i sva ostala bilateralna ili međunarodna pitanja od obostranog interesa u svrhu postizanja ciljeva ovog Sporazuma.

⁽¹⁾ Uredba Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevara i ostalih nepravilnosti (SL L 292, 15.11.1996., str. 2.).

⁽²⁾ Uredba (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. rujna 2013. o istragama koje provodi Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF) i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća te Uredbe Vijeća (Euratom) br. 1074/1999 (SL L 248, 18.9.2013., str. 1.).

2. U svrhu postizanja ciljeva ovog Sporazuma Vijeće za suradnju donosi odluke iz područja primjene ovog Sporazuma, u slučajevima predviđenima u njemu. Takve su odluke obvezujuće za stranke, koje poduzimaju odgovarajuće mjere za provedbu donesenih odluka. Vijeće za suradnju također može davati preporuke. Ono donosi odluke i preporuke sporazumom između stranaka nakon završetka njihovih odgovarajućih unutarnjih postupaka.
3. Vijeće za suradnju ima ovlast ažuriranja ili izmjene priloga ovom Sporazumu, na temelju konsenzusa između stranaka, ne dovodeći u pitanje posebne odredbe u okviru glave III. (Trgovina i poslovanje).
4. Vijeće za suradnju može delegirati bilo koju od svojih ovlasti Odboru za suradnju, uključujući ovlast za donošenje obvezujućih odluka.
5. Vijeće za suradnju sastavljeno je od predstavnika stranaka.
6. Vijećem za suradnju naizmjenice predsjedaju predstavnik Europske unije i predstavnik Republike Kazahstana.
7. Vijeće za suradnju donosi svoj Poslovnik.
8. Svaka stranka može pred Vijeće za suradnju iznijeti bilo koji spor u vezi s primjenom ili tumačenjem ovog Sporazuma, u skladu s člankom 278.

Članak 269.

Odbor za suradnju i specijalizirani pododbori

1. Osniva se Odbor za suradnju. Odbor pomaže Vijeću za suradnju u obavljanju njegovih dužnosti.
2. Odbor za suradnju sastoji se od predstavnika stranaka, u načelu na razini viših državnih službenika.
3. Odborom za suradnju naizmjenice predsjedaju predstavnik Europske unije i predstavnik Republike Kazahstana.
4. Odbor za suradnju donosi odluke u slučajevima predviđenima u ovom Sporazumu i u područjima za koja mu je Vijeće za suradnju delegiralo svoje ovlasti. Te su odluke obvezujuće za stranke, koje poduzimaju odgovarajuće mjere za provedbu donesenih odluka. Odbor za suradnju donosi odluke sporazumom između stranaka nakon završetka njihovih odgovarajućih unutarnjih postupaka. Njegove odgovornosti uključuju pripremanje sastanaka Vijeća za suradnju.
5. Odbor za suradnju može se sastati u posebnom sastavu radi rješavanja relevantnih pitanja povezanih s glavom III. (Trgovina i poslovanje).
6. Vijeće za suradnju može odlučiti osnovati specijalizirane pododbore ili druga tijela koja mu mogu pomagati u obavljanju njegovih dužnosti. Vijeće utvrđuje sastav i dužnosti takvih pododborna ili tijela i način njihovog funkcioniranja.
7. U svojem Poslovniku, Vijeće za suradnju utvrđuje dužnosti i funkcioniranje Odbora za suradnju i svih pododborna ili tijela koje je osnovalo Vijeće za suradnju.

Članak 270.

Parlamentarni odbor za suradnju

1. Osniva se Parlamentarni odbor za suradnju. On se sastoji od članova Europskog parlamenta, s jedne strane, i članova Parlamenta Republike Kazahstana, s druge strane te predstavlja forum za njihove sastanke i razmjenu stajališta. Sastaje se u intervalima koje sam odredi.

2. Aktivnost Parlamentarnog odbora za suradnju usmjerena je na razvijanje obostrano korisne i djelotvorne parlamentarne suradnje između Europskog parlamenta i Parlamenta Republike Kazahstana.
3. Parlamentarni odbor za suradnju donosi svoj Poslovnik.
4. Parlamentarnim odborom za suradnju naizmjenice predsjedaju Europski parlament i Parlament Republike Kazahstana, u skladu s odredbama koje treba utvrditi u njegovom Poslovniku.
5. Parlamentarni odbor za suradnju može od Vijeća za suradnju zatražiti informacije o provedbi ovog Sporazuma, a Vijeće za suradnju Odboru dostavlja tražene informacije.
6. Parlamentarni odbor za suradnju obavješćuje se o odlukama i preporukama Vijeća za suradnju.
7. Parlamentarni odbor za suradnju može davati preporuke Vijeću za suradnju.

GLAVA IX.

OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 271.

Pristup sudovima i upravnim tijelima

U okviru područja primjene ovog Sporazuma, svaka se stranka obvezuju osigurati da fizičke i pravne osobe druge stranke, bez diskriminacije i pod sličnim uvjetima kao njezine vlastite fizičke i pravne osobe, imaju pristup nadležnim sudovima i upravnim tijelima radi zaštite svojih osobnih i imovinskih prava.

Članak 272.

Delegiranje ovlasti

Osim ako je drukčije određeno u ovom Sporazumu, svaka stranka osigurava da osoba kojoj je stranka delegirala regulatorne, upravne ili druge javne ovlasti na bilo kojoj razini vlasti, kao što su ovlast dodjeljivanja dozvola za uvoz ili izvoz ili dozvola za obavljanje drugih gospodarskih djelatnosti, ovlast odobravanja poslovnih transakcija ili nametanja kvota, naknada ili drugih davanja, pri izvršavanju tih ovlasti djeluje u skladu s obvezama te stranke kako su utvrđene u okviru ovog Sporazuma.

Članak 273.

Ograničenja u slučaju poteškoća s platnom bilancom i poteškoća s vanjskim financiranjem

1. Ako stranka ima ozbiljnih poteškoća s platnom bilancom ili poteškoća s vanjskim financiranjem, ili postoji opasnost da se to dogodi, ta stranka može donijeti ili održati sigurnosne mjere ili mjere organičavanja kojima se utječe na kretanje kapitala, plaćanja ili prijenose.
2. Mjere iz stavka 1. ovog članka:
 - (a) ne smiju biti takve da u sličnim situacijama stranka ima nepovoljniji tretman nego država koja nije stranka;
 - (b) moraju biti u skladu s člancima Sporazuma o Međunarodnom monetarnom fondu koji se primjenjuju;

- c) moraju biti takve da se njima izbjegava nanošenje nepotrebne štete komercijalnim, gospodarskim i financijskim interesima druge stranke;
- d) moraju biti privremene te se, kada se situacija navedena u stavku 1. poboljša, moraju postupno ukinuti.
3. U slučaju trgovine robom, stranka može uvesti ili održati mjere ograničavanja kako bi zaštitila svoju platnu bilancu ili svoje vanjske financijske pozicije. Takve mjere moraju biti u skladu s GATT-om 1994. i Dogovorom o odredbama o platnoj bilanci iz GATT-a 1994.
4. U slučaju trgovine uslugama, stranka može donijeti mjere ograničavanja kako bi zaštitila svoju platnu bilancu ili svoje vanjske financijske pozicije. Takve mjere moraju biti u skladu s GATS-om.
5. Svaka stranka koja održava ili donosi mjere ograničavanja iz stavaka 1. i 2. odmah obavještuje drugu stranku o tim mjerama i iznosi, što je prije moguće, raspored za njihovo ukidanje.
6. Kada su ograničenja donesena ili održana u skladu s ovim člankom, odmah se održavaju savjetovanja u Odboru za suradnju, ako se takva savjetovanja već ne održavaju izvan područja primjene ovog Sporazuma.
7. U savjetovanjima se ocjenjuju poteškoće s platnom bilancom ili poteškoće s vanjskim financiranjem koje su dovele do predmetnih mjera uzimajući u obzir, među ostalim, čimbenike kao što su:
- (a) priroda i opseg poteškoća;
- (b) vanjsko gospodarsko i trgovinsko okruženje; ili
- (c) moguće raspoložive alternativne korektivne mjere.
8. U savjetovanjima se razmatra usklađenost mjera ograničavanja sa stavicima 1. i 2.
9. U takvim savjetovanjima stranke prihvaćaju sva statistička utvrđenja i druge činjenice koje MMF iznosi u vezi s vanjskom trgovinom, monetarnim pričuvama i platnom bilancom, a zaključci se temelje na procjeni MMF-a o bilanci plaćanja i vanjskom financijskom stanju dotične stranke.

Članak 274.

Mjere koje se odnose na ključne sigurnosne interese

Ništa se u ovom Sporazumu ne tumači na način da se:

- (a) od bilo koje stranke zahtijeva pružanje bilo kojih informacija za čije otkrivanje ona smatra da je protivno njezinim ključnim sigurnosnim interesima;
- (b) bilo koju stranku sprečava u poduzimanju bilo kojeg djelovanja koje smatra potrebnim za zaštitu svojih ključnih sigurnosnih interesa:
- i. povezanih s proizvodnjom oružja, streljiva ili ratnog materijala ili trgovine njima;
- ii. povezanih s gospodarskim djelatnostima koje se izravno ili neizravno obavljaju za potrebe opskrbe vojnih objekata;
- iii. povezanih s materijalima pogodnima za fisiju i fuziju ili materijalima iz kojih se takvi materijali dobivaju;
- iv. povezanih s javnom nabavom neophodnom za nacionalnu sigurnost ili obranu; ili
- v. poduzetih u vrijeme rata ili drugog izvanrednog stanja u međunarodnim odnosima; ili
- (c) bilo koju stranku sprečava u poduzimanju bilo kojeg djelovanja s ciljem ispunjavanja obveza koje je prihvatila u svrhu održavanja međunarodnog mira i sigurnosti.

*Članak 275.***Nediskriminacija**

1. U područjima obuhvaćenim ovim Sporazumom i ne dovodeći u pitanje posebne odredbe koje on sadrži:
 - (a) aranžmani koje Republika Kazahstan primjenjuje u odnosu na Europsku uniju i njezine države članice ne smiju prouzročiti diskriminaciju između država članica Europske unije ili njihovih fizičkih ili pravnih osoba;
 - (b) aranžmani koje Europska unija ili njezine države članice primjenjuju u odnosu na Republiku Kazahstan ne smiju prouzročiti diskriminaciju između fizičkih ili pravnih osoba Republike Kazahstana.
2. Stavkom 1. ne dovodi se u pitanje pravo stranaka da primijene relevantne odredbe svojeg poreznog zakonodavstva na porezne obveznike koji nisu u istovjetnoj situaciji s obzirom na svoje mjesto boravišta.

*Članak 276.***Oporezivanje**

1. Ovaj se Sporazum primjenjuje na mjere oporezivanja u onoj mjeri u kojoj je takva primjena potrebna radi osiguravanja provedbe ovog Sporazuma.
2. Ništa u ovom Sporazumu ne tumači se na način da sprečava donošenje ili izvršavanje bilo koje mjere koja je usmjerena na sprečavanje izbjegavanja ili utaje poreza na temelju poreznih odredaba sporazumâ o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja ili drugih poreznih aranžmana ili važećeg domaćeg poreznog zakonodavstva.

*Članak 277.***Ispunjavanje obveza**

1. Stranke poduzimaju sve mjere potrebne za ispunjavanje svojih obveza u okviru ovog Sporazuma. Stranke osiguravaju postizanje ciljeva utvrđenih u ovom Sporazumu.
2. Stranke se, na zahtjev bilo koje od stranaka, odmah savjetuju putem odgovarajućih kanala radi raspravljanja bilo kojeg pitanja o tumačenju ili provedbi ovog Sporazuma i drugih relevantnih aspekata odnosa između stranaka.
3. Svaka stranka pred Vijeće za suradnju iznosi sve sporove povezane s tumačenjem ili provedbom ovog Sporazuma u skladu s člankom 278. ovog Sporazuma.
4. Vijeće za suradnju može riješiti spor u skladu s člankom 278. i putem obvezujuće odluke

*Članak 278.***Rješavanje sporova**

1. Ako se između stranaka pojavi spor o tumačenju ili provedbi ovog Sporazuma, bilo koja stranka podnosi drugoj stranci i Vijeću za suradnju službeni zahtjev za rješavanje spornog pitanja. Odstupajući od navedenog, za sporove o tumačenju ili provedbi glave III. (Trgovina i poslovanje) mjerodavno je isključivo poglavlje 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje).

2. Stranke nastoje riješiti spor savjetovanjem u dobroj vjeri u okviru Vijeća za suradnju kako je predviđeno u članku 268. s ciljem postizanja obostrano prihvatljivog rješenja u najkraćem mogućem roku. Savjetovanja o sporu mogu se održati i na sastancima Odbora za suradnju ili bilo kojeg drugog relevantnog pododбора ili tijela osnovanog na temelju članka 269., prema dogovoru između stranaka ili na zahtjev bilo koje od stranaka. Savjetovanja se mogu održati i pisanim putem.
3. Stranke osiguravaju Vijeću za suradnju, Odboru za suradnju i svim drugim relevantnim pododborima ili tijelima sve informacije potrebne za temeljito preispitivanje stanja.
4. Spor se smatra riješenim kada Vijeće za suradnju donese obvezujuću odluku o rješavanju pitanja kako je predviđeno u članku 277. ili kada objavi da je spor završen.
5. Sve informacije otkrivene tijekom savjetovanja ostaju povjerljive.

Članak 279.

Odgovarajuće mjere u slučaju neispunjenja obveza

1. Ako se pitanje ne riješi u roku od tri mjeseca od dana dostave službenog zahtjeva za rješavanje spora u skladu s člankom 278. i ako stranka koja je podnijela prigovor smatra da druga stranka nije ispunila obvezu iz ovog Sporazuma, ona može poduzeti odgovarajuće mjere, osim u slučajevima sporova o tumačenje ili provedbi glave III. (Trgovina i poslovanje).
2. Odstupajući od stavka 1. ovog članka, bilo koja stranka može odmah poduzeti odgovarajuće mjere u pogledu ovog Sporazuma u skladu s međunarodnim pravom u slučaju:
 - (a) otkazivanja ovog Sporazuma koje nije dopušteno prema općim pravilima međunarodnog prava u smislu članka 60. stavka 3. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora iz 1969.; ili
 - (b) kršenja bilo kojeg od bitnih elemenata ovog Sporazuma iz članka 1. i članka 11. ovog Sporazuma od strane druge stranke.

U tim slučajevima stranku se odmah obavješćuje o odgovarajućoj mjeri. Na zahtjev druge stranke, savjetovanja se održavaju tijekom razdoblja od najviše 20 dana. Nakon tog razdoblja, mjera se primjenjuje.

3. Prilikom odabira odgovarajućih mjera prednost imaju one mjere kojima se u najmanjoj mjeri ometa funkcioniranje ovog Sporazuma i koje su razmjerne prirodi i težini kršenja. O tim se mjerama odmah obavješćuje Vijeće za suradnju i one su predmetom hitnih savjetovanja tijekom kojih svaka stranka ima pravo ispraviti dotično kršenje Sporazuma.

Članak 280.

Pristup javnosti službenim dokumentima

Odredbama ovog Sporazuma ne dovodi se u pitanje primjena relevantnog zakonodavstva stranaka u vezi s pristupom javnosti službenim dokumentima.

Članak 281.

Stupanje na snagu, privremena primjena, trajanje i prestanak

1. Ovaj Sporazum stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca koji slijedi nakon dana na koji su stranke diplomatskim putem obavijestile Glavno tajništvo Vijeća Europske unije o završetku postupaka potrebnih u tu svrhu.

2. Glava III. (Trgovina i poslovanje), osim ako je u njoj drukčije utvrđeno, primjenjuje od dana stupanja na snagu iz stavka 1. pod uvjetom da Republika Kazahstan do tog dana postane članica WTO-a. U slučaju da Republika Kazahstan postane članica WTO-a nakon dana stupanja na snagu ovog Sporazuma, glava III. (Trgovina i poslovanje), osim ako je u njoj drukčije utvrđeno, primjenjuje se od dana kada je Republika Kazahstan postala članica WTO-a.

3. Neovisno o stavcima 1. i 2., Europska unija i Republika Kazahstan mogu privremeno primjenjivati ovaj Sporazum u cijelosti ili djelomično, u skladu sa svojim primjenjivim unutarnjim postupcima i zakonodavstvom.

4. Privremena primjena počinje prvog dana prvog mjeseca koji slijedi nakon dana na koji je:

(a) Europska unija obavijestila Republiku Kazahstan o završetku potrebnih postupaka te naznačila, prema potrebi, koji se dijelovi ovog Sporazuma privremeno primjenjuju; i

(b) Republika Kazahstan obavijestila Europsku uniju o ratifikaciji ovog Sporazuma.

5. Glava III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma, osim ako je u njoj drukčije utvrđeno, privremeno se primjenjuje od dana početka privremene primjene iz stavka 4. pod uvjetom da Republika Kazahstan do tog dana postane članica WTO-a. U slučaju da Republika Kazahstan postane članica WTO-a nakon dana početka privremene primjene ovog Sporazuma, ali prije njegovog stupanja na snagu, glava III. (Trgovina i poslovanje), osim ako je u njoj drukčije utvrđeno, privremeno se primjenjuje od dana kada je Republika Kazahstan postala članica WTO-a.

6. Za potrebe relevantnih odredaba ovog Sporazuma, uključujući njegove priloge i protokole, svako upućivanje u tim odredbama na „dan stupanja na snagu ovog Sporazuma” smatra se upućivanjem i na dan od kojeg se ovaj Sporazum privremeno primjenjuje u skladu sa stavcima 4. i 5.

7. Stupanjem na snagu ovog Sporazuma prestaje Sporazum o partnerstvu i suradnji između Europskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Republike Kazahstana, s druge strane, potpisan 23. siječnja 1995. u Bruxellesu, a koji je stupio na snagu 1. srpnja 1999.

Tijekom razdoblja privremene primjene ovog Sporazuma, odredbe Sporazuma o partnerstvu i suradnji između Europskih zajednica i njezinih država članica, s jedne strane, i Republike Kazahstana, s druge strane, potpisanog u Bruxellesu 23. siječnja 1995. i koji je stupio na snagu 1. srpnja 1999. koje nisu obuhvaćene privremenom primjenom ovog Sporazuma, nastavljaju se primjenjivati tijekom razdoblja privremene primjene ovog Sporazuma.

8. Ovim se Sporazumom zamjenjuje sporazum iz stavka 7. Upućivanja na taj sporazum u svim ostalim sporazumima između stranka smatraju se upućivanjima na ovaj Sporazum.

9. Ovaj se Sporazum sklapa na neodređeno vrijeme, a svaka stranka može ga otkazati pisanom obaviješću koju se dostavlja drugoj stranci diplomatskim putem. Otkaz počinje proizvoditi učinke šest mjeseci nakon što jedna od stranaka primi obavijest o otkazu ovog Sporazuma. Takav otkaz ne utječe na projekte koji su u tijeku, a koji su započeti u okviru ovog Sporazuma prije primitka obavijesti.

10. Svaka stranka može okončati privremenu primjenu pisanom obaviješću koju se dostavlja drugoj stranci diplomatskim putem. Okončanje počinje proizvoditi učinke šest mjeseci nakon što jedna od stranaka primi obavijest o okončanju privremene primjene ovog Sporazuma. Takvo okončanje ne utječe na projekte koji su u tijeku, a koji su započeti u okviru ovog Sporazuma prije primitka obavijesti.

Članak 282.

Postojeći sporazumi među strankama povezani s posebnim područjima suradnje obuhvaćenima područjem primjene ovog Sporazuma smatraju se dijelom sveobuhvatnih bilateralnih odnosa kako su uređeni ovim Sporazumom i čine dio zajedničkog institucijskog okvira.

Članak 283.

1. Stranke mogu obostranom suglasnošću izmijeniti, revidirati i proširiti ovaj Sporazum s ciljem poboljšanja razine suradnje.
2. Stranke mogu dopuniti ovaj Sporazum sklapanjem posebnih međunarodnih sporazuma između njih u bilo kojem području obuhvaćenom njegovim područjem primjene. Takvi posebni međunarodni sporazumi među strankama sastavni su dio sveobuhvatnih bilateralnih odnosa kako su uređeni ovim Sporazumom te čine dio zajedničkog institucijskog okvira.

Članak 284.

Prilozi i protokoli

Prilozi ovom Sporazumu i protokoli uz ovaj Sporazum njegov su sastavni dio.

Članak 285.

Definicija stranaka

Za potrebe ovog Sporazuma izraz „stranke” znači Europska unija ili njezine države članice odnosno Europska unije ili njezine države članice, u skladu s njihovim ovlastima, s jedne strane, i Republika Kazahstan, s druge strane.

Članak 286.

Teritorijalna primjena

Ovaj se Sporazum primjenjuje na područjima na kojima se primjenjuju Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor o funkcioniranju Europske unije te pod uvjetima utvrđenima u tim ugovorima i na državnom području Republike Kazahstana.

Članak 287.

Vjerodostojni tekstovi

Ovaj je Sporazum sastavljen u dva primjerka, na bugarskom, češkom, danskom, engleskom, estonskom, finskom, francuskom, grčkom, hrvatskom, latvijskom, litavskom, mađarskom, malteškom, nizozemskom, njemačkom, poljskom, portugalskom, rumunjskom, slovačkom, slovenskom, španjolskom, švedskom, talijanskom, kazaškom i ruskom jeziku, pri čemu je svaki od tih tekstova jednako vjerodostojan.

U POTVRDU TOGA, odgovarajući predstavnici potpisali su ovaj Sporazum.

Съставено в Астана на двадесет и първи декември две хиляди и петнадесета година.
 Hecho en Astana, el veintiuno de diciembre de dos mil quince.
 V Astaně dne dvacátého prvního prosince dva tisíce patnáct.
 Udfærdiget i Astana den enogtyvende december to tusind og femten.
 Geschehen zu Astana am einundzwanzigsten Dezember zweitausendfünfzehn.
 Kahe tuhande viieteistkümnenda aasta detsembrikuu kahekümne esimesel päeval Astanas.
 Έγινε στην Άστανα, στις είκοσι μία Δεκεμβρίου δύο χιλιάδες δεκαπέντε.
 Done at Astana on the twenty first day of December in the year two thousand and fifteen.
 Fait à Astana, le vingt et un décembre deux mille quinze.
 Sastavljeno u Astani dvadeset prvog prosinca dvije tisuće petnaeste.
 Fatto a Astana, addì ventuno dicembre duemilaquindici.
 Astanā, divi tūkstoši piecpadsmitā gada divdesmit pirmajā decembrī.
 Priimta du tūkstančiai penkioliktą metų gruodžio dvidešimt pirmą dieną Astanoje.
 Kelt Asztanában, a kétezer-tizenötödik év december havának huszonegyedik napján.
 Magħmul f'Astana, fil-wiehed u għoxrin jum ta' Diċembru fis-sena elfejn u ħmistax.
 Gedaan te Astana, eenentwintig december tweeduizend vijftien.
 Sporządzono w Astanie dnia dwudziestego pierwszego grudnia roku dwa tysiące piętnastego.
 Feito em Astana, em vinte e um de dezembro de dois mil e quinze.
 Întocmit la Astana la douăzeci și unu decembrie două mii cincisprezece.
 V Astane dvadsiateho prvého decembra dvetisícpätnásť.
 V Astani, dne enaindvajsetega decembra leta dva tisoč petnajst.
 Tehty Astanassa kahdentenakymmenentenäensimmäisenä päivänä joulukuuta vuonna kaksituhattaviisitoista.
 Som skedde i Astana den tjugoförsta december år tjugohundrafemton.
 Екі ты он бесінні жылы жиырма бірінші желтосанда Астанада жасалды.
 Совершено в Астане двадцать первого декабря две тысячи пятнадцатого года.

Voor het Koninkrijk België

Pour le Royaume de Belgique

Für das Königreich Belgien

Deze handtekening verbindt eveneens de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Vlaamse Gewest, het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Cette signature engage également la Communauté française, la Communauté flamande, la Communauté germanophone, la Région wallonne, la Région flamande et la Région de Bruxelles-Capitale.

Diese Unterschrift bindet zugleich die Deutschsprachige Gemeinschaft, die Flämische Gemeinschaft, die Französische Gemeinschaft, die Wallonische Region, die Flämische Region und die Region Brüssel-Hauptstadt.

За Република България

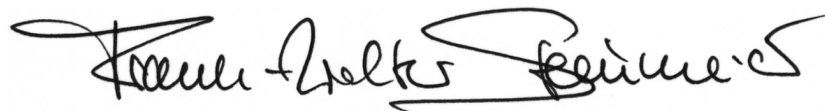
Za Českou republiku

For Kongeriget Danmark

Für die Bundesrepublik Deutschland

Eesti Vabariigi nimel

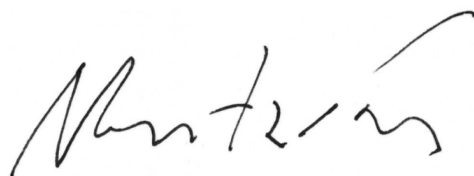

Thar cheann Na hÉireann

For Ireland

Για την Ελληνική Δημοκρατία

Por el Reino de España

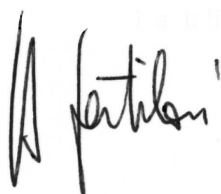
Pour la République française

Za Republiku Hrvatsku

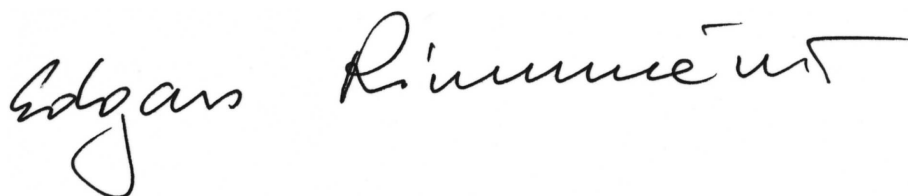
Per la Repubblica italiana

Για την Κυπριακή Δημοκρατία

Latvijas Republikas vārdā –

Lietuvos Respublikos vardu

Pour la Grand-Duché de Luxembourg

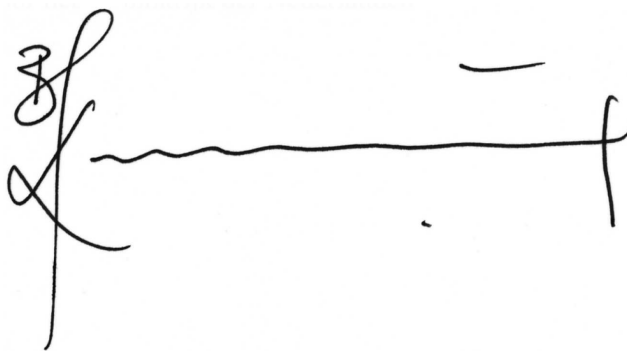
Magyarország részéről

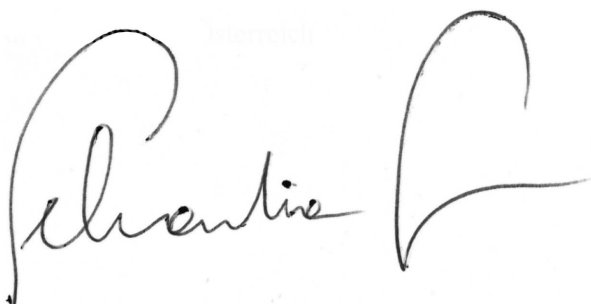
Għar-Repubblika ta' Malta

Voor het Koninkrijk der Nederlanden

Für die Republik Österreich

W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej

Pela República Portuguesa

Pentru România

Za Republiko Slovenijo

Za Slovenskú republiku

Suomen tasavallan puolesta

För Republiken Finland

För Konungariket Sverige

For the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland

За Европейския съюз
Por la Unión Europea
Za Evropskou unii
For Den Europæiske Union
Für die Europäische Union
Euroopa Liidu nimel
Για την Ευρωπαϊκή Ένωση
For the European Union
Pour l'Union européenne
Za Europsku uniju
Per l'Unione europea
Eiropas Savienības vārdā –
Europos Sąjungos vardu
Az Európai Unió részéről
Għall-Unjoni Ewropea
Voor de Europese Unie
W imieniu Unii Europejskiej
Pela União Europeia
Pentru Uniunea Europeană
Za Európsku úniu
Za Evropsko unijo
Euroopan unionin puolesta
För Europeiska unionen

Қазақстан Республикасы үшін
За Республику Казахстан

—

PRILOG I.

REZERVE U SKLADU S ČLANKOM 46.

A. REZERVE REPUBLIKE KAZAHSTANA

Republika Kazahstan zadržava pravo održavanja ili donošenja bilo koje mjere koja nije u skladu s obvezama nacionalnog tretmana kako je navedeno u nastavku:

1. Podzemni sektor

1.1 Korištenje površine i podzemlja u Republici Kazahstanu podliježe obvezi osnivanja poslovnog nastana u obliku pravne osobe Republike Kazahstana (tj. društva kćeri).

1.2 Država ima pravo prvenstva pri kupnji prava na korištenje podzemlja (ili njegova dijela) i/ili objekta koji je povezan s pravima na korištenje podzemlja.

2. Strateški resursi i objekti

Republika Kazahstan može pravnim osobama koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Europske unije i njihovim podružnicama s poslovnim nastanom u Republici Kazahstanu odbiti izdati dozvolu za izvršavanje transakcija u vezi s korištenjem strateških resursa i/ili kupnjom strateških objekata u Republici Kazahstanu ako takvo korištenje ili takva kupnja može dovesti do koncentracije pravâ u jednoj osobi ili grupi osoba iz istih zemalja. Poštovanje tog uvjeta obvezno je i u odnosu na povezana društva kako su definirana u odgovarajućem zakonodavstvu Republike Kazahstana⁽¹⁾. Republika Kazahstan može na temelju interesa nacionalne sigurnosti ograničiti prava vlasništva i prijenos pravâ vlasništva na strateškim resursima i objektima Republike Kazahstana.

3. Nekretnine

3.1 Pravne osobe pod kontrolom fizičkih ili pravnih Europske unije i njihove podružnice s poslovnim nastanom na državnom području Republike Kazahstana ne mogu biti privatni vlasnici zemljišta koja se koriste u svrhu uzgoja stoke/poljoprivredne proizvodnje ili upravljanja šumama. Pravnim osobama pod kontrolom pravnih ili fizičkih osoba Europske unije i njihovima podružnicama s poslovnim nastanom na državnom području Republike Kazahstana može se dodijeliti pravo privremenog korištenja zemljišta koje se koristi u svrhu uzgoja stoke/poljoprivredne proizvodnje na razdoblje do deset godina, uz mogućnost produljenja.

3.2 Pravne osobe pod kontrolom pravnih ili fizičkih osoba Europske unije i njihove podružnice s poslovnim nastanom na državnom području Republike Kazahstana ne mogu biti privatni vlasnici zemljišta u pograničnoj zoni, na granicama i unutar morskih luka Republike Kazahstana.

3.3 Uzimanje u zakup parcela zemljišta u poljoprivredne svrhe, u neposrednoj blizini državne granice Republike Kazahstana, zabranjeno je za pravne osobe pod kontrolom pravnih ili fizičkih osoba Europske unije i njihove podružnice s poslovnim nastanom na državnom području Republike Kazahstana.

3.4 Pravo trajnog korištenja zemljišta ne može se dodijeliti pravnim osobama koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Europske unije niti njihovim podružnicama s poslovnim nastanom na državnom području Republike Kazahstana.

4. Životinjski svijet

4.1 Pristup biološkim resursima i ribolovnim područjima koji se nalaze u morskim i unutarnjim vodama koje su pod suverenitetom ili pod jurisdikcijom Republike Kazahstana, kao i njihovo korištenje, dopušteni su samo ribarskim brodovima koji plove pod zastavom Republike Kazahstana i registrirani su u Republici Kazahstanu, osim ako je drukčije predviđeno. Ribarskim brodovima koji su u vlasništvu društava kćeri pravnih osoba iz Europske unije s poslovnim nastanom u obliku pravne osobe Republike Kazahstan nije zabranjeno ploviti pod zastavom Republike Kazahstana.

4.2 Prednost pri dodjeljivanju prava na korištenje divljeg životinjskog svijeta u određenom području ili vodenom području imaju pravne osobe Republike Kazahstana.

⁽¹⁾ Članak 64. Zakona br. 415 od 13. svibnja 2003. o dioničkim društvima Republike Kazahstana i članak 12. Zakona br. 220-I od 22. travnja 1998. o društvima s ograničenom odgovornošću i društvima s dodatnom odgovornošću Republike Kazahstana.

5. Zahtjevi u pogledu poslovnog nastana u svrhu dobivanja dozvola

Poduzeća koja proizvode robu za koju je potrebna dozvola zbog važnih razloga javnog zdravlja, sigurnosti ili nacionalne sigurnosti moraju imati poslovni nastan u obliku pravne osobe Republike Kazahstana.

6. Epikontinentalni pojas

Unutar epikontinentalnog pojasa Republike Kazahstana mogu se uvesti ograničenja.

B. REZERVE EUROPSKE UNIJE

Europska unija zadržava pravo održavanja ili uvođenja bilo koje mjere koja nije u skladu s obvezama nacionalnog tretmana različito za svoje države članice, prema potrebi, kako je navedeno u nastavku.

1. Rudarenje i vađenje ruda, uključujući vađenje nafte i prirodnog plina

U pojedinim državama članicama Europske unije mogu se primjenjivati ograničenja; Europska unija može primjenjivati ograničenja za pravne osobe koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Republike Kazahstana ako količina nafte ili prirodnog plina koju Europska unija uvozi od tih fizičkih ili pravnih osoba iznosi više od 5 % uvoza tih energenata u Europsku uniju.

2. Proizvodnja naftnih derivata, plina, električne struje, pare, tople vode i topline

U pojedinim državama članicama Europske unije mogu se primjenjivati ograničenja; Europska unija može primjenjivati ograničenja za pravne osobe koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Republike Kazahstana ako količina nafte ili prirodnog plina koju Europska unija uvozi od tih fizičkih ili pravnih osoba iznosi više od 5 % uvoza tih energenata u Europsku uniju.

3. Ribarstvo

Pristup biološkim resursima i ribolovnim područjima koji se nalaze u morskim vodama koje su pod suverenitetom ili pod jurisdikcijom država članica Europske unije, kao i njihovo korištenje, dopušteni su samo ribarskim brodovima koji plove pod zastavom države članice Europske unije i registrirani su na području Europske unije, osim ako je drukčije predviđeno.

4. Stjecanje nekretnina uključujući zemljište

U pojedinim državama članicama Europske unije mogu se za pravne osobe koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Republike Kazahstana primjenjivati ograničenja na stjecanje nekretnina, uključujući zemljište.

5. Poljoprivreda uključujući lov

U pojedinim državama članicama Europske unije, nacionalni tretman se ne primjenjuje na pravne osobe koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Republike Kazahstana, a koje se žele baviti poljoprivrednom djelatnošću; stjecanje vinograda od strane pravnih osoba koje su pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba Republike Kazahstana podliježe obavješćivanju o toj namjeri ili, prema potrebi, odobrenju.

6. Djelatnosti akvakulture

Nacionalni tretman ne primjenjuje se na djelatnosti akvakulture na području Europske unije.

7. Vađenje i prerada materijala pogodnih za fisiju i fuziju ili materijala iz kojih se takvi materijali dobivaju

U pojedinim državama članicama Europske unije mogu se primjenjivati ograničenja.

PRILOG II.

OGRANIČENJA KOJA REPUBLIKA KAZAHSTAN PRIMJENJUJE U SKLADU S ČLANKOM 48. STAVKOM 2.

Pravna osoba Europske unije koja dovodi osobe premještene unutar društva u neuslužnom sektoru mora se baviti proizvodnjom robe ⁽¹⁾.

Zapošljavanje osoba premještenih unutar društava kao upravitelja i specijalista podložno je zadovoljavanju zahtjeva ispitivanja gospodarskih potreba ⁽²⁾. Nakon isteka razdoblja od pet godina nakon pristupanja Republike Kazahstana WTO-u, prestaje se primjenjivati ispitivanje gospodarskih potreba ⁽³⁾.

Broj osoba premještenih unutar društva u poduzećima s najmanje tri zaposlenika ograničen je na 50 % od ukupnog broja u svakoj kategoriji viših rukovoditelja, upravitelja i specijalista.

Za svaku stranku, ulazak i privremeni boravak osoba premještenih unutar društva dopušten je u trajanju od tri godine, na temelju dozvola koje svake godine izdaje nadležno tijelo.

⁽¹⁾ Dovođenje osoba premještenih unutar društva u okviru ugovora za korištenje podzemlja provodi se u skladu s Protokolom o pristupanju Republike Kazahstana WTO-u.

⁽²⁾ Radna dozvola izdaje se tek nakon završetka traženja odgovarajućih kandidata u bazi podataka nadležnog tijela i objave natječaja za slobodno radno mjesto u sredstvima javnog informiranja. Ti postupci traju najviše mjesec dana. Nakon što su ti postupci završeni, izdaje se dozvola za premještaj osobe unutar društva, osim ako je poduzeće pronašlo lokalnog kandidata koji zadovoljava njegove potrebe.

⁽³⁾ Svi drugi zahtjevi, zakoni i propisi o pitanjima ulaska, boravka i rada i dalje se primjenjuju.

PRILOG III.

PODRUČJE PRIMJENE POGLAVLJA 8. (JAVNA NABAVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

DIO 1.

SREDIŠNJA DRŽAVNA TIJELA ČIJA JE NABAVA OBUHVAĆENA

Pragovi iz članka 120. stavka 2. točke (c) ovog Sporazuma:

300 000 posebnih prava vučenja (SDR) za robu i usluge, osim građevinskih usluga (dijelovi 4. i 5. ovog Priloga)

sedam milijuna posebnih prava vučenja za građevinske usluge (dio 6. ovog Priloga)

Za Europsku uniju:

Središnja tijela državne uprave država članica Europske unije navedena u Prilogu 1. Europske unije Dodatku 1. Sporazumu WTO-a o javnim nabavama. Područje primjene poglavlja 8. (Javna nabava) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma ne uključuje tijela označena zvjezdicom (*) na tom popisu niti ministarstva obrane koja su navedena na tom popisu.

Napomena:

Popis naručitelja obuhvaća i sva podređena tijela naručitelja iz država članica Europske unije navedena na popisu, pod uvjetom da takvo tijelo nema zasebnu pravnu osobnost.

Za Republiku Kazahstan:

- Ministarstvo ulaganja i razvoja Republike Kazahstana
- Ministarstvo energetike Republike Kazahstana
- Ministarstvo poljoprivrede Republike Kazahstana
- Ministarstvo nacionalnog gospodarstva Republike Kazahstana
- Ministarstvo vanjskih poslova Republike Kazahstana
- Ministarstvo zdravstva i socijalnog razvoja Republike Kazahstana
- Ministarstvo financija Republike Kazahstana
- Ministarstvo pravosuđa Republike Kazahstana
- Ministarstvo obrazovanja i znanosti Republike Kazahstana
- Ministarstvo kulture i sporta Republike Kazahstana
- Odbor za račune i kontrolu izvršenja državnog proračuna
- Agencija Republike Kazahstana za javne službe i borbu protiv korupcije
- Nacionalni centar za ljudska prava.

Napomena:

Za organiziranje i provedbu postupaka nabave za gore navedena državna tijela može biti zadužena samo jedna institucija određena u skladu sa zakonodavstvom Republike Kazahstana.

DIO 2.

REGIONALNA I LOKALNA TIJELA DRŽAVNE UPRAVE ČIJA JE NABAVA OBUHVAĆENA

Pragovi iz članka 120. stavka 2. točke (c) ovog Sporazuma:

400 000 posebnih prava vučenja (SDR) za robu i usluge, osim građevinskih usluga (dijelovi 4. i 5. ovog Priloga)

sedam milijuna posebnih prava vučenja za građevinske usluge (dio 6. ovog Priloga)

Za Europsku uniju:

Sva regionalna tijela državne uprave država članica Europske unije

Napomene:

Za potrebe ovog Sporazuma, „regionalna tijela državne uprave” znače tijela koja provode nabavu za administrativne jedinice obuhvaćene NUTS-om 1 i 2 iz Uredbe (EZ) br. 1059/2003 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. svibnja 2003. o uspostavi zajedničkog razvrstavanja prostornih jedinica za statistiku (NUTS) ⁽¹⁾.

Za Republiku Kazahstan:

- Uprava oblasti Almaty
- Uprava oblasti Atyrau
- Uprava oblasti Aktobe
- Uprava oblasti Akmola
- Uprava oblasti Istočni Kazahstan
- Uprava oblasti Zhambyl
- Uprava oblasti Zapadni Kazahstan
- Uprava oblasti Karaganda
- Uprava oblasti Kyzylorda
- Uprava oblasti Kostanay
- Uprava oblasti Mangistau
- Uprava oblasti Pavlodar
- Uprava oblasti Sjeverni Kazahstan
- Uprava oblasti Južni Kazahstan
- Uprava grada Astane
- Uprava grada Almatyja.

Napomena: Za organiziranje i provedbu postupaka nabave za gore navedena državna tijela može biti zadužena samo jedna institucija određena u skladu sa zakonodavstvom Republike Kazahstana.

⁽¹⁾ SL L 154, 21.6.2003., str. 1.

DIO 3.

SVA OSTALA TIJELA ČIJA JE NABAVA OBUHVAĆENA

(ne postoje)

DIO 4.

ROBA KOJA JE OBUHVAĆENA

Za Europsku uniju i Republiku Kazahstan:

1. Ovaj se Sporazum primjenjuje na nabavu sve robe koju nabavljaju tijela navedena u dijelovima od 1. do 3. ovog Priloga, osim ako je u ovom Sporazumu utvrđeno drukčije.
2. Popis robe iz članka 137. ovog Sporazuma:

U sljedećoj tablici navedene su oznake HS Harmoniziranog sustava nazivlja i brojanog označivanja robe Svjetske carinske organizacije (HS), kojima se identificira roba iz članka 137. ovog Sporazuma. Opis je iznesen isključivo u informativne svrhe.

Broj	Oznake HS	Skupine proizvoda
1	0401 do 0402	Mlijeko i vrhnje
2	0701 do 0707	Određeno jestivo povrće
3	2501 do 2530	Ostali nemetalni mineralni proizvodi
4	2801 do 2940	Određene kemikalije i kemijski proizvodi
5	3101 do 3826	Određene kemikalije i kemijski proizvodi
6	3917	Cijevi, crijeva i njihovi plastični nastavci
7	4801	Novinski papir u rolama ili listovima
8	4803	WC papir ili maramice, ručnici ili pelene i ostali papir za kućansku uporabu, kućanski ili sanitarni higijenski proizvodi
9	5101 do 6006	Tekstil i proizvodi od tekstila
10	7201 do 8113	Obične kovine i predmeti od običnih kovina
11	8201 do 8311	Gotovi metalni proizvodi, osim strojeva i opreme
12	8429	Samohodni buldožeri, angldozeri, grejderi, ravnjači, skrejperi (strugači), jaružala (gliboderi), bageri, utovarivači, strojevi za nabijanje i valjci
13	8501 do 8517	Određeni strojevi i oprema
14	8535 do 8548	Određena električna oprema

Broj	Oznake HS	Skupine proizvoda
15	870130	Traktori gusjeničari
16	870190	Ostalo u 8701 Traktori (osim traktora pod oznakom 8709)
17	8702	Motorna vozila za prijevoz deset ili više osoba, uključujući vozača
18	8703	Automobili na motorni pogon i ostala motorna vozila prvenstveno namijenjena za prijevoz osoba (osim onih pod oznakom 8702), uključujući karavane i trkaće automobile
19	8704	Motorna vozila za prijevoz robe
20	8705	Motorna vozila za posebne namjene, osim vozila prvenstveno namijenjenih za prijevoz osoba ili robe (primjerice vozila za prijevoz neispravnih ili oštećenih vozila, dizalična vozila, vatrogasna vozila, vozila s ugrađenom miješalicom za beton, vozila za čišćenje cesta, vozila za zaprašivanje ili posipanje, pokretne radionice, pokretne radiološke jedinice)
21	8716	Prikolice i poluprikolice; ostala vozila, bez mehaničkog pogona; njihovi dijelovi
22	8802	Helikopteri i svemirske letjelice
23	940350	Drveni namještaj kakav se koristi u spavaćim sobama
24	9405	Svjetiljke i rasvjetna oprema

DIO 5.

USLUGE KOJE SU OBUHVATENE

Za Europsku uniju i Republiku Kazahstan:

Ovaj se Sporazum primjenjuje na nabavu, koju provode tijela navedena u dijelovima 1. do 3. ovog Priloga, sljedećih usluga utvrđenih u skladu s Odjeljkom 51. privremene Središnje klasifikacije proizvoda Ujedinjenih naroda (CPCprov) kako su navedena na popisu Sektorske klasifikacije usluga WTO-a (MTN.GNS/W/120) ⁽¹⁾:

Opis	Referentni broj CPCprov
Telekomunikacijske usluge	752 ⁽²⁾
Usluge financijske revizije	86211
Usluge računovodstvene revizije	86212
Usluge istraživanja tržišta	86401
Usluge savjetovanja u upravljanju	865
Usluge povezane sa savjetovanjem u upravljanju	866 ⁽³⁾

⁽¹⁾ Osim za usluge koje tijela koja provode nabavu moraju nabaviti od drugog tijela u skladu s isključivim pravom uspostavljenim objavljenim zakonom, propisom ili upravnim aktom.

⁽²⁾ Za Republiku Kazahstan, osim lokalnih telekomunikacijskih usluga i radiokomunikacijskih usluga, uključujući satelitsku komunikaciju, osim usluga koje pravnim osobama Republike Kazahstana koje imaju dozvolu za telekomunikacijske usluge pružaju inozemni satelitski operateri, kako je predviđeno u Obvezujućem rasporedu posebnih obveza Republike Kazahstana u okviru GATS-a.

⁽³⁾ Osim usluga arbitraže i mirenja.

Opis	Referentni broj CPCprov
Arhitektonske usluge	8671
Inženjerske usluge	8672
Integrirane inženjerske usluge	8673
Usluge urbanističkog planiranja i krajobrazne arhitekture	8674
Povezane usluge znanstvenog i tehničkog savjetovanja	8675 ⁽¹⁾

Napomena:

Obuhvaćene usluge podliježu ograničenjima i uvjetima utvrđenima u Obvezujućem rasporedu posebnih obveza svake stranke u okviru GATS-a.

DIO 6.

GRAĐEVINSKE USLUGE OBUHVAĆENE SPORAZUMOM

Za Europsku uniju i Republiku Kazahstan:

Ovaj se Sporazum primjenjuje na nabavu svih građevinskih usluga navedenih u CPCprov-u, koje nabavljaju tijela navedena u dijelovima od 1. do 3. ovog Priloga.

Napomena:

Obuhvaćene usluge podliježu ograničenjima i uvjetima utvrđenima u Obvezujućem rasporedu posebnih obveza svake stranke u okviru GATS-a.

DIO 7.

OPĆE NAPOMENE

Za Europsku uniju:

- Poglavlje 8. (Javna nabava) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma ne obuhvaća:
 - nabavu poljoprivrednih proizvoda provedenu radi pružanja potpore programima za potporu poljoprivredi i programima za prehranu ljudi (na primjer pomoć u hrani uključujući hitnu humanitarnu pomoć); i
 - nabavu u svrhu stjecanja, razvoja, produkcije ili koprodukcije programskog materijala od strane radiotelevizijskih subjekata i ugovore o terminima radiotelevizijskog emitiranja.
- Nabava koju provode naručitelji iz dijelova 1. i 2. ovog Priloga u vezi s djelatnostima u područjima pitke vode, energetike, prometa i poštanskog sektora nije obuhvaćena ovim Sporazumom osim ako je obuhvaćena dijelom 3. ovog Priloga.
- U odnosu na Ålandske otoke, primjenjuju se posebni uvjeti Protokola br. 2 o Ålandskim otocima uz Ugovor o pristupanju Austrije, Finske i Švedske Europskoj uniji.

⁽¹⁾ Osim zemljišne izmjere u svrhu utvrđivanja pravnih granica, zračnog snimanja i zračnog kartografiranja i osim CPC 86754 kako je predviđeno u Obvezujućem rasporedu posebnih obveza Republike Kazahstana u okviru GATS-a.

4. U pogledu nabava koje naručitelji provode u području obrane i sigurnosti, obuhvat je ograničen na robu i materijale koji nisu sigurnosno osjetljivi i nisu namijenjeni za ratovanje.
5. Nabava robe ili usluga od strane naručitelja kao komponenti nabave koje same nisu obuhvaćene ovim Sporazumom ne smatra se obuhvaćenom nabavom.

Za Republiku Kazahstan:

1. Poglavlje 8. (Javna nabava) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma ne obuhvaća:
 - (a) nabavu poljoprivrednih proizvoda provedenu radi pružanja potpore programima za potporu poljoprivredi, uključujući nabavu u svrhe osiguranja potrebnih rezervi hrane, i programima za prehranu ljudi (na primjer pomoć u hrani uključujući hitnu humanitarnu pomoć);
 - (b) nabavu u svrhu stjecanja, razvoja, produkcije ili koprodukcije programskog materijala od strane radiotelevizijskih subjekata i ugovore o terminima radiotelevizijskog emitiranja;
 - (c) nabavu robe, radova ili usluga u skladu s člankom 41. stavkom 3. Zakona br. 303-III o javnoj nabavi od 21. srpnja 2007. ako uključuje informacije koje predstavljaju državnu tajnu;
 - (d) nabavu u području istraživanja svemira i razvoju u tom području za miroljubive svrhe, međunarodnu suradnju u provedbi zajedničkih projekata i programa u području svemirskih aktivnosti;
 - (e) nabavu robe, radova i usluga čiji je isključivi dobavljač prirodni ili državni monopol; ili
 - (f) nabavu financijskih usluga, osim ako je drukčije navedeno u dijelu 5. ovog Priloga.
2. Poglavlje 8. (Javna nabava) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma ne primjenjuje se na rezervacije predviđene u korist malih poduzeća ili poduzeća koja su u vlasništvu pripadnika manjinâ ili poduzeća koja zapošljavaju osobe s posebnim potrebama. Rezervacija znači bilo koji oblik preferencijalnog tretmana, poput ekskluzivnog prava na dobavljanje robe ili pružanje usluge ili povlaštenu cijenu.
3. Poglavlje 8. (Javna nabava) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma ne obuhvaća nabavu koje provodi obuhvaćeno tijelo u ime neobuhvaćenog tijela.
4. Nabava robe ili usluga od strane naručitelja kao komponenti nabave koje same nisu obuhvaćene ovim Sporazumom, ne smatra se obuhvaćenom nabavom.
5. Nabava koju provode naručitelji iz dijelova 1. i 2. ovog Priloga u vezi s djelatnostima u područjima pitke vode, energetike, prometa i poštanskog sektora nije obuhvaćena ovim Sporazumom, osim ako je obuhvaćena dijelom 3. ovog Priloga..

—

PRILOG IV.

MEDIJI ZA OBJAVU INFORMACIJA O NABAVI I OBAVIJESTI IZ POGLAVLJA 8. (JAVNA NABAVA)
GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)

DIO 1.

MEDIJI ZA OBJAVU INFORMACIJA O NABAVI

Za EUROPSKU UNIJU:

SLUŽBENI LIST EUROPSKE UNIJE

<http://simap.europa.eu>

BELGIJA

Zakoni, kraljevski propisi, ministarski propisi, ministarske okružnice – le Moniteur Belge

Sudska praksa – Pasicrisie

BUGARSKA

Zakoni i propisi – Държавен вестник (Službeno državno glasilo)

Sudske odluke – www.sac.government.bg

Upravna rješenja opće primjene i postupci – www.aop.bg i www.cpc.bg

ČEŠKA REPUBLIKA

Zakoni i propisi – Sbirka zákonů České republiky (Zbirka zakona Češke Republike)

Rješenja Ureda za zaštitu natjecanja – Zbirka rješenja Ureda za zaštitu natjecanja

DANSKA

Zakoni i propisi – Lovtidende

Sudske odluke – Ugeskrift for Retsvaesen

Upravna rješenja i postupci – Ministerialtidende

Rješenja Žalbenog vijeća za javnu nabavu – Konkurrencerådets Dokumentation

NJEMAČKA

Zakonodavstvo i propisi – Bundesanzeiger

Sudske odluke: Entscheidungsammlungen des Bundesverfassungsgerichts, Bundesgerichtshofs, Bundesverwaltungsgerichts,

Bundesfinanzhofs sowie der Oberlandesgerichte

ESTONIJA

Zakoni, propisi i upravna rješenja opće primjene: Riigi Teataja

Sudske odluke Vrhovnog suda Estonije: Riigi Teataja (dio 3.)

IRSKA

Zakonodavstvo i propisi – Iris Oifigiúil (Službeno glasilo irske vlade)

GRČKA

Službeno državno glasilo Helenske Republike – Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας

ŠPANJOLSKA

Zakonodavstvo – Boletín Oficial del Estado

Sudske presude – nema službene objave

FRANCUSKA

Zakonodavstvo – Journal Officiel de la République française

Sudska praksa – Recueil des arrêts du Conseil d'Etat

Revue des marchés publics

HRVATSKA

Narodne novine – <http://www.nn.hr>

ITALIJA

Zakonodavstvo – Gazzetta Ufficiale

Sudska praksa – nema službene objave

CIPAR

Zakonodavstvo – Službeno glasilo Republike (Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας)

Sudske odluke: Odluke Vrhovnog suda – Ured za publikacije (Αποφάσεις Ανωτάτου Δικαστηρίου 1999 – Τυπογραφείο της Δημοκρατίας)

LATVIJA

Zakonodavstvo – „Latvijas Vēstnesis” (službeno glasilo)

LITVA

Zakoni, propisi i upravne odredbe – Službeno glasilo („Valstybės Žinios”) Republike Litve

Sudske odluke, sudska praksa – Bilten Vrhovnog suda Litve „Teismų praktika”; Bilten Vrhovnog upravnog suda Litve „Administracinių teismų praktika”

LUKSEMBURG

Zakonodavstvo – Memorial

Sudska praksa – Pasicrisie

MAĐARSKA

Zakonodavstvo – Magyar Közlöny (Službeno glasilo Republike Mađarske)

Sudska praksa – Közbeszerzési Értesítő – a Közbeszerzések Tanácsa

Hivatalos Lapja (Bilten o javnoj nabavi – Službeno glasilo Vijeća za javnu nabavu)

MALTA

Zakonodavstvo – Službeno državno glasilo

NIZOZEMSKA

Zakonodavstvo – Nederlandse Staatscourant i/ili Staatsblad

Sudska praksa – nema službene objave

AUSTRIJA

Zakonodavstvo – Österreichisches Bundesgesetzblatt Amtsblatt zur Wiener Zeitung

Sudske odluke, sudska praksa – Sammlung von Entscheidungen des Verfassungsgerichtshofes

Sammlung der Entscheidungen des Verwaltungsgerichtshofes -administrativrechtlicher und finanzrechtlicher Teil

Amtliche Sammlung der Entscheidungen des OGH in Zivilsachen

POLJSKA

Zakonodavstvo – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (Kronika zakona – Republika Poljska)

Sudske odluke, sudska praksa – „Zamówienia publiczne w orzecznictwie. Wybrane orzeczenia zespołu arbitrów i Sądu Okręgowego w Warszawie” (Odabir odluka arbitražnih vijeća i Regionalnog suda u Varšavi)

PORTUGAL

Zakonodavstvo – Diário da República Portuguesa 1a Série A e 2a série

Sudske publikacije – Boletim do Ministério da Justiça

Colectânea de Acordos do SupremoTribunal Administrativo;

Colectânea de Jurisprudencia das Relações

RUMUNJSKA

Zakoni i propisi – Monitorul Oficial al României (Službeni list Rumunjske)

Sudske odluke, upravna rješenja opće primjene i sve procedure – www.anrmap.ro

SLOVENIJA

Zakonodavstvo – Službeno glasilo Republike Slovenije

Sudske odluke – nema službene objave

SLOVAČKA

Zakonodavstvo – Zbierka zákonov (Zbirka zakona)

Sudske odluke – nema službene objave

FINSKA

Suomen Säädoskokoelma – Finlands Författningssamling (Zbirka zakona Finske)

ŠVEDSKA

Svensk Författningssamling (Švedski kodeks zakona)

UJEDINJENA KRALJEVINA

Zakonodavstvo – HM Stationery Office

Sudska praksa – Law Reports

„Javna tijela” – HM Stationery Office

Za REPUBLIKU KAZAHSTAN:

Internetska stranica Republike Kazahstana o javnim nabavama: <http://goszakup.gov.kz>

Pravni informacijski sustav regulatornih pravnih akata Republike Kazahstana <http://adilet.zan.kz>

DIO 2.

MEDJI ZA OBJAVLJIVANJE OBAVIJESTI

Za Europsku uniju:

Službeni list Europske unije <http://simap.europa.eu>

Za Republiku Kazahstan:

Internetska stranica Republike Kazahstana o javnim nabavama <http://goszakup.gov.kz>

—

PRILOG V.

**POSLOVNIK ZA ARBITRAŽU U SKLADU S POGLAVLJEM 14. (RJEŠAVANJE SPOROVA) GLAVE III.
(TRGOVINA I POSLOVANJE)**

Opće odredbe

1. U poglavlju 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma i za potrebe ovog Poslovnika:
 - (a) „savjetnik” znači osoba koju je stranka u sporu ovlastila da ju savjetuje ili da joj pomaže u vezi s postupkom arbitražnog vijeća;
 - (b) „arbitar” znači član arbitražnog vijeća osnovanog u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma;
 - (c) „pomoćnik” znači osoba koja u okviru mandata arbitra obavlja istraživanje ili pomaže tom arbitru;
 - (d) „stranka koja je podnijela prigovor” znači bilo koja stranka koja zahtijeva osnivanje arbitražnog vijeća u skladu s člankom 176. ovog Sporazuma;
 - (e) „stranka protiv koje je podnesen prigovor” znači stranka koja navodno krši odredbe iz članka 173. ovog Sporazuma;
 - (f) „arbitražno vijeće” znači vijeće osnovano u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma;
 - (g) „zastupnik stranke” znači zaposlenik stranke ili bilo koja osoba koju je stranka imenovala u svrhu rješavanja spora u okviru ovog Sporazuma;
 - (h) „dan” znači kalendarski dan;
 - i. „radni dan” znači svaki dan osim državnog praznika, subote i nedjelje.
2. Stranke dijele organizacijske troškove, uključujući naknadu za arbitre i troškove arbitara.

Obavijesti

3. Zahtjev za savjetovanje i zahtjev za osnivanje arbitražnog vijeća dostavljaju se drugoj stranci elektroničkim putem, telefaksom, preporučenom poštom, po kuriru ili bilo kojim drugim telekomunikacijskim sredstvom kojim se osigurava dokaz o njihovom slanju.
4. Svaka stranka u sporu i arbitražno vijeće dostavlja drugoj stranci i, ako je potrebno, svakom od arbitara, sve dokumente osim zahtjeva za savjetovanje i zahtjeva za osnivanje vijeća e-poštom i telefaksom, preporučenom poštom, po kuriru ili bilo kojim drugim telekomunikacijskim sredstvom kojim se osigurava dokaz o njihovom slanju. Osim ako se dokaže drukčije, smatra se da je poruka poslana elektroničkom poštom dostavljena na dan njezinog slanja. Ako je neki od popratnih dokumenata povjerljiv ili prevelik za slanje e-poštom, stranka koja šalje dokument može ga drugoj stranci poslati u nekom drugom elektroničkom formatu i, ako je to potrebno, svakom od arbitara, u roku od jednog dana od dostave poruke e-pošte. U takvim slučajevima stranka koja šalje dokument e-poštom obavješćuje drugu stranku i, ako je to potrebno, svakog od arbitara, o slanju dokumenta te naznačuje njegov sadržaj.
5. Sve obavijesti naslovljavaju se na vladu Republike Kazahstana, odnosno na Glavnu upravu za trgovinu Europske komisije. U roku od 30 dana od početka primjene glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma, stranke međusobno razmjenjuju podatke o elektroničkoj komunikaciji u skladu s pravilima 3. i 4. ovog Poslovnika. O svakoj promjeni adresa e-pošte ili drugih elektroničkih podataka za kontakt obavješćuje se, bez odgode, drugu stranku i, prema potrebi, arbitražno vijeće.
6. Manje administrativne pogreške u zahtjevima, obavijestima, pisanim podnescima ili drugim dokumentima povezanim s postupkom arbitražnog vijeća mogu se ispraviti hitnom dostavom novog dokumenta u kojem su jasno navedene izmjene.

7. Ako je zadnji dan roka za dostavu određenog dokumenta subota, nedjelja ili državni praznik u Europskoj uniji ili u Republici Kazahstanu, zadnji dan roka za dostavu je sljedeći radni dan. Ako je dokument stranci dostavljen na dan koji je u toj stranci državni praznik, smatra se da je dokument dostavljen sljedećeg radnog dana. Smatra se da je dan primitka dokumenta isti kao i dan njegove dostave.

Početak arbitraže

8. (a) Ako se u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma ili pravilima 19., 20. ili 47. ovog Poslovnika bilo kojeg člana arbitražnog vijeća bira ždrijebom, izbor ždrijebom provodi se u vrijeme i na mjestu koje odredi stranka koja je podnijela prigovor. O tim se informacijama odmah obavještava stranku protiv koje je podnesen prigovor. Stranka protiv koje je podnesen prigovor može, ako to želi, biti prisutna tijekom izbora ždrijebom. Izbor ždrijebom provodi se u svakom slučaju pred onom strankom koja je prisutna/onim strankama koje su prisutne.
- (b) Ako se u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma ili pravilima 19., 20. ili 47. ovog Poslovnika bilo kojeg člana arbitražnog vijeća bira ždrijebom i ako postoje dva predsjednika Odbora za suradnju, oba predsjednika, ili njihovi predstavnici, ili samo jedan predsjednik u slučaju kada drugi predsjednik ili njegov predstavnik ne prihvati sudjelovati u izboru ždrijebom, provode/provodi odabir ždrijebom.
- (c) Stranke obavještavaju odabrane arbitre o njihovom imenovanju.
- (d) Arbitar koji je imenovan u skladu s postupkom utvrđenim u članku 177. ovog Sporazuma potvrđuje svoju dostupnost za obavljanje dužnosti člana arbitražnog vijeća Odbora za suradnju u roku od pet dana od dana kada je obaviješten o svojem imenovanju.
- (e) Osim ako se stranke u sporu dogovore drukčije, stranke održavaju sastanak s arbitražnim vijećem osobno ili korištenjem drugih sredstava komunikacije u roku od sedam dana od osnivanja arbitražnog vijeća. Stranke i arbitražno vijeće odlučuju o pitanjima koja stranke ili arbitražno vijeće smatraju potrebnima, uključujući naknadu i troškove koje treba platiti arbitrima. Naknade i troškovi moraju biti u skladu sa standardima WTO-a.
9. (a) Osim ako se stranke u roku od pet dana od datuma odabiranja arbitara dogovore drukčije, mandat arbitražnog vijeće jesti:
- „ispitati, s obzirom na odgovarajuće odredbe Sporazuma na koje se pozivaju stranke u sporu, pitanje iz zahtjeva za osnivanje arbitražnog vijeća, odlučiti o sukladnosti predmetne mjere s odredbama iz članka 173. i podnijeti izvješće u skladu s člancima 180., 181., 182. i 195. ovog Sporazuma.“*
- (b) Stranke moraju obavijestiti arbitražno vijeće o mandatu o kojem su se dogovorile u roku od tri dana od tog dogovora.

Početni podnesci

10. Stranka koja je podnijela prigovor dostavlja svoj početni pisani podnesak najkasnije 20 dana nakon dana osnivanja arbitražnog vijeća. Stranka protiv koje je podnesen prigovor dostavlja svoj pisani odgovor najkasnije 20 dana nakon dana primitka početnog pisanog podneska.

Način rada arbitražnih vijeća

11. Predsjednik arbitražnog vijeća predsjedava svim sjednicama arbitražnog vijeća. Arbitražno vijeće može na predsjednika prenijeti ovlast za donošenje upravnih i postupovnih odluka.
12. Ako u poglavlju 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma nije drukčije predviđeno, arbitražno vijeće može svoje aktivnosti obavljati putem bilo kojeg sredstva, uključujući telefon, telefaks ili računalne veze.
13. Samo arbitri mogu sudjelovati u raspravama arbitražnog vijeća, ali arbitražno vijeće može dopustiti da na raspravi budu prisutni njihovi pomoćnici.

14. Izrada izvješća u isključivoj je nadležnosti arbitražnog vijeća i ta se nadležnost ne može prenijeti.
15. Ako se pojavi postupovno pitanje koje nije obuhvaćeno odredbama poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma i priložima od V. do VII. ovom Sporazumu, arbitražno vijeće može, nakon savjetovanja sa strankama, usvojiti odgovarajući postupak koji je u skladu s tim odredbama.
16. Ako arbitražno vijeće smatra da je potrebno promijeniti bilo koji rok za njegove postupke, osim rokova navedenih u poglavlju 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma, ili provesti bilo koje druge postupovne ili administrativne prilagodbe, ono u pisanom obliku obavješćuje stranke u sporu o razlozima promjene ili prilagodbe te o potrebnom roku ili potrebnoj prilagodbi.

Zamjena

17. Ako arbitar nije u mogućnosti sudjelovati u arbitražnom postupku u okviru poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma, povuče se iz arbitraže ili ga se mora zamijeniti drugim arbitrom zbog neispunjavanja zahtjeva iz Kodeksa ponašanja navedenog u Prilogu VI. ovom Sporazumu, zamjenski arbitar se odabire u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma i pravilom 8. ovog Poslovnika.
18. Ako stranka u sporu smatra da arbitar ne ispunjava zahtjeve iz Kodeksa ponašanja i da ga stoga treba zamijeniti, ta stranka o tome obavješćuje drugu stranku u sporu u roku od 15 dana od dana kada je pribavila dokaze o okolnostima koje ukazuju na materijalno kršenje Kodeksa ponašanja od strane arbitra.
19. Ako stranka u sporu smatra da arbitar koji nije predsjednik ne ispunjava zahtjeve iz Kodeksa ponašanja, stranke u sporu se savjetuju i, ako se dogovore o potrebi zamjene arbitra, biraju novog arbitra u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma i pravilom 8. ovog Poslovnika.

Ako se stranke u sporu ne uspiju dogovoriti o potrebi zamjene arbitra, svaka stranka u sporu može zahtijevati da se to pitanje uputi predsjedniku arbitražnog vijeća čija je odluka konačna.

Ako, na temelju takvog zahtjeva, predsjednik smatra da arbitar ne ispunjava zahtjeve iz Kodeksa ponašanja, novog se arbitra bira u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma i pravilom 8. ovog Poslovnika.

20. Ako stranka smatra da predsjednik arbitražnog vijeća ne ispunjava zahtjeve iz Kodeksa ponašanja, stranke se savjetuju i, ako se dogovore o potrebi zamjene predsjednika, biraju novog predsjednika u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma i pravilom 8. ovog Poslovnika.

Ako se stranke ne dogovore o potrebi zamjene predsjednika, svaka stranka može zahtijevati da se to pitanje uputi jednom od preostalih članova iz skupine osoba s potpopisa predsjednikâ iz članka 196. stavka 1. ovog Sporazuma. Predsjednik Odbora za suradnju ili njegov predstavnik ždrijebom biraju tu osobu. Odluka o potrebi zamjene predsjednika koju donese na taj način odabrana osoba konačna je.

Ako na taj način odabrana osoba odluči da prvotni predsjednik ne ispunjava zahtjeve iz Kodeksa ponašanja, on ždrijebom bira novog predsjednika iz preostale skupine osoba s potpopisa predsjednikâ iz članka 196. stavka 1. ovog Sporazuma. Izbor novog predsjednika obavlja se u roku od pet dana od dana odluke iz ovog stavka.

21. Postupci arbitražnog vijeća suspendiraju se tijekom razdoblja potrebnog za provedbu postupaka predviđenih u pravilima 18., 19., i 20. ovog Poslovnika.

Saslušanja

22. Predsjednik arbitražnog vijeća u savjetovanju sa strankama u sporu i drugim članovima arbitražnog vijeća utvrđuje datum i vrijeme saslušanja te šalje strankama u sporu pisanu potvrdu o tome. Stranka zadužena za logističko upravljanje postupcima tu informaciju čini dostupnom javnosti osim ako je saslušanje zatvoreno za javnost. Osim ako se tome usprotivi jedna od stranaka, arbitražno vijeće može odlučiti ne sazvati saslušanje.

23. Osim ako se stranke dogovore drukčije, saslušanje se održava u Bruxellesu ako je stranka koja je podnijela prigovor Republika Kazahstan, a u Astani ako je stranka koja je podnijela prigovor Europska unija.
24. Ako se stranke tako dogovore, arbitražno vijeće može sazvati dodatna saslušanja.
25. Svi arbitri moraju biti prisutni tijekom cijelog trajanja svakog saslušanja.
26. Bez obzira na to jesu li postupci otvoreni za javnost ili nisu, sljedeće osobe mogu prisustvovati saslušanju:
 - (a) zastupnici stranaka u sporu;
 - (b) savjetnici stranaka u sporu;
 - (c) administrativno osoblje, usmeni prevoditelji, pismeni prevoditelji i zapisničari; i
 - (d) pomoćnici arbitara.Arbitražnom vijeću mogu se obraćati samo zastupnici i savjetnici stranaka u sporu.
27. Svaka stranka u sporu najkasnije pet dana prije dana saslušanja arbitražnom vijeću dostavlja popis s imenima osoba koje će usmeno iznijeti argumente ili prezentacije na saslušanju u ime te stranke i popis s imenima drugih zastupnika ili savjetnika koji će prisustvovati saslušanju.
28. Arbitražno vijeće vodi saslušanje na sljedeći način, osiguravajući jednako vrijeme stranci koja je podnijela prigovor i stranci protiv koje je podnesen prigovor:

Argument

- (a) argument stranke koja je podnijela prigovor
- (b) argument stranke protiv koje je podnesen prigovor

Protuargument

- (a) argument stranke koja je podnijela prigovor
- (b) odgovor stranke protiv koje je podnesen prigovor;

29. Arbitražno vijeće može u svakom trenutku tijekom saslušanja uputiti pitanja strankama u sporu.
30. Arbitražno vijeće osigurava da se zapisnik sa svakog saslušanja u najkraćem mogućem roku sastavi i dostavi strankama u sporu. Stranke u sporu mogu iznijeti primjedbe na zapisnik, a arbitražno vijeće ih može razmotriti.
31. Svaka stranka u sporu može u roku od deset dana od dana saslušanja dostaviti dopunski pisani podnesak u vezi s bilo kojim pitanjem koje se pojavilo tijekom saslušanja.

Pitanja u pisanom obliku

32. Arbitražno vijeće može u svakom trenutku tijekom postupka uputiti pitanja u pisanom obliku jednoj ili objema strankama u sporu. Svaka stranka u sporu prima presliku svih pitanja koje je postavilo arbitražno vijeće.
33. Stranka u sporu presliku svojeg pisanog odgovora na pitanja arbitražnog vijeća dostavlja drugoj stranci u sporu. Svaka stranka u sporu ima mogućnost da, u roku od pet dana od dana primitka takvog odgovora, u pisanom obliku dostavi svoje primjedbe na odgovor druge stranke.

Povjerljivost

34. Svaka stranka u sporu i njezini savjetnici tretiraju kao povjerljivu svaku informaciju koju je druga stranka u sporu podnijela arbitražnom vijeću i koju je označila kao povjerljivu. Ako stranka u sporu arbitražnom vijeću podnese povjerljivu verziju svojih pisanih podnesaka, ta stranka također, na zahtjev druge stranke i najkasnije 15 dana nakon dana zahtjeva odnosno dana podnošenja, ovisno o tome koji je od ta dva dana kasniji, dostavlja sažetak informacija iz svojih podnesaka koji nije povjerljiv i koji bi se mogao objaviti, uz objašnjenje razloga zbog kojih su neobjavljene informacije povjerljive. Ništa u ovom Poslovniku ne sprečava stranku u sporu da javnosti otkrije svoja stajališta, pod uvjetom da, prilikom upućivanja na informacije koje je podnijela druga stranka, ne otkrije nikakve informacije koje je druga stranka označila kao povjerljive.

Arbitražno vijeće sastaje se na zatvorenoj sjednici kada podnesci i argumenti stranke sadržavaju povjerljive informacije. Stranke u sporu i njihovi savjetnici poštuju povjerljivost saslušanja arbitražnog vijeća kada se saslušanja održavaju na zatvorenim sjednicama.

Verzija izvješća arbitražnog vijeća koja nije povjerljiva

35. Ako izvješće arbitražnog vijeća sadržava informacije koje je stranka označila kao povjerljive, arbitražno vijeće izrađuje verziju izvješća arbitražnog vijeća koja nije povjerljiva. Strankama se daje prilika da iznesu primjedbe na verziju koja nije povjerljiva, a arbitražno vijeće uzima njihove primjedbe u obzir pri sastavljanju konačne verzije izvješća arbitražnog vijeća koja nije povjerljiva.

Kontakti *ex parte*

36. Arbitražno vijeće ne sastaje se sa jednom strankom niti stupa u kontakt s njom u odsutnosti druge stranke.
37. Nijedan član arbitražnog vijeća ne smije raspravljati o bilo kojem aspektu predmeta postupka s jednom strankom ili objema strankama u sporu u odsutnosti drugih arbitara.

Podnesci *amicus curiae*

38. Osim ako se stranke u roku od tri dana od dana osnivanja arbitražnog vijeća dogovore drukčije, arbitražno vijeće može primiti nezatražene pisane podneske od fizičkih ili pravnih osoba s poslovnim nastanom na području jedne od stranaka u sporu koje su neovisne o vladama stranaka u sporu, pod uvjetom da su dostavljeni u roku od deset dana od dana osnivanja arbitražnog vijeća, da su sažeti i ni u kojem slučaju dulji od 15 stranica s dvostrukim razmakom te da su izravno relevantni za činjenična ili pravna pitanja koja razmatra arbitražno vijeće.
39. Podnesak sadržava opis osobe koja ga podnosi, bez obzira na to je li riječ o fizičkoj ili pravnoj osobi, uključujući državljanstvo ili mjesto poslovnog nastana te osobe, prirodu njezinih djelatnosti, njezin pravni status, opće ciljeve i izvor njezina financiranja; u podnesku se također navodi priroda interesa te osobe u arbitražnom postupku. Podnesak mora biti napisan na jezicima koje odaberu stranke u sporu u skladu s pravilima 42. i 43. ovog Poslovnika.
40. Arbitražno vijeće u svojem izvješću nabraja sve podneske koje je zaprimilo i koji su u skladu s pravilima 38. i 39. ovog Poslovnika. Arbitražno vijeće nije dužno u svojem izvješću spomenuti argumente iznesene u tim podnescima. Svaki takav podnesak dostavlja se strankama u sporu kako bi mogle iznijeti svoje primjedbe. Primjedbe stranaka u sporu podnose se u roku od deset dana od primitka podneska, a arbitražno vijeće uzima u obzir sve takve primjedbe.

Hitni slučajevi

41. U hitnim slučajevima iz poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma, arbitražno vijeće, nakon savjetovanja sa strankama, prilagođava rokove iz ovog Poslovnika prema potrebi te obavješćuje stranke o tim prilagodabama.

Pisano i usmeno prevođenje

42. Tijekom savjetovanja iz članka 174. ovog Sporazuma, a najkasnije na sastanku iz pravila 8. točke (e) ovog Poslovnika, stranke u sporu nastoje se dogovoriti o zajedničkom radnom jeziku za postupke pred arbitražnim vijećem.
43. Ako se stranke ne mogu dogovoriti o zajedničkom radnom jeziku, svaka stranka svoje pisane podneske sastavlja na jeziku koji ona odabere. U tom slučaju ta stranka istodobno osigurava pisani prijevod na jeziku koji je odabrala druga stranka, osim ako su podnesci napisani na jednom od radnih jezika WTO-a. Stranka protiv koje je podnesen prigovor organizira usmeno prevođenje usmenih podnesaka na jezike koje su stranke odabrale.
44. Izvješća arbitražnog vijeća sastavljaju se na jeziku ili jezicima koje su odabrale stranke u sporu.
45. Svaka stranka u sporu može dostaviti primjedbe u vezi s točnosti prijevoda bilo koje verzije prijevoda dokumenta koja je izrađena u skladu s ovim Poslovnikom.
46. Svaka stranka snosi troškove prijevoda svojih pisanih podnesaka. Stranke u sporu u jednakoj mjeri snose sve troškove prijevoda izvješća arbitražnog vijeća.

Drugi postupci

47. Ovaj se Poslovnik može primijeniti i na postupke utvrđene na temelju članka 174., članka 184. stavka 2., članka 185. stavka 2., članka 186. stavka 3. i članka 187. stavka 2. ovog Sporazuma. Međutim, arbitražno vijeće prilagođava rokove utvrđene u ovom Poslovniku u skladu s posebnim rokovima predviđenima za donošenje izvješća arbitražnog vijeća u tim drugim postupcima.
-

PRILOG VI.

**KODEKS PONAŠANJA ZA ČLANOVE ARBITRAŽNIH VIJEĆA I POSREDNIKE U SKLADU S POGLAVLJEM 14.
(RJEŠAVANJE SPOROVA) GLAVE III. (TRGOVINA I POSLOVANJE)**

Definicije

1. U ovom Kodeksu ponašanja:

- (a) „arbitar” znači član arbitražnog vijeća osnovanog u skladu s člankom 177. ovog Sporazuma;
- (b) „kandidat” znači osoba čije je ime na popisu arbitara iz članka 196. ovog Sporazuma i koju se uzima u obzir pri odabiru članova arbitražnog vijeća s skladu s člankom 177. ovog Sporazuma;
- (c) „pomoćnik” znači osoba koja u okviru mandata arbitra provodi istraživanja ili pomaže arbitru;
- (d) „postupak”, osim ako je određeno drukčije, znači postupak arbitražnog vijeća u skladu s poglavljem 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma;
- (e) „osoblje”, u odnosu na pojedinog arbitra, znači osobe koje su pod vodstvom i nadzorom arbitra, a koje nisu pomoćnici;
- (f) „posrednik” znači osoba koja vodi postupak posredovanja u skladu s Prilogom VII. ovom Sporazumu.

Odgovornosti u okviru postupka

2. Svaki kandidat i arbitar izbjegava neprimjerenom ponašanje i davanje utiska neprimjerenog ponašanja, samostalan je i nepristran, izbjegava izravne i neizravne sukobe interesa te poštuje visoke standarde ponašanja kako bi se očuvalo poštenje i nepristranost mehanizma rješavanja sporova. Bivši arbitri moraju poštovati obveze utvrđene u pravilima 15., 16., 17. i 18. ovog Kodeksa ponašanja.

Obveze otkrivanja podataka

- 3. Prije potvrđivanja njegova izbora za arbitra u skladu s poglavljem 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma, kandidat otkriva svaki interes, odnos ili pitanje koji bi mogli utjecati na njegovu neovisnost ili nepristranost ili koji bi mogli opravdano stvoriti dojam neprimjerenosti ili pristranosti u postupku. Kandidat u tu svrhu poduzima sve razumne napore kako bi stekao saznanja o postojanju svih takvih interesa, odnosa i pitanja.
- 4. Kandidat ili arbitar u pisanom obliku obavješćuje isključivo Odbor za suradnju o svim pitanjima koja se odnose na stvarna ili moguća kršenja ovog Kodeksa ponašanja, kako bi ih stranke mogle razmotriti.
- 5. Nakon što je izabran, arbitar i dalje poduzima sve opravdane napore kako bi stekao saznanja o postojanju svih interesa, odnosa ili pitanja iz pravila 3. ovog Kodeksa ponašanja, te ih otkriva. Obveza otkrivanja trajna je obveza te je arbitar dužan otkriti sve takve interese, odnose ili pitanja koji se mogu pojaviti u bilo kojoj fazi postupka. Arbitar takve interese, odnose ili pitanja otkriva na način da o njima u pisanom obliku obavješćuje Odbor za suradnju kako bi ih stranke mogle razmotriti.

Dužnosti arbitara

- 6. Nakon potvrđivanja njegovo izbora, arbitar mora biti spreman obavljati i obavlja svoje dužnosti tijekom cijelog postupka temeljito, brzo, pošteno i marljivo.
- 7. Arbitri uzimaju u obzir samo ona pitanja koja su se pojavila u postupku i koja su potrebna za donošenje izvješća vijeća i tu dužnost ne prenose drugoj osobi.

8. Arbitri poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurali da su njihovi pomoćnici i osoblje upoznati s pravilima 2., 3., 4., 5., 16., 17. i 18. ovog Kodeksa ponašanja i da ih se pridržavaju.
9. Arbitar ne uspostavlja kontakte *ex parte* povezane s postupkom.

Neovisnost i nepristranost arbitara

10. Arbitri moraju biti neovisni i nepristrani te izbjegavati stvaranje dojma neprimjerenog ponašanja i pristranosti te se ne smiju ravnati prema vlastitim interesima, vanjskom pritisku, političkim interesima, zahtjevima javnosti i odanosti stranci ili strahu od kritike.
11. Arbitri ne prihvaćaju, izravno ili neizravno, bilo kakvu obvezu niti korist koja bi na bilo koji način utjecala, ili odavala dojam da utječe, na pravilno obavljanje njihovih dužnosti.
12. Arbitri ne koriste svoje mjesto u arbitražnom vijeću za ostvarivanje bilo kakvih osobnih ili privatnih interesa. Arbitri izbjegavaju radnje koje bi mogle stvoriti dojam da su u takvom položaju da se na njih može utjecati.
13. Arbitri ne dopuštaju da financijski, poslovni, profesionalni, obiteljski ili društveni odnosi ili obveze utječu na njihovo ponašanje ili prosudbu.
14. Arbitri moraju izbjegavati uspostavljanje bilo kakvih odnosa ili stjecanje bilo kakvih financijskih interesa koji bi mogli utjecati na njihovu nepristranost ili koji bi mogli opravdano stvoriti dojam postojanje neprimjerenosti ili pristranosti.

Obveze bivših arbitara

15. Svi bivši arbitri moraju izbjegavati radnje koje mogu stvoriti dojam da su bili pristrani pri obavljanju svojih dužnosti ili da su imali koristi od odluke ili izvješća arbitražnog vijeća.

Povjerljivost

16. Arbitri odnosno bivši arbitri nikada ne otkrivaju i ne koriste bilo kakve informacije koje nisu namijenjene javnosti, a odnose se na postupak ili za koje su saznali tijekom postupka, osim za potrebe tog postupka, a u svakom slučaju takve informacije ne otkrivaju i ne koriste kako bi ostvarili bilo kakvu osobnu korist ili korist za drugoga ili nanijeli štetu tuđim interesima.
17. Arbitar ne smije otkrivati sadržaj izvješća arbitražnog vijeća ili dijelova tog izvješća dok se ono ne objavi u skladu s poglavljem 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma.
18. Arbitar odnosno bivši arbitar ne smije nikada otkriti vijećanja arbitražnog vijeća ili stajalište bilo kojeg arbitra.

Troškovi

19. Svaki arbitar bilježi i podnosi konačni račun za vrijeme koje je posvetio postupku i za svoje troškove kao i za vrijeme te troškove svojeg pomoćnika i osoblja.

Posrednici

20. Pravila opisana u ovom Kodeksu ponašanja kako se primjenjuju na arbitre odnosno bivše arbitre primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na posrednike.
-

PRILOG VII.

**MEHANIZAM POSREDOVANJA U SKLADU S POGLAVLJEM 14. (RJEŠAVANJE SPOROVA) GLAVE III.
(TRGOVINA I POSLOVANJE)**

Članak 1.

Cilj

Cilj je ovog Priloga olakšati pronalaženje sporazumnog rješenja sveobuhvatnim i žurnim postupkom uz pomoć posrednika.

Odjeljak A

Postupak u okviru mehanizma posredovanja

Članak 2.

Zahtjev za informacije

1. U svakom trenutku prije pokretanja postupka posredovanja stranka može podnijeti pisani zahtjev za informacije u pogledu mjere koja negativno utječe na trgovinu ili ulaganja između stranaka. Stranka kojoj je takav zahtjev upućen dostavlja u roku od 20 dana od primitka zahtjeva pisani odgovor koji sadrži njezine komentare o informacijama sadržanima u zahtjevu.
2. Ako stranka koja daje odgovor smatra da neće moći dostaviti odgovor u roku od 20 dana od primitka zahtjeva, ona o tome odmah obavješćuje stranku koja podnosi zahtjev i navodi razloge za odgodu te pruža procjenu najkraćeg razdoblja unutar kojeg će ona moći dati svoj odgovor.

Članak 3.

Pokretanje postupka

1. Stranka može u bilo kojem trenutku, pisanim zahtjevom koji se dostavlja drugoj stranci, zatražiti da stranke započnu postupak posredovanja. Zahtjev mora biti dovoljno podroban kako bi se jasno predočili razlozi za zabrinutost stranke koja ga upućuje te se u njemu:
 - (a) utvrđuje konkretna predmetna mjera;
 - (b) navodi izjava o navodnim negativnim učincima za koje stranka koja podnosi zahtjev smatra da ih mjera ima ili da će ih imati na trgovinu ili ulaganje među strankama; i
 - (c) objašnjava zbog čega stranka koja podnosi zahtjev smatra da su ti učinci povezani s mjerom.
2. Postupak posredovanja može započeti samo uz obostranu suglasnost stranaka. Kada je podnesen zahtjev na temelju stavka 1., stranka kojoj je zahtjev podnesen razmatra ga u dobroj namjeri i u roku od deset dana od primitka zahtjeva dostavlja, u pisanom obliku, svoj prihvata ili odbijanje zahtjeva stranci koja podnosi zahtjev.

Članak 4.

Izbor posrednika

1. Stranke nastoje postići dogovor o izboru posrednika u roku od 15 dana od primitka prihvata zahtjeva iz članka 3. stavka 2. ovog Priloga.

2. U slučaju da se stranke ne mogu dogovoriti o posredniku u roku utvrđenom u stavku 1. ovog članka, bilo koja stranka može zatražiti od predsjednika Odbora za suradnju ili njegovog predstavnika da odabere posrednika ždrijebom s popisa utvrđenoga na temelju članka 196. stavka 1. ovog Sporazuma. Zastupnike objiju stranaka poziva se da prisustvuju izboru ždrijebom o čemu ih se mora dovoljno rano obavijestiti. Izbor ždrijebom provodi se u svakom slučaju pred onom strankom koja je prisutna/onim strankama koje su prisutne
3. Predsjednik Odbora za suradnju ili njegov predstavnik bira posrednika u roku od pet dana od zahtjeva podnesenog u skladu sa stavkom 2..
4. Ako popis iz članka 196. stavka 1. ovog Sporazuma nije utvrđen u vrijeme podnošenja zahtjeva u skladu s člankom 3. ovog Priloga, posrednika se bira ždrijebom među osobama koje je službeno predložila jedna od stranaka ili obje stranke.
5. Posrednik nije građanin nijedne stranke, osim ako se stranke drukčije dogovore.
6. Posrednik strankama na nepristran i transparentn način pomaže u razjašnjavanju mjere i njezinih mogućih učinaka na trgovinu te u postizanju sporazumnog rješenja.
7. Kodeks ponašanja za članove arbitražnih vijeća i posrednike naveden u Prilogu VI. ovom Sporazumu primjenjuje se, *mutatis mutandis*, na posrednike.
8. Pravila od 3. do 7. (Obavijesti) i pravila od 42. do 46. (Pisanoi usmeno prevođenje) Poslovnika za arbitražu navedenog u Prilogu V. ovom Sporazumu primjenjuju se *mutatis mutandis*.

Članak 5.

Pravila za postupak posredovanja

1. U roku od deset dana od imenovanja posrednika stranka koja je pozvala na postupak posredovanja u pisanom obliku dostavlja posredniku i drugoj stranci iscrpan opis problema, posebno djelovanja predmetne mjere i njezinih učinaka na trgovinu. Druga stranka u roku od 20 dana od primitka tog opisa može u pisanom obliku dostaviti svoje primjedbe na opis problema. Svaka od stranaka može u opisu ili primjedbama navesti bilo koju informaciju koju smatra relevantnom.
2. Posrednik može odlučiti o najprikladnijem načinu za razjašnjavanje dotične mjere i njezinih mogućih učinaka na trgovinu. Posebno, posrednik može organizirati sastanke stranaka, savjetovati se s njima zajedno ili pojedinačno, zatražiti pomoć odgovarajućih stručnjaka i dionika ili se s njima savjetovati te pružati strankama svu dodatnu potporu koju one zatraže. Posrednik se savjetuje sa strankama prije nego što zatraži pomoć ili savjete relevantnih stručnjaka i dionika.
3. Posrednik ne daje savjete niti komentare o usklađenosti predmetne mjere s ovim Sporazumom. Posrednik strankama može ponuditi savjet i predložiti rješenje koje će one razmotriti. Stranke mogu prihvatiti ili odbiti predloženo rješenje ili se mogu složiti oko drugog rješenja.
4. Postupak posredovanja provodi se na području stranke kojoj je zahtjev upućen ili, na temelju sporazumnog dogovora, na bilo kojoj drugoj lokaciji ili na bilo koji drugi način.
5. Stranke nastoje postići sporazumno rješenje u roku od 60 dana od imenovanja posrednika. Do postizanja konačnog dogovora, stranke mogu razmotriti moguća privremena rješenja.
6. Sporazumno rješenje ili privremeno rješenje može se donijeti odlukom Odbora za suradnju. Sporazumna se rješenja objavljuju. Verzija koja je javno objavljena ne smije sadržavati informacije koje je stranka označila kao povjerljive.
7. Na zahtjev stranaka posrednik strankama dostavlja nacrt izvješća o činjeničnom stanju uz kratak sažetak: (i.) predmetne mjere; (ii.) provedenih postupaka; i (iii.) sporazumnih rješenja koja su eventualno postignuta, uključujući moguća privremena rješenja. Posrednik daje strankama na raspolaganje 15 dana unutar kojih one iznose primjedbe na nacrt izvješća. Nakon razmatranja primjedbi stranaka zaprimljenih u navedenom roku, posrednik strankama u roku od 15 dana dostavlja završno izvješće o činjeničnom stanju. Izvješće o činjeničnom stanju ne sadrži bilo kakvo tumačenje ovog Sporazuma.

8. Postupak završava:
- (a) kada stranke donesu sporazumno rješenje, na dan njegova donošenja;
 - (b) kada stranke u bilo kojoj fazi postupka postignu obostrani dogovor, na dan tog sporazumnog dogovora;
 - (c) pisanom izjavom posrednika, nakon savjetovanja sa strankama, o tome da daljnji napori posredovanja nemaju izgleda za uspjeh, na dan te izjave; ili
 - (d) pisanom izjavom stranke nakon proučavanja sporazumnih rješenja u okviru postupka posredovanja i nakon razmatranja svih savjeta i predloženih rješenja posrednika, na dan te izjave.

Odjeljak B

Provedba

Članak 6.

Provedba sporazumnog rješenja

1. Kada stranke postignu sporazum o rješenju, svaka stranka unutar dogovorenog razdoblja poduzima mjere potrebne za provedbu sporazumnog rješenja.
2. Stranka koja provodi mjeru u pisanom obliku obavješćuje drugu stranku o svim koracima ili mjerama poduzetima radi provedbe sporazumnog rješenja.

Odjeljak C

Opće odredbe

Članak 7.

Povjerljivost i odnos s rješavanjem sporova

1. Osim ako se stranke drukčije dogovore i ne dovodeći u pitanje članak 5. stavak 6. ovog Priloga, svi koraci postupka, uključujući svaki savjet ili predloženo rješenje povjerljivi su. Međutim, svaka stranka može javnosti otkriti činjenicu da je posredovanje u tijeku.
2. Postupkom posredovanja ne dovode se u pitanje prava i obveze stranaka u skladu s odredbama poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma ili bilo kojeg drugog sporazuma.
3. Savjetovanja u skladu s odredbama poglavlja 14. (Rješavanje sporova) glave III. (Trgovina i poslovanje) ovog Sporazuma nisu potrebna prije pokretanja postupka posredovanja. Međutim, stranka bi u načelu trebala iskoristiti druge relevantne odredbe o suradnji ili savjetovanju predviđene u ovom Sporazumu prije pokretanja postupka posredovanja.
4. Stranka se u drugim postupcima za rješavanje sporova u skladu s ovim Sporazumom ili drugim sporazumima ne oslanja na sljedeće i ne iznosi sljedeće kao dokaz, te vijeće ne uzima u obzir sljedeće:
 - (a) stajališta koja je zauzela druga stranka tijekom postupka posredovanja ili informacije prikupljene u skladu s člankom 5. stavkom 2. ovog Priloga;
 - (b) činjenicu da je druga stranka izrazila svoju spremnost prihvatiti rješenje za mjeru koja je predmetom posredovanja; ili
 - (c) savjete ili prijedloge koje je predložio posrednik.
5. Posrednik ne može biti član vijeća u postupku za rješavanje sporova u okviru ovog Sporazuma ili Sporazuma o WTO-u ako je riječ o istom pitanju za koje je bio posrednik.

*Članak 8.***Rokovi**

Svaki se rok iz ovog Priloga može izmijeniti sporazumnim dogovorom između stranaka.

*Članak 9.***Troškovi**

1. Svaka stranka snosi svoje troškove koji nastaju zbog sudjelovanja u postupku posredovanja.
2. Stranke zajednički i jednako dijele organizacijske troškove, uključujući naknadu za posrednika i troškove posrednika. Naknada za posrednika u skladu je s onom predviđenom za predsjednika arbitražnog vijeća u skladu s pravilom 8. točkom (e) Poslovnika navedenog u Prilogu V. ovom Sporazumu.

PROTOKOL

o uzajamnoj administrativnoj pomoći u carinskim pitanjima

Članak 1.

Definicije

Za potrebe ovog Protokola:

- (a) „carinsko zakonodavstvo” znači pravni ili regulatorni propisi koji se primjenjuju na područjima stranaka, a kojima se uređuju uvoz, izvoz i provoz robe te njezino stavljanje pod bilo koji carinski režim ili postupak, uključujući mjere zabrane, ograničavanja i kontrole za tu robu;
- (b) „podnositelj molbe” znači nadležno administrativno tijelo koje podnosi molbu za pomoć na temelju ovog Protokola i koje je stranka odredila u tu svrhu;
- (c) „primatelj molbe” znači nadležno administrativno tijelo koje prima molbu za pomoć na temelju ovog Protokola i koje je stranka odredila u tu svrhu;
- (d) „osobni podaci” znači sve informacije koje se odnose na identificiranog pojedinca ili pojedinca kojeg se može identificirati;
- (e) „postupanje koje predstavlja povredu carinskog zakonodavstva” znači svaka povreda ili pokušaj povrede carinskog zakonodavstva.

Članak 2.

Područje primjene

1. Stranke, u područjima svoje nadležnosti te na način i pod uvjetima utvrđenima u ovom Protokolu, pomažu jedna drugoj kako bi osigurale pravilnu primjenu svojeg carinskog zakonodavstva sprečavanjem, istraživanjem i suzbijanjem postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva.
2. Pomoć u carinskim pitanjima, na način kako je predviđeno u ovom Protokolu, primjenjuje se na sva administrativna tijela stranaka koja su nadležna za primjenu ovog Protokola. Ona ne dovodi u pitanje pravila kojima se uređuje uzajamna pomoć u kaznenim stvarima niti obuhvaća razmjenu informacija koje su pribavljene izvršavanjem ovlasti na temelju zahtjeva sudskih tijela, osim ako su ta tijela odobrila priopćavanje tih informacija.
3. Pomoć u naplati carina, poreza ili novčanih kazni nije obuhvaćena ovim Protokolom.

Članak 3.

Pomoć na temelju molbe

1. Na zahtjev podnositelja, primatelj molbe pruža podnositelju molbe sve relevantne informacije koje mu mogu omogućiti da osigura pravilnu primjenu carinskog zakonodavstva, uključujući informacije o uočenim ili planiranim aktivnostima koje jesu ili bi mogle biti postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva.
2. Na zahtjev podnositelja molbe, primatelj molbe ga obavješćuje o:
 - (a) okolnostima (činjenice i uvjeti) izvoza robe iz područja jedne od stranaka i uvoza na područje druge stranke, navodeći, prema potrebi, carinski postupak koji je primijenjen na robu;
 - (b) okolnostima (činjenice i uvjeti) uvoza robe na područje jedne od stranaka i izvoza iz područja druge stranke, navodeći, prema potrebi, carinski postupak koji je primijenjen na robu;
3. Na zahtjev podnositelja molbe primatelj molbe, u okviru vlastitih zakonskih ili regulatornih odredaba, poduzima potrebne korake kako bi osigurao poseban nadzor:
 - (a) fizičkih ili pravnih osoba u odnosu na koje postoje opravdani razlozi za pretpostavku da su bile ili su trenutačno uključene u postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva;

- (b) mjesta na kojima je uskladištena roba za koja postoje opravdani razlozi za sumnju da su povezana s postupanjima koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva;
- (c) robe koja se prevozi ili se namjerava prevoziti za koju postoje opravdani razlozi za sumnju da je povezana s postupanjima koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva;
- (d) prijevoznog sredstva kojim se prevozi roba za koje postoje opravdani razlozi za sumnju da je povezano s postupanjima koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva.

Članak 4.

Spontana pomoć

Stranke pomažu jedna drugoj, na vlastitu inicijativu i u skladu sa svojim pravnim ili regulatornim odredbama, ako smatraju da je to neophodno za pravilnu primjenu carinskog zakonodavstva, naročito pružanjem informacija koje se odnose na:

- (a) aktivnosti koje jesu ili izgledaju kao postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva i koje bi mogle biti od interesa za drugu stranku;
- (b) nove načine ili metode primijenjene pri provedbi postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva;
- (c) robu za koju se zna da je predmet postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva;
- (d) fizičke ili pravne osobe za koje postoje opravdani razlozi za pretpostavku da su bile ili su trenutačno uključene u postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva;
- (e) prijevozna sredstva za koja postoje opravdani razlozi za pretpostavku da su bila upotrebljavana ili se trenutačno upotrebljavaju, ili bi se mogla upotrijebiti za postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva.

Članak 5.

Dostava i obavješćivanje

Na zahtjev podnositelja molbe primatelj molbe, u skladu s pravnim ili regulatornim odredbama koje se primjenjuju na primatelja, poduzima sve potrebne mjere kako bi adresatu s boravištem ili poslovnim nastanom na području primatelja molbe dostavio sve dokumente ili ga obavijestio o svim odlukama koje potječu od podnositelja molbe i koje ulaze u područje primjene ovog Protokola.

Zahtjevi za dostavu dokumenata ili obavijesti o odlukama sastavljaju se u pisanom obliku na službenom jeziku primatelja molbe ili na jeziku koji je njemu prihvatljiv.

Članak 6.

Oblik i sadržaj molbi za pomoć

1. Molbe na temelju ovog Protokola sastavljaju se u pisanom obliku. Uz njih se prilažu dokumenti koji su potrebni za udovoljavanje molbi. Moguće je, kada je to potrebno zbog hitnosti situacije, prihvatiti i usmene molbe koje se odmah moraju potvrditi u pisanom obliku.
2. Molbe na temelju stavka 1. sadržavaju sljedeće informacije:
 - (a) podnositelj molbe;
 - (b) predmet i razlog molbe;
 - (c) zatražena mjera;
 - (d) zakonske ili regulatorne odredbe i drugi uključeni pravni elementi;

- (e) što je moguće preciznije i sveobuhvatnije naznake o fizičkim ili pravnim osobama koje su predmet istraga;
- (f) sažetak relevantnih činjenica i već poduzetih istraga;
- (g) sve druge bitne informacije koje su potrebne za rješavanje molbe.

3. Molbe se podnose na službenom jeziku primatelja molbe ili na jeziku koji je njemu prihvatljiv. Taj se zahtjev ne primjenjuje na dokumente koji se molbi prilažu u skladu sa stavkom 1.

4. Ako molba ne ispunjava formalne zahtjeve navedene u stavcima od 1. do 3., moguće je zatražiti njezin ispravak ili dopunu; u međuvremenu je moguće odrediti mjere predostrožnosti.

Članak 7.

Rješavanje molbe

1. Kako bi udovoljio molbi za pomoć, primatelj molbe, u granicama svoje nadležnosti i raspoloživih resursa, postupava kao da djeluje u vlastitom interesu ili na zahtjev drugih tijela iste stranke dostavljanjem informacija koje primatelj molbe već posjeduje, provođenjem odgovarajućih istraga ili organiziranjem njihovoga provođenja. To se primjenjuje i na svako drugo tijelo na koje je primatelj molbe naslovio molbu ako ne može djelovati sâm.

2. Molbe za pomoć rješavaju se u skladu s pravnim ili regulatornim odredbama stranke koja je primila molbu. Ako se molbi ne može udovoljiti, o tome se bez odgode obavješćuje stranku koje je podnijela molbu.

3. Službenici jedne stranke, ovlašteni na odgovarajući način, uz suglasnost druge stranke i podložno uvjetima koje ta stranka odredi, mogu biti prisutni u uredima primatelja molbe ili drugog predmetnog tijela u skladu sa stavkom 1. kako bi pribavili informacije koje se odnose na aktivnosti koje jesu ili koje bi mogle biti postupanja koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva i koje su podnositelju molbe potrebne u svrhu ovog Protokola.

4. Službenici jedne stranke, ovlašteni na odgovarajući način, uz suglasnost druge stranke i podložno uvjetima koje ta stranka odredi, mogu biti prisutni tijekom istraga koje se provode na području druge stranke.

Članak 8.

Oblik u kojem se šalju informacije

1. Primatelj molbe podnositelju molbe šalje rezultate istraga u pisanom obliku zajedno s relevantnim dokumentima, ovjerenim preslikama ili drugim predmetima.

2. Te informacije mogu biti u elektroničkom obliku.

3. Izvorni se dokumenti šalju jedino na zahtjev u slučajevima kada ovjerene preslike ne bi bile dovoljne. Ti se izvornici vraćaju prvom prilikom.

Članak 9.

Izuzeća od obveze pružanja pomoći

1. Pomoć može biti odbijena ili uvjetovana ispunjavanjem određenih uvjeta ili zahtjeva u slučajevima kada stranka smatra da bi pomoć na temelju ovog Protokola:

- (a) vjerojatno narušila suverenitet Republike Kazahstana ili države članice Europske unije od koje je zatraženo pružanje pomoći u okviru ovog Protokola; ili

- (b) vjerojatno narušila javni poredak, sigurnost ili druge bitne interese, posebno u slučajevima navedenima u članku 10. stavku 2. ovog Protokola; ili
- (c) povrijedila industrijsku, trgovačku ili profesionalnu tajnu.
2. Primatelj molbe može odgoditi pružanje pomoći uz obrazloženje da bi se njome ometalo istragu, progon ili sudski postupak koji je u tijeku. U tom se slučaju primatelj molbe savjetuje s podnositeljem molbe kako bi utvrdio je li pomoć moguće pružiti na način i pod uvjetima koje primatelj molbe može tražiti.
3. Ako podnositelj molbe zatraži pomoć koju, da je zamoljen, ni sam ne bi mogao pružiti, u svojoj molbi ukazuje na tu činjenicu. Na primatelju molbe je da odluči kako odgovoriti na takvu molbu.
4. U slučajevima iz stavaka 1. i 2. primatelj molbe o svojoj odluci i razlozima za nju mora bez odgađanja obavijestiti podnositelja molbe.

Članak 10.

Razmjena informacija i povjerljivost

1. Sve informacije koje su na bilo koji način dostavljene na temelju ovog Protokola povjerljive su ili ograničene prirode, ovisno o pravilima koja se primjenjuju u svakoj stranci. One su obuhvaćene obvezom čuvanja službene tajne i uživaju istu zaštitu koja vrijedi za slične informacije prema mjerodavnim propisima stranke koja ih je primila te odgovarajućim odredbama koje se primjenjuju na institucije Europske unije.
2. Osobni se podaci mogu razmjenjivati samo ako se stranka koja ih prima obveže da će štititi takve podatke na način koji stranka koja ih dostavlja smatra odgovarajućim.
3. Upotreba informacija pribavljenih na temelju ovog Protokola u administrativnom ili sudskom postupku pokrenutom u vezi s postupanjima koja predstavljaju povredu carinskog zakonodavstva smatra se upotrebom za potrebe ovog Protokola. Stoga stranke mogu u evidenciji o dokazima, izvješćima i svjedočenjima te u postupcima i tužbama pred sudovima kao dokaz upotrebljavati pribavljene informacije i dokumente u koje su stekle uvid u skladu s odredbama ovog Protokola. Nadležno tijelo koje je dostavilo navedene informacije ili odobrilo pristup navedenim dokumentima obavješćuje se o takvoj upotrebi.
4. Informacije pribavljene na temelju ovog Protokola upotrebljavaju se samo za potrebe navedene u ovom Protokolu. Ako jedna stranka želi te informacije upotrebljavati u druge svrhe, potrebna joj je prethodna pisana suglasnost tijela koje je dostavilo informacije. Takva upotreba tada podliježe svim ograničenjima koja utvrdi navedeno tijelo.

Članak 11.

Stručnjaci i svjedoci

Službenik primatelja molbe može biti ovlašten nastupiti, u granicama danog odobrenja, kao stručnjak ili svjedok u administrativnom ili sudskom postupku u vezi s pitanjima koja su obuhvaćena ovim Protokolom i može iznijeti predmete, dokumente ili njihove ovjerene preslike koji mogu biti potrebni za postupak. Podnositelj molbe službeniku upućuje molbu u kojoj se obvezno navodi administrativno ili sudsko tijelo pred kojim će se službenik morati pojaviti, u vezi s kojim pitanjima te u kojem svojstvu (položaj ili kvalifikacija).

Članak 12.

Troškovi pomoći

Stranke se odriču svih međusobnih potraživanja za nadoknadu troškova koji su nastali na temelju ovog Protokola, osim, prema potrebi, troškova koji se odnose na stručnjake i svjedoke te onih koji se odnose na usmene i pismene prevoditelje koji nisu zaposlenici javnih službi.

Članak 13.**Provedba**

1. Provedba ovog Protokola povjerava se, s jedne strane, carinskim tijelima Republike Kazahstana i, s druge strane, nadležnim službama Europske komisije i carinskim tijelima država članica Europske unije, prema potrebi. Oni odlučuju o svim praktičnim mjerama i aranžmanima koji su potrebni za njegovu primjenu, uzimajući u obzir važeća pravila, posebno u području zaštite podataka.
2. Stranke se međusobno savjetuju i slijedom toga obavješćuju jedna drugu o detaljnim pravilima provedbe koja donesu u skladu s odredbama ovog Protokola.

Članak 14.**Ostali sporazumi**

1. Uzimajući u obzir odgovarajuće nadležnosti Europske unije i država članica Europske unije, odredbe ovog Protokola:
 - (a) ne utječu na obveze stranaka u okviru bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma ili konvencije;
 - (b) smatraju se dopunom sporazumima o uzajamnoj pomoći koji su sklopljeni ili bi mogli biti sklopljeni između pojedinih država članica Europske unije i Republike Kazahstana; i
 - (c) ne utječu na odredbe Europske unije kojima je uređeno slanje informacija dobivenih na temelju ovog Protokola, koje bi mogle biti od interesa za Europsku uniju ili za države članice Europske unije, između nadležnih službi Europske komisije i carinskih tijela država članica Europske unije.
 2. Neovisno o stavku 1. ovog članka, odredbe ovog Protokola imaju prednost pred odredbama bilo kojeg bilateralnog sporazuma o uzajamnoj pomoći koji je sklopljen ili bi mogao biti sklopljen između pojedinih država članica Europske unije i Republike Kazahstana ako odredbe takvog bilateralnog sporazuma nisu u skladu s odredbama ovog Protokola.
 3. Što se tiče pitanja povezanih s primjenjivošću ovog Protokola, stranke se međusobno savjetuju kako bi to pitanje riješile u okviru redovitog dijaloga stranaka o carinskim pitanjima.
-